

RODOPISNÉ ROZHLEDY

DÍL II. SVAZEK 2.

Z PRAVĚKU
DO NOVOVĚKU

Sepsal a vydal

A. P. ŠLECHTA

PRAHA 1925

VYTISKLA PRŮMYSLOVÁ TISKÁRNA V PRAZE VII.

RODOPISNÉ ROZHLEDY

Z PRAVĚKU
DO NOVOVĚKU

DÍL II.

KARLÍKOVÉ Z NEŽETIC

Svazek 1.

DĚJINY KARLÍKŮ Z NEŽETIC

od jejich počátku až do sklonku 16. stol.

Svazek 2.

JIŘÍK VII. KARLÍK Z NEŽETIC

zdatný účastník české revoluce z r. 1620

A JEHO POTOMCI

V EXILU

JIŘÍK VII.
KARLÍK Z NEŽETIC

zdatný účastník české revoluce z r. 1620

A JEHO POTOMCI

V EXILU

OBSAH.

	Str.
<i>Úvod</i>	7
<i>Seznam zkratk</i>	10
A. <i>Význam Jiříkův. Prameny k jeho životopisu</i>	11
B. <i>Jiříkovo mládí a vzdělání. Jeho učitelé a spolužáci</i>	19
C. <i>Jiříkova první manželka a její rod</i>	24
D. <i>Jiříkovy soukromé záležitosti v l. 1601—1620</i>	29
E. <i>Jiříkova druhá manželka a její rod</i>	38
F. <i>Jiřík politik a diplomat</i>	45
G. <i>Prvních pět let Jiříkova žití ve vyhnanství</i>	54
H. <i>Třetí manželka Jiříkova a její rod</i>	55
J. <i>Tvrz Nahmgeist (Náměst), Jiříkův poslední útoiek</i>	61
K. <i>Tři osady u Gdanska zvané Karlíkovo</i>	74
L. <i>Jiříkovi dědicové</i>	77
M. <i>Jiří Štěpán Karlík z Nežetic, syn Jiříkův z druhého manželství</i>	86
N. <i>Zikmund IV. Karlík z Nežetic, první syn Jiříkův z třetího manželství</i>	90
O. <i>Karel III. Karlík z Nežetic, druhý syn Jiříkův z třetího manželství</i>	94
P. <i>Samuel Michael »Karlík z Nežetic«, podvržený syn Jiřího Štěpána Karlíka z Nežetic</i>	124
Q. <i>Zahynul rod Karlíků z Nežetic?</i>	147

Příloha: Deutsche Inhaltsangaben zu den zwei ersten Bänden dieses Werkes, verfaßt vom Generalmajor Julius Beran.

ÚVOD.

Dne 29. září 1924 psal mi náš slavný Dr. *August Sedláček*, nestor historiků československých: »Poslední zásilkou, neméně svým upřímným a laskavým listem způsobil Jste mi velkou radost. První sešity jsem již před tím od Vás obdržel, ale poněvadž mám dvoje, pošlu jeden do Bratislavy. Divil jsem se důkladnosti, s jakou píšete o Karlících, ale přímo překvapení způsobil mi Beranova studie o Žižkovi. Myslíla tu zlatá hlava a psala zlatá ruka . . . Přeju všeho dobrého a *zvláště trpělivosti* k budoucím dílům.« Vzpomínal jsem na toto přání Sedláčkovo, když jsem připravoval k tisku tento *čtvrtý* svazek svého díla. Věru, jaké trpělivosti bylo tu třeba jen než jsem vyhledal všechny prameny, jež ve své práci cituji, jakou trpělivost pak vyžadovalo srovnání a opisování jich a jak trpělivý musil jsem býti, než se mi podařilo vše, čeho jsem se v těchto pramenech dočetl, tak objasniti, že jsem se mohl odvážit sepsati a vydati tento životopisný a rodopisný nástin. Nepočítal jsem při tom s nějakým hmotným výdělkem. Zájem o starší historii bohužel poklesl a není snad knihkupce, který by si nestěžoval, že dnes lze jen těžce prodati knihy i našich největších učenců. Mne vábila ke všemu jen láska k věci. Mne těšil výzkum, mne těšila práce redakční a těšilo mne i konečné spisování. Tím spíše mohu oželeti, že náš veřejný tisk, denní i odborný, nezajímá se o mé spisy. Vzácnou výjimku činily z pražských listů pouze vážené naše deníky »České Slovo« a »Tribuna«, které o všech svazcích referovaly velice obšírně a lichterově.^{I)} O shora dotčené Beranově studii, již jsem uveřejnil v třetím svazku, přinesl krásný referát náš známý deník »28. Říjen«.^{II)} Mimo to psaly o téže studii »Národní osvobození« (1/11 1924) a »Lidové Noviny« (25/10 1924). Velkou pozornost věnoval mému dílu orgán československé menšiny ve Vídni, »Vídeňský deník«, který ve svých zajímavých statích o slovanské minulosti Dolních Rakous sepsaných jeho dopisovateli inž. Ed. Haidlem a B. Javorníkem stále k mému dílu poukazoval^{III)} a o jeho významu pro dějiny Slovanstva obšírně

I) Viz »České Slovo« ze dne 26/8, 29/8, 2/9 a 11/10 1924 a »Tribunu« ze dne 26/3 a 15/11 1924.

II) Viz »28 Říjen« ze dne 11/10 1924.

III) Viz zejména čísla ze dne 31/10, 22/11 a 20/12 1924.

samostatné články uveřejnil.^{IV)} Velice povděčen jsem též prof. *Ondřeji Mazonovi* v Paříži, nástupci to slavného slavisty Legéra na Collège de France, za článek, jež o mém díle napsal do *Revue des Etudes Slaves* [Tom. IV. fasc. 1 + 3 (1924) p. 138] a neměně i za to, že doporučil mé dílo odborníkům ke studiu také ve své letošní universitní přednášce na Collège de France, v níž na základě mých vývodů vykládal, že Cyril a Metoděj patrně působili i v zemích rakouských.

Lichotivý zájem o mé dílo projevil v sousední cizině opětně ředitel rakouského státního archivu (Haus-, Hof- u. Staatsarchiv) ve Vídni p. Dr. *Oskar Mittis*, na jehož podnět pořídil p. generál *Julius Beran* pro týž archiv stručný německý výtah z obou prvních svazků mého díla.^{V)} Avšak chlubím-li se zájmem, z něhož se mé dílo těší v cizině, nesmím býti nevděčný a nemohu zamlčeti, že dílu je přáno i v jeho vlasti a to právě na místech rozhodujících. *Pan prezident československé republiky* přijal pro svou soukromou knihovnu i třetí svazek mé publikace. Páni ministři Dr. *Beneš* a *Udržal*, jimž jsem dílo věnoval, projeví mi laskavými dopisy rovněž svůj zájem. *Ministerstvo školství a národní osvěty* zakoupilo dokonce, když vyšel tiskem třetí svazek, ještě větší počet výtisků mého díla než minule a tak obdržely mou publikaci jako dar dotčeného ministerstva (výnos ze dne 24/11 1924 č. j. 120614/24-V) následující ústavy: Státní archivní škola v Praze, státní historický ústav vydavatelský v Praze, Československý historický ústav v Římě, vyslanectví českoslov. republiky ve Vídni pro svou knihovnu historické komise, státní inspektorát slovenských archivů a knihoven v Bratislavě, městské archivy v Plzni, Klatovech, Táboře a Kutné Hoře, Švarcenberský archiv v Třeboni, dále pro své profesorské knihovny státní gymnasia v Benešově, Ml. Boleslavi, Brně, Č. Budějovicích, Hradci Králové a Jičíně a stát. reál. gymnasia v Brandýse n. L., Bratislavě, Chrudimi a Kolíně n. L. Doufám, že se mé dílo stane takto známým po celé republice a že si časem dojde sympatií i tam, kde jich prozatím nenašlo. Nepřeji si více, než aby rodopis, na jehož důležitost a zajímavost svými knihami chci znova upozorniti, i u nás zkvétal. Náš nejpřednější rodopisec Dr. A. Sedláček mou snahu schvaluje, pročež jsem psal o jeho dopisu hned na počátku svého úvodu. Týž však nemohu lépe zakončiti, než když uvedu také hlas velmistra našeho národního písemnictví *Aloise Jiráka*. Obdržel jsem od něho dopis tohoto znění: »V Hronově 10. října 1924. Vážený pane! Především došlo mne Vaše »Z pravěku do novověku«. Srdečně děkuji za Vaši laskavost, která mne těší, srdečně děkuji za zasláné knihy. Četl jsem

IV) Viz čísla ze dne 27/3, 3/9, 22/11 a 3/12 1924.

V) Tato práce Beranova vyjde tiskem nejen v odborném časopisu rakouském, ale i samostatně jako příloha tohoto svazku mého díla.

o Vašem badání, ale díla samého jsem neznal. Vidím po zběžném prohlédnutí, co zajímavých otázek obsahuje. Bohužel, hned se Vašimi knihami zabývat nemohu, jak bych rád, neboť choroba má, která již delší čas trvá, se tyto dny pohoršila. Zatím se těším, že až mně bude volněji, budu se pilně Vaším dílem zabývat. Poroučí se Vám v dokonalé úctě oddaný Alois Jirásek.«

SEZNAM ZKRATEK.

- Arch. m. č.* = Archiv národního musea českého v Praze.
Arch. m. Prahy = Archiv hlavního města Prahy.
Arch. stát. v Berlíně = Tajný státní archiv v Berlíně (Geheimes Staatsarchiv).
Arch. stát. v Gdansku = Archiv státní v Gdansku.
Arch. stát. v Královci = Archiv státní v Královci.
Arch. stát. v Královci knih. odděl. = Knihovní oddělení státního archivu v Královci.
Arch. stát. v Královci spisy Etats-M = Archiv bývalé pruské vlády, v l. 1774 až 1782, též Etats-Ministerium zvané, jenž dnes tvoří samostatné oddělení státního archivu v Královci (viz vývody na str. 14).
Arch. stav. = Býv. stavovský archiv český, dnes spojený se zemským archivem v Praze.
D. Z. = České desky zemské u zemského soudu v Praze. } První číslice znamenají řadová čísla kvaternů, ostatní číslice čísla listů.
D. Z. v. = Tak zvané větší desky zemské. }
D. Z. m. = Tak zvané menší desky zemské. }
Rkp. = Rukopis. Připojené číslice = řadová čísla rukopisů.
R. s. k. = Registra soudu komorního chovaná v archivě národního musea českého.
R. s. nejp. p. = Registra soudu nejvyššího purkrabství pražského chovaná v témže musejním archivě.
Sedláckovy Hrady = Aug. Sedláček: Hrady, zámky a tvrze v král. Českém.
-

A.

VÝZNAM JIŘÍKŮV. PRAMENY K JEHO ŽIVOTOPISU.

Jsme národem vděčným? Zajisté! Staly a stanou se ještě případy, že zásluhy jednotlivce, třeba i velké, upadnou na čas v zapomnutí, zejména žije-li dotčený ještě mezi námi a působí-li dále. Teprve když rov všem smrtelníkům souzený již kryje jeho tělesnou schránku, bývá zpravodajství spravedlivější. Potom teprve se počínají dějiny jeho zásluh a čím dále jsme pak pokročili od doby jeho života, tím vděčněji vzpomínáme jeho zásluh, neptajíce se již po jeho chybách. Dávné naše velikány, dávné naše mučedníky slavíme jak málokterý jiný národ na světě. Avšak pro poctu, již prokazujeme největším Čechům, nezapomínáme zásluh svých méně vynikajících výtečníků. Všichni přijdou na řadu. Když jsme si po 300leté porobě znova vydobyli svobody svého vlastního státu, vzpomínali jsme vděčně svých mučedníků pobělohorských. Z nich sedmadvaceti, kteří zahynuli mečem katovým, jsme dali ve svých pamětech ovšem přednost. Bylo však více, mnohem více těch, kteří tehdy bojovali za svobodu národa a vytrpěli za to neskonalá příkoří. Nebylo snad mezi nimi menších hrdinů, než jací byli ti, kteří zhylnuli na popravišti. Vždyť jim hrozil stejný trest jako těmto. Byli jen opatrnější a důslednější ve svém si počínání. Když viděli, že je vše ztraceno, unikli ještě včas svým protivníkům. Avšak za hranicemi je očekával nejistý osud, hlad, touha po ztracené drahé vlasti a po všem, co v ní milovaného zanechali. I tito ubozí uprchlíci byli mučedníky za čest a svobodu svého národa. Mnohý z nich konal v době českého povstání společné věci větší služby než leckterý z oněch, jichž se císař zmocnil. Jedním z těchto nejčinnějších mužů byl *Jiřík VII. Karlík z Nežetic*. Jeho památce věnuji tuto knihu. Jsem hrdý, že mohu o něm celou knihu napsati. Dosud bylo o něm jen málo známo. Vědělo se, že měl účast na českém odboji, že byl proto odsouzen k ztrátě hrdla, cti a statku, že však ujel ještě včas ze země a že pokutě propadl jen svým statkem. Nikdo však nevěděl o jeho dalším osudu, nebylo známo, kam se obrátil, kde a jak ve vyhnanství žil, kdy svůj život skončil a co se stalo s jeho rodinou. I z doby jeho mládí a z doby jeho žití

a působení ve vlasti bylo dějepiscům^{1a)} jen málo známo. Podávají-li nyní tak zevrubný popis jeho života, chci tím splnit to, co je mu jeho národ ještě dlužen, totiž vděčnou vzpomínku na celý jeho život, nejen na dobu jeho štěstí a veřejné činnosti, ale i na dobu jeho utrpení.

Mými prameny, pokud se týká Jiříkova žití a působení ve vlasti, byly tytéž literární a archivální zdroje, k nimž jsem se odvolával v dějinách jeho českých předků a sourozenců. Jen jedna stať, která jedná o Jiříkových studiích, učitelích a spolužácích, je založena na výzkumech konaných v Bavorsku, hlavně v tamní kdysi dvorní, nyní státní knihovně v Mnichově. Po Jiříkových osudech ve vyhnanství jsem pátral toliko v cizině. Většina našich exulantů odešla do sousedního Saska. Tam žil nejdéle čas i Jiříkův švagr Štěpán Gersdorf z Gersdorfu, bratr a bývalý poručník jeho druhé manželky Anny z Gersdorfu, pročež jsem usoudil, že v Sasku najdu nějaké zprávy také o Jiříkovi nebo jeho rodině. V četné literatuře o tamních exulantech, jako ve spisech Peschkových, Schmerloschových a Dörrových, nebylo o Jiříkovi sice zmínky, ale přes to stopoval jsem osudy i jiných českých exulantů a pátral jsem proto nejprve v Sasku, a to v Drážďanech, Lipsku, Žitavě, Zhořelci atd. Přišel jsem tam na zprávy dosud neznámé, ale o Jiříkovi a jeho rodě nenašel jsem v saských původních pramenech vskutku ničeho. Avšak prohlížeje při té příležitosti v Drážďanech v bývalé královské, nyní zemské, knihovně celou starší i novodobou literaturu o šlechtě pruské, našel jsem první stopy o tom, kde se Jiřík se svojí rodinou v cizině usadil.^{1b)}

Další výzkum pokračoval pak rychleji. Spousty dosud neuveřejněných spisů, listin a záznamů o českých exulantech nalézají se v tajném státním archivě v Berlíně a v státním archivě v Královci, ale o žádné jiné rodině není v těchto archivech tolik zpráv jako o Karlících z Nežetic. Dějiny Karlíků jsou tudíž i v této příčině

^{1a)} Přír. články: Karlíkové z Nežetic v Ottovu Naučném Slovníku a v Riegrovu Naučném Slovníku, v Sedláčkových Hradech, I, 149 a násl., v Heber: Burgen u. Schlösser Böhm., IV, 195 a násl., v Zapově Českomorav. kronice, IV, 1069. Dr. Zítek oslavil Jiříka a jeho bratra Václava Šťastného ve své pouťavé, ne však historické povídce: »Malí vítězové — velcí přemožení«. (Květy 1885).

^{1b)} Viz *Caspar Abel*: Preuss. u. Brandenburgische Staatsgeographie (II, vydání, 1731, Lipsko), dodatek k I. části: »Preuss. Rittersaal; S. *Meckelburg*: Entwurf einer Matrikel des Adels in d. Provinz Preussen, str. 257, »Carlick von Nezieltitz auf Leisten u. Nahmgeist«; *Ledebur*: Adels-Lexicon der preuss. Monarchie, I, 416: »† Karlick v. Netzetitz in Preussen: Leisten (1633), Nahmgeist (1633, 1688), Schönfeld (1636), sämmtlich im Kreise Preuss. Holland«; *Zedler*: Gr. Universal-Lexicon, X, 196; Stammbuch des blühenden u. ausgestorbenen Adels in Deutschland (Řezno 1863) II, 236; *Siebmachers* Gr. Allg. Wappenbuch, VII, Abthl. 3 a—d: Der abgestorbene Preussische Adel Supplement: Provinzen Ost- u. West-Preussen, Brandenburg, Pommern und Sachsen von G. A. *Mülverstedt* (Norimberk 1900) S. 14 (Karlick von Netzetitz) tab. 9 (znak).

nejlepším, typickým příkladem toho, že se pro historii našich starých rodů vládyckých zachovalo mnoho materiálu i v daleké cizině. V tajném státním archivě v Berlíně je pro badatele, jenž hledá českých exulantů, nejdůležitější oddělení *sedmé* (Repositum 7), k němuž jsou nescísné staré i nové rejstříky. Velice důležité je v této příčině také oddělení *deváté* (Repositum 9), v němž jsou uloženy zprávy a listiny z Litvy a z Polska a zejména i spisy a listiny pod řad. číslem 140, týkající se obětavých ochránců českých exulantů, totiž litevských knížat Radziwillů. Jedině o českých věcech z doby pobělohorské (»Böhmische Wesen«, Böhmische Sachen) jednájí spisy a listiny v oddělení *třetím* (Repositum 3), které však již r. 1879 prohlížel zvěčnělý prof. dr. Ant. Gindely. Našel jsem tam zprávy o přečetných rodinách českých, které po bitvě na Bílé Hoře buď v Prusku anebo v Braniborsku hledaly přístřeší, věduce, že tehdejší braniborský kurfirst a pruský vévoda Jiří Vilém byl švagr českého »zimního krále« Bedřicha. Nebyly to však jen rodiny šlechtické,²⁾ četl jsem tam i jména našich předbělohorských rodin měšťanských a sousedských, ovšem zkomolená, ale památná, neboť mnoho z pozdějších nositelů těchto jmen vyniklo nad svými spoluobčany a hlásalo pak svými poněmčenými českými jmény, jak moudře jednal kdysi mocnář pruský, že českých uprchlíků, výkvětu to obyvatelstva českého, ze svých zemí nevyháněl. Velká řada pozdějších německých učenců, spisovatelů, státníků a bojovníků pocházela jistě z krve našich exulantů pobělohorských. Velice vydatné prameny pro dějiny českých exulantů chová v Berlíně též tamní, kdysi královská, knihovna. Upozorňuji zejména na obrovskou genealogickou sbírku Koenigovu (collectio Koenigiana) a na rukopisy č. 711, 715, 717.³⁾ Podobně jako státní archiv v Berlíně má i státní archiv v Královci mnoho samostatných od-

2) Poznamenal jsem si zprávy o rodinách pánů Berků z Dubé, Slavatů, Roupovských, Smiřických, Švihovských, z Oppersdorfu, vládky Bubnů z Litic, Budovců, Dobřenských, Dobříkovských, Fruweinů, Hodějovských, Kaplířů, Kapounů, Lokšanů, Měsíčků, Milnerů, Oršinovských, Odkolků (»Ottokolků«), Škretů a j. v.

3) V rukopisném odděl. téže knihovny jsou seznamy starých rukopisů ze všech archivů německých. Mnoho jsem si z nich poznamenal. Tak zejména z katalogu 4 (Schlesien), že se v majorátní knihovně hrabat z Hochbergu ve Fürstensteině ve Slezsku nalézá pod č. 371 latinský rukopis z počátku 15. stol. označený jako *Chronica Bohemiorum usque ad a. 1414*. Je možno, že to je ono pohřešené dílo Adama z Nežetic, o němž jsem v předcházejícím svazku str. 11—16 vyprávěl. Avšak i berlínská knihovna sama chová prastaré rukopisy týkající se Čech na př. rkp. č. 193 ve sbírce *Manuscripta germanica: 2 Bände Register von Privilegien u. Briefen der Könige v. Böhmen v. J. 1503*, dále rkp. č. 716 »Bericht von der Böhm. Rebellion« 1618—1621 a v řadě slovanských rukopisů č. 26 »Fragment einer böhm. Bibel aus dem 15. Jhdt. Konečně upozorňuji na rkp. č. 29 ve sbírce Dietzově: *Johannis Hussi expositio super libros quatuor sententiarum Petri Lombardi scriptus a. 1412*. Nevím však, zdali tento rukopis není již známý.

dělení. Pro badatele, který se zajímá o české rodiny exulantské, je nejslibnější oddělení, jež se nazývá »*Archiv des Etats-Ministeriums*«. Je to archiv bývalého nejvyššího apellačního soudu východopruského, jenž v l. 1781—1809 měl název »*Ostpreussische Regierung*« neboli »*Etats-Ministerium*«. ⁴⁾ O Karlíciích z Nežetic lze tu na př. nalézt pod značkou 51 d spisy ve 14 objemných svazcích, z nichž první má 668 listů, druhý 418 listů, sedmý 516 listů, jedenáctý 530 listů. Zajímavé zprávy o českých exulantech najde badatel v též archivu také v oddělení čtvrtém (Repositum 4): *Kopialfolianten der Verschreibungen, Bestellungen, Kauf- u. Tauschverträge, Heiratsnoteln, Testamente* atd. ab. a. 1525—1678 a v oddělení třetím, jemuž se dodnes říká: »*Adelsarchiv*«. Východní Prusy byly rozděleny v kraje a tyto v hejtmanství (*Amtshauptmannschaften*). Takových hejtmanství bylo celkem 35 a každý hejtman musil pro svůj obvod vésti matriky, lenní a tak zv. domácí knihy (*Hausbücher*). ⁵⁾ Všechny tyto knihy jsou nyní uloženy v archivu královeckém a obsahují mnoho zpráv o českých exulantech.

Zmínil jsem se již, že se našich exulantů obětavě ujímali tehdejší knížata Radziwillové. Byla to zejména ona odbočka tohoto mocného rodu, která byla vyznání Kalvinova, a to kníže Januš I., kastelán vilenský († 1621), jeho bratr Kryštof, 1632 maršál litevský, pak téhož syn Januš II. († 1665), zejména ale jediný syn Januše I. Boguslav Radziwill, který se svou manželkou Marií Annou Radziwillovnou, dcerou to Januše II., vyženil velké statky na Litvě i v Kuronsku, ale hlavní sídlo měl v Královci, kde od r. 1656 až do své smrti r. 1668 byl pruským místodržitelem a generálem. Po něm zůstal v Královci též jeho archiv a archiv jeho manželky. Poněvadž Boguslav nezanechal po sobě mužských potomků, požadovala královecký archiv jeho jediná dcera Louisa Charlotta, jež byla v prvním manželství provdána za Ludvíka markraběte braniborského a v druhém manželství za Karla Filipa falckraběte neuburského. O archiv se však ucházel i polní maršálek Fleming, jehož manželka byla také z rodu Radziwillů a jež chtěla převézt archiv do Varšavy. Bedřich Vilém, »Velký kurfirst« braniborský, nevydal však archivu nikomu, ale pro případ, že bude k tomu přece donucen, dal jej několikrát prohlédnouti, důkladně popsati a co jen poněkud bylo důležité pro jeho zájmy, z archivu vyloučiti. Archiv nezůstal však v Královci. Pravnuk Velkého kurfirsta, pruský král Bedřich II., též Velký zvaný, nevážil si již

⁴⁾ Přir. Georg Conrad: *Gesch. des Königsberger Obergerichtes* (Lipsko 1907), str. 237 a j.

⁵⁾ Přir. A. Horn: *Die Verwaltung Ost-Preussens seit 1525—1875* (Královec 1875); Dr. M. Toeppen: *Hist. comparative Geographie von Preussen* (Gotha 1858).

archivu a vydal jej r. 1745 knížeti Jeronymovi Radziwillovi,⁶⁾ když se tento s vnučkou dříve dotčeného falckraběte neuburského oženil a archiv drahocennými brilianty zaplatil. Ze zachovaných spisů není pohříchu patrné, kam kníže Jeronym, který pocházel z docela jiné odbočky svého rodu, archiv dal odvézti a ani v Berlíně ani v Královci nemohl jsem o tom něčeho se dovědět. V státním archivě berlínském zůstaly ale ony zevrubné inventáře, jež Velký kurfirst dal poříditi — jsou uloženy v oddělení *devátém* (Repositum 9) pod č. 9 C 4 — a lze z nich vyčísti, že v archivě byly uloženy dopisy, jež si Radziwillové v l. 1620—1625 zaslali se »zimním králem« Bedřichem Falckým, dále dopisy českých exulantů i z dalekých krajin, na př. z Francie a z Hollandska a spisy i zprávy ze všech Radziwillských statků, na nichž naši exulanti žili. I vydal jsem se r. 1912 na cestu do Ruska, abych zjistil, kam se onen mnohoslibný Radziwillský archiv vlastně dostal a zdali by bylo možno osudy našich exulantů i z jiných tamních původních pramenů blíže stopovati. Byv doporučen bývalým rakouským ministerstvem zahraničním jenerálnímu konsulovi ve Varšavě, obdržel jsem od tohoto doporučení na všechna další místa. Navštívil jsem pak všechny archivy a knihovny ve Varšavě, Vlně, Rize, Mitavě a Kovnu, ale pro neznalost ruštiny nemohl jsem nikde samostatně pátrati. Poznal jsem bohatství tamních sbírek, přesvědčil jsem se o tom, jaké množství pramenů Čech a Čechů se týkajících je tam nashromážděno i doporučuji našim ruštiny znalým odborníkům velmi, by si jich povšimli a o jejich výzkum se pokusili. Velkolepý inventář varšavské knihovny je tuším již zde dobře známý, méně známé jsou tamní archivy: Hlavní archiv (glovní archiv, Długa ul. 24), archiv dávných akt bývalé polské heroldie (Jezuitská ul. 1) a archiv akt justičních. Ve Vlně, kdysi hlavním to měště bývalého knížectví Litevského, je pro nás důležitý archiv centrální (Dvorczova ul. 5), neboť jsou v něm umístěny všechny staré knihy a spisy bývalého zemského soudu kovenského počínaje od r. 1581 a spisy všech grodských (šlechtických) soudů litevských a obsahuje tudíž množství listin a zpráv o Radziwillech, kteří naše exulanty podporovali a na svých statcích zaměstnávali. Jeden ze synů Jiříka Karlíka, Jiřík Štěpán Karlík z Nežetic býval v té době dokonce jenerálním správcem všech statků knížete Kryštofa a jeho syna Januše II. Radziwilla. Vedle centrálního archivu je ve Vlně též archiv městský, jehož tehdejšímu řediteli panu Václavovi Gisbert-Stadnickému děkuji, že mne upozornil na nynější Radziwillský archiv v zámku Nieswieži v gu-

⁶⁾ Přír. podrobné dějiny tohoto Radziwillského archivu v oddělení (Repositum) 140 tajného státního archivu v Berlíně. Listiny a spisy, které za doby Velkého kurfirsta z tohoto archivu byly vyloučeny — celkem 17 svazků listin a 4 svazky spisů — se nalézají v státním archivě královeckém a to v oddělení: »Archiv des Etats-Ministeriums«, skupina 19 C 4.

bernií minské. Tohoto archivu jsem bohužel nepoznal, ale od jeho správce pana Antonína Iwanowského jsem obdržel informace, které mne přesvědčily, že starý Radziwillský archiv královecký je nyní umístěn v Nieswieži. Dříve dotčený pan Gisbert Stadnicki pátral kdysi v Nieswieži a sdělil se se mnou o signatury 15 dopisů Karlíkovských, které tam našel. Ověřené opisy těchto dopisů jsem si opatřil, není však pochyby, že tam jsou listiny mnohem důležitější a zajímavější a to nejen o Karlících, ale i o jiných našich rodech exulantských. Z té příčiny kladu také tento archiv našim badatelům na srdce. Nemůžeme památku na mučedníky českého odboje z r. 1620 lépe uctíti, než když všemožně doplníme jejich dějiny ve vyhnanství. O prameny k tomu není nouze. Vedle již uvedených archivů je ještě mnoho jiných, jež by měly býti prozkoumány. Knížeti Kryštofovi Radziwillovi a jeho synu Janušovi II. patřilo v gubernii kovenské vévodství Birži (něm. Birslen) — veliké panství s pevností téhož jména, jejímž velitelem byl nejmladší syn Jiříka Karlíka, Karel Karlík z Nežetic. Toto panství vyženil potom kníže Boguslav Radziwill, po němž je zdělila jeho dříve připomenutá dcera. I tam měli Radziwillové velký archiv. Část z něho odvezli však kol. r. 1709 hrabata Sapiehowé, kteří byli s Radziwilly příbuzní a kteří si přisvojili též Radziwillský archiv v Slucku.⁷⁾ Co však v Birži zůstalo, dal prý v naší době nynější majitel toho panství hrabě Tyszkiewicz převézt do Vilna.⁸⁾ Nevím, kde je tento archiv ve Vilně uložen, zdá se však, že byl odevzdán tamnímu centrálnímu archivu, kam prý bylo teprve nějaký čas před mojí návštěvou dodáno mnoho starých knih a spisů z Birži.⁹⁾ Vypravoval jsem dříve, jak bohatý je státní archiv v Královci co do pramenů k dějinám českých exulantů. Avšak v Královci jsou ještě dva jiné vědecké ústavy, na něž z téže příčiny upozorňuji. Je to v první řadě knihovna města Královce, jež chová několik památníků českých exulantů, jako na př. překrásný pomátník Jana Oldřicha Dobřenského z Dobřenic z l. 1635—1640,¹⁰⁾ mající 140 listů, dále památník Hanibala z Valdšteina z l. 1584—1647 a památník Daniele Karolidesa z Karlšperka z l. 1627—1649 o 152

7) Panství Sluck vyženil se svou první manželkou Žofií vévodkyní Sluckou Januš I. Radziwill. Jeho druhá manželka Eliška Žofie byla markraběnka brani-borská.

8) Tak se o to se mnou sdělil p. pastor z Birži Pavel Jakubenas dopisem ze dne 3. září 1912.

9) Dle sdělení dříve dotčeného p. archiváře Gisbert-Stadnického.

10) Jan Oldřich Dobřenský byl syn Mikuláše Stanislava Dobřenského, jenž po bitvě na Bílé Hoře prchl do Pruska. Matka jeho Kateřina Majdalena byla dcera Jana Oldřicha Klusáka z Kostelce, švagra Jiříka Karlíka (viz str. 28). Jan Oldřich se stal tajným radou Velkého kurfirsta, před tím (1665) byl hejtmanem (Amtshauptmann) v Preuss. Hollandu, kde po něm zůstalo mnoho památek.

listech se zápisy českých exulantů šlechtických i měšťanských.¹¹⁾ Kromě toho je tam ještě mnoho jiných slibných pramenů, které jsem již nemohl prohlédnouti.¹²⁾ Druhý z připomenutých dvou ustavů je universitní knihovna v Královci spojená s kdysi Wallenrodovou knihovnou, v níž se nalézají největší genealogická sbírka pruská, založená dvorním advokátem Chr. Rabem († 1753).¹³⁾ V této sbírce a v jiném ještě v téže knihovně se nalézajícím rukopisu »Testamenta variique actus notarii Georgii Stephani secretarii Regimentanei« z l. 1620—1647 je mnoho zpráv o českých exulantech.

Dříve než v Královci byl jsem také v Gdansku. I tam je mnoho pro nás důležitého a zajímavého a to nejen z doby pobělohorské. Gdansko bylo v 15. a 16. stol. jedním z hlavních středisk evropského obchodu. Tamní patriciové byli nemálo hrdí na své velké jmění a svůj vznešený původ. Třídili se na bratrstva neboli banky a vedli přesné záznamy o svých členech. Takové banky byly: Die Drei Königsbank, Reinholdsbank, Christophenbank, Marienburger Bank. Matriky i jiné knihy těchto bratrstev jsou dnes uloženy v státním archivě v Gdansku a sahají až do 15. století nazpět. Jen knihy bratrstva Reinholdsbank se nalézají v soukromém majetku. V řadě členů těchto bratrstev lze často čísti známá česká jména, na př. již k r. 1576 »Wenzel Zmrzlik von Swojsin, Bannerherr der Krone Böhmens«. ¹⁴⁾ V listovním oddělení státního archivu v Gdansku (č. 300/53) jsem našel původní dopisy našich Rožemberků, Žerotínů, Vřesovců, Tetaurů atd., příspisy českých stavů pod obojí z r. 1619, opatřené 24 pečeti, příspisy celé obce města Prahy i jiných měst českých. Jsou tam též důležité zprávy o Jiříkovi Karlíkovi a jeho rodině, jak se později dovíme. Pro badatele, jenž stopuje osudy českých exulantů, jsou též velice cenné rukopisné památky v knihovně města Gdanska. Je tam mnoho genealogických sbírek, v nichž se setkáváme s jmény rodin českých; je tam celá řada vzácných památníků, k nimž čeští šlechtici přispěli výkresy svých erbů, svými podpisy i verši. Památník Jiříka Mehlmana († 1641) obsahuje také zápisy Albrechta Jana Smiřického ze Smiřic a Maxmiliána z Kolovrat, kteří se zdržovali nějaký čas v Gdansku. Do památníku Daniela Cramera († 1637) se podepsal pod svým erbem uměle v barvách provedeným Jan Albin hrabě Šlik, když r. 1602 dlel v nedalekém Štětíně.

¹¹⁾ Vzácný pro nás památník se nalézají též v státním archivě v Královci. Je to památník Christiana Ansonge z l. pol. 17. stol. s četnými zápisy měšťanů pražských.

¹²⁾ Přír. Dr. A. Seraphin: Handschriften Katalog der Stadt-Bibliothek in Königsberg: P. (Königsberg 1909—411 stran).

¹³⁾ Přír. Ed. Heydenreich: Handbuch der prakt. Genealogie (Lipsko 1913) I, 143—144, II, 190.

¹⁴⁾ Přír. Dr. Paul Simon: Der Artushof in Danzig u. seine Bruderschaften, die Banken (1900) str. 79.

V Gdansku žilo několik českých exulantů, z nichž nejvíce impo-
noval tamním občanům jeden z pánů Vchynských z Vchynic a to
svou obrovskou postavou — byl to prý bratr Radslava Vchyn-
ského, jenž r. 1634 byl s Valdšteinem v Chebu zavražděn. O tomto
Vchynském se zmiňuje ve svém deníku též vyslanec francouz-
ského krále Ludvíka XIII. Charles Ogier, jenž se zdržoval r. 1636
tři a půl měsíce v Gdansku a napsal pak o svém tamním pobytu
celé pojednání, jehož originál se zachoval dílem v British Museum
v Londýně, dílem v knihovně města Gdanska. Seznámil se tam
se švédským diplomatickým jednatelem Peksem, jenž mu jed-
noho dne představil onoho Vchynského (Comes Cuinsky Bohemus,
vir ingentis naturae) a pak vyprávěl o jiných českých exulantech,
zejména také o nejvyšším kancléři za dob zimního krále Václav-
ovi z Roupova, jenž prý žil dříve v ohromném přepychu, denně
své hedvábné punčochy měnil, ale naposled se svou chotí v Ham-
burku hladem zemřel. Ogier byl milovníkem krásného pohlaví,
těšil se z toho, že se v Gdansku setkal s mnoha krásnými ženami,
ale přímo nadšen byl krásou paní Konstancie z Kersensteina,
chotí gdanského senátora Zikmunda z Kersensteina a dcery teh-
dejšího presidenta gdanského magistrátu Jana z Czirenberka.¹⁵⁾
Uslyšíme, že tato »nejkrásnější dáma města Gdanska« náležela
k tamnímu přátelskému kroužku Jiříka Karlíka, který se r. 1627
v Gdansku po třetí oženil. Třetí manželka Jiříkova pocházela po
své matce z rodiny pánů z Bodecků, která se v Gdansku těšila
z veliké vážnosti. V knihovně města Gdanska dochovala se také
stará rukopisná rodinná kronika Bodecků nádherně vypravená,
o níž dále bude ještě řeč. V této kronice je vyobrazen celý rodo-
kmen Jiříkových potomků, okrášlený v barvách jeho erbem, jakož
i erby jeho tří manželek.¹⁶⁾ Jedině z této kroniky jsem se dověděl,
že Jiřík Karlík měl ze svého prvního manželství syna Zikmunda
Šťastného, jenž prý zahynul v armádě výmarské. Byl jsem také
ve Výmaru, stopoval jsem i tam naše české exulanty a to zejména
v tajném hlavním a státním archivě (Alexanderplatz 5). Je tam
spousta spisů k dějinám českého odboje a třicetileté války. Přišel
jsem na jména mnoha českých exulantů, ale o Jiříkovi a jeho shora
dotčeném synu nenašel jsem tam ničeho. Přes to dospěl jsem
k přesvědčení, že nejen Jiříkův dříve zmíněný syn, ale i Jiřík sám
byl po bitvě na Bílé Hoře ve službách vévodů výmarských, o čemž

¹⁵⁾ Rkp. č. 1676 v knihovně města Gdanska: Memoire original latin de
lambassade de Pologne pour Louis XIII ex a. 1636 par Ogier secretaire d'am-
bassade. Přír. též *Alt-Preuss. Monatschrift* XVI, 385—420: *Das Tagebuch des*
Franzosen Charles Ogier von Dr. Strebitzki a Zeitschrift d. Westpreuss. Ge-
schichtsvereines Jahrg. 1910, s. 200—273: Reiseeindrücke aus Danzig, Lübeck,
Hamburg u. Holland v. J. 1636.

¹⁶⁾ Rkp. č. katalogu 607 v knihovně města Gdanska. Přír. též vývody na
str. 56.

ještě budu jednati na jiném místě a což by zajisté bylo lze také dokázat, kdyby výmarské prameny byly důkladně prozkoumány. Těch je tam tolik, že jsem se o to ani nepokusil. Jde tu hlavně o spisy ve dvou odděleních: 1. Kriegs- u. Friedensakte z l. 1599—1631 a 2. *Hausarchiv*: korespondence tří vévodů výmarských, totiž Viléma, Bedřicha Viléma II. a slavného Bernharda. Doufám, že se časem najde obětavý badatel, který i tyto mohutné zdroje vyzkoumá. Po mém soudu přijde na zajímavé novinky, které se budou týkati i Karlíků z Nežetic.

Jistě zůstalo i po mých výzkumech jak v Polsku, Litvě a Kuronsku, tak i v Německu mnoho pramenů nepoužito, jež by naše vědomosti o Karlících valně doplnily. Dovíme se dále, že nejmladší syn Jiříka Karlíka Karel Karlík byl poslední svého rodu v Německu a že jeho vdova dala část jeho rodinných a osobních památek uložití u jednoho obchodníka v Berlíně. Její druhý manžel, pruský generál Jiří Adolf baron Micrander vymohl si, jak později uslyšíme, od pruského krále, že skříň s touto pozůstalostí Karlovou byla úředně otevřena, avšak kam se pak dostala, nemohl jsem již vypátrati. Na statcích Micrandrových nezůstalo z těchto památek ničeho. Jen šťastná náhoda neb součinný zájem zdejších i německých odborníků by mohly opět přivésti na jejich stopu.

B.

JIŘÍKOVO MLÁDÍ A VZDĚLÁNÍ. JEHO UČITELÉ A SPOLUŽÁCI.

Nemohu pohříchu udati, kdy se Jiřík narodil. Avšak r. 1582 měli jeho rodiče Zikmund Karlík z Nežetic a Dorota z Harasova již tři děti, z nichž Jiřík byl nejstarší.¹⁷⁾ Jiřík se tudíž narodil určitě před r. 1580. Třináct let později studoval již na cizozemské akademii a l. 1594 byl již tak dospělý, že ho otec pro případ své smrti určil svým mladším dětem za spoluporučníka. Z toho soudím, že se Jiřík narodil asi v l. 1576—1579. Žádné zprávy nemáme také o tom, kde se Jiřík narodil, pravděpodobně však na tvrzi svého otce v Libni. V blízkém městě Mělníku, na tamní latinské škole, obdržel asi první vzdělání.¹⁸⁾ Slyšeli jsme v předcházejícím svaz-

¹⁷⁾ Viz díl II., sv. 1., str. 213.

¹⁸⁾ Rektorem školy mělnické byl tehdy Daniel Novokolínský. R. 1593 byl však na jeho místo dosazen Pavel Gryl Rakovnický, ačkoliv si Mělničtí přáli, by jim jejich dosavadní rektor byl na dále ponechán (Z. Winter: Život a učení na partikulárních školách v Čechách, str. 190).

ku, že Jiřík měl dobré a starostlivé rodiče. Jeho otec bojoval s počátku s finančními potížemi, protože musil vyplatiti svého nedílného strýce Jana Karlíka i nebylo mu zajisté snadno vynaložiti na vychování syna mnoho peněz. Avšak Zikmund nedbal velkého nákladu a poslal Jiříka, jenž patrně záhy prozrazoval dobré vlohy, daleko do ciziny na školu, která se toho času těšila z nejlepší pověsti. Ovšem že ho neposlal do ciziny bez náležité ochrany. Jiřík se vydal na cestu, jsa doprovázen nejen potřebným služebnictvem, ale i dvěma jinými mladými šlechtici českými:¹⁹⁾ Ferdinandem Ostrovcem z Kralovic a Davidem Střelou z Rokyc a v průvodu dvou vychovatelů, mistra Tobiáše Salandra ze »Starkostadia« t. j. pocházejícího ze Starkova u Hradce Král., a Jana Sopronia z Pardubic. R. 1592 dne 4. listopadu byla Jiříkova družina u cíle své cesty — v Altdorfu u Norimberka.²⁰⁾ Tam r. 1575 založila obec města Norimberka nové gymnasium o čtyřech třídách. Čtvrtá, t. j. nejnižší třída, neměla zvláštního jména. Její učební program byl vyznačen slovy: »prima doctrina religionis christianiae, virtutum, artium et disciplinarum«. Třetí třída slula »gramatica«, druhá »dialectica«, první »rhetorica«. Každá třída měla svého učitele (praeceptor, moderator). Kromě těchto vyučovalo však na gymnasiu pět proslulých profesorů, a to theologii, oratorii, historii, mathematice a instituci občanského práva. Osvědčený hudebník mistr Jiří Siegel, jáhen kostela altdorfského, vyučoval zpěvu. Nové gymnasium mělo hned v prvním roce 122 žáků, avšak během několika dalších let získalo tak výtečnou pověst, že bylo vyhledáváno

¹⁹⁾ Jiříkův otec Zikmund žil patrně v co nejlepším přátelském poměru se svým strýcem Václavem Karlíkem, pánem na Holovousích, u něhož i Zikmundův mladší bratr Karel nějaký čas přebýval (přir. díl II., sv. 1, str. 209). Když Karel zemřel a Václav churavěl, dojížděl asi Zikmund častěji na Holovousy a vypomáhal nemocnému strýci v hospodářství. Tím se zavděčil Václavově manželce Kateřině z Přerubenic a s její pomocí patrně dosáhl toho, že shora dotčení dva mladci doprovázeli Jiříka do ciziny. Oba byli totiž její příbuzní. Ferdinand Ostrovec byl syn její sestry Anny, provdané za vládky Oldřicha Ostrovice a David Střela byl rovněž její synovec, vnuk Davida I. Střely, bratra její matky Leonory Střelové z Rokyc. Do rodu Ostrovců se ostatně provdala i vdova Adama Štastného Hrzána Kateřina z Klinšteina, s níž Zikmund Karlík měl také stálé jednání (viz díl II., sv. 1., str. 226). Tuším, že si vzala Ferdinandova strýce Viléma Ostrovice. Oba mladci, Ferdinand Ostrovec i David Střela, zůstali na altdorfské akademii déle než Jiřík Karlík; David Střela studoval potom ještě v Londýně, ale zemřel tam r. 1598. Ferdinand Ostrovec se do Čech vrátil a zdá se, že se s Jiříkem i později důvěrně stýkal, neboť Jiřík se r. 1600 oženil s jeho sestřenkou Annou Benedovou z Nečtin. Na českém odboji neměl však Ferdinand valné účasti, pročež zůstal i po bitvě na Bílé Hoře v Čechách. R. 1628 zdědil po své tetě Kateřině kdysi Karlíkové, pak Lukavecké z Přerubenic 16000 kop gr. [Přir. články »Hrabáně z Přerubenic« a »Ostrovcové z Kralovic« v Ottovu Nauč. Slov. a viz též v předcházejícím svazku mého díla (II/1) str. 177.]

²⁰⁾ Veröffentlichungen der Gesellschaft für fränkische Geschichte: Die Matrukel der Universität Altdorf, herausgegeben vom Elias von Steinmayer (Würzburg 1912; 2 svazky) I, 47.

syny nejvýznamnějších rodin a to nejen z Německa, ale i » z celé Evropy«. Císař Rudolf II. povýšil je r. 1578 na akademii s právem jmenovati bakaláře a mistry svobodného umění i filosofie. R. 1622 byla tato akademie povýšena na universitu.²¹⁾ Jiřík Karlík pobyl na tomto ústavu dvě léta. Byl tam od listopadu 1592 až do konce r. 1594. Na počátku třetího školního roku, jsa tehdy již posluchačem druhé třídy, vrátil se domů a již nepřišel. Slyšeli jsme v předcházejícím svazku, že jeho otec Zikmund učinil r. 1594 v mladém ještě věku poslední pořízení, pročež se zdá, že Zikmund tehdy vážně onemocněl a z té příčiny byl asi Jiřík domů odvolán. Jiřík však přes to, že nedokončil svých studií na altdorfské akademii, přinesl si odtamtud velké vědomosti, neboť právě za jeho doby působili na akademii na slovo vzatí učenci. Mimo to nabyl tam znalosti různých řečí, protože mezi jeho spolužáky bylo kromě Němců a Čechů též mnoho Francouzů a Poláků. Když Jiřík r. 1592 do akademie vstoupil, byl po celý rok rektorem této Jan Praetorius, slovnutný astronom, o němž sám Keppler doznal, že se od něho mnoho naučil. Theologii a matematiku přednášel Edo Hilderich z Varilu, »ein Finnländischer vom Adel, grundgelehrt in Sprachen, Geschichte, Mathematik und Astronomie und ein sanftmütiger Theolog«.²²⁾ Občanské právo bylo předmětem profesora dra. Jana Bussenreuta, o němž se vypravovalo, že se mohl stát doktorem všech čtyř fakult universitních. Dr. Scipio Gentilis, původem Vlach, ale vychováním Francouz, vyučoval řečnictví a dějepisu. Největší vliv na Jiříka měl však profesor dr. Mikuláš Taurellus, jenž na akademii přednášel fysiku a medicínu, ale současně vychovával v domácím kroužku nejvýznamnější posluchače akademie, a u něhož Jiřík po čas svého pobytu v Altdorfu patrně také bydlil. O Taurellovi se tvrdí, že byl prvním německým filosofem.²³⁾ Narodil se r. 1547 v Montbelgardu ve Virtembersku, byl

²¹⁾ Přír. o této akademii kromě díla uvedeného v předcházející poznámce bohatou literaturu v státní knihovně mnichovské, a to zejména: *Emblemata anniversaria academiae Norimb. Altdorf, ab a. 1577—1616* (Norimberk 1617), *Emblemata anniversaria academiae Altorf 1582—1597* (Norimberk 1597), *Laubinger: Memorabilia academiae Altdorfianae* (Altdorf 1676), *Omeisius: Gloria academiae Altdorfianae* (Altdorf 1683), *Baier Joh. J.: Beschreibung der Universität Altdorf* (Altdorf 1714), *Will Georg Andreas: Geschichte der Nürnberg-schen Universität Altdorf* (Altdorf 1795), *Böhm J.: Altdorf u. sein Festspiel: Wallenstein als Student in Altdorf* (Mnichov 1844), *Böhm J.: Kurze Beschreibung u. Geschichte der Stadt Altdorf in Mittelfranken* (Norimberk 1888), *Böhm J.: Führer durch Altdorf* (Norimberk 1904), *Klee Friedr.: Die Geschichte der Physik an der Univers. Altdorf bis 1650* (Erlangen 1908), *Geiger Georg: Geograph. Studien an d. Univers. Altdorf* (Lipsko 1908).

²²⁾ Wills: *Gesch. I. Univ. Altdorf* (viz pozn. 21), str. 65—126.

²³⁾ Přír. Dr. F. X. Schmid aus Schwarzenberg: *Nicolaus Taurellus, der erste deutsche Philosoph* (Erlangen 1864); *Baier Joh. J.: Biographiae professorum medicinae in academia Altorfiana* (Norimberk) p. 1—15; *Allg. Deutsche Biographie XXXVI, 467—471*; *Meyers Gr. Convers. Lexicon* (VI. vydání) XIX, 355.

r. 1563 jmenován mistrem filosofie a r. 1570 doktorem mediciny. Potom působil jako profesor nejprve na universitě v Basileji a od r. 1580 až do své smrti r. 1606 na akademii v Altdorfu. Současní a pozdější filosofové nazývali ho »metlou Aristotelovou« (Geissel des Aristoteles), protože byl velkým odpůrcem filosofie a školy Aristotelovy. Svými spisy »Philosophiae triumphus« (v Basileji 1573), »Alpes cessae« (ve Frankfurtu n./R. 1597) a »De rerum aeternitate« (1604) vzbudil v tehdejších učených kruzích velkou pozornost a ještě Leibnitz založil na nich svou filosofii. Taurellus neuznával ve věcech víry jiných autorit než bibli, pročež byl často nařčen, že v nic nevěří, že je »horší než Turek«. Avšak pravda je, že byl o pravdivosti křesťanské nauky hluboce přesvědčen a že jen žádal, aby výroky bible nebyly vykládány podle písmen, nýbrž rozumově, a lidskému duchu přičítal úplnou theoretickou a ethickou volnost. Zmínil jsem se již, že nevyučoval jen veřejně na akademii, nýbrž i v domácím kroužku. Svým domácím žákům připsal a věnoval různá pojednání a básně, jež pod názvem Emblemata Physico-Ethica byla vytištěna v Norimberku v několika vydáních.²⁴⁾

Jeden exemplář tohoto vzácného tisku (vydání z r. 1595) se chová pod sign. 63 E 68 v knihovně Národního musea českého, jiný exemplář z druhého vydání téhož roku je majetkem p. Václava Karlíka, ředitele cukrovaru v Poděbradech.²⁵⁾ Na listech K 3 až K 5 a následujícím jsou tam za sebou otištěny básně, jež Taurellus věnoval Davidovi Štřelovi z Rokyc, Jiříkovi Karlíkovi z Nežetic, Ferdinandovi Ostrovci z Kralovic a jejich praeceptoru mistru Tobiáši Salandrovi. List věnovaný Jiříkovi má nápis:

»Non cedit mole sed usu«

»Ad Georgium Karlick à Nezetiz«

Pod tím je v rámci obraz představující na levé straně erb Jiříkův,²⁶⁾ na pravé straně jabloň, za níž lze viděti pole s obilím. Pod obrazem jsou následující verše:

²⁴⁾ Jeho životopisec Jan J. Baier (viz pozn. 23) píše o tom: »Complures autem habuit convictores-juvenes honestos tam equitis ordinis, barones etiam atque comites, quorum amorem et benevolentiam suis officiis commecuit, quibus etiam inscripsit et dedicavit emblemata sua.« Taurellovu domácnost řídila jeho manželka Kateřina, dcera basilejského městského písaře Israela Aschenbergra, po jejíž smrti Taurellus se oženil r. 1599 po druhé s Uršulou, dcerou norimberského senátora Martina Hallera z Hallensteina.

²⁵⁾ Viz díl II., sv. 1., str. 7. Na heraldické výstavě ve Vídni z r. 1881 byl vystaven exemplář týchž Taurellových Emblemát, tištěný v Norimberce r. 1602 (Jahrbuch der herald. Gesellschaft »Adler«, roč. 1880/81, str. 27 a násl.).

²⁶⁾ Ve štítu korunovaná panna stojící v lodičce a držící v levé ruce růženic. Nad přílbou také taková panna v lodičce a s růžencem v levé ruce. Kolem štítu husté fanfrnochy.

Si seges arboreo conterrita robore cedit:
 Parva tamen stabilem praebet arista cibum.
 Pomaque cum magna turgentia mole putrescant:
 Sicco parva diu corpore grana manent.
 Parve puer magnos inter confide sodales:
 Vis etiam parvis maxima rebus inest:
 Corporis ut desint: animi conquireto vires:
 Quae plus corporeo robore saepe juvant.

Nadání a vzorně vychovaní mladíci vlivem tak vzácných učitelů ovšem prospívali a tak i Jiřík Karlík ukončil hned svůj první rok na altdorfské akademii s vyznamenáním. Každoročně byly nejpilnějším žákům akademie udělovány památné stříbrné mince, pro každou třídu jiné a nejvýtečnější žák třídy musil svým spolužákům na konci školního roku v krátké řeči vylíčiti, jaký význam obraz na minci má. Jiřík Karlík byl r. 1593 nejlepším žákem čtvrté třídy a jeho tehdejší proslov k jeho kolegům je v plném svém znění otištěn v nejstarší pamětnici altdorfské akademie, v knize: »Emblemata -anniversaria academiae altorfiensis«, která vyšla r. 1617 v Norimberku tiskem a obsahuje 540 stran.²⁷⁾ Jiřík přednášel tehdy v latinské řeči o skromnosti (humilitas), již stavěl nad všechny jiné ctnosti a vylíčil naproti tomu nechutnost a nízkost domýšlivosti (arrogantia). Celá řeč podává důkaz o jeho nevšedním nadání, o jeho vlastní skromnosti a neméně i o tom, jak již tehdy — po prvním roce svého pobytu na akademii — znal latinu.

Řekl jsem již, že se Jiřík v Altdorfu naučil zajisté i jiným řečem, zejména němčině, francíně a polštině. Téhož roku jak on přišlo totiž do Altdorfu kromě Němců sedm Francouzů a šest Poláků,²⁸⁾ kteří se všichni stali jeho spolužáky. Mezi těmito byl mimo to také jeden Angličan a několik Litevců, Belgičanů a Čechů. Ve čtvrté třídě s Jiříkem byli též Adam Zylvár ze Silberšteina a z Pilníkova, Jan Hartel z Budějovic, Mikuláš Vodňanský, Jan Kbelský a Mikuláš Milner; tito tři z Prahy. Ve vyšších třídách bylo také několik Čechů, z nichž se zejména vyznamenal Jan Albin hrabě Šlik, který byl premiantem r. 1591 v třetí třídě, r. 1592 v druhé a r. 1593 i v první.²⁹⁾ Byl to mladík velice nadaný, který se později zúčastnil českého odboje, jsa jedním ze zemských direktorů, jež si tehdy stavové čeští zvolili. I on prchl po bitvě bělohorské do Německa, kdež se, jak jsme slyšeli (viz str. 17), již r. 1602 zdržoval a mnoho přátel si získal. Z Čechů, kteří v Altdorfu již před Jiříkem studovali, jsem si poznamenal: z r. 1580 Samuele Bartoloměje z Klatov,

²⁷⁾ Viz o této knize pozn. 21. Řeč Jiříkova je v ní otištěna na str. 233—235 a má nápis: Oratio quarta classis recitata à Georgio Carlíck de Nezetiz Bohomo (Znač. L. 53 eleg. misc. v mnichovské státní knihovně).

²⁸⁾ Viz pramen cit. v pozn. 20.

²⁹⁾ Viz pramen cit. v pozn. 27.

z r. 1581 Adama Haranta z Polžic a na Klenovém a bratry Jindřicha a Jana Kutovce z Úrazu, z r. 1582 Václava (Šlechtu) z Poumberka, měštěnána pražského, Šebestiana Markvarta Radeckého z Radče a pána (baro) Jana Alberta Křimeckého z Ronova, z r. 1584 bratry Václava, Rudolfa a Jana Vchynské z Vchynic (»Künsky a Künitz Bohemi«), Jindřicha Škrétu ze Závořic z Prahy, Jiříka Diblíka z Votína z Brodu a Jana Ledčanského z Popic z Prahy, z r. 1585 pána (baro) Oldřicha z Kounic, pána (baro) Bohuslava Jaroslava z Náchoda, Jana Roháče z Týnce, Adama (Hrubého) z Jelení, Daniela Korálka z Těšína a Šimona Grimaea (Grimaeus) z Prahy, z r. 1586 Melchiora Bergra Tribuletia z Písku, Jana Kašpara Tuchera z Šoverova z Prahy a Václava Trubku z Rovin. Po Jiříkovi přišli pak do Altdorfu ještě bratři Jan a Hartvík Zeidlicové z Šenfeldu (1595), tito v průvodu svého praeceptoru Daniela Lucina ze Sušice, dále téhož roku Jiříkův pozdější švagr Václav Ostromějský z Rokytníka, r. 1596 dva bratři Kirchmaierové z Prahy, r. 1597 Zikmund Kozel z Risenthalu z Kutné Hory, bratři Jan a Jiřík Vtelenští z Vtelna, bratři Jan Václav a Jiří Chotkové z Chotkova a bratři Václav Vilém a Jiří Adam páni (liberi barones) z Roupova atd. Mezi německými spolužáky Jiříkovými nalézal se též pruský šlechtic Joachim Wenediger v. Wenedigen, bratřec tehdejšího majitele statku Nahmgeist ve Východních Prusích. Uslyšíme, že Jiřík tento statek pak sám koupil, ale nevíme, zdali k tomu jeho bývalý spolužák dal podnět. V Gdansku se Jiřík snad sešel ještě s jiným bývalým spolužákem z Altdorfu Janem Oelhaffem, který v lednu r. 1593 přišel do Altdorfu a později se stal městským lékařem (physicus) v Gdansku.

C.

JIŘÍKOVA PRVNÍ MANŽELKA A JEJÍ ROD.

Sotvaže se Jiřík navrátil z Altdorfu domů, koupil jeho otec Zikmund, jenž zatím prodal svůj rodný statek Libeň, statek nový, čímž Jiřík byl donucen vzdáti se všech dalších studií v cizině a vypomáhati churavému otci v novém hospodářství. Nebylo mu to však na škodu. Slyšeli jsme v předcházejícím svazku (str. 223—224), že nový statek Slatiňany měl výbornou polohu, že byl rozsáhlý a že jej Zikmund během dvou let ještě zvelebil. Jiřík prošel tedy u otce svou třetí školu, školu hospodářskou, a když byl tak nejen literárně ale i prakticky připraven, aby se mohl státi

vhodným následníkem otcovým, založil mu Zikmund na tvrzi Sla-
tiňanské také jeho vlastní domácnost, svoliv k tomu, by se v mla-
dičském ještě věku oženil. Nemohu přesně udati, kdy se Jiřík ženil.
Avšak r. 1602 měl již »děti«, tedy nejméně dvě dítky, a protože
jeho manželka se nazývá ještě r. 1599 »pannou«, mám za to, že
se svatba konala někdy r. 1600. Nevěsta Jiříkova se jmenovala
Anna *Benedová z Nečtin* a pocházela z pradávného rodu českého,³⁰⁾
jehož nejstarší dosud zjištěný předek byl Bavor z Nečtin, jenž žil
v l. 1294—1333. Otec Jiříkovy manželky Beneš Beneda z Nečtin
byl vnuk onoho Petra Benedy z Nečtin, který povznese svůj staro-
bylý rod opět k nové slávě, byv r. 1518 jmenován nejvyšším hejt-
manem a členem tehdejšího direktoria království Českého. Beneš
sám patřil jak jméním, tak i svým vlivem k předním členům stavu
rytířského. Zdědil totiž po dědu a otci podíl na statcích Březanech
a Nové Libni v kraji kouřimském a po své matce Kateřině ze
Svojsic, jediné dceři vládky Jana ze Svojsic, téhož statky Svojsice
a Choltice v kraji chrudimském. Tohoto dědictví se ovšem brzo
vzdal, an všechno prodal, a to statek Novou Libeň, který mu při-
padl z pozůstalosti po dědu panu Jetřichovi Špetli z Janovic³¹⁾
a statky Svojsice a Choltice svému *otčimu* Jiříkovi Gerštorfovi
z Gerštorfu, za něž se jeho matka jako vdova provdala.³²⁾ Za to
však získal nejprve do zástavy a pak od císaře Rudolfa II. do
vlastnictví za 6500 kop gr. č. velké panství kláštera Vilémova
v kraji čáslavském,³³⁾ načež se stal hejtmánem tohoto kraje.³⁴⁾
Mimo to koupil dva domy na Novém Městě Pražském, kdež držel
již jeden dům po dědu.³⁵⁾ O štěstí manželské pokusil se Beneš tři-
kráte. Jeho první manželka byla Marie Benigna Bohdanecká
z Hodkova, jež mu r. 1561 připsala celou svou spravedlnost s pod-
mínkou, by Beneš z ní vyplatil 250 kop gr. Mandaleně, dceři ne-
božtíka pana Karla Křineckého z Ronova.³⁶⁾ Beneš ji za to opatřil
náležitým věnem.³⁷⁾ Avšak Marie zemřela záhy a oba její synové
s Benešem zplolení, Adam a Albrecht, rovněž se nedožili dlouhého

³⁰⁾ Podle vývodů Sedláčkových a Kolářových byli Benedové z Nečtin přes
to, že se hlásili od 15. stol. jen k šlechtě nižší, t. j. k stavu rytířskému, potomci
jednoho z nejstarších rodů panských a stejného původu s pány Bavyry ze
Strakonice a četnými jinými rody erbu střely.

³¹⁾ R. s. k. č. 655, l. H 8, 12.

³²⁾ D. Z. v. č. 11, l. D 18; přír. též Sedláčkovy Hrady I., str. 203. To byl též
Jiřík, o němž bylo pověděno v předcházejícím svazku str. 178, že jeho vnuk
Jiřík ml. Gerštorf provdal jednu dceru za Adama II. Karlfka z Nežetic, druhou
za Jana Dobřenského z Dobřenic a třetí za Jana Benedu z Nečtin a na Malči,
t. j. za synovce Benešova po jeho bratru Albrechtovi.

³³⁾ Archiv slav. č. 46, l. H 6; viz též Sedláčkovy Hrady.

³⁴⁾ Archiv mus. m. Náchoda (opis přísl. listiny z r. 1583 v archivě zemském).

³⁵⁾ Archiv m. Prahy, rkp. č. 2194, l. 414; D. Z. Registra trh. purkmistrova
Nov. M. Praž. z r. 1572, l. 91 r. v.

³⁶⁾ D. Z. m. č. 232, l. G 1.

³⁷⁾ D. Z. v. č. 87, l. E 29.

věku. Adam žil sice ještě r. 1594, ale Albrecht se připomíná jen r. 1582 v kšaftu své macechy, druhé to manželky Benešovy, Anny Potencie Chlumové z Chlumu.³⁸⁾ Tato byla, když se Beneš s ní oženil, již vdovou a to po vládkovi Václavu Skuhrovském ze Skuhrova, s nímž měla jen jednu dceru, Barboru. Větší rodinné štěstí bylo jí souzeno v manželství s Benešem. Ve svém dříve dotčeném kšaftu³⁹⁾ jmenuje čtyry dívky, jež Benešovi porodila: syna Zikmunda, kterému ze svého jmění odkázala 4050 kop gr. m. a tři dcery, Žofii, Kateřinu a Markétu, jimž poručila po 500 kop gr. m. Není však pochyby, že i nejmladší dcera Benešova, totiž ona Anna, s níž se Jiřík Karlík oženil, byla její dcerou. Anna Potencia sepsala patrně svůj kšaft ještě před narozením této dcery a zemřela potom dříve, než mohla kšaft svůj doplniti. Jisto je, že Anna nepocházela z třetího manželství Benešova, neboť Beneš pojal svou třetí manželku Johannu Ostrovcovou z Kralovic teprve *po* r. 1588 a z dochovaných pramenů jde také na jevo, že Johanna měla jen jednu vlastní dceru a to Veroniku Klenovskou ze svého dřívějšího manželství s Alšem Klenovským z Ptení.⁴⁰⁾ Johanna byla totiž *čtyřikrát* provdána. Její první manžel byl vládyka Štěpán Janovský ze Soutic,⁴¹⁾ druhý byl právě dotčený Aleš Klenovský z Ptení, pán na Vlašimi a Borovsku, jenž jí r. 1566 na svém statku zapsal 2000 kop gr. č. věna⁴²⁾ a s nímž společně ještě r. 1588 darovala kostelu vlašimskému nový zvon.⁴³⁾ Teprve r. 1590 se připomíná Johanna s příjmením »Benedová« a na Benešovu statku Vilémově. Tehdy postoupila svůj zámek Ostrov a dvůr v Čáslavkách svému bratru Vilémovi Ostrovcovi z Kralovic.⁴⁴⁾ Její manželství s Benešem bylo, jak jsem již uvedl, bezdětné a netrvalo také dlouho. Beneš totiž r. 1595 zemřel. Johanna se ale ihned opět provdala a to přímo ze svého vlastního nového domu ve Vilémově r. 1596 v pondělí po sv. Valentinu za rytíře Malovce z Malovic a na Kameně, avšak krátce na to (1597) zemřela.⁴⁵⁾ Johanna byla dcera vládky Jana Ostrovce z Kralovic a bohaté Doroty z Leskovce a měla šest bratrů, s nimiž Zikmund Karlík, otec Jiříkův, žil v přátelském styku.⁴⁶⁾

³⁸⁾ Přír. o rodu vládků Chlumů z Chlumu předcházející svazek str. 32, pozn. 123.

³⁹⁾ Přír. orig. tohoto kšaftu ve sbírce listin v deskách zemských skříní III. č. 140.

⁴⁰⁾ Přír. D. Z. m. č. 118, l. B 13—C₂; R. s. k. 675, l. 512—519.

⁴¹⁾ Štěpán Janovský držel statek Zaječice a věnoval na něm Johanně r. 1551 300 kop. gr. č. R. 1564 zemřel (D. Z. v. č. 86, l. H 18, č. 15, l. F 26).

⁴²⁾ D. Z. v. č. 15, l. N 20.

⁴³⁾ Soupis památek sv. 35 (okres benešovský), str. 274, viz též D. Z. m. č. 191, l. M 13.

⁴⁴⁾ D. Z. v. č. 1084, l. H 4.

⁴⁵⁾ Viz prameny cit. v pozn. 40 a v archivě m. č. rkp. č. 590, l. 60, C 72.

⁴⁶⁾ Zikmund Karlík se znal zejména s Ladislavem a Vilémem Ostrovcovi. Za Viléma provdala se pak vdova po Adamovi Šťastném Hrzánovi z Harasova. Johanna měla kromě šesti bratrů též dvě sestry, z nichž Anastasie se rovněž

Z té příčiny je také pravděpodobno, že Zikmund se blíže seznámil s Benešem Benedou teprve prostřednictvím Johanny, neboť sotvaže se tato stala manželkou Benešovou, připomíná se Beneš v řadě Zikmundových přátel, kteří zprostředkovali r. 1590 jeho smlouvu se strýcem Janem Karlíkem.⁴⁷⁾ Když pak Johannin synovec Ferdinand Ostrovec doprovázel Jiříka Karlíka i do Altdorfu a s ním tam žil dvě léta pod jednou střechou, vešel asi také Jiřík v bližší styk s Ferdinandovými příbuznými a tak asi poznal svou nevěstu a pozdější manželku Annu Benedovou z Nečtin. Beneš Beneda, otec Anny, tehdy ovšem již nežil. Zmínil jsem se dříve, že zemřel r. 1595. Ve svém kšaftu ze dne 8. září 1594⁴⁸⁾ ustanovil své dceři Anně a jejím starším ale rovněž ještě nevdaným sestřám Kateřině a Markétě čtyři poručníky: svého strýce Daniela Benedu z Nečtin,⁴⁹⁾ Jana Lukaveckého z Lukavce a na Klucích,⁵⁰⁾ Jana Chuchelského z Nestajova a na Chuchli a svého synovce po bratru Albrechtovi Jana ml. Benedu z Nečtin a na Malči, o němž jsme v po. n. 32 slyšeli, že byl švagrem Adama II. Karlíka z Nežetic. Benešova nejstarší dcera Žofie byla tehdy již provdána a vybavena. Beneš jí a jejímu manželci Albrechtu Jiříkovi Klusákovi z Kostelce již ničeho nezanechal. Zato však odkázal svým shora dotčeným svobodným dcerám ze svého jmění po 250 kopách gr. č., dále »po paní Potencii Anně z Chlumu, materi jejich« také po 150 kopách gr. č. a z pozůstalosti jejich tety Žofie Leskovcové z Nečtin po 100 kopách gr. č., tudíž každé celkem 500 kop gr. č. a mimo to 100 kop gr. č. na výbavu. Zároveň určil, že tyto nevdané dcery mají po jeho smrti zůstávat i u jeho manželky paní Johanny z Kralovic, kteráž má zato obdržeti od jeho hlavních dědiců pro každou dceru ročně 20 kop gr. na šaty a 5 kop gr. na vychování. Hlavními dědici Benešovými měli se státi jeho synové Adam a Zikmund a v případě jejich předčasného a bezdětného úmrtí Benešův synovec, dříve připomenutý Jan ml. Beneda z Nečtin a na Malči. Avšak syn Adam zemřel ještě před otcem a druhý syn Zikmund nedožil se také nápadu otcovy pozůstalosti, protože zemřel bezdětek dříve, než jeho k zemskému soudu podaný odpor proti otcovu kšaftu byl vyřízen⁵¹⁾. Jan Beneda

dobře provdala a to za Adama Víta ze Rzávého a na Dubu. (D. Z. m. 53. l. G 23, L 1); viz též čl. »Ostrovcové z Kralovic« a »Vítové ze Rzávého« v Ottovu Nauč. Slov.

⁴⁷⁾ Viz dílu II. sv. 1. str. 210.

⁴⁸⁾ D. Z. v. č. 27, l. N 3—8, N 14.

⁴⁹⁾ Daniel Beneda spravoval r. 1568 statek slatiňanský náležející tehdy rodině jeho manželky Kateřiny Fraňkové z Liběchova (D. Z. v. č. 160, l. R 5; Památky archaeolog. I. 313), potom nabyl ale statku Přemýšlení v kraji kouřimském (D. Z. v. č. 61, l. I 9 . . .), stal se hejtmánem kraje kouřimského (D. Z. m. č. 234, l. Q 2) a naposled správcem nejvyš. purkrabství pražského.

⁵⁰⁾ Za tohoto Jana Lukaveckého se provdala Kateřina z Přerubenic, vdova po Václavu II. Karlíkově z Nežetic a na Holovousích, jak bylo uvedeno v předcházejícím svazku str. 177.

⁵¹⁾ Archiv m. č., rkp. 1042, l. 24—25; D. Z. m. č. 176, l. F 5.

hlásil se nato k svému dědictví, smluvil se s vdovou Zikmundovou Annou rozenou Vřesovcovou z Doubravské Hory a ujal se Benešova panství Vilémovského⁵²). Dcery Benešovy se pak jedna po druhé dobře provdaly. Kateřina vzala si strýce svého švagra Albrechta Klusáka vládky Jana Oldřicha Klusáka z Kostelce na Lipci a Radovesicích a Markéta Oldřicha Smrčku z Mnichu a na Speřicích⁵³). To byli tudíž nejbližší švagrové Jiříkovi, avšak příbuzenstvo jeho mladé manželky bylo, jak lze již z předcházejících vývodů poznati, velice četné. Ke vzdálenějším příbuzným Beneše Benedy náleželi dokonce i mocní páni z Rožemberka. V rodové kronice pánů z Bodecků v Gdansku, o níž byla na str. 18 zmínka, že se připomíná, že bába Jiříkovy manželky Anny Benedové — patrně to choť dříve dotčeného Petra Benedy z Nečtin — pocházela z rodu pánů z Roggendorfu. To byl slavný rod německý, z něhož si v 16. stol. i dva mocní páni čeští vyvolili manželky, a to Jošt III. z Rožemberka, otec slavného Petra Voka a Jan nejstarší z Lobkovic.⁵⁴) Jen tímto příbuzenstvím si vysvětlují, že Petr Vok z Rožemberka, svého času nejpřednější český šlechtic, se nechal r. 1595 po smrti Beneše Benedy jeho vdovou Johannou z Kralovic uprositi tak, že se jí postavil za rukojmě, když si vydlužila od jiného šlechtice 5000 kop gr. č.⁵⁵)

Uvedl jsem dříve, že Anna, nejmladší dcera Benešova, měla dle poslední vůle tohoto až do svého se vdání bydliti u své macechy, právě dotčené Johannы z Kralovic. Když se však tato krátce po úmrtí Benešovu opět provdala za rytíře Malovce,⁵⁶) nezůstala Anna asi již u macechy, nýbrž žila nejspíše u svého poručníka a tehdejšího držitele panství Vilémovského Jana ml. Benedy z Nečtin, jenž jí také, když r. 1597 její bratr Zikmund zemřel, od vdovy tohoto vymohl, že z bratrovy pozůstalosti obdržela »stříbrný koflík«. V příslušné smlouvě, již Jan Beneda uzavřel r. 1599 s vdovou Zikmundovou, se Anna ještě nazývá »pannou«.⁵⁷) Z toho soudím, jak jsem již dříve uvedl, že se Anna provdala za Jiříka Karlíka teprve r. 1600 a to nejspíše přímo z Vilémova. Anna měla již r. 1602 s Jiříkem děti. Tehdy zapsala totiž Jiříkovi pro případ své smrti svou

⁵²) D. Z. m. č. 12, l. B 11, č. 24, l. A 1—5.

⁵³) Přír. postranní zápisy (juxty) ke kšaftu Benešovu v D. Z. v. č. 27 (viz pozn. 48).

⁵⁴) Joštova manželka slula Anna z Roggendorfu, zemřela r. 1562 a je pochována v klášterním kostele vyšebrodském (Trajer: Diocese Budweis, str. 256; viz též D. Z. v. č. 55, l. A 13). Manželka Lobkovicova byla Alžběta z Roggendorfu, jež se jako vdova připomíná ještě v l. 1579—1580 (Archiv m. č., rkp. č. 590, l. 33 č. 201 a D. Z. v. č. 89, l. L 2).

⁵⁵) D. Z. v. č. 170, l. E 14, D. Z. m. č. 118, l. B 13—C 2.

⁵⁶) Johanna neměla ani s Malovcem žádných dětí. Malovec se pak soudil s její dcerou Veronikou Hozlaurovou roz. Klenovskou z Ptení o jakési dukáty a zlatý řetěz, které Johanna u sebe chovala (Sedláčkovy Hradý, IV, 189—197).

⁵⁷) D. Z. v. č. 173, l. M 26—30.

celou spravedlnost avšak s podmínkou, že celé dědictví má připadnouti jejím dětem, kdyby snad Jiřík zemřel dříve než ona.⁵⁸⁾ Jiřík obvěnil ji teprve r. 1606, když byl již prost svých závazků po otci a matce, zapsav jí na své tvrzi, dvoru a vsi Slatiňanech 2500 kop gr. m.⁵⁹⁾ Jinak není o Anně mnoho známo. R. 1602 pohnal k soudu zemskému »Annu Karlíkovou z Nečtin a na Slatiňanech« a s ní Jiříka Karlíka z Nežetic a na Slatiňanech a její sestry Kateřinu a Markétu a manžele těchto Jana Oldřicha Klusáka z Kostelce na Lipci a Radovesicích v Bydžovsku a Oldřicha Smrčku z Mnichu a na Speřicích v Čáslavsku její švagr Albrecht Jiří Klusák z Kostelce a to »k svědomí proti komukoliv«. ⁶⁰⁾ Nevím, oč se tu jednalo. Anna se prý připomíná r. 1609 v rukopisu »D III 9« v knihovně fürstenberské.⁶¹⁾ R. 1612 činí se o ní zmínka v smlouvě, kterou Jiřík uzavřel se svým bratrem Václavem Štastným⁶²⁾ a naposled je prý připomenuta r. 1616 v deskách zemských.⁶³⁾ Pohřichu nevíme, kolik dětí Anna s Jiříkem měla a jak se tyto jmenovaly. Toliko o Jiříkovu nejstarším synu Zikmundovi Štastném je zjištěno, že pocházel z tohoto manželství.⁶⁴⁾

D.

JIŘÍKOVY SOUKROMÉ ZÁLEŽITOSTI V LETECH 1601—1620.

R. 1601 zemřel Jiříkův otec Zikmund. Jiřík, jež Zikmund již ve svém posledním pořízení z r. 1594 ustanovil za spoluporučníka svým mladším dětem,⁶⁵⁾ ujal se otcova statku a se svou matkou a se svým ujcem Zikmundem Zapským ze Zap i poručenství nad dvěma tehdy ještě žijícími sourozenci, totiž nad dospělou ale dosud ještě svobodnou sestrou Mariannou a nad bratrem Václavem Štastným, jemuž bylo teprve 14 let. V předcházejícím svazku jsme sly-

58) D. Z. m. č. 236 (235?), l. K 16.

59) D. Z. v. č. 133, l. C 16.

60) D. Z. m. č. 111, l. W 13.

61) Knihovna kláštera Strahovského: Janderův rukopis »Hořice«, str. 61.

62) Viz dílu II. sv. 1. str. 230.

63) Viz v archivě m. č. ve sbírce Renzové č. 172 (Karlík) a č. 195 (Beneda). Musím ovšem podotknouti, že jsem záznamu tam citovaného »kvatern stříbrný l. K 16« v deskách zemských nenašel. Přes to pokládám za možné, že Anna r. 1616 ještě žila, neboť druhá manželka Jiříkova, Anna z Gerstorfu, byla tohoto roku, jak dále uslyšíme, ještě svobodná.

64) Viz str. 18, 51, 54, 77.

65) Viz díl II., sv. 1., str. 221.

šeli, že Zikmund koupil statek slatiňanský r. 1595 a že všechny dluhy, které na tom statku vážly, během dvou let splatil. Není však pochyby, že Zikmund upadl později v nové dluhy a to svým nákladným a dlouholetým sporem se strýcem své manželky Adamem Hrzánem z Harasova, o kteréžto rozepří jsem již v předcházejícím svazku podrobně vyprávěl. Pozůstalost Zikmundova nebyla tudíž asi bez dluhů a byla zatížena i tím, že Jiřík musil po otci převzítí také všechny závazky za matku Dorotu z Harasova, jež jako poručnice své neteře Anny Kateřiny Hrzánové sice vládla velkým panstvím potšteinským, ale měla při tom nevděčný úkol uspokojiti i četné věřitele otce své poručenky. Dluhy měl tehdy skoro každý i sebe větší pán. Nebylo totiž, zejména na venkově, dosti peněz a musil-li někdo složití nějakou větší hotovost, byl zpravidla nucen peníze, jež se pak těžko splácely, si vypůjčiti. Jiříkovy hmotné poměry nebyly tedy, když Jiřík nastoupil na dědictví po otci, právě skvělé, přes to, že týž zdědil velký a hospodářsky dobře vedený statek. Jiřík totiž musil spláceti otcovy dluhy, musil matce vypomáhati a později sestru i bratra vyplatiti. Se svojí manželkou Annou Benedovou z Nečtin vyženil sice větší hotovost a r. 1609 se sestrou a s bratrem zdědil po svém ujci Jeronymovi Čejkovi z Olbramovic 1000 kop gr. m.;⁶⁶⁾ to vše však nedostačovalo ke krytí větších mimořádných vydání, pročez si Jiřík vypomáhal stále půjčkami a neměl často ani tolik peněz, aby splatil i malé dluhy. Nejdříve vypomohl Jiříkovi větší půjčkou rytíř Jan Dobřenský z Dobřenic a na Dobřenicích, o němž z předcházejícího článku víme, že byl švagrem Adama II. Karlíka a Jana ml. Benedy z Nečtin, bratrance i poručníka Jiříkovy manželky Anny Benedové. Dobřenský prokázal r. 1601 rodině Jiříkově velké dobrodiní již tím, že se po smrti Zikmundově postavil vedle Jiříka jako rukojmí za téhož matku Dorotu z Harasova.⁶⁷⁾ Jiříkovi samému půjčil ale současně ještě hotových 1700 kop gr. m., za což mu Jiřík zastavil svoji tvrz, dvůr a ves Slatiňany. Jiřík tento dluh brzo vyrovnal, ve splátkách sice, ale během roku, takže mu Dobřenský statek slatiňanský ještě l. 1601 ze zástavy opět propustil.⁶⁸⁾

Jiřík měl mnoho jiných dluhů, menších sice a neknihovních, které však přes to dlouho nemohl splatiti. Antonín Ruliart, měšťtěnín a kupec na Starém Městě Pražském, žaloval ho r. 1601 z 31 kop 17 gr. za zboží kupecké a byl Jiříkem uspokojen teprve r. 1608.⁶⁹⁾ Jiný pražský měšťtan a obchodník Jakub Hradecký z Libína stíhal Jiříka r. 1602 z dluhu 50 kop gr. m. jemu hotově půjčených a poněvadž se Jiřík k líčení o této žalobě nedostavil, vy-

⁶⁶⁾ Viz díl II., sv. 2., str. 207.

⁶⁷⁾ Tamtéž str. 232.

⁶⁸⁾ D. Z. v. č. 92, l. M 10; D. Z. m. č. 196, l. D 8.

⁶⁹⁾ D. Z. m. č. 111, l. F 14; Archiv m. č., rkp. č. 1040, l. 115 a č. 1041, l. 22—23.

mohl si naň Hradecký stanné právo a požadoval pak od něho nejen náhradu za soudní útraty, ale ještě dalších 6 kop 15 gr., jež prý za Jiříka dal »při vypůjčování peněz«. ⁷⁰⁾ Jiřík uspokojil Hradeckého brzo (1603), ⁷¹⁾ ale tři léta později byl jím znova žalován a to z 30 kop gr. m. jako rukojmí za jiného dlužníka Hradeckého, za vládyku Jana Lhotského z Ptení. ⁷²⁾ Další Jiříkovi věřitelé byli Blažej Presl Dvorský, tkaničkář a měšťenin v Starém Městě Pražském a dvorní kupec Ludvík Muškoň, u nichž Jiřík kupoval své potřeby, když se rozhněval na svého dřívějšího dodavatele Ruliarta. Jiřík neplatil ani Presslovi a Muškoňovi a byl proto i jimi žalován a to v l. 1605 a 1611 Presslem z dluhu za kupecké zboží 54 a 18 kop gr. m. a Muškoňem r. 1606 ze 70 kop gr. a 23 krejcarů za zboží kupecké a ze 7 kop gr. za soudní útraty. ⁷³⁾ Kromě těchto běžných dluhů u obchodníků měl Jiřík také několik dluhů u dobrých přátel a známých, jimž však rovněž nemohl včas zaplatiti. Vládyka Aleš Vrabský z Vrabí a na Zdechovicích půjčil mu již r. 1600 hotových 50 kop gr. č. na úroky, když však Jiřík po tři léta ani úroků neplatil, žaloval jej Vrabský r. 1603 u soudu nejvyššího purkrabství pražského na splacení jistiny i úroků. Jiřík odkládal vyrovnání tohoto dluhu i potom a uspokojil Vrabského teprve r. 1604, když ho týž k tomu donutil právní exekucí. ⁷⁴⁾ Kateřina Hrzánová roz. Mičanská z Klinšteina a z Roztok, matka shora dotčené poručenky jeho matky, vypomohla Jiříkovi 100 uherskými dukáty, ale nemohla se také dočkati jich vrácení, pročež podala na Jiříka r. 1603 žalobu u soudu komorního, od níž upustila teprve, když jí Jiřík zaručil brzké vyrovnání. ⁷⁵⁾ R. 1604 půjčil Jiříkovi 200 kop gr. č. slavný Václav Budovec z Budova, avšak Jiřík ani jemu po celý rok neplatil úroků. Budovec postoupil proto svoji pohledávku paní Kateřině Řičanské ze Smiřic, které pak Jiřík, jsa u soudu nejvyššího purkrabství na to žalován a odsouzen, musil r. 1606 zaplatiti 246 kop gr. č. ⁷⁶⁾

Z toho všeho poznáváme, že Jiřík první léta svého panování na Slatiňanech stále zápasil s nedostatkem hotových peněz. Vypůjčil si tehdy dokonce od kuchaře a poddaného svého ujce Zikmunda Zapského ze Zap a na Průhonicích 60 kop gr. m. a poněvadž ani tomu nezaplatil, rozhněval Zapského, jenž ho pak jménem sirotků

⁷⁰⁾ D. Z. m. č. 39, l. B 16, č. 111, l. S 68, 69; Archiv m. č., rkp. č. 1040, l. 128—129, 182.

⁷¹⁾ Archiv m. č., rkp. č. 1041, l. 4.

⁷²⁾ D. Z. m. č. 144, l. A 26; Archiv m. č., rkp. č. 1041, l. 3—4.

⁷³⁾ D. Z. m. 27, l. E 14, č. 87, l. O 4, č. 88, l. E 23—24, č. 90, l. B 8; Archiv m. č., rkp. č. 1040, l. 179—180, č. 1041, l. 54—55.

⁷⁴⁾ D. Z. v. č. 178, l. A 7; D. Z. m. č. 39, l. E 23.

⁷⁵⁾ R. s. k. č. 681, l. G 7.

⁷⁶⁾ D. Z. v. 179, l. M 19.

onoho poddaného žaloval na zaplacení u soudu komorního.⁷⁷⁾ Uvedl jsem již, čím asi Jiřík tyto nepřijemnosti si přivodil. Musil patrně stále vypomáhati své matce Dorotě jak v jejím nákladném sporu s Adamem Hrzánem, tak i v jejích ostatních poručenských nesnázích. Dorota měla té doby více vydání než příjmů, poněvadž jí tyto její odpůrce Adam Hrzán zadržoval. V této tísní prodala již r. 1602 jakési grunty, které náležely k obci jejího poddaného města Kostelce n./O. a jež dříve postoupila svému úředníku Janu Hubrykovi z Hendersdorfu k užívání. Grunty ty koupil od ní pan Fridrich z Oppersdorfu, spoluporučník její poručenky. Jiřík ji při této smlouvě zastupoval a protože souhlas s prodejem projeví i Mikuláš z Bubna a z Litic a na Žamberku a Jan Absolon z Ledské, totiž oni vládykové, kteří byli Dorotě od soudu zemského k radě přidáni,⁷⁸⁾ schválil smlouvu také zemský soud a svolil k jejímu vložení do desk zemských.⁷⁹⁾ Když pak r. 1604 Dorota zemřela a Jiříkovi i druhému rukojmímu Dorotinu, shora dotčenému Zikmundu Zapskému se podařilo Adama Hrzána soudem donutiti, že jim zaplatil vše, co dříve Dorotě odpíral, t. j. 2013 kop 40 gr. č.⁸⁰⁾ a když Hrzán byl r. 1605 odsouzen jim nahraditi i veškeré škody a soudní útraty 300 kop gr. č.,⁸¹⁾ byl Jiřík svých největších starostí na okamžik sice zbaven, avšak krátce na to zemřel Zapský⁸²⁾ a Jiřík musil potom jakožto jediný na žlvu jsoucí rukojmí své matky vzíti na se vše, co tato již za svého živobytí nevyrovnala. Jednalo se tu hlavně o vyrovnání velké pohledávky Dorotiny švagrové a matky její poručenky paní Kateřiny Hrzánové z Klinšteina, od níž, jak jsme shora slyšeli, také Jiřík sám ještě 100 dukátů si vypůjčil. Jiřík nemoha Kateřině vše zaplatiti, postoupil jí své nároky, jež mu zemský soud přiřkl⁸³⁾ a dopomohl jí svým ručením k tomu, že jí paní Anna Kapounová z Damsdorfu půjčila 1000 kop gr. č. Když však přišla doba splacení tohoto dluhu, neměla se Kateřina k tomu a tu postoupila její věřitelka svou pohledávku vládykovi Hertvíkovi Myškovi ze Žlunic, král. hejtmanu na panství Křivoklátu, kterýž pak žaloval Jiříka a oba ostatní Kateřininy rukojmí Jana Lipanského z Lipan a Ladislava Ostrovce z Kralovic každého z 333 kop 20 gr. jeho dílu kromě prošlých úroků 49 kop 59 gr. a 5 peněz českých,⁸⁴⁾ jež každému z nich napočítal. Avšak vedle Kateřiny se hlásili u Jiříka ještě jiní věřitelé

77) R. s. k. č. 681, l. AA 7. Roku 1617 měl »za panem Jiříkem Karlíkem« jakousi pohledávku 35 kop gr. též Mikuláš Žižka, měšťtínin poddaného města Kostelce n./O. (Archiv zemský č. 1, knih kosteleckých l. B 18.)

78) Viz díl II., sv. 1., str. 231.

79) Archiv stav. č. 50, l. O 1.

80) D. Z. m. č. 34, l. H. 23—28, č. 197, l. C. 9.

81) D. Z. m. č. 75, l. 19; Archiv m. č., rkp. 123, l. 92—93.

82) Viz díl II., sv. 1., str. 210.

83) Viz pozn. 81 a D. Z. v. č. 181, l. N 18—20.

84) R. s. nevj. purk. č. 709, l. C 1.

jeho matky, tak zejména Mikuláš Rydl z Neuenberka, jenž kdysi zastupoval Dorotina bratra a otce její poručenky Adama Šťastného Hrzána v jeho právních rozepřích a svůj honorář za to ještě zcela neobdržel.⁸⁵⁾ Jiřík byl tehdy tak v úzkých, že nemohl zaplatit ani komorníku od desk zemských Václavu Strakovi, jenž po smrti jeho matky Doroty byl pověřen popisem všech svršků a nábytků pozůstalých po této na statku potšteinském.⁸⁶⁾ Jiřík mu prý slíbil 30 loktů bílého prádla, nedal mu však ani plátna ani peněz za ně. Straka ho proto žaloval, počítaje loket plátna po 15 gr., na zaplacení 7 kop 30 gr. m.⁸⁷⁾ Jiřík však se z toho všeho šťastně vymanil. Se svou největší věřitelkou, často již připomenutou Kateřinou Hrzánovou, potom Ostrovcovou z Klinšteina a z Roztok, se vyrovnal po dobrém a když tato se stala na místě Jiříkovy matky poručnicí své dcery Anny Kateřiny Hrzánové, byl jí zemským soudem vedle pana Fridricha z Oppersdorfu a na Častalovicích přidán dokonce i Jiřík jako spoluporučník.⁸⁸⁾ Jiřík pak s ní pečoval o to, aby skončilo se projednání pozůstalosti jejího manžela, zapravil z té příčiny také vše, co bylo ještě jeho povinností a podal r. 1607 zemskému soudu z doby poručenství své matky tak »pořádný« odpočet, že soud udělil jeho poručenke Anně Kateřině Hrzánové zemská léta (plnoletost) jen k tomu, aby mohla Jiříkovi za to veřejně, t. j. deskami zemskými, poděkovati.⁸⁹⁾

Avšak nedostatek hotových peněz pronásledoval Jiříka ještě další léta. Když se po dlouhé námaze a s velkými oběťmi zbavil všech závazků po otci a matce, přišla na řadu jiná mimořádná vydání. R. 1607 musil Jiřík vybavit svou sestru Mariannu, již tehdy provdal za svého souseda Václava Ostromířského z Rokytníka, pána na Bitovanech⁹⁰⁾ a r. 1612 žádal ho jeho bratr Václav Šťastný, by i jemu vydal to, co mu po otci a matce na jeho díl přináleželo. Slyšeli jsme v předcházejícím svazku (str. 229), že mu Jiřík tehdy vyplatil 4000 kop gr. č. Jiřík k tomu všemu potřeboval hotových peněz, jež si opět musil vypůjčiti. 100 kop gr. č. půjčil mu Samuel Klatovský, měšténin chrudimský, 500 kop gr. obdržel od paní Anežky Kapounové, potom Hýzrlové, rozené ze Suché, a to na dlužní úpis zaručený též vládkami Jindřichem Talackem z Ještetic a na Vladyckých Rosicích a Bořkem Hamzou ze Zabědovic a na Morašicích, 300 kop gr. m. půjčila mu panna Anna Bubnová z Litic, jež se potom provdala za jeho ovdovělého švagra Václava Ostro-

⁸⁵⁾ D. Z. m. č. 98, I. F 8, 9, 11.

⁸⁶⁾ D. Z. m. č. 83, I. A 14.

⁸⁷⁾ D. Z. m. č. 88, I. I 16.

⁸⁸⁾ D. Z. m. č. 225, I. C 2; Archiv kláštera Strahovského, rkp. DB II 16 (Nálezové a ortele), I. 70—73.

⁸⁹⁾ Archiv stav. č. 52, I. C 16; D. Z. v. č. 133, I. I 30.

⁹⁰⁾ Viz díl II., svaz. 1., str. 228—229.

mířského⁹¹⁾ a 700 kopami gr. m. vypomohla mu panna Anna Trmalka z Toušic.

Na splacení těchto dluhů se však Jiříkovi zase nedostávalo peněz, pročež mu vzešly nové soudy a potíže. Klatovský ho žaloval r. 1609 u soudu nejvyššího purkrabství na zaplacení jistiny a dvou prošlých pololetních úroků.⁹²⁾ Anežka Kapounová, pak Hýzrllová žalovala u téhož soudu Jiříkovy rukojmí. Jiřík jí na to 200 kop gr. splatil a dal jí na zbytek 300 kop gr. novou jistinu. Z této však zase neplatil slíbené úroky, pročež ho Anežka r. 1612 pohnala k soudu nejvyššího purkrabství, by jí zaplatil nejen celou jistinu, ale i 36 kop gr. jakožto čtyři prošlé pololetní úroky. Soud jí dal za právo, načež Anežka svou pohledávku postoupila svému manželu Bernartu Hýzrllovi z Chodů, s nímž se Jiřík r. 1613 ve čtvrtek po neděli Cantate vyrovnal.⁹³⁾ Ale nejspíše mu nezaplatil vše, neboť Hýzrle pohrozil Jiříkovi ještě r. 1617 právní exekucí.⁹⁴⁾ Čtvrtá shora dotčená věřitelka Jiříkova panna Anna Trmalová čekala také marně na splacení své pohledávky a postoupila ji proto k soudnímu vymáhání vládýkovi Janu Voračickému z Paběnic, úředníku u desk zemských, jenž pak žaloval Jiříka u soudu nejvyššího purkrabství ze 700 kop gr. m. jistiny a z 3 pololetních úroků ode dne sv. Jiří r. 1611 až do dne sv. Havla r. 1612. Jiřík se však i s ním porovnal. Voračický se splátkou 200 kop gr. a se zaplacením prošlých úroků.⁹⁵⁾ Kromě těchto sporů z vlastních dluhů měl Jiřík též řadu sporů z dluhů dobrých přátel, za něž z ochoty ručil. R. 1603 byl jako rukojmí Karla Mazance z Frimburka zapleten do sporu Mazancova s jeho věřitelkou Mariannou Firšicovou z Malovic.⁹⁶⁾ R. 1604 pohnaly Jiříka a s ním Jindřicha Kundráta Dobřenského z Dobřenic k soudu nejvyššího purkrabství dvě sestry, paní Ludmila Chynská z Lukavce a na Krakovci a panna Kateřina z Lukavce, viníce každého z nich jako rukojmě za bratry Hertvíka a Jana Jiříka Myšky ze Žlunic a na Zaječicích z 250 kop gr. č. a šesti pololetních úroků. Bratři Myškové však dluh sami a ještě včas vyrovnali.⁹⁷⁾ Hertvík Myška se pak špatně odměnil Jiříkovi za tuto ochotu, neboť jsme slyšeli, že ho potom sám žaloval, když získal dlužní list Kateřiny Hrzánové, na němž Jiřík byl také ručitelem. V dubnu r. 1610 si vypůjčil vládýka Jindřicha Talacko z Ještětic a na Vlád. Rosicích, s nímž Jiřík byl pro-

⁹¹⁾ Archiv m. č., sbírka H, svazek Karlíkové z Nežetic, list svědomí, daný r. 1615 Jiříkem Karlíkem Maruše Dobřenské z Bubna.

⁹²⁾ R. s. nejv. p. č. 709, l. X 14.

⁹³⁾ Archiv m. č., rkp. č. 711, l. O 17—19; D. Z. v. č. 185, l. P 27.

⁹⁴⁾ D. Z. m. č. 36, l. D 7.

⁹⁵⁾ R. s. nejv. p. č. 712, l. B 8. O jiných ještě dlužích Jiříkových vypravuji, protože souvisely s jeho diplomatickým posláním do Paříže, na jiném místě, kdež o této cestě Jiříkově blíže jednáme (viz str. 46—50).

⁹⁶⁾ D. Z. v. č. 176, l. K 27.

⁹⁷⁾ D. Z. v. č. 178, l. R 5.

střednictvím své manželky několikrát sešvagřen, od Mikuláše Sudlice z Hrachovic 300 kop gr. m. a požádal Jiříka, aby za něj ručil. Jiřík byl nucen tomuto přání vyhověti, protože mu Talacko, jak shora bylo pověděno, dříve stejnou službu prokázal. Avšak ani Talacko nezaplatil svého dluhu a dědic jeho věřitele Václav Sudlice z Hrachovic žaloval pak r. 1611 Jiříka, aby mu zaplatil polovičku jistiny a prošlých úroků, což Jiřík, byv k tomu odsouzen, vskutku také musil učiniti. Složil tehdy za Talacka 185 kop 35 gr. a 5½ denárů.⁹⁸⁾ R. 1610 byl Jiřík žalován zase vládkou Mikulášem mladším Dvořeckým z Olbramovic a na Myškovcích a to jako rukojmě za Mikuláše Hrzána z Harasova a na Stolinkách z 250 kop gr. č. a úroků. Soud nejvyššího purkrabství pražského dal Dvořeckému za právo, načež se týž ihned táhl k Jiříkovu statku. Na štěstí však Mikuláš Hrzán vyrovnal svůj dluh dříve, než došlo k provedení exekuce.⁹⁹⁾ R. 1609 postavil se Jiřík v rukojemství za bratry Jana a Rudolfa Zeydlíce ze Šenfeldu, když si tito vydlužili od rytíře Albrechta Vrchotického z Loutkova 1600 kop gr. č. Oba dlužníci byli mnohonásobní velkostatkáři, svůj dluh však včas nezapřavili. Dědic Vrchotického Zikmund Vrchotický z Loutkova žádal pak žalobou podanou r. 1611 u soudu nejvyššího purkrabství Jiříka, by mu jako rukojmí svůj díl, totiž 533 kop a 20 gr. a mimo to 30 kop gr. úroků, zapřavil. Soud Jiříka odsoudil a Vrchotický již také chtěl Jiříkovi statek zabaviti. Nato však Zeydlícové dluh zapřavili.¹⁰⁰⁾ L. 1616 byl Jiřík vedle pana Lva Buriana Berky z Dubé a z Lipého na Rychmburce, pana Viléma Hendrycha Bezdrůžického z Kolovrat a na Bystrém a vládky Jindřicha Talacka z Ještětic a na Rosicích rukojmím pana Diviše Lacemboka Slavaty z Chlumu a Košumberka, když si týž vypůjčil od paní Ludmily Zárubové z Hustiřan roz. Popelové z Lobkovic 2250 kop gr. č. Ani zámožný Slavata svého dluhu nezapřavil. Pan Karel st. Záruba, manžel Slavatovy věřitelky, pohnal pak k soudu nejvyššího purkrabství pražského Slavatovy rukojmí — mezi nimi i Jiříka — žádaje, by mu každý z nich zapřavil svůj díl dluhu, t. j. 562 kop 30 gr. č. a úroky z této sumy ode dne sv. Havla 1616.¹⁰¹⁾ Nevím ani, jak tato pře dopadla.

Z uvedených příkladů lze však poznati, jak nedbale dluhy byly tehdy placeny a jak často rukojmí odpýkal svou ochotu velkými ztrátami. Jiřík neměl ovšem jen dluhy, měl také pohledávky, ale i tyto působily mu starosti. Jednu pohledávku měl za bývalým poručníkem své manželky Anny Janem ml. Benedou z Nečtin, z čehož soudím, že neobdržel Annino věno zcela v hotových penězích, nýbrž z části také v jistinách. Takovou jistinou byl asi

⁹⁸⁾ D. Z. v. č. 185, I. H 7.

⁹⁹⁾ D. Z. v. č. 184, I. L 29; D. Z. m. č. 55, I. C 28.

¹⁰⁰⁾ D. Z. v. č. 185, I. F 20; D. Z. m. č. 54, I. K 15, č. 55, I. K 15.

¹⁰¹⁾ R. s. nejv. p. č. 717, I. R 19.

dlužní úpis na 300 kop gr. č., jež Jiříkovi vystavila druhá manželka Benedova Alžběta z Přestavlk a z Chlumčan a na němž se jako rukojmí podepsali pan Jan ml. z Říčan a na Červené Řečici a Jan Bohuslav Těmín z Těmic a na Doubravici. Jiřík, když nedostal z této pohledávky půldruhého roku žádných úroků, žaloval r. 1609 na splacení jistiny i úroků oba rukojmí své dlužnice a obdržev proti nim u soudu nejvyššího purkrabství za právo, donutil zatykačem aspoň pana Říčanského, že mu zaplatil svou částku dluhu a 83 kop gr. č. za soudní útraty.¹⁰²⁾ Jiný liknavý dlužník Jiříkův byl pan Václav Hrzán z Harasova na Libni a Vrutici, syn Tobiášův a kdysi poručenec Jiříkova otce Zikmunda (viz předcházející sv. str. 218—219). Jiřík mu půjčil 100 kop gr. č., ale neobdržel jich již zpět. Pohnal sice Hrzána z tohoto dluhu k soudu nejvyššího purkrabství, avšak již v čase odboje, r. 1620, a k projednávání žaloby pak již nedošlo.¹⁰³⁾

Jiřík přes tyto všechny finanční potíže se těšil již od prvního okamžiku, co nastoupil na dědictví otcovo, z velké vážnosti nejen ve svém kraji, ale i v celé zemi. Uslyšíme, že byl hned po smrti otcově, ačkoliv byl tehdy sotva 24 let star, zvolen místo něho berníkem kraje chrudimského, a že se stal pak i hejtmanem tohoto kraje. Jak veliké důvěry Jiřík požíval také v životě soukromém, poznáváme z toho, že byl žádán i šlechtici, s nimiž nebyl blíže spříbuzněn,¹⁰⁴⁾ aby pro případ jejich úmrtí převzal poručenství nad jejich statky a sirotky. Tak byl r. 1614 se shora dotčeným panem Divíšem Lacembokem Slavatou poručníkem a opatrovníkem statků a sirotků pana Ladislava Berky z Dubé a z Lipého,¹⁰⁵⁾ což mu nemálo záviděl pan Lev Berka z Dubé, týž, který pak — jak později bude uvedeno — po úťku Jiříkovu z vlastní koupil Jiříkův statek Slatiňany. V l. 1616 a 1618 ustanovili Jiříka spoluporučníkem svých dětí dva členové nejpřednějších rodů rytířských, Jan Petr Dobřenský z Dobřenic na Teplicích¹⁰⁶⁾ a Pavel Hamza ze Zabědovic a na Slatinách.¹⁰⁷⁾ Jiřík byl též často žádán, aby byl svědkem a smluvčím. R. 1602 zprostředkoval spolu s Ladislavem Ostrovcem z Kralovic smlouvu, kterou paní Hedvika Pich-

¹⁰²⁾ Tamtéž č. 709, l. R 15.

¹⁰³⁾ R. s. nejv. p. č. 88, l. K 12.

¹⁰⁴⁾ V předcházejícím svazku bylo pověděno, že Jiřík byl též poručníkem své strýně Anny Karlíkové z Nežetic, potom provdané Maternové.

¹⁰⁵⁾ D. Z. m. č. 138, l. E 11.

¹⁰⁶⁾ D. Z. v. č. 138, l. A 28; rkp. XVII F 35, list 48 v univ. knihovně pražské. Jiřík měl i jiné styky s rodinou Dobřenských. R. 1603 pohnal ho Zdislav Dobřenský z Dobřenic, aby k svědomí proti bratrům Janovi Petrovi a Pavlovi z Říčan před soud postavil svého poddaného Václava Kropáčka ze vsi Slatiňan (D. Z. m. č. 37, l. D 29), r. 1616 byl zase žádán Annou z Nestajova, vdovou po Maršovi Dobřenském, aby jí podal svědectví proti shora jmenovanému Janu Petrovi Dobřenskému (D. Z. m. č. 51, l. D 25).

¹⁰⁷⁾ D. Z. v. č. 139, l. H 24 .

lová roz. Robmhálová ze Suché prodala svůj statek Chrašfany paní Kateřině Horňatecké z Škrovaďu a na Zbraslavicích.¹⁰⁸⁾ R. 1613 byl smluvčím, když se rytíř Jan Sobek z Kornic a na Trhové Kamenici porovnal s dvěma hamrníky z hamru nad Trh. Kamenicí.¹⁰⁹⁾ L. 1613 byl Jiřík, když se jeho švagr Václav Ostromířský z Rokytníka po druhé ženil, téhož rukojmím za věno jeho nevěsty Anny z Bubna, zprostředkoval též příslušnou svatební smlouvu a byl Ostromířskému také nápomocen jako smluvčí, když tento prodal r. 1616 svůj statek Bitovany vládkovi Viktorinu Hradeckému z Bukovna¹¹⁰⁾. Jako svědek se připomíná Jiřík na listu paní Kateřiny Valdšteinské z Ronovce, když tato r. 1606 potvrzovala panu Kašparovi Melicharovi z Žerotína příjem jakési tržní ceny 3090 kop gr. č.¹¹¹⁾. R. 1617 byl Jiřík s Štěpánem Gerstorfen z Gerstorfu svědkem, když rytíř Vilém Felix Kaplíř ze Sulevic obvěnil svou manželku Johannu z Šebířova.¹¹²⁾

V pramenech se nezachovalo mnoho zpráv o tom, jak Jiřík na svém statku Slatiňanech hospodařil, mám však za to, že byl dobrým hospodářem^{113a)} a že se z takové pověsti také těšil, jinak by sotva byl získal onu důvěru v celém kraji, jaké tam požíval. Měl ovšem dosti dluhů a těžce je splácel, ale nenalezl jsem v deskách zemských až na jeden dříve již zmíněný případ z r. 1601, že svůj statek někdy nějakými dluhy zatížil. Všechny jeho dluhy byly běžné a nikdy nedopustil, aby mu jeho věřitel sáhl na statek. Roku 1603 měl na statku 88 poddaných, později (1615) přiznal jen 66, avšak r. 1618 měl jich zase 88^{113b)}. R. 1604 se smluvil s Janem Šperlíkem, mistrem bednářským z Heřmanova Městce, že mu tento do jeho slatiňanského pivovaru udělá nový slad¹¹⁴⁾. R. 1611 sjednal si Jiřík na svůj panský mlýn v Slatiňanech nového mlynáře Jana Sládka¹¹⁵⁾. Jakousi práci vykonal mu na Slatiňanech Symon Vokáč, měštěnin Nového Města Pražského, jenž se připomíná též s dvěma přídomky: »z Chyš« a »z Špilberku«. Vokáč žádal za tuto práci od Jiříka 50 kop gr. m. a poněvadž jich neobdržel, žaloval Jiříka r. 1609 u úřadu nejvyššího purkrabství pražského, kdež se

¹⁰⁸⁾ D. Z. v. č. 186, I. K 9.

¹⁰⁹⁾ Památky archaeolog. XXIII 179, 187.

¹¹⁰⁾ Archiv m. č. rkp. 684, I. T 18—V 11; D. Z. v. č. 193, I. G 16.

¹¹¹⁾ D. Z. v. č. 180, I. E 9.

¹¹²⁾ Archiv m. č. rkp. č. 139, I. N 12.

^{113a)} O dobrém hospodářství na Slatiňanech svědčí zápis v kvaternu větších desk zemských č. 139, I. K 11, jenž dokazuje, že Jiřík měl na svém statku krom několika vnic, štěpnic a chmelnic též pivovar, sladovnu, vápenici, cihelnu a šlejfirnu (viz str. 42).

^{113b)} Přír. Věstník kr. č. společ. nauk rč. 1898, str. 28; Archiv zemský rkp. 63 D 12 (sbírka berní z r. 1615) a rkp. »Soupis berní z r. 1618« v majetku p. J. Raima, obchodníka v Lomnici n./Pop.

¹¹⁴⁾ Archiv musea chrudimského, kniha č. 19, I. 7.

¹¹⁵⁾ Tamtéž, kniha č. 19 (Allerlei Güllerbuch), I. 5.

Jiřík r. 1613 s ním vyrovnal¹¹⁶⁾. R. 1605 měl Jiřík nemilý spor s obcí města Chrudimě. Purkmistr a konšelé chrudimští žádali na něm a na jeho tehdy ještě nezletilém bratru Václavovi Štastném, aby jim nahradili škodu, kterou prý způsobili r. 1599 ještě za živobytí Zikmunda Karlíka někteří poddaní ze Slatiňan městskému špitálu. Zmínil jsem se již v předcházejícím svazku, oč tu šlo. Jiřík hned na první dotaz Chrudimských odpověděl, že o ničem neví a že »světle odírá«, že by byl někdy jeho otec svým poddaným nějaký rozkaz k tomu dal a dodal ještě, že to udánlivě ukradené dříví bylo posekáno na gruntech Karlíkovských a že se tudíž domnělého pychu spíše dopustili purkmistr a konšelé chrudimští, kteří toto dříví dali posekati. Chrudimští pohnali však přes to oba bratry Karlíky k soudu zemskému a žádali též, aby Karlíkové postavili před soud následující poddané: Václava Tkadlíka, Jana Buchtele, Jana Němcovýho, Viktorina Míška, Martina purkrabího ze vsi Slatiňan, a Jana Kohana ze vsi Lhoty. Zemský soud dal však r. 1606 v pátek v suchých dnech postních jejich pŕhon »přetrhnouti« a to »pro smrt dvou poddaných«¹¹⁷⁾.

E.

JIŘÍKOVA DRUHÁ MANŽELKA A JEJÍ ROD.

Uvedl jsem v článku C, že se Jiříkova první manželka Anna Benedová z Nečtin připomíná naposled k r. 1616. Téhož roku asi také zemřela, neboť Jiřík l. 1617 se oženil, jak se zdá, po druhé a to s *Annou Gerstorfovou z Gerstorfu a z Malšvic*.¹¹⁸⁾ Tato pocházela z rodu, jenž patřil k nejstarším a nejvzácnějším rodům šlechty lužické. O jeho původu vypravují staří rodopisci a staré rodové kro-

¹¹⁶⁾ D. Z. m. č. 98, l. A 5; R. s. nejv. p. č. 709, l. X 5; Archiv m. č. rkp. č. 1041, l. 13.

¹¹⁷⁾ D. Z. m. č. 87, l. F 9—12, J 24—27; Archiv m. č. rkp. č. 1038, l. 112.

¹¹⁸⁾ Tato druhá manželka Jiříkova byla totiž r. 1616 ještě svobodná a bydlila u svého bratra Štěpána Gerstorfa (D. Z. v. č. 140, l. A 10—15; Archiv m. Prahy rkp. č. 2201 l. 150—151). Rok na to však vidíme Jiříka již ve společnosti tohoto Štěpána, oba jako svědky na listině Viléma Štastného Kaplíře, o níž byla zmínka na str. 37. Z toho soudím, že Anna se provdala za Jiříka r. 1617. Tomu neodporuje, že ji Jiřík obvěnil teprve r. 1619. Je možno, že Jiřík s tímto zápisem čekal, až když obdržel i její věno úplně vyplacené. Také Anna učinila o svém jmění poslední pořizení teprve r. 1620, když s Jiříkem měla již rodinu, jak dále uslyšíme.

niky Gerstorfů, z nichž několik je tištěno,¹¹⁹⁾ různé báje, dosud se však nikomu nepodařilo zjistiti, odkud tento znamenitý rod pocházel, zdali byl původu slovanského nebo německého. Možno-li souditi z osobních jmen jeho nejstarších předků, řekl bych, že byl spíše slovanského než německého původu.

První Gerstorfové, kteří se připomínají v lužických *historických* pramenech, byli totiž bratři Cristan (nikoliv Christian), Bulko a Jence, kteří žili v l. 1301—1328 a jméno »z Gerstorfu« přijali po svém statku, dnes vsi Gersdorfu u Reichenbachu v Sasku. Nejznamenitější z nich byl Cristan z Gerstorfu, jenž byl zemským fojtem lužickým i fojtem v Budyšině a účastnil se všech tehdejších politických událostí v Lužicích i zemích sousedních. Byl to muž velice zámožný, neboť kromě statku Gersdorfu náleželo mu i sousední město Reichenbach a mnoho jiných okolních vesnic. V listinách se nazývá »rytířem« (miles) a »pánem« (Herr) a že si o sobě mnoho domýšlel, dokazuje jeho list z r. 1322, v němž se po příkladu samostatných dynastií oslovuje v množném čísle: »Nos Cristanus miles dictus de Gerhardisdorf«¹²⁰⁾. Jeho rod se během jednoho století tak rozšířil, že se již počátkem 16. stol. dělil v ne méně než *dvacet* hlavních odvětví (Hauptlinien), z nichž zase skoro každé se skládalo z několika vedlejších ratolestí (Nebenlinien)¹²¹⁾. O tehdejší mohutnosti tohoto rodu lze si učiniti představu také z toho, že r. 1572 k prvnímu sjezdu toho rodu v Žitavě se dostavilo 205 Gerstorfů mužského pohlaví s 500 koňmi¹²²⁾. V této a v ještě pozdější době nebyli Gerstorfové usedlí jen v Lužicích, kde jim již více statků patřilo, než celému šestiměstí lužickému dohromady, nýbrž žili a drželi statky též v Čechách, Slezsku, Dánsku, Livonsku, Polsku, Švédsku a Prusku. Z řady jejich vzešlo mnoho slovutných bojovníků, státníků i učenců. Dodnes uchovává vzácnou památku na ně velká veřejná Gerstorfská knihovna v Budyšině a proslulá knihovna Hornolužické vědecké společnosti v Zhořelci, jež byla rovněž členy tohoto rodu založena a rozmnožována. V obou knihovnách lze též nalézt nevyčerpatelný materiál

¹¹⁹⁾ Přír. čtenou literaturu o tomto rodu v Zibrtové Bibliografii české historie I 353, viz též Herm. Knothe: Geschichte des Oberlausitzer Adels (Lipsko 1879) článek: »Die v. Gersdorf« str. 185—246 a téhož článek: »Genealogie der verschiedenen Linien der Geschlechts von Gersdorf in der Oberlausitz« v časopisu Neues Lausitzer Magazin LXIX (1893) str. 153—200.

¹²⁰⁾ Knothe: Geschichte des Oberlaus. Adels (viz pozn. 119).

¹²¹⁾ Neues Lausitzer Magazin LXIX (1893) str. 156 (přír. pozn. 119).

¹²²⁾ Zvěčnělý prof. Martin Kolář uveřejnil v Ottovu Nauč. Slov. X 82—84 obšírný článek o tomto rodu a zmiňuje se tam i o onom sjezdu Gerstorfů — omyl v letopočtu (1527) byl asi zaviněn jen chybou tisku — ale nepokládá udání, že se toho sjezdu tolik Gerstorfů zúčastnilo, za úplně spolehlivé. Dotčená zpráva je však nad vší pochybnost zaručená, neboť protokol, jenž o tom na sjezdu samém byl sepsán a který všechny účastníky jménem i sídlem uvádí, dochoval se v originálu až do naší doby. (Neues Lausitzer Magazin LXIX, str. 154.)

k dějinám Gerstorfů. V Německu kvete jejich rod dosud a to v stavu hraběcím, do nějž byli povýšeni také zakladatelé dvou jiných již vymřelých odboček. V Čechách vymřeli Gerstorfové záhy po katastrofě bělohorské, na níž mělo několik jejich členů účast. Ve válkách husitských stáli však ještě proti Čechům. V l. 1419—1420 opověděli Fridman a Kryštof z Gerstorfu Pražanům. Bernart Gerstorf byl velitelem posádky, kterou Slezané zanechali v Broumově proti Husitům a Leuther z Gerstorfu, hejtman vévody Zaháňského, padl r. 1428 v boji proti Husitům v bitvě u svého rodného statku Chrastavy. Teprve v době krále Jiřího drželi Gerstorfové opět s Čechy, avšak v Čechách samých usídlili se trvale jen potomci oné větve, jež držela u Budyšína tvrz Malšvicou. První držitel tohoto statku byl Jan (Hans) z Gerstorfu, jenž žil v l. 1488—1500 a měl asi osm synů, z nichž Jiřík, Šebestian a Abraham se usadili v Čechách. Jiřík byl zakladatel oné odbočky, z níž pocházela manželka Jiříka Karlíka. Byl to týž Jiřík Gerstorf, o němž v předcházejícím svazku (str. 178) bylo pověděno, že zemřel r. 1558 a byl v celé zemi vážen pro své ctnosti, svou pobožnost a spravedlivost. Byl nejprve (1534—1537) hejtmanem hradu Pražského a od r. 1541 až do své smrti podkomořím království Českého. V kraji chrudimském držel statky Chroustovice a Žestoky a se svojí manželkou Kateřinou ze Svojšic, vdovou po Janu Benedovi z Nečtin, vyženil k tomu jakési nároky na statky Choltice a Svojšice, jež mu pak jeho pastorek Beneš Beneda zcela prodal. Dědicem těchto statků se stal jeho syn Bernart, jež sám císař Karel V. pasoval na rytíře. Týž Bernart († 1574) měl s manželkou Annou Andělkou z Ronovce dva syny Jiříka a Hendrycha (Jindřicha), z nichž se ve veřejném životě uplatnil jen Jiřík, jenž byl hejtmanem kraje chrudimského, soudcem zemským a od r. 1609 až do své smrti r. 1613 též jedním z defensorů zemských, jež si čeští stavové pod obojí se svolením císaře Rudolfa II. na obhajobu své víry tehdy vyvolili. Též Jiřík měl četné potomstvo. Jeho první manželka Kateřina Střelová z Rokyc dala mu sice pouze tři dcery, o nichž bylo již dříve pověděno, že jedna byla provdána za Jana Dobřenského, druhá za Jana ml. Benedu a třetí za Adama Karlíka. Když však Jiřík r. 1593 ovdověl, oženil se po druhé a se svojí druhou manželkou Johannou, též rozenou Střelovou z Rokyc, sestrou to předešlé, měl pak ještě 9 dětí: 6 synů a 3 dcery. Nejmladší z těchto byla Anna, manželka Jiříka Karlíka.¹²³⁾ Z jejich četných sourozenců dorostla pouze se-

¹²³⁾ Dr. Sedláček líčí ve svém vývodu Gerstorfů (Hrady I 201) posloupnost tohoto rodu poněkud jinak. Udává, že Anna, nejmladší dcera Jiříka Gerstorfa, zemřela již r. 1599 a že otec její, manžel Johann z Rokyc, byl jiný než Jiřík Gerstorf, jenž byl ženat s Kateřinou z Rokyc. Podle mých pramenů není pochyby, že manželka Jiříka Karlíka byla dcera Jiříka Gerstorfa a jeho manželky Johann z Rokyc. Že však tento nakonec uvedený Jiřík a Jiřík Gerstorf, jenž r. 1593 po Kateřině z Rokyc ovdověl, byli totožní, dokazují zápisy v D. Z. v.

stra Salomena († 1617) a tři bratří: Bernart Mikuláš, Štěpán a druhý Jindřich,¹²⁴⁾ avšak i tento zemřel záhy po matce, takže jeho dědický podíl připadl oběma starším bratrům.¹²⁵⁾ Matka Anina, dříve dotčená Johanna z Rokyc, byla dcera vládky Štěpána Střely z Rokyc (viz pozn. 19) a Salomeny Vančurové z Řehnic¹²⁶⁾, po nichž zdědila značné jmění¹²⁷⁾. Po matce obdržela 4000 kop gr. m. a všechny svršky i klenoty od zlata a od stříbra¹²⁸⁾, po otci dům v Chrudimi¹²⁹⁾ a velkou pohledávku (2500 kop gr. m.) za nejvyšším hofmistrem panem Adamem z Valdšteina a na Hrádku n. Sáz.¹³⁰⁾. Když r. 1613 zemřel její manžel Jiřík Gerstorf, smluvila se Johanna se svými syny o jeho pozůstalost a převzala za svého nejmladšího syna Jindřicha statek Choltice ve svou správu.¹³¹⁾ R. 1615 sepsala svůj kšaft a poručila v něm své dceři Anně, tehdy ještě svobodné, mimo všechno zlato a stříbro ze zámku choltického 6000 kop gr. m. a nařídila, že Anna má až do svého se vdání zůstatvati u svého bratra Štěpána Gerstorfa, který tehdy byl již ženat¹³²⁾. Jako poručníky ustanovila Anně rytíře Oldřicha Gerstorfa z Gerstorfu, pána na Velkém Vosově a Skříplu¹³³⁾, syna to dříve zmíněného Abrahama Gerstorfa z Malšvic, dále Jana Ostrovce a Kralovic a na Vlašimi a Domašíně a Mikuláše Beřkovského z Šebířova a na Košetících. Rok nato (1616) Johanna ještě žila a darovala tehdy své dceři »panně Anně Gerstorfové z Gerstorfova« také svůj dům v Novém Městě Pražském ze vším stříbrem a zlatem, jež by se tam našlo. Byl to dům řečený Serafinovský jinak Komedkovský v ulici Nové Dláždění, jež Johana sama zakoupila od Jiříka Viléma Komedy

č. 136, l. L 19—23. Hlavní zápis obsahuje totiž kšaft Jiříka Gerstorfa z r. 1594, jehož kodice z téhož roku se dosud v originálu zachoval ve sbírce listin desk zemských (viz díl II. sv. 1, str. 178) a kdež postranním zápisem (juxtou) přiznala »Anna již nyní Karlíková z Gersdorfu, dcera někdy Jiříka Gerstorfa z Gerstorfu a na Cholticích, že podle kšaftu svého otce přijala 1000 kop m. a na svatební výbavu 500 kop. m.«.

¹²⁴⁾ Jiřík Gerstorf měl dva syny jména Jindřich, první zemřel však již r. 1602.

¹²⁵⁾ R. 1620 smluvil se Štěpán Gerstorf, jenž po rodičích zdědil statky Chroustovice a Svojšíce, se svým bratrem Bernartem, pánem na Žilovicích a Žestokách, o další pozůstalost své matky Johanny i o pozůstalost po svém bratru Jindřichovi, jemuž měl statek Choltice připadnouti (D. Z. v. č. 192, l. M 2).

¹²⁶⁾ Přír. Věstník kr. č. společ. nauk r. 1914/III str. 64.

¹²⁷⁾ Viz kšaft obou v D. Z. v. č. 27, l. B 18 (Štěpána Střely) a l. O 23 (Salomeny).

¹²⁸⁾ Viz pozn. předešlou.

¹²⁹⁾ Památky archaeolog. X 30.

¹³⁰⁾ R. s. nejv. p. č. 88, l. D 7.

¹³¹⁾ D. Z. v. č. 186, l. O 2—4.

¹³²⁾ D. Z. v. č. 140, l. O 10—15; Sedláčkovy Hrady I 204.

¹³³⁾ Týž Oldřich Gerstorf byl prokurátorem císaře Rudolfa II, pak jedním z defensorů, direktorů a správců země české a propadl pro svou účast na českém odboji konfiskaci všech svých statků.

z Rovín¹³⁴). Krátce potom Johanna asi zemřela. Anna ubytovala se pak u bratra Štěpána, ale již r. 1617 se provdala, jak dříve bylo pověděno, za Jiříka Karlíka, jenž jí r. 1619 na celém svém dědictví slatiňanském, totiž na tvrzi v Slatiňanech, na pustém zámku Rabštejnu, na celých vesnicích Slatiňanech, Škrovadě, Kochanovicích, Trpišově a Tejnici, jakož i na vesnicích Lipině a Sobětuších, což tam měl, dále na dvorech poplužních v Slatiňanech a Rabštejnu, na všech lukách, lesích, hájích, porostlinách, pastvinách, řekách, potocích, haltěřích, kůrech, robotách, štěpnicích, zahradách a vinici v Slatiňanech, na podacím kostele v Slatiňanech, na druhém podacím kostele v Pouchobradech i na všech tamních krčmách, štěpnicích, zahradách, chmelnicích a vinici a konečně i na slatiňanském pivovaru, na tamní sladovně, vápenici, cihelně a šlejfirně „jménem věna“ odkázal 7500 kop gr. m.^{135a}) Tolik obnášelo věno, jež Anna choti přinesla, neboť táž po otci zdědila, jak již v pozn. 123 bylo uvedeno, 1000 kop gr. m. a na výbavu 500 kop gr. m. a po matce měla obdržeti 6000 kop gr. m. Dědictví po matce nebržela ovšem v hotových penězích, nýbrž z části i v jistinách, kteréž musila teprve vyupomínati. Jistcem v jedné listině byl vládka Adam Hendrych Hruška z Března, pán na Selmicích, Citolibech a Pšanech, který jí za svůj dluh 407 kop 26 gr. č. dal nejprve záruku, totiž svůj zámek a dvůr v Selmicích v zástavu, ale r. 1620 v pondělí po nalezení sv. kříže celý dluh splatil.^{135b}) Jiná jistina zněla na 330 kop gr. m. a dlužníkem byl vládka Jan Všebor Kamejský ze Lstiboře, který přes všechno upomínání neplatil. Anna byla nucena žalovati naň u soudu nejvyššího purkrabství pražského a když nedbal ani rozsudku tohoto soudu, zabavila mu Anna r. 1620 jeho statek, tvrz, dvůr a ves Libochovany.^{135c}) V tomto tuhém sporu nezastupovalu Annu její manžel Jiřík Karlík, nýbrž vládka Vilém Felix Kaplír z Sulevic, o němž již dříve byla zmínka (viz str. 37, 38) a její prokurátor Jan Jezbera z Olivé Hory.¹³⁶) Zdá se tudíž, že Jiřík Karlík nebyl toho času ani v Čechách. V téže době učinila Anna při deskách zemských také své poslední pořizení. Tehdy odkázala celé své jmění a co jí »po nejmilejší matince dobré paměti, někdy paní Johanně Gerstorfové rozené Střelové z Rokyc« připadlo, svému synu a dítěti »Jiřímu Štefanovi« Karlíku z Nežetic, po případě i dětem, které by ještě s Jiříkem Karlíkem měla. Kdyby však syn zemřel, odkazuje vše »nejmilejšímu a upřímnému svému manželovi«.¹³⁷) V českých pramenech není pak o Anně více

¹³⁴) Archiv m. Prahy rkp. 2201, l. 150—151.

^{135a}) D. Z. v. č. 139, l. K 11; Heber: Burgen u. Schlösser Böhmens IV. 195 a násl.

^{135b}) D. Z. v. č. 95, l. O 13.

^{135c}) D. Z. m. č. 60, l. L 2, 14, M 25

¹³⁶) D. Z. v. č. 192, l. G 9, J 8.

¹³⁷) D. Z. v. č. 140, l. B 23.

slechu. Avšak z rodové kroniky pánů z Bodecku v Gdansku, o níž již byla a ještě bude řeč, se dovídáme, že Anna svému choti porodila ještě jednoho syna, který při křtu obdržel jméno Bedřich Vilém. Nevíme, kdy a kde se tento narodil a není vůbec známo, kam se Anna po bitvě na Bílé Hoře uchýlila. V následujícím článku uslyšíme, že Jiřík Karlík v době této osudné bitvy dlel v Čechách, že však asi rok později náhle odtamtud musil utéci. Soudím proto, že svoji rodinu nevzal na útěku s sebou a že se jeho opuštěné manželky i dětí ujal bratr Annin Štěpán Gerstorf. Tomu nasvědčuje zpráva,¹³⁸⁾ jež prý pochází z archivu bývalého českého místodržitelství, z tamních spisů označených sign. C 1/1 a která udává, že Štěpán Gerstorf r. 1623 podal u komise liquidationis et revisionis jménem své sestry Anny Karlíkové z Gerstorfu a jejich nezletilých synů supplikaci, kterou žádal o vydání Annina věna. Žádost tu prý doporučoval sám předseda komise pan Sezima z Vrby, táž byla však přes to po návrhu císařského prokurátora zamítnuta a to proto, že »Jiřík Karlík manžel, resp. otec supplikantů zarputile setrvává v trvalé rebellii proti J. M. C. a oumyslně za hranicemi tohoto království proti J. M. C. ponouká«.

Rychtář a rada města Chrudimě obdrželi prý rozkaz, supplikanty o tom vyrozuměti. Je-li tato zpráva vskutku zaručena a byla-li odpověď na onu žádost opravdu do Chrudimě poslána, opravňovalo by to k domněnce, že Anna zůstala se svými dětmi v Čechách i po bitvě na Bílé Hoře. Dovíme se, že Jiřík Karlík ještě r. 1634, když se chtěl zakoupiti ve Východních Prusích, ve své žádosti k pruskému zeměpánu udával, že musil v Čechách zanechat svou rodinu (»die Meinigen«).¹³⁹⁾ Je tudíž i z té příčiny pravděpodobno, že jeho manželka a děti této zůstaly v Čechách, i když jim Jiříkův statek byl zabrán. Oba bratři Annini Bernart Mikuláš a Štěpán zůstali též v Čechách. Oba byli sice pro svou účast na revoluci potrestáni, avšak jen na statcích svých, jež jim částečně byly zabráný, život jejich však nebyl ohrožen, pročť asi ze země neuprchli.¹⁴⁰⁾ Štěpán Gerstorf postoupil ještě r. 1624 statek svojšický své manželce Mandaleně rozené Kyšperské z Vřesovic¹⁴¹⁾ a tato odkázala zase Štěpánovi svůj statek Chobolice a to ještě r. 1627.¹⁴²⁾ Teprve v září r. 1627 v době protireformace požádal Štěpán kurfirsta Saského, by se se svojí rodinou a se svými mu ještě zbylými

¹³⁸⁾ Zpráva ta byla mi před časy někým sdělena, nevím ale již kým a neměl jsem dosud příležitosti, její udánlivý pramen v dotčeném archivu vyhledati.

¹³⁹⁾ Viz str. 65.

¹⁴⁰⁾ Bernart Mikuláš byl odsouzen k ztrátě třetího dílu svých statků Svínčan, Žilovic a Žestok, Štěpán propadl nejprve celým svým jměním, později byl mu ale trest zmírněn tak, že měl obdržeti ze svých zabraných tří statků Chroustovic, Choltic a Svojšic třetí díl v odhadní ceně 30042 kop gr. č. (Bílek: Děj. č. konfis. str. 114, 119).

¹⁴¹⁾ D. Z. m. č. 247, I. M 28.

¹⁴²⁾ D. Z. v. č. 142, I. K 23 a č. 143, I. A 21.

svršky mohl odstěhovati do Perna v Sasku.¹⁴³⁾ Obdržev k tomu svolení, přijel do Perna v průvodu osmnácti osob, ale sestra Anna jistě nebyla té doby již u něho, neboť uslyšíme, že se Jiřík Karlík již v únoru r. 1627 znova oženil. Anna zemřela tedy dříve, než Štěpán vlast svou opustil. Nemáme zpráv o tom, kde zemřela a zdali se Jiřík s ní ještě někdy shledal. Naproti tomu je jisto, že Annin starší syn Jiří Štěpán přibyl za otcem do Východních Prus a s tímto tam ve společné domácnosti žil až do jeho smrti. Annin mladší syn Bedřich Vilém zemřel prý r. 1624 v Gdansku. Tak aspoň udává často již zmíněná kronika gdanských pánů z Bodecku. O tom však pochybuji, neboť není nikterak dokázáno, že se Jiřík Karlík v Gdansku zdržoval již r. 1624. Rovněž tak je jisto, že se Jiříkův syn Bedřich Vilém nenarodil v Gdansku. Na evangelické faře sv. Petra a Pavla v Gdansku zachovaly se až dodnes zápisy všech tammních křtů od r. 1573, avšak nenašel jsem v nich až do r. 1630 ani jednoho zápisu, v němž by se Jiřík Karlík připomínal jako otec anebo jen jako kmotr nebo svědek. Soudím proto, že se Jiříkův syn Bedřich Vilém narodil ještě v Čechách a to nejspíše koncem r. 1620 a tam asi jako jeho matka zemřel. Opuštěného sirotka Jiříka Štěpána ujal se pak snad jeho strýc Štěpán Gerstorf a on to asi také byl, který, když se r. 1636 z Drážďan do Pruska přestěhoval, Jiřího Štěpána otci přivezl. Štěpán měl v Perně v l. 1627—1631 jen jedno dítě u sebe, totiž syna, jemuž tehdy vydržoval stálého učitele. V Drážďanech r. 1635 byl však hlášen s dvěma dětmi. Druhé dítě bylo snad jeho synovec Jiří Štěpán, kterého Štěpán r. 1632 za saského vpádu do Čech asi vyhledal, s sebou vzal a pak otci přivezl. Je to ovšem jen domněnka, ale nevím, jak by se Jiří Štěpán byl jinak dostal k otci. Jeho matka a jiné děti Jiříkovy zůstaly dle všeho v Čechách a Jiřík jich asi více již neužl.

¹⁴³⁾ Pfr. Vierteljahresschrift f. Wappen-, Siegel- u. Familienkunde d. Vereines »Herold« v Berlíně, roč. XXX. (1902), str. 89—90; Hauptstaatsarchiv v Drážďanech: »Exulanten-Akten«, Buch Nr. 10331, Band II, fol. 36—38, Buch III, fol. 43, 406, Buch IV, fol. 106 y. Viz též Časopis přátel starož. č. VIII, 94 a časopis »Vlast«, roč. 1898/99, str. 123. Z těchto pramenů se dovidáme, že Štěpán během dalších let všechno služebnictvo propustil, že se r. 1635 z Perna přestěhoval do Drážďan, kde žil pouze s manželkou a dvěma dětmi a že se r. 1636 odstěhoval i z Drážďan a to do Pruska, kde jsem však po něm nenašel ani stopy.

F.

JIŘÍK POLITIK A DIPLOMAT.

Jiřík stal se veřejně činným již v mladém věku. Když r. 1601 jeho otec Zikmund zemřel, nebyl Jiřík ani 24 let star, byl ale přes to, jak již dříve bylo uvedeno, na obecním sněmu, jenž na hradě Pražském právě zasedal, ihned na místě otcově zvolen berníkem kraje chrudimského.¹⁴⁴⁾ Úřad ten spravoval společně s Adamem Bochaufem z Polkenšteina, měšťtínem města Chrudimě, a obdržel r. 1604 v sobotu v den sv. Havla od stavů českých na sněmu shromážděných vysvědčení, že ze svého úřadu složil »počet pořádný«. ¹⁴⁵⁾ Rok nato se připomíná již jako *hejtman* kraje chrudimského. Z té doby nemáme pohříchů bližších zpráv o jeho veřejném působení a zejména není známo, zdali Jiřík v novém úřadě setrval i následující léta. Je však jisto, že byl hejtmanem téhož kraje opět v l. 1611—1616 a to r. 1611 s panem Vilémem Hendrychem Bezdrůžickým z Kolovrat, v l. 1613—1615 s panem Purkhartem Štrelou z Rokyc a l. 1616 s panem Divišem Lacembokem Slavatou z Chlumu a z Košumberka.¹⁴⁶⁾

Když r. 1609 stavové pod obojí se domáhali na sněmu větší svobody svého náboženství, a císař Rudolf II., všelijak se vytáčeje, nechtěl jim býti po vůli, usnesli se stavové, že postaví na ochranu svého náboženství vojenskou hotovost neboli »defensi«. Z každého statku v ceně 5000 kop gr. č. měl býti postaven jeden zbrojný kůň s jezdcem a každá dvacátá osoba z osedlých poddaných měla býti postavena jako zbrojný pěší. Jiřík, jehož statek Slatiňany byl odhadnut na pouze 2500 kop gr. č. a jenž tehdy měl 88 poddaných, postavil k defensi spolu s rytíři Jindřichem Dobřenským z Dobřenic a Petrem Kapounem ze Svojkova 1 zbrojného koně a 9 pě-

¹⁴⁴⁾ Archiv stav. č. 2, l. Q 4; Sněmy České (vyd. archivem zemským) X, 273.

¹⁴⁵⁾ D. Z. v. č. 178, l. M 2.

¹⁴⁶⁾ Památky archaeologické X. 575, 628, 813, 854, XV. 226; Český Východ, roč. 1895/96 č. 43, Archiv zemský (opisy listin z archivu místodrž. z l. 1613 až 1616). Jiřík se připomíná jako hejtman kraje chrudimského také v listině z r. 1613, jejíž originál uchovává p. Václav Karlík, ředitel cukrovaru v Poděbradech. Je to rozkaz nejvyš. úředníků a soudců zemských, daný na hradě Pražském r. 1613 ve čtvrtek po sv. Vítu oběma tehdejšími hejtmany kraje chrudimského, panu Purkhartovi Štrelovi z Rokyc a vládce Jiříkovi Karlíkovi z Nežetic, jímž se těmto příkazuje, aby ve svém kraji netrpěli žádného cizího vojenského lidu neboli »knechtů«. Na dotčeném listu je dosud 10 pečeti: Adama st. ze Šternberka, nejv. purkrabě praž., Jana Sezimy z Sezimova Ústí, nejv. komorníka, Jiřího z Talmberka, nejv. sudího, Viléma Slavaty z Chlumu a z Košumberka, nejv. sudího dvorského, Viléma Vchynského z Vchynic a z Tetova, Jaroslava Bořity z Martinic, maršálka dvorského, Tiburcia Žďárského ze Žďáru a Divíše Černína z Chudenic, hejtmana hradu Pražského. Dvě pečeti jsou poškozené.

ších.¹⁴⁷⁾ Císař Rudolf, postrašený tímto krokem stavů pod obojí, vydal 9. července 1609 svůj známý majestát a slíbil dokonce, že osoby, jež si stavové pro ochranu svého náboženství ze svého středu za defensory vyvolí, v tom úřadě také potvrdí. R. 1614 byl Jiřík na sněmu zvolen jako komisař z kraje chrudimského k »mustrování« vojenské pohotovosti mající tehdy 1000 zbrojných koní a regiment 3000 knechtů.¹⁴⁸⁾ Současně byl Jiřík jmenován defensorem z kraje chrudimského a to společně s pány Divišem Lacembokem Slavatou, Karlem Zárubou z Hustiřan a rytířem Vilémem Dobříkovským z Malejova.¹⁴⁹⁾ Když pak císař Matyáš odjel koncem r. 1617 z Prahy na trvalý pobyt do Vídně, zanechal v Praze deset místodržitelů. Tito jsouce většinou katolíci, nedbali práv a svobod stavů evangelických. Defensorové svolali sjezd stavů pod obojí do velké koleje Karlovy, z něhož vyslali dne 21. května 1618 k 11. hodině tři důvěrníky k císařským místodržitelům, aby těmto ohlásili, že páni pod obojí přijdou se svými stížnostmi na českou kancelář. Z řady pánů byl to Jindřich Slavata, z rytířstva Jiřík Karlík a ze stavu městského jeden měšténin ze Slaného.¹⁵⁰⁾ Byl to tedy počátek oněch bouřlivých událostí na hradu Pražském, jež dva dny potom dne 23. května vyvrcholily vyhozením místodržících Martinice a Slavaty a písaře Fabricia z oken hradu Pražského, čímž bylo zahájeno povstání proti Habsburkům a válka třicetiletá. Nevíme přesně, kteří ze stavů pod obojí dne 23. května na hrad se dostavili. Můžeme však s jistotou předpokládati, že mezi nimi Jiřík Karlík nescházel. Byl Jiřík v té době stavy utrakvistickými potřebován i k jiným důležitým výkonům. Již r. 1615 byl vedle čtyř pánů a tří vládyk zvolen jako rozhodčí k vážné mezní rozepři mezi kardinálem Dittrichšteinem a panem Rudolfem Zeidlicem ze Šenfeldu.¹⁵¹⁾ R. 1618, když i stavové moravští počali sbíratí vojsko a do Čech vypravili pod vedením pana Karla z Žerotína poselství, byl Jiřík Karlík vedle jiných českých pánů a rytířů vyvolen, aby s moravskou delegací vyjednával.¹⁵²⁾ R. 1619 byl zvolen do komise, jíž stavové pod obojí svěřili odhad a prodej statků nepřátelské straně zabavených.¹⁵³⁾ To vše je sice již známo, ale zprávy o tom jsou roztroušeny v různých literárních a archivních pomůckách. Avšak úplně je neznámo, že Jiřík dlel r. 1617

147) Památky archaeolog. roč. XVI, díl. VIII, str. 382—383.

148) Archiv stav. č. 5, l. B 14; Památky archaeolog. I (Rybička: Procházky po okolí chrudimském).

149) J. Jireček: Paměti Viléma Slavaty II. 198; Archiv stav. č. 5, l. C 9.

150) Jireček: Paměti V. Slavaty II. 91—92, 98.

151) Archiv stav. č. 5, l. F 22—23. Rozhodčími byli: z řady pánů Kašpar Melichar z Žerotína, Heralt Václav z Kolovrat, Jan Rudolf Trčka z Lipy a Purkhart Střela z Rokyc, z řady rytířstva Arnošt Robmháp ze Suché, Mikuláš st. z Bubna, Jiří Mitrovský z Nemyše a Jiřík Karlík z Nežetic.

152) Památky archaeolog. I (Rybička: Procházky po okolí chrudimském).

153) Tamtéž a rukopis faráře Černého (viz DĚ II., sv. 1., str. 4) č. 1880, 1978.

v Paříži a to zajisté jen v důležitém politickém poslání. Ve sbírce listin desk zemských v Praze dochovaly se protokoly pobělohorské komise likvidační, k jejíž právomoci náleželo rozsouditi, které na zkonfiskovaných statcích vážnoucí pohledávky by císařská vláda měla uznati a které ne. Uslyšíme, že celé jmění Jiříkovo propadlo konfiskaci, avšak u dotčené komise hlásili se četní Jiříkovi věřitelé a požadovali, by jim byly vráceny jejich pohledávky z pozůstalosti Jiříkovy. Největší pohledávku — 2000 kop gr. č. — ohlásila Barbora Chuchelská ze Skuhrova, Jiříkova švagrová, totiž nevlastní sestra jeho první manželky Anny Benedové z Nečtin (viz str. 26). Táž dokazovala před řečenou komisí vlastnoručními dopisy Jiříkovými, jež jí též poslal, »*když ve Frankreichu zůstával, z nichž jednoho datum v Paříži 10. a druhého 30. Novembris léta pomínulého 1617*«, že to byl dluh starý, vzešlý dlouho před českým povstáním.¹⁵⁴⁾ Co vedlo Jiříka r. 1617 do Francie, do Paříže? Zajisté tam nejel pro svou zábavu. Cesta tam byla velice obtížná a nákladná. Jiřík nebyl, jak jsme slyšeli, boháčem. Aby cestu do Paříže mohl podniknouti, musil si na to vypůjčiti mnoho peněz. Dotčená jeho švagrová Barbora ze Skuhrova půjčila mu celkem 2000 kop gr. č. a to r. 1617 dne 24. dubna 1500 kop gr. č. a dalších 500 kop gr. č. roku 1618. Těch 1500 kop gr. potřeboval Jiřík patrně na onu cestu. Dne 24. dubna r. 1617 vypůjčil si ostatně Jiřík ještě 750 kop gr. č. od rytíře Kryštofa Vratislava z Mitrovic¹⁵⁵⁾ a nejspíše musili mu na cestu většími částkami vypomoci i jeho švagr Václav Ostromířský a bratr Václav Štastný Karlík, jak později ještě bude uvedeno. Jiřík obětoval tudíž na onu cestu do Paříže velké jmění, pročež není pochyby, že podnikl tu cestu jen z důvodů nadmíru důležitých. Bylo to v téže době, kdy císař Matyáš usiloval o to, aby se jeho synovec Ferdinand Habsburský, vévoda Štyrský, stal jeho nástupcem a kdy současně pozdější král Český kurfirst Bedřich Falcký činil všemožné kroky, aby přání císařovu říšskými kurfirsty nebylo vyhověno. Sjezd světských kurfirstů byl svolán na měsíc listopad r. 1617, právě když Jiřík dlel v Paříži, ale kurfirst falcký poslal již dlouho před tím své důvěrníky všude tam, kde doufal pro své tužby získati spojence. Svého osvědčeného pomocníka radu Cameraria vyslal také do Čech, kdež však stavové Ferdinanda Štyrského již v červnu r. 1617 za nástupce císařova přijali. Nestalo se tak zajisté za souhlasu celé strany pod obojí. Mnozí nemohli se s touto volbou spřáteliti a zdá se, že jedním z nespokojených byl Jiřík Karlík. S ním se asi seznámil rada Camerarius a doporučil ho jako na slovo vzatého

¹⁵⁴⁾ Archiv m. č. Rkp. 89. Protokol likvid. komise, l. E 10 a rkp. 30. Kopiař dekretů knížete Lichtenšteina, l. E 3.

¹⁵⁵⁾ D. Z. Sběrka listin, svazek 39. (»Zeugen-Protokolle«), l. E 19—20; Bilek: Děj. č. konfisk. str. 900.

tlumočnicka českých nespokojenců svému pánu, kurfirstu Bedřichovi. Na knížecím dvoře Bedřichově byl tehdy jako vyslanec Francie vévoda Bedřich Mořic z Bouillonu, jeden z nejpřednějších zastánců a ochránců francouzských kalvinistů neboli hugenotů, jež s českými utrakvisty pojilo stejné náboženství. Vévoda z Bouillonu byl »velký nepřítel domu Habsburského« a domlouval kurfirstu Bedřichovi, když tomuto byla později nabídnuta česká koruna, aby ji bez bázně přijal, slibuje, že mu král francouzský Ludvík XIII. v boji proti Habsburkům bude ve všem nápomocen.¹⁵⁶⁾ Mladý král Ludvík XIII. se stal samostatným vládařem právě roku 1617. Do té doby vládla ve Francii jeho matka Marie Medicejská, ale netěšila se v zemi z valné přízně, protože její hlavní rádce byl cizozemec — Vlach Concini. Domácí šlechta s princem Condé v čele přiměla konečně Ludvíka, že se vlády sám ujal a neoblíbeného Conciniho dal zastřeliti. Hugeni si slibovali z tohoto převratu mnoho, byli však časem zklamáni. A tak nesplnil král Ludvík ani nadějí, jež v něj kladl Bedřich Falcký. Vévoda Bouillonský, jenž sliboval s takovou určitostí Bedřichovi francouzskou pomoc, dostal svému slibu aspoň za sebe sama. Po bitvě na Bílé Hoře hostil na svých statcích v Sedanu nejen Bedřicha Falckého, ale i jeho tehdejší spojence vévodu Kristiana Brunšvického a hraběte Mansfelda a to s celým vojskem, jež tito při sobě měli.¹⁵⁷⁾

Uvážíme-li všechny tyto okolnosti, můžeme směle usuzovati, proč Jiřík jel r. 1617 do Paříže a kdo ho tam poslal. Jel tam bez pochyby jako vyslanec českých nespokojenců, ale zároveň i na doporučení kurfirsta falckého a vévody Bouillonského. Měl se patrně uraditi s tanními kalvinisty, měl vyšetřiti, zdali by korunu českou nepřijal sám král francouzský a zdali by týž českým utrakvistům byl zásadně nakloněn. K takovému poselství byl Jiřík Karlík nad jiné ze svých stoupenců způsobilý, protože se na akademii altdorfské seznámil s mnoha Francouzi, jak dříve bylo pověděno, a protože si ze stálého styku s nimi bez pochyby osvoji i znalost řeči francouzské. Slyšeli jsme, že byl k podobným diplomatickým jednáním potřebován ve vlasti také později, pročť nemám ani nejmenší pochyby, že i jeho cesta do Francie měla důležité politické pozadí, ačkoliv o tom z našich dosavadních pramenů není ničeho bližšího známo. Nebylo však zajisté Jiříkovou vinou, že se týž z Francie vrátil s nepořízenou. Král Ludvík nesplnil toho, co svým vlastním kalvinistům sliboval, pročť k nějakému jednání o tom, zdali by pomohl kalvinistům českým a přijal od nich českou korunu, patrně ani nedošlo. Jiřík se asi spoléhal na to, že

¹⁵⁶⁾ Lipovski Felix Jos.: Friedrich V. Churfürst von den Pfalz, König v. Böhmen, str. 44.

¹⁵⁷⁾ Tamtéž, str. 252—253 a přír. též Frh. v. Aretin: Sammlung ungedruckten Briefe des Churfürsten Friedrich V. v. d. Pfalz, nachherigen König v. Böhmen (Beiträge z. Gesch. u. Liter. VII., str. 140 a násl.).

mu velké výlohy vykonané cesty budou nahrazeny. Když však cesta neměla výsledku, musil celý náklad obětovati ze svého, čímž upadl znova v dluhy. Dobrá švagrová Barbora Chuchelská, která Jiříkovi na cestu půjčila 1500 kop gr. č., vypomohla mu ještě dalšími 500 kopami gr. č., postoupila ale celou svoji pohledávku své dceři Veronice Chuchelské z Nestajova, již Jiřík r. 1619 musil vyhotoviti novou jistinu na 2000 kop gr. č.¹⁵⁸⁾ Také Kryštofu Vratislavovi nemohl Jiřík zaplatiti. I jemu vystavil r. 1620 dne 24. dubna novou jistinu na celý původní dluh 750 kop gr. č.¹⁵⁹⁾ Rovněž tolik vypůjčil si Jiřík od pana Karla Záruby z Hustiřan, jenž r. 1614 byl společně s ním zvolen za defensora z kraje chrudimského. Touto půjčkou chtěl snad zaplatiti svůj dluh u Vratislava, když však peníze obdržel, musil je vynaložiti na jiné potřeby a tak neuspokojil ani Vratislava ani jiného věřitele. R. 1620 dne 24. dubna byla pohledávka Zárubova splatná. Avšak Záruba mezitím zemřel a Jiřík dal jeho synu Janovi Zárubovi místo hotových peněz jen novou jistinu na starý dluh.¹⁶⁰⁾ V týž den měl Jiřík také zaplatiti 500 kop gr. č. Jaroslavovi Dohalskému z Dohalic, aniž je však známo, kdy si tyto peníze u Dohalského vypůjčil. Víme toliko, že ani tohoto dluhu nevyrovnal, nýbrž že dědici Dohalského Janu Bedřichovi Dohalskému dne 24. dubna 1620 odevzdal nový dlužní úpis na 500 kop gr. č.¹⁶¹⁾

Jiřík si vypůjčil jiných 500 kop gr. č. již r. 1618 v den sv. Havla od Petra Lukaveckého z Lukavce¹⁶²⁾ a 450 kop gr. č. půjčila mu dne 24. dubna 1620 Kateřina Hamzová z Dobřenic.¹⁶³⁾ Jiřík však ani jednoho z těchto dluhů již nesplatil. Všichni shora uvedení věřitelé hlásili se po Jiříkově útěku z vlasti se svými pohledávkami u dříve dotčené likvidační komise. Slyšeli jsme v předcházejícím článku, že se Jiřík r. 1617, tudíž patrně ještě před svou cestou do Paříže, po druhé oženil a že se svou druhou manželkou dostal 7500 kop gr. m. věnem. Část tohoto věna neobdržel v hotovosti, avšak hotové peníze utratil nejspíše také na cestě do Francie, neboť jinak by po svém návratu nebyl upadl v tolik nových dluhů.

Z toho je patrné, že Jiřík přinesl své víře a straně daleko větší oběti, než jsme dříve z dochovaných dlužních úpisů usuzovali. Zmínil jsem se, že si před onou cestou vypůjčil jakési peníze též od svého švagra Václava Ostromířského a od svého bratra Václava Šťastného Karlíka. Bratrovi dluh ten asi ještě splatil a to, jak se zdá, tím způsobem, že mu l. 1620 »trhovou smlouvou mezi bra-

¹⁵⁸⁾ Viz pozn. 154 a D. Z. Sběrka listin, svazek 39, »Zeugen-Protokolle«, l. J 22—23.

¹⁵⁹⁾ Tamtéž, l. E 19—20.

¹⁶⁰⁾ Tamtéž, l. F 15.

¹⁶¹⁾ Tamtéž, l. F 19.

¹⁶²⁾ Tamtéž, l. F 29—30.

¹⁶³⁾ Tamtéž, l. F 23.

třemi Karlíky učiněnou« dopomohl k nějakému statečku. Václava Ostromířského neuspokojil však ani Jiřík ani Václav Šťastný. Ostromířský měl od těchto celkem tři jistiny. Jednu na 1000 kop gr. č., již mu r. 1617 v den sv. Jakuba vystavil Václav Šťastný, postoupil dobrou vůli Kuně Kateřině Malovcové z Rokytníka, obě ostatní ohlásil při likvidační komisi sám a to 600 kop gr. č. za Jiříkem a 500 kop gr. č. za Václavem Šťastným, dokazuje »svědomím při úřadě města Chrudimě zapsaném, že to dluhové staří jsou«. ¹⁶⁴⁾

Vedle těchto hmotných starostí nastaly Jiříkovi po jeho návratu z Francie ještě větší starosti politické. Nespokojenost v zemi se rozmáhala. Uvedl jsem již, že císařští místodržící, nedbajíce Rudolfova mandátu, činili stavům evangelickým všemožné překážky. Když však dokonce pražský arcibiskup Jan Lohelius dal rozbořiti protestantský kostel vystavěný na jeho panství hrobském a opat broumovský Wolfgang Selender mocně uzavřel jiný protestantský kostel v Broumově, dosáhla rozjitřenost evangelíků nejvyššího stupně. Defensoři svolali ihned mimořádný sjezd stavů protestantských do Prahy, kterýž dne 5. března 1618 byl zahájen a konán za velkého účastenství v Karlově kolleji. ¹⁶⁵⁾ Jiřík, jakožto jeden z tehdejších defensorů, měl asi na tomto sjezdu účast, neboť v květnu potom byl, jak jsme slyšeli, ze středu utrakvistického rytířstva vyslán k císařským místodržícím, aby jim ohlásil příchod stavů protestantských. Nemáme pohřichu určitých zpráv o tom, co Jiřík pro svou stranu potom ještě vykonal. Víme jen, jak již bylo pověděno, že vyjednával též se stavy moravskými a že byl členem komise, již byl svěřen prodej zkonfiskovaných statků. Není však pochyby, že Jiřík konal své straně ještě mnohem větší služby. ¹⁶⁶⁾ Muž, jenž byl pověřen úkolem tak důležitým, jako bylo Jiříkovo poselství do Francie, byl zajisté potřebován k podobným službám i později. Je nám známo, že stavové čeští rozeslali posly jak do jiných zemí koruny české, tak i k protestantským knížatům v Německu, žádající těchto o pomoc, neznáme však jména všech těchto poslů. Po mém soudu byl Jiřík jedním z těch, kteří takovým poselstvím byli nejčastěji pověřeni. Než se r. 1617 vydal na cestu do Francie, přiznal se při deskách zemských v Praze, že dává plnou moc a vůli často již připomenuté Barboře Chuchelské ze Skuhrova, dále Albrechtovi Jiřímu Klusákovi z Kostelce, choti své druhé švegruše Žofie Benedové z Nečtin (viz str. 27) a svému prokurátoru Janovi Jezberovi z Olivé Hory, by na jeho místě přijímali u desk zemských veškeré peníze a jich užití mohli, jak by

¹⁶⁴⁾ Tamléž, I, E 9, F 16—17.

¹⁶⁵⁾ Gindely: Děj. č. povstání, I, 1618, I, 207.

¹⁶⁶⁾ A. Rybička napsal o Jiříkovi v Památkách archaeolog. I. (Procházky po okolí chrudimském): »Vůbec v tehdejší vzbouření stavovském mnoho působil a byl horlivým přívržencem krále nepořádného Fridricha.«

za potřebné uznali.¹⁶⁷⁾ Jiřík odvolal tuto plnou moc však teprve r. 1620 v neděli po nalezení sv. kříže (14. září). Z toho soudím, že se Jiřík i po svém návratu z Francie v Čechách jen málokdy zdržoval, že byl neustále na cestách a to nespíše proto, že byl stranou pod obojí stále potřebován jako vyslanec buď do sousedních zemí českých anebo k německým knížatům protestantské Unie, jejíž hlavou byl Bedřich Falcký, pozdější král český. V předcházejícím článku bylo pověděno, že se Jiříkovi asi koncem r. 1620 z druhého jeho manželství narodil druhý syn, jenž při křtu obdržel jméno Bedřich Vilém. Jeho kmotrem nebyl jistě žádný Čech. Bedřich Vilém jmenoval se však jeden z tehdejších vévodů výmarských, bratr oněch dvou vévodů výmarských Jana Arnošta a Bernarda, kteří byli co nejoddanějšími stoupenci českého »zimního krále« Bedřicha Falckého a protože víme, jak již na jiném místě (str. 18) bylo pověděno, že Jiříkův nejstarší syn z prvního manželství Zikmund Šťastný Karlík ve výmarské armádě bojoval a zahynul, soudím, že již Jiřík byl ve styku s vévody výmarskými, že byl jedním z oněch českých posílů, kteří jménem českých stavů a jménem Bedřicha Falckého dne 26. srpna r. 1619 za krále českého zvoleného s vévody výmarskými vyjednávali, že se při té příležitosti blíže seznámil s vévodou Bedřichem Vilémem a že si tohoto za kmotra pro svého syna vyprosil.

Krátce před bitvou bělohorskou (8. listopadu 1620) dlel ale Jiřík v Čechách, jak jeho shora dotčený deskový zápis z měsíce září dokazuje. V té době měl Jiřík patrně pevný úmysl trvale se zdržovati v Čechách a zrušil proto plnou moc, již dal r. 1617 svým tamním do té doby zástupcům. Pohříchů však nevíme, zdali se bitvy na Bílé Hoře zúčastnil a jak si počínal po nešťastném konci této bitvy. Je však jisto, že se »zimním králem« neprchl,¹⁶⁸⁾ nýbrž že podobně jako jiní odbojníci ještě delší čas po této bitvě v Čechách prodléval. Zmínil jsem se dříve, že Václav Ostromířský postoupil jednu pohledávku za bratry Karlíky Kuně Kateřině Malovcové z Rokytníka. Tato ji při likvidační komisi přihlásila, ale opozdila se s přihláškou, ona ji ohlásila teprve po uplynutí šestinedělní lhůty císařským patentem ze dne 30. července 1621 stanovené a když jí to bylo komisí vytčeno, omlouval ji její plnomocník, že lhůtu nemohla dodržeti: »protože jest Jiřík Karlík ještě v Čechách zůstal.«¹⁶⁹⁾ Jiřík dlel tudíž v Čechách ještě nějaký čas po ukrutné opravě svých stoupenců (21. června), snad pomýšlel dokonce na to vyprositi si císařský »pardon«, jenž byl slibován všem odbojníkům, kteří se o něj v určené lhůtě přihlásí. Když však viděl, že se Bedřich

¹⁶⁷⁾ D. Z. v. č. 190, I. J 22—23.

¹⁶⁸⁾ V tajném státním archívu v Berlíně (Repositum III.) se nalézá seznam všech osob, které »zimního krále« na jeho útěku z Čech doprovázely. Jména Jiříkova v tomto seznamu není.

¹⁶⁹⁾ Viz pozn. 164.

Falcký připravuje k novému válečnému tažení, že hrabě Arnošt z Mansfeldu stojí se svým vojskem v onoho službách a nad císařským vojevůdcem Tillym již jednou (u Weissbachu) zvítězil, že se nato vévoda Bernard Výmarský přidal k vojsku Mansfeldovu a že »zimní král« získal nové spojence: vévodu Kristiana Brunšvického a Bedřicha markraběte Badenského, prehl náhle a kvapem z Čech, nejspíše se svým shora dotčeným nejstarším synem Zikmundem Šfasným, vstoupil asi jako tento do služeb vévody výmarského a bojoval snad spolu se synem za svého krále tak dlouho, až poslední naděje ve vítězství ztroskotala. O tom promluvíme ještě na dalším místě. Nevíme bohužel ničeho jistého o tom, kdy, jak a kam Jiřík z Čech ujel. O císařský pardon se však nehlásil a protože v Čechách nebylo již lze ho nalézt, upadl v podezření, že ve svém odboji proti císaři setrvává a v táboře císařových nepřátel se nalézá. Z té příčiny byl rozsudkem exekuční komise ze dne 14. června 1622 odsouzen »in contumaciam« k ztrátě hrdla, cti a statku. Tehdejší císařský místodržitel Karel kníže z Liechtenšteina vydal dne 14. července r. 1622 patent, jímž vynesl nad Jiříkem a celou řadou jeho spoluvinníků po návrhu, exekuční komise ortel smrti a ztráty cti i všeho statku. V tomto patentu se praví: »Jačkoliv jsme se jináče nenadřli, nežli, že všichni obyvatelé téhož království Českého velikou J. M. C. milost a dobrodiní se vsi vděčností uznávají budou a k nám se s radostí pro dosažení takového perdonu s ohlášením najíti dají, však mimo naděje nachází se tu, že mnozí tvrdošjně dotčenou J. M. C. milostí jsou opovrhli, v času určitém při nás se nehlásili a tudíž svou proti J. M. C. zarputilost a zlost dotvrdili. V kteréžto příčině, poněvadž jest J. M. C. prokurator Přibík Jeníšek z Újezda na místě a k ruce J. M. C. nám a jiným od J. M. C. nařazeným pánům kommissarům některé osoby in specie přednesl, totiž: Křištofor z Redern, Ferdinand Švihovský z Riesenburka, Adam z Vchynic a z Tetova, *Jiřík Karlík z Nežetic*, Jan Sylvar ze Sylberštejna a Pilníkova, Jiřík Smrčka z Mnichu, Václav Malovec z Malovic, Adam Jaroslav Šofman z Hemrlezu, Wolf Jiří a Josef Lamingar z Albenreuthu, Zikmund Jiří Hobsperger, Jan Ledecký z Granova, Jiří Adam Širntyngar z Širntyngu, Burian Sekerka ze Sedčic, Vilém Kaplíř ze Sulevic, Bohuslav Boubinský (z Újezda), Jan Vilém Malovec z Malovic, Zikmund a Jan Rasendorfer z Rausendorfu, Kuneš Bohuslav Dvořecký z Olbramovic, (kteří) nad to nade všecko po šťastném J. M. C. vítězství z království tohoto pryč utekše *bezpochyby při nepřátelích J. M. C. zůstávají* a všelijaké nešlechtné praktiky provozující proti J. M. C. až posud zarputile se postavují«. ¹⁷⁰⁾ Císař potvrdil tento patent reso-

¹⁷⁰⁾ Arcibiskupský archiv v Praze (viz též doslovné opisy tohoto patentu v archivě zemském a v archivě hl. města Prahy, kdež jsou zanešeny v rkp. č. 744, l. 85—88). Původní německý text patentu vydal d'Elvert ve svém díle: »Beiträge z. Gesch. der böhm. Rebellion« sv. II.

lucí ze dne 16. září 1622, zmírnil ale všem nadepsaným jejich trest, odsoudiv je pouze ke ztrátě všeho statku.¹⁷¹⁾ Jiříkovi byl nato zabaven nejen jeho vlastní statek Slatiňany, ale i pražský dům jeho manželky Anny z Gerstorfu, jež tato obdržela od své matky. Byl to dům »u Komedků« v ulici na Novém Dláždění (nynějším Václavském náměstí) na Novém Městě v Praze. Statek i dům byly pak ihned odhadnuty k prodeji. Slatiňany byly šacovány nanejvýš za 56617 kop gr. m. a na nejnižší za 35604 kop. gr. m., r. 1623 je však koupil pan Lev Burian Berka z Dubé pouze za 24000 kop gr. m. Teprve při císařské ratifikaci tržní smlouvy bylo panu Berkovi na kupní cenu ještě 4165 kop gr. m. přirazeno.¹⁷²⁾ Než k tomuto prodeji došlo, držela Slatiňany v zástavě paní Markéta z Talmberka, která císařské komoře za ně půjčila 11666 zlatých v hotovosti.¹⁷³⁾ Jiříkův pražský dům koupil dne 27. října 1623 rytíř Štěpán Beník z Petersdorfu za 1700 kop gr. m.¹⁷⁴⁾

Uvedl jsem již, že není nám známo, kam se manželka Jiříkova, která se svými dítkami patrně v Čechách zůstala, po zabavení statku slatiňanského odstěhovala. Zdá se však, že přebývala aspoň r. 1623 v městě Chrudimi. Na to ukazuje ona dosud nezajištěná zpráva, která udává, že se Anna r. 1623 ucházela prostřednictvím svého bratra Štěpána z Gerstorfu o vrácení svého věna a okolnost, že táž obdržela vyřízení této žádosti cestou rychtáře a rady města Chrudimě (viz str. 43). Mimo to je nápadné, že se i Barbora Chuchelská z Nestajova, když ohlásila u likvidační komise svou pohledávku za Jiříkem, odvolávala »na svědomí od práva města Chrudimě«.¹⁷⁵⁾

Přes to, že se nám o Jiříkově veřejném i soukromém působení zachovalo tolik původních zpráv a listin, nenašel jsem v Čechách ani jedné listiny s Jiříkovým podpisem. V Německu lze naléztí několik listin s jeho podpisem, není to však ani na jedné jeho vlastnoruční podpis. Jediný podpis, jenž je nad vši pochybu Jiříkův vlastnoruční, se nalézá na odřezku listiny chované ve sbírce J. Hlávky Carton IV. svazek 187 v archívě Národního musea českého. Dotčená listina pocházela prý z r. 1613. Novější rukou je tu totiž připsáno: »1613 Statthaltereii-Kommission«.

¹⁷¹⁾ Archiv býv. místodr. č. sign. C 215C 1/1; Břlek: Děj. č. konfisk. str. LXVII.

¹⁷²⁾ D. Z. v. č. 141, l. B 20—21, č. 168, l. G 19, č. 185, l. N 11, č. 194, l. D 14, č. 620, l. A 29—30; viz též Sedláčkovy Hradý I 149, Břlek: Děj. č. konfiskací.

¹⁷³⁾ Tamtéž.

¹⁷⁴⁾ Archiv m. Prahy rkp. 2202, l. 161, Břlek: Děj. č. konfiskací.

¹⁷⁵⁾ Táž Barbora se mimo to odvolávala k svědomí Mandaleny Chotěbořské při právu města Chotěboře, k svědomí Markéty Smrčkové (viz str. 28), Marie Majdaleny Trčkové a Albrechta st. Robmhápa. (D. Z. Sběrka listin svazek 39. (Zeugenprotokolle) l. J 22—23.)

G.

PRVNÍCH PĚT LET JIŘÍKOVA ŽITÍ VE VYHNANSTVÍ.

Nemáme prázdných zpráv o tom, kde se Jiřík v l. 1622—1626 zdržoval. Víme toliko, že nebyl ani v Čechách ani v Gdansku, kam se přiznal teprve r. 1627. Ve Východních Prusích se usadil z Gdanska. Nežil tudíž dříve ani v Prusku, o čemž by se byly zachovaly v státních archívech jistě nějaké zprávy. Tamní zprávy o Jiříkovi se počínají ale teprve r. 1633. Z Čech prchl Jiřík nad vší pochybu r. 1621, buď ještě před vypršením lhůty ku hlášení se o císařský pardon anebo krátce potom. V posledním případě měl se svým útekem jistě již spěch, byl snad již hledán a stíhán a nemohl ani pomýšletí na to, by vzal s sebou manželku a malé děti. Řekl jsem již, že nevíme také, přes které hranice a kam nejdříve ujel. Že prchl se svým nejstarším synem Zikmundem Šťastným, že vstoupil podobně jako tento do armády výmarské a že se pak sdílel o téže osudy až do jejího posledního boje, jest ovšem jen domněnkou a to mou vlastní. Mám však za to, že Jiřík neměl jiné volby. Kam se mohl obrátiti? Jen tam, kam cestu již znal a kde se mohl nadíti, že najde přátele, spojence svého krále. Mnoho jeho stoupců hledalo přístřeší v sousedním Sasku. Avšak slyšeli jsme již v úvodním článku, že ani v saských pramenech není o Jiříkovi a jeho synu ani zmínky. Naproti tomu víme, že jeho právě dotčený nejstarší syn bojoval a zahynul ve výmarské armádě. Komu by tu nepřišlo na mysl, že snad i Jiřík v této armádě hledal spásy? Pověděl jsem již (str. 18), že prameny výmarské nejsou pohříchu dosud prozkoumány. Je možno, že by se v nich našly určité zprávy o tom, co se dnes můžeme jen domnívati. Co víme vůbec o výmarské armádě ze známých nám již pramenů? První posila výmarská stála v době bitvy bělohorské pod vedením hraběte Mansfelda v Plzni a udržela se v té krajině ještě delší čas potom. Plzeň sama vzdala se císařským teprve dne 21. března 1621, když hrabě Mansfeld krátce před tím se svým vojskem odtáhl do Falce. Jakmile však Mansfeld znova vstoupil do služeb Bedřicha Falckého přidal se k němu se svou výmarskou družinou vévoda Bernhard Výmarský. To byl válečník tak proslulý, že ho královna Eliška, manželka »zimního krále«, snažně posíla, by přijal i jejího syna do své armády. Bernhard se však brzo s Mansfeldem nepohodl a spojil se proto s druhým zastáncem falckého Bedřicha vévodou Kristianem Brunšvickým. Po porážce tohoto vstoupil Bernhard do služeb ještě jiného nepřítele císařova, Kristiana krále Dánského. Když však r. 1627 i Dánové spojenými silami Vald-

štejna a Tillyho byli u Holštýna na hlavu poraženi, rozpustil Bernhard své vojsko a prosil císaře o milost. U Holštýna padl snad Jiříkův syn Zikmund Šťastný, kdežto Jiřík se potom vši vojenské služby vzdal, jak dále uslyšíme.

H.

TŘETÍ MANŽELKA JIŘÍKOVA A JEJÍ ROD.

Dne 25. února 1627 oženil se Jiřík v Gdansku s Kateřinou Mohrenbergrovou z Barotovic, vdovou po polském šlechtici Morici Kochanském. Sňatek se konal v evangelickém farním kostele sv. Petra a Pavla v Gdansku. V snubních matrikách této fary, jež se počínají r. 1573, čteme o tom následující zápis: »1627 25. Febr. wurde getraut der weelde, edelveste Herr George Karlick mit der vielehrwürdigen Frau Catharina, des edlen und vornehmen Muritz Kochanski nachgelassenen Wittip«. ¹⁷⁶⁾ Téhož dne uzavřeli novomanželé vzájemnou svatební smlouvu a to před právem tak zv. Starého Města v Gdansku, kdež šlechtici v Gdansku usedlí měli svou výsadní soudní instanci. ¹⁷⁷⁾ Doslov smlouvy sdělují v poznámce. ¹⁷⁸⁾ Vzájemné hmotné poměry manželů nejsou pohříchu

¹⁷⁶⁾ Jména svědků a jméno kněze, jež tomuto sňatku požehnal, nejsou v matrice uvedena. S dotčeným kostelem sv. Petra a Pavla byla již od r. 1436 spojena latinská škola, jejímž rektorem byl r. 1627 Pavel Bertran, korektorem Jan Jiří Möresius a kantorem Pavel Letzius (Přir. Dr. Paul Simon: *Gesch. der Lateinschule zu St. Peter u. Paul in Danzig in den J. 1436—1817* [Gdansko 1904]).

¹⁷⁷⁾ Přir. Quellen u. Darstellungen zur Gesch. West-Preussens sv. I Gottfried Lenginck: *Der Stadt Danzig Verfassung* (Gdansko 1900) str. 261.

¹⁷⁸⁾ Originál smlouvy shošel pryč r. 1629 při požáru hradu Stargardt (viz str. 59). Smlouva byla však zanešena i v tehdejších knihách (*libri causarum*) staroměstského práva. Doslovný výpis z těchto knih vyhotovený dne 30. srpna 1720 se nalézá v státním archivě v Gdansku pod č. 238 sbírky listin označené značkou: »300 odděl. 52« a zní: *Actum coram iudicio civili legitime bannito Veteris civitatis Gedanensis die decima quinta mensis Febr. a. 1627. Comparentes personaliter coram iudicio praesenti civili bannito Veteris civitatis Gedanensis actisque praesentibus civilibus Gedanens. Generosus Georgius a Karlik ab una et generosa Catharina Mohrenbergowna, Generosi Mauriti Kochansky relicta vidua cum assistentia et autoritate Nobilis Reinholdi Kleinfeldi ad hunc actum assumpti et a praesenti iudicio approbati tutoris partibus ab altera, sani mente et corpore ab omni foro iurisdictioneque sua quavis propria et competentis recedendo, praesenti vero civili Gedanensi iurisdictioni se cum omnibus bonis nec non successores suos, quoad actum affectumque submissionis et inscriptionis ac roborationis praesentis spectat et pertinet, incorporando et iudisecrando, animo deliberato, praemediatoque publice libereque verbis*

ve smlouvě blíže vyznačeny, ale poněvadž se strany smluvily, že peněžní základ (*vadium*) smlouvy má býti 20000 pol. zl., lze prý dle tehdejších právních zásad z toho usuzovati, že věno Kateřinino bylo nejméně rovněž tak veliké.¹⁷⁹⁾ Nová manželka Jiřikova pocházela ze staroslezské rodiny Mohrenbergrů z Barotovic, jejíž předek Rehoř obdržel vládyctví dne 15. března r. 1497 od Vladislava II., krále českého a uherského.¹⁸⁰⁾ Otec Kateřinin Ondřej Mohrenberger byl první z té rodiny, jenž se usadil v Prusku. Žil v pokročilém obchodním městě Elbingu a byv tam záhy zvolen do městské rady, získal jako senátor tohoto města velké známosti. R. 1578 dne 26. ledna se tam oženil s gdanskou šlechtičnou Reginou z Bodecku. Slyšeli jsme již na jiném místě (str. 18), že se páni z Bodecku těšili v Gdansku a v celém okolí z nevšední vážnosti. Byl to prastarý, zámožný rod šlechtický, na nějž se v Gdansku uchovalo mnoho památek. V městské knihovně gdanské je několik rukopisných kronik tohoto rodu, z nichž však rukopis označený v katalogu č. 607 (*Wappenbuch der Familie v. Bodeck*) a sign. VI. D f 13 vyniká nad ostatní svou obsáhlostí a nádhernou uměleckou úpravou. Má 275 listů a obsahuje mimo opisy všech majestátů, jimiž císařové Rudolf II., Matyáš a Ferdinand II. potvrdili Bodeckům jejich starožité šlechtictví, celý rodokmen tohoto rodu počínající jeho nejstarším předkem Konradem z Bodecku, jenž žil kolem r. 1272. Jednotlivé oddíly rodokmenu jsou vyzdobeny nejen erbem Bodecků, ale i erby všech rodin, s nimiž Bodeckové byli spříbuznění a sešvagřeni. Na l. 93—94 je vyobrazen rodokmen

expressis recognoverunt et quilibet illorum...? pro suo interesse recognovit. Quia ipsi contractum seu intercisam certam inter se recognoscentem ratione quarumcumque rerum et conditionem in eadem intercisam descriptorum de Actu dataqua Gedani die decima quinta mensis Februarii conscriptam et sigillis usitatis communitam in omnibus eius conditionibus, punctis et clausulis... approbant, confirmant et ratificant, eandemque in toto, pro-ut ad cuiuslibet illorum interesse spectat, tenere, complere et exequi ac nulla in parte violare seu eidem contravenire, seu cum suis successoribus de omnibus generatim bonis haereditariis obligationibus, mobilibus et immobilibus, summisque suis pecuniariis in quocumque districtu et Palatinatu ad praesens habilis et in posterum habendis, inscribunt et obligant, praesentem inscriptionem et praefatam intercisam et intercisam ad inscriptionem in toto referendo sub vadio viginti millium flor. Pol. in causa contraventionis intercisae tam quam in minima aliqua eius parte per partem contravenientem, parti complenti ad solvendum. ... Pro quo vadio seu vadiis ... citati ad iudicium seu officium quodcumque in terris et civitatibus Prussiae omni die et tempore stare, parere, respondere ... debent.

¹⁷⁹⁾ Viz o tom právní dobrozdání v stát. archivě v Královci ve spisech Elats-Minist. znač. 51 d, svazek X. (Volumen II. actorum), fol. 164—174, kdež

n

je dotčená smlouva rovněž doslovně uvedena.

¹⁸⁰⁾ Siebmacher *Wappenbuch*, odd. VII., sv. IV: Müllverstedt: *Ausgestorbener Adel der Provinz Preussen* (Norimberk 1878), str. 50; Kneschke: *Neues Allg. Deutsches Adelslexicon* (Lipsko 1865), sv. VI.

Kateřinín uvádějící všechny její sourozence a rodiny těchto jakož i celou její vlastní poslušnost jak z prvního tak i z druhého manželství. Při jménu jejího druhého manžela Jiřika Karlíka z Nežetic je svědomitě udáno, jak se jmenovala jeho první a druhá manželka; erby těchto obou a erb Jiříkův jsou správné a v barvách provedeny a právě tam je poznamenáno, že Jiříkův nejstarší syn z prvního manželství Zikmund Šťastný zahynul ve výmarské armádě, že z Jiříkova druhého manželství pocházeli synové Jiří Štěpán a Bedřich Vilém, z nichž tento r. 1624 prý v Gdansku zemřel a konečně že Jiřík měl s Kateřinou ještě dva další syny, druhého Zikmunda narozeného r. 1628 a Karla narozeného l. 1630. Matka Kateřinina Regina z Bodecku byla dcera Valentina z Bodecku, jenž oženiv se s Voršilou, dcerou rytíře Jana z Lohe, tehdejšího purkmistra a purkrabího v Elbingu, na manželčin věnný statek do Elbingu se přestěhoval. Tam se mu narodilo šest dětí: syn Jan a pět dcer. Syn se stal po otci senátorem v Elbingu, zemřel ale záhy (1595), načež jeho dva synové se vrátili do Gdanska, kde se starší z nich, druhý Valentin z Bodecku, stal purkmistrem v Gdansku a to vlivem svého tchána Jana z Czirenberka, tehdejšího presidenta gdanského magistrátu, jehož dceru Dorotu si vzal za manželku. Byla to sestra oné proslulé gdanské krásy Konstancie z Czirenberka, již francouzský vyslanec Charles Ogier tolik se obdivoval (přir. str. 18). Tento druhý Valentin z Bodecku byl tudíž synovcem Reginy Mohrenbergové a bratrancem Kateřiny Karlíkové. Řekl jsem již, že první Valentin měl pět dcer. Kromě Reginy byly to Hedvika, manželka Jiřího z Lehwaldu, Kateřina, nejprve manželka Achaze Engelchena, pak Jiřího Brauera, již oba jeden po druhém zastávali úřad purkmistra a purkrabího v Elbingu (Elblagu), dále Anna, manželka Zikmunda Scharfa z Werthu, purkmistra královeckého a Eliška, jež zůstala svobodnou. Regina měla se svým dříve dotčeným chotěm Ondřejem Mohrenbergem dva syny a jako její matka pět dcer, z nichž Kateřina, manželka Jiřika Karlíka, byla nejmladší. Z obou bratrů Kateřiníných předsídlil mladší, Valentin, do Královce a založil tamní odbočku svého rodu. Zdatnější byl její starší bratr, pokřtěný po otci Ondřej. Týž držel v zástavě od kurfirsta braniborského, jemuž vypomohl značnou sumou peněz, komorní úřad a statky v Lockstädtu u Fischhausen (Rybář) ve Vých. Prusích, jež si však později vyměnil za jiné tamní statky [Kalln (Kaly), Compeinen, Gaudken, Dammerau (Dobrovka)], mimo to si koupil statek Hohendorf a s manželkou Martou von Arzt vyženil statek Gr. Schottkau.¹⁸¹⁾

Z Kateřiníných sester zemřela nejstarší, Marie, v mládí, druhá,

¹⁸¹⁾ Archiv stát. v Královci, knih. odděl. č. 172 (Hausbuch des Amtes Fischhausen I.), l. 1 a, 2 a, 75, 99, 136, 140, 142, 147, 148, 578; č. 309 (Hausbuch d. preus. Mark), l. 77, 366 a; č. 409 (Lehenbuch v. J. 1618), l. 1, 3, 5, 8, 9.

Magdalena, byla provdána za Reinholda von Boyen, purkmistra královeckého,¹⁸²⁾ třetí a čtvrtá, Regina a Voršila, se provdaly do šlechtické rodiny von Wessel osedlé v Elbingu, ona za Jiřího, tato za Kryštofa v. Wessel. Kateřina sama se stala, jak již dříve bylo pověděno, nejprve manželkou polského šlechtice Morice Kochanského,¹⁸³⁾ majitele statku Malcezeva (Gr. Malsau) u Fischhausen ve Vých. Prusích a měla s ním v l. 1617—1622 tři syny Pavla, Ondřeje a Michala Řehoře, avšak krátce po narození třetího syna ovdověla. V té době zúřil ve Východních Prusích krutý mor, který léta trval, pročež Kateřina se odstěhovala se svojí rodinou k bratru Ondřeji Mohrenbergerovi, který se z týchž důvodů na čas ubytoval v Gdansku. Sotvaže Kateřina ovdověla, ucházel se o její ruku jiný polský šlechtic, Jiří Jassinski, pán na sousedním statku Malcezevku (Klein Malsau), byl však Kateřinou odmítnut. Když tato ušla z Malčeva do Gdanska, pomstil se Jassinski na ní tím, že dne 12. listopadu r. 1624 se svým bratrem Janem a s přítelem Florianem Gluchowským v čele neukázněné čeládky a v průvodu 60 ozbrojených kozáků její dvůr a statek v Malčevě přepadl a úplně vydrancoval. Kateřina stěžovala si na to ihned (24. listopadu) u zeměpanského úřadu (Hauptamt) ve Fischhausen a udávala ve své stížnosti, že ji Jassinski již jednou před tím chtěl unést, není však známo, zdali svou stížností něco pořídila.¹⁸⁴⁾ Rovněž tak nevíme, kdy a kde se Kateřina seznámila s Jiříkem Karlíkem. V předcházejícím článku jsem vyprávěl, že Jiřík přišel do Gdanska nejspíše z Dánska, že se bez pochyby nalézal v družině vévody Kristiana Brunšvického, která od r. 1625 bojovala ve službách dánského krále Kristiana a že Jiřík z těchto služeb snad vystoupil, když vévoda brunšvický r. 1627 po porážce Dánů se vzdal vítěznému císaři na milost. Není však vyloučeno, že Jiřík zůstal ve službách dánských i když vévoda brunšvický z nich vystoupil. R. 1626 vypukla první polsko-švédská válka, která trvala deset let a jejíž hlavním bojištěm byly oboje Prusy, jak Západní Prusy, které tehdy náležely ještě k Polsku, tak i Východní Prusy, jež již od r. 1618 patřily

¹⁸²⁾ Boyenové náleželi k patricijským rodinám královeckým. Shora dotčený Reinhold Boyen měl dva syny: Ondřeje a Reinholda, již oba byli s rodinou Jiříka Karlíka stále ve styku. Oba byli konšeli královeckými a měli za manželky sestry, dcery to tehdejšího pruského místokancléře Fridricha Scharffa z Werthu. Ondřej byl též velkostatkářem. Jeho statky Groß- u. Klein-Stein a Hohendorf dědil po něm (1658) dva synové: Hans Reinhold a Arnošt (Alt-Preuss. Monatschrift XIX. 42—44 v článku J. Gallandího: Königsberger Stadtgeschlechter); Archiv stát. v Královci, knih. odděl. č. 309 (Hausbuch der preuss. Mark I.), l. 430, 652, 724.

¹⁸³⁾ V Polsku kvetly tři šlechtické rodiny jména Kochanski. Mořic pocházel z rodiny Kochanských, jež příslušela k erbů »Ogonzyk« (Siebmacher Wappenbuch, sv. VII., odd. IV., heslo »Kochanski« a Caspara Niesieckiego Herbarz Polski V.).

¹⁸⁴⁾ Archiv stát. v Královci, knih. odděl. č. 172 (Hausbuch des Amtes Fischhausen I., l. 107 (původně 56).

markraběti braniborskému. Dánové pomáhali v této válce Švédům a když ti to obsadili Elbing a jiná větší města Východních Prus, ubytoval se v Elbingu v domě Mohrenbergů, jež tehdy obýval Kateřinin švagr Krištof von Wessel, dánský princ Oldřich.¹⁸⁵⁾ To mne svádí k domněnce, že Jiřík přišel do Prus s družinou onoho dánského prince a že to byl hostitel tohoto, právě připomenutý Krištof von Wessel, který seznámil svou ovdovělou švegruši Kateřinu Mohrenbergovou s Jiříkem. Jiřík asi teprve potom se vzdal vši další vojenské služby a pomýšlel na založení nového domova. Když se počátkem r. 1627 oženil s Kateřinou, patřil mu již šlechtický statek Knibava (Kniebau) u města Dirschau (Tčev) v bývalém kraji Stargardt (Starograd) v Západních Prusích.¹⁸⁶⁾ Kdy a zač tento statek koupil, nevíme,¹⁸⁷⁾ ale získal jej patrně v oné polsko-švédské válce s pomocí Švédů a to buď vlastními penězi, jež si ze své vojenské služby ušetřil anebo penězi své nevěsty. Tam se asi také ubytoval, když se oženil a nejspíše tam se mu narodil i první syn z jeho třetího manželství, onen druhý Zikmund, jež byl dle Bodeckovské kroniky narozen r. 1628. V Gdansku aspoň se Zikmund nenarodil.

Avšak štěstěna nepřála Jiříkovi ani v Prusích, ačkoliv již tolik vytrpěl. Když r. 1629 v polsko-švédské válce lehl popelem hrad Stargardt, byl Jiříkovi vypálen a zpusťován i jeho sousední statek Knibava.^{188a)} Jiřík hledal nato se svou manželkou přistěšit v městě Gdansku, nejspíše u příbuzných své choti a tam se mu v červenci r. 1630 narodil druhý syn z třetího manželství Karel.^{188b)} Jiřík

¹⁸⁵⁾ Preussische Geschichtschreiber des 16. u. 17. Jahrhdt., svazek V.: Israel Hoppes, Burggrafen zu Elbing, Geschichte des ersten polnisch-schwedischen Krieges, str. 318, 405; Fuchs: Beschreibung der Stadt Elbing in topogr. u. geschichtl. Hinsicht.

¹⁸⁶⁾ Byla to prastará slovanská osada, jež se připomíná již r. 1260. Když r. 1275 pomohanský vévoda Sambor chtěl založit v městě Dirschau nový klášter, jmenoval mezi zbožím, jež by klášteru přidělil, též osadu »Kniebowa«. K založení kláštera však nedošlo a dotčené osady zmocnil se řád Německých rytířů, jež ji uděloval různým šlechticům jako lenní statek. Svou vlastnost jako šlechtický statek (Rittergut) podržela tato osada až do naší doby. Její majitelé měli právo popravky nad svými poddanými, právo k myslivosti a právo rybolovu ve Visle. K panskému dvoru patřilo 8 lánů rolí, louky, zahrady, pivovar a cihelna. R. 1736 byl statek Knibava prodán za 50000 fl. (Srv. Archiv stát. v Gdansku, sign. 91/325 »Amtl. Grundbuch über das im Gerichtsbezirke des kgl. West-Preus. Landvogteigerichtes zu Stargardt gelegene Rittergut Kniebau Nr. 109«; Dr. Berth. Stadie: Der landrätliche Kreis Stargard in West-Preussen (Stargardt 1869), str. 74; Dr. Fr. Schultz: Gesch. des Kreises Dirschau (Dirschau 1907), str. 287; Oskar Brunekow: Die Wohnsitze des Deutschen Reiches (Berlin Schöneberg 1909) I. 509; Joh. Fried. Goldeck: Topographie des R. Preussen II., str. 95.

¹⁸⁷⁾ Jiřík se dlouho a marně pokoušel o to, aby statek Knibavu výhodně prodal, statek však ještě roku 1638 nebyl prodán (viz str. 70).

^{188a)} Archiv stát. v Královci: spisy États-M., znač. 51 d. svazek X. (Volumen II. actorum), l. 164—170.

^{188b)} Matrika křtů evang. fary sv. Petra a Pavla v Gdansku.

oloupený v Knibavě o majetek bojoval v Gdansku s velkým nedostatkem. Jeho chof Kateřina musila, aby sebe, manžela a rodinu uživila, prodati mnoho svých rodinných skvostů a památek, které měla asi uschované u svých příbuzných v Gdansku. Jak kdysi sama poznamenala, prodala tehdy v Gdansku perlový řetízek za 600 fl., velké perle na čepci za 200 fl., jeden pár diamantových náramků za 600 fl., jiný pár náramků za 400 fl., zlatý řetěz za 400 dukátů a různé stříbrné zboží za 2000 fl. Některé věci prodala také v Královci, za něž utržila 1220 fl. Tyto poslední věci koupila její sestra paní z Wessel, jíž Kateřina prodala také jeden prsten za 60 fl.¹⁸⁹⁾ To vše však nestačilo k nákupu nejn nutnějších potřeb životních, jež ve válce stouply ohromně v ceně. Jiřík obrátil se v této tísní prosebným dopisem datovaným z Gdanska dne 8. srpna 1630 ke knížeti Křištofu Radziwillovi, o němž jsme již slyšeli, že i jiným českým exulantům pomohl (přir. vývody na str. 13). Nevím, zdali ho Jiřík tehdy již osobně znal. Je však jisto, že si s ním již dříve dopisoval a že obdržel od něho přepis velice laskavý. Jiřík ve svém shora dotčeném dopisu se omlouvá, že nemůže k němu přijeti a prosí, by mu poslal nějakou podporu, buď obilí nebo jiné potřeby a to do Královce k tamnímu měšťánu Ondřeji Boyenovi, o němž z dřívějších vývodů víme, že byl synovcem Jiříkovy manželky Kateřiny.¹⁹⁰⁾ Kateřina byla mnohem mladší než Jiřík. Usly-

¹⁸⁹⁾ Archiv stát. v Královci: Spisy Etats-Minist., znač. 51 d svazek XI, list 268, příloha Q q. n

¹⁹⁰⁾ Tento dopis Jiříkův se nalézá dosud v Radziwillském archivu na zámku Nieswiez v gub. Minské a zní dle sdělení tamního archiváře Ant. Ivanovského ze dne 15./2. října 1913 následovně:

»Illustrissimo Principi ac Domino, Domino Christophoro Radzivilio, Dei Gratia Ducis Birzarum et Dubinkorum, Sacri Romani Imperii Principi, Exercituumque Magni Ducatus Lituaniae Campiductori, Domino meo gratiosissimo.

Illustrissime Princeps ac Domine gratiosissime. Literae benignissimae J. C. V-rae non parum mihi solatii in hoc meo exilio et undiquaque calamitoso statu attulerunt. Quod enim me non tantum illustri sua benevolentia dignum iudicat, sed et re ipsa eandem erga me se declaraturum pollicetur; Ea tanti apud me sunt, ut non tantum portum me videre, sed et in porto ipso prope collocatum esse existimem. Atque nihil mihi magis in votis est, quam ut me praesentem oculis J. C. V-rae subjiciam; et cum omnibus meis domesticis servitiis Ejusdem mancipem. Verum nescio, quo infortunio, nec valetudo mea variis modis afflicta et tenellae aetatis liberi caeteraque incommoda me tam longinquum et hoc tempore non satis tutum iter suscipere non patientur. Interim ne J. C. V-ra ab eo, quo coepit erga me esse animo benevolo, remittet, demisse oro. Et quoniam non tantum ego et patriam et omnis meas cum ea fortunas religionis causa amisi, verum insuper hoc bello borussico uxoris meae et liberorum bona, unde aliquid subsidii sperabatur, partim exhausta, partim alia funditus delecta sunt; quo non tantum durior conditio, sed et vita acerbior redditur. Ea propter J. C. V-ram humiliter rogo, dignetur si nulla alia re, saltem frumento atque leguminibus nobis subvenire et quomodocumque defectus nostros supplere. Mittendi via satis expedita est, si Regiomontum ista ad spectabilem Andream Boy civem Regiomontanum mittantur. Non dubitabit J. C. V-ra haec ad manus meas redditus iri. Ego Deum rogado, ut hoc cum amplissimo foenore reddat

šime, že jej přežila o více než 40 let. Byla to však i žena energická a jelikož měla četné zámožné příbuzné, získal Jiřík v ní družku, která dokázala, že mohl aspoň poslední léta svého trudného života, když byl již stížen nemocí a stářím, ztráviti opět na vlastním velkostatku, na tvrzi Náměst.

J.

TVRZ NAHMGEIST (NÁMĚST), JIŘÍKŮV POSLEDNÍ ÚTULEK.

Ve Východních Prusích v kraji a obvodu okresního soudu (Amtsgericht) Preussisch-Holand, přímo u jezera Druženského (Drausensee) se rozkládá na ploše 590·89 ha šlechtický statek (Rittergut), jemuž od počátku 16. stol. bylo dáváno jméno Nahmgeist.¹⁹¹⁾ Celá krajina byla kdysi osídlena Slovany, pročež není pochyby, že osada, po níž onen statek byl pojmenován, slula původně Náměst (Namgest). Nahmgeist nazývá se též statek po prvé r. 1513. Tehdy patřil Albrechtovi markraběti Braniborskému, jenž byl současně velmistrem řádu Německých rytířů. Albrecht udělil tento statek mající 24 lánů šlechtici Bedřichovi z Lehwaldu v léno a to se vši pravomocí, jež s takovým lénem byla dle magdeburského práva spojena, jako zejména s právem popravky nad poddanými (großes u. kleines Gericht) a s právem vaření piva a kořalky.¹⁹²⁾ Rod Lehwaldů vládl pak statkem celé století. Teprve v l. 1620—1622 se připomíná jako pán na Nahmgeistu člen jiné šlechtické rodiny Jiří Wenediger von Wenedigen, bratřec onoho Joachima Wenedigera, který byl v l. 1592—1594 Jiříkovým spolu-

I. C. V-rae, eandemque cum Illustrissima universa domo, ut pupillam oculi sui tueatur et hono publico quam diutissime incolumem esse et florere jubeat. Quod reliquum est, me I. C. V-rae gratiae et benevolentiae cum officiis meis commendo.

Datum Gedani 8. Augusti A. 1630. I. C. V-rae humilis servus Georgius Karlik a Nezieticz.

Concordat cum originali (listy domów obcych, teka 99).

Archivarius

(L. S.)

Antonin Iwanowski.

¹⁹¹⁾ Ritter: Geograph. statist. Orts Lexicon (Lipsko 1906) II.; Bruno u. Alfred Melcher: Handbuch des Grundbesitzes des deutschen Reiches (Berlín 1907) II. 128.

¹⁹²⁾ Archiv stát. v Královci, knih. odděl. č. 299 (Hausbuch des Amtes Pr. Holland II.), I. 204—206 a č. 439 (Lebenstabelle des Hauptamtes Pr. Holland). Viz též v arch. stát. v Berlíně. Rep. 7 Nr. 81-3, Vol. I., I. 126.

žákem v Altdorfu (viz str. 24).¹⁹³⁾ Nová vrchnost se však na statku dlouho neudržela. R. 1629 během první polsko-švédské války obsadili Nahmgeist a celé okolí Poláci pod vedením jakéhosi neobyčejně surového praporečníka (cornet) a vyplenili Nahmgeist i všechny vůkolní statky a osady.¹⁹⁴⁾ Jiří Wenediger této zkázy svého majetku nepřežil. Byl buď zabit anebo zemřel, zanechav po sobě mimo vdovu, dceru Zikmunda Bilinského, syna Jana Krištofa a mnoho dluhů. Jeho největším věřitelem byl evang. farář sousedního města Pr. Hollandu arcikněz mistr Pavel Weiss. Týž koupil, aby neutrpěl ztráty, r. 1630 od poručníků Wenedigrovy pozůstalosti celý statek,¹⁹⁵⁾ neměl však potom dosti hotových peněz, aby vdovu Wenedigrovu uspokojil a zpusťšené hospodářství obnovil. I doufal, že si pomůže, když statek až na příslušné lesy dne 4. června 1631 pronajal na devět let a to první rok za 4000 M, druhý za 3000 M a další léta za 2000 M švédskému kapitánu Janu Hendrychu z Theilonu.¹⁹⁶⁾ Zdá se však, že švédskému kapitánu šlo spíše o to, aby si zajistil na nějaký čas příjemný byt, než aby jej drazé zaplatil, pročež hledal farář Weiss na svůj statek kupce lepšího. Brzo našel nového kupce. Nebyl to však šlechtic, ale jen měšťtění z Elbingu, jakýsi Ondřej Langzagl nebo Langkagel zvaný, jenž neměl práva šlechtický statek koupiti. Farář Weiss žádal proto markraběte braniborského jako tehdejšího zeměpána ve Vých. Prusích, by k tomuto prodeji výjimečně svolil. Kurfirst Jiří Vilém vyhověl této prosbě dne 19. září 1632,¹⁹⁷⁾ Weiss však nečekal tak dlouho a prodal statek Nahmgeist dotčenému Langzaglovi za 17000 M již o půl roku dříve dne 4. března.¹⁹⁸⁾ Ubohý farář neměl ale štěstí ani s tímto kupcem. Ani Langzagl nezaplatil, k čemu se zavázal, totiž dluh na statku vážnouci, pohledávku to vdovy Jiříka Wenedigra.¹⁹⁹⁾ Tu se však u Weisse hlásil jiný vážný ku-

¹⁹³⁾ Tamtéž, knih odděl. č. 298 (Hausbuch des Amtes Pr. Holland I.), l. 291—292, 306—306b, č. 309 (Hausbuch der Preus. Mark I.), l. 53. Přir. též v knihovně města Královce svazek »Wenediger« ve sbírce Wallenrodově.

¹⁹⁴⁾ Die Preus. Geschichtsschreiber des 16. u. 17. Jhd., Bd. V.: Israel Hoppes Gesch. des ersten schwedisch-poln. Krieges (vydal 1887 Dr. M. Toeppen), str. 356.

¹⁹⁵⁾ Archiv stát. v Královci: spisy I. Etats M., znač. 51 d sv. I., l. 100, sv. XI., l. 69—70.

¹⁹⁶⁾ Arch. stát. v Královci: Knih. odděl. č. 301 (Hausbuch des Amtes Pr. Holland Nr. 4), l. 29/a—30/e.

¹⁹⁷⁾ Taj. stát. arch. v Berlíně Rep. 7 Nr. 81-5; Archiv stát. v Královci: knih. odděl. č. 298 (Hausbuch I. Amtes Pr. Holland I.), l. 184; tamtéž č. 957 (Ver-schreibungs-Foliant), l. 522.

¹⁹⁸⁾ Archiv stát. v Královci: Spisy Etats-M., znač. 51 d sv. VII., l. 467—469 a sv. XI., l. 232, příl. X.

¹⁹⁹⁾ Poněvadž po Langzaglovi vyrovnání této pohledávky nepřevzal ani Kersenstein ani Karlík, musil ji vyrovnati farář Weiss sám. Táž ale ještě r. 1643 nebyla úplně splacena (Archiv stát. v Královci, spisy Etats-M., znač. 51 d sv. XI., l. 43, 230—232).

pec, s nímž onen již dříve vyjednával, totiž šlechtic Ludvík Kristian Kersenstein, jemuž potom Weiss prodal milerád statek Nahmgeist za tutěz cenu, za niž jej nechal Langzaglovi. Kersenstein si vyžádal zeměpanské svolení ke koupi tohoto statku hned r. 1632, když se o tento statek ucházel po prvé a obdržel je již dne 10. dubna téhož roku.²⁰⁰⁾ Avšak smlouvu s farářem Weisssem uzavřel Kersensteinův plnomocník Jan z Bodecku teprve rok nato, dne 5. dubna 1633.²⁰¹⁾ Kersenstein neměl pak totiž v úmyslu koupiti statek Nahmgeist pro sebe, nýbrž ucházel se znova o koupi jen proto, aby razil cestu jinému kupci a to Jiříkovi Karlíkovi. Víme z předcházejících vývodů, že Kersenstein a jeho plnomocník Jan z Bodecku byli s Jiříkem sešvagřeni, i chápeme, proč oba tuto koupi za Jiříka zprostředkovali. Jiřík se patrně obával, že by jako cizozemec ke koupi lenního statku neobdržel zeměpanského svolení, kdyby byl koupil statek přímo od Langzagla, jenž u dvora nebyl znám a jakožto měšťan neměl k šlechtickému statku práva. O Kersensteinovi a Bodeckovi mohl Jiřík naproti tomu předpokládati, že mu kurfirstovo svolení již opatří a vskutku se nemýlil. Jiřík byl však opatrný a pro jistotu smluvil se nejprve také s Kersensteinovým předchůdcem Ondřejem Langzaglem. Tato smlouva byla uskutečněna v Elbingu dne 13. dubna 1633, tudíž týden po oně smlouvě, již Kersenstein uzavřel s farářem Weisssem. Jiříka při tom zastupoval Ondřej Boyen, z dřívějších vývodů nám již známý (viz str. 58). Při tom však byla i Jiříkova manželka Kateřina, která smlouvu také zpečetila. Jiřík se zavázal, že Langzagla odškodní. Slíbil mu totiž nejen, že ho bude zastupovati, kdyby Kersenstein anebo farář Weiss při odevzdání statku činili nějaké překážky, ale že mu dá i odškodné 2000 pr. marek za postoupení jeho práva a za výlohy, jež měl s opravou a udržováním budov a že mu nahradí 8600 pr. marek, jež Langzagl faráři Weissovi splatil.²⁰²⁾

²⁰⁰⁾ Tamtéž, I. 111, příloha A.

²⁰¹⁾ Tamtéž, I. 236—237, příl. Z.

²⁰²⁾ Smlouva zněla následovně: »Kund und zu wissen sei jedermänniglich, insonderheit denen hieran gelegen und solches zu wissen von Nöthen, daß im heutigen untermgeschriebenen Dato zwischen Ihro Herrlichkeit dem Herrn Andreas Langzagell, Ratsverwandten der königl. Stadt Elbing, an einer und Ihren Gestrengen Herrn George Karlicken von Nezetitz andererteiles ein aufrichtiger beständiger und unwiderruflicher Contract und Cession belieben bezeichnet, vollzogen und geschlossen worden als folgend: Nehmlich es will wolgemeldter Herr Langzagell aus gewissen und erheblichen Ursachen wissentlich und wolbedächtigt uns guten freien Willen und Freundschaft dem Herrn Karlicken cediren und abtreten, wie er denn auch hiemit in Kraft dieses..... cedirt und abtritt das Gut Nahmgeist nebst allen seinen habenden Recht und Gerechtigkeit, wie und was er selbst durch den getroffenen Kauf mit dem Pfarrern und Erzpriestern von Holland erlangt und bekommen hat..... dergestalt, daß nunmehr Herr Karlick das Gut Nahmgeist einnehmen, besitzen.....Macht haben soll. Hingegen gelobet und vorspricht hiemit Ihre Gestrengen Herr Karlick, daß er dem Herrn Langzagell von allen und jeden (so

Rok pak minul, než se Jiřík dohodl s Kersensteinem, neboť písemnou smlouvu s ním uzavřel teprve dne 4. dubna 1634.²⁰³⁾ Kersenstein mu postoupil své veškeré právo k statku Nahmgeist, jak ho nabyt svolením kurfirstovým i smlouvou s farářem Weissem a nežádal za to více, než aby neměl z toho žádné škody, aby tudíž Jiřík uspokojil Weisse podle znění trhové smlouvy, již tento s Langzaglem uzavřel a podle toho, jak se Kersenstein sám s Weissem

wol des Herrn Kerschenstein) als auch des Herrn Erzprießters, sofern er die Übergebung des Gutes würde hindern wollen, inspectionibus et molestationibus befreien so oft und wie er im Nöthen, vertreten und ganz und gar schadlos halten soll und will sub vadio 100 florenorum. Ferner soll... Herr Karlick dem Herrn Lankagel (sic) vor dieses sein Recht und Unkosten.... wie zur Reparierung und Unterhaltung der Gebäude, als zur Saat aufgegangen, 2000 M preus., je 20 gr. in jede gerechnet, zu erlegen schuldig sein....

Die andere Summa, welche Ihre Herrlichkeit Herr Lankagell (sic) ad rationem der Kaufsumme allbereits gezahlt, nämlich 8600 M preus. soll Herr Lankagell künftigen Johanni gezahlt werden. Sollte aber über Verhoffen Herr Karlick an Erlegung dieser Summe verhindert werden, also soll Herr Karlick solche Gelder von Dato mit 7 pro cento verinteressieren und im künftigen Michaeli.... zu erlegen schuldig sein. Urkundlichen haben beide contrahierende Theil Herr Lankagell zwar selbst, Herr Karlick aber durch seinen Bevollmächtigten Herrn Andreas von Boyen nebst der anwesenden hierzu erbetenen Freunde diesen Contract mit eignen Händen unterschrieben und besiegelt. So geschehen in Elbing den 13. April 1633. Catharina Karlickin (L. S.). Andreas Boyen m. p. Fr. Freylingk m. p. Andreas Lankagell (L. S.), Michal Meienweiss (L. S.). (Archiv stát. v Královci: Spisy Etats-M. znač. 51 d svazek XI l. 102—105 příloha L.)

²⁰³⁾ Čteme v ní doslovně: »Nachdem Ihre churfürstl. Durchlaucht, mein gnädigster Herr mir zu Ende bennanten, Ihren untertänigsten Diener, ein Zulass über Gut Nahmgeist erteilt, dass ich der nächste zu solchen Gute sein solle und dem Herrn Erzpriester zu Holland die Summe, (welche mit seinem ersten Käufer dem Herrn Langkagel inhalts aufgerichteten und besiegelten Kaufcontractes geschlossen) erlegen und von ihm wiederum die da specificirte Gewähr des Gutes empfangen sollte, wir aber in mittelst anderer und besserer Gelegenheit zu meiner Doltstädtischen Wirtschaft praesentirt worden, als (habe) ich solches mein erlangtes Recht *meinem lieben Freude, dem wolledlen, gestrengen und vesten Herrn Georg Karlick von Nesetitz* auf sein freundliches Ansuchen hiemit abtreten und auftragen wollen, allermassen wie es von meinem gnädigen Churfürsten und Herrn durch Deroselben gnädigen Zulass erhalten, dass nämlich wolgemeldter Herr Karlick besagten Herrn Erzpriester inhalts dem Kaufcontract mit Herrn Langkagel und der Verrechnung, so zu Holland den 5. Aprilis 1633 geschehen contentiren und Herr Erzpriester hinwiederumb wolgemelten Herrn Karlick die im selbigen Contract benannten Huben und Mobilien, Wohnung, laut dem Langkagels geschehenen Contracte richtig zu liefern schuldig sein soll. In sonderlicher Anmerkung, dass der Herr Erzpriester die meiste Kaufsumme ohne meiner Beliebung von dem besagten Herrn Karlick schon bar angenommen und erhalten, Herr Langkagel seine ihm ausgezahlte Summe auch hat wiederkehren lassen. Zu mehrerer meiner Versicherung hat Herr Karlick zugesagt, mich auf alle begehende Fälle schadlos zu halten und für alle und jede Zusprüche zu Recht bestermassen zu vertreten und diese meine Cession im Amte ingrossiren zu lassen. Actum.... Po.... müden 4. April 1634. Ludwig Christian Kerssenstein (L. S.). George Karlick von Nesetitz (L. S.). (Archiv stát. v Královci: Spisy Etats-M. znač. 51 d svazek I l. 112 příl. B.)

dohodl dne 5. dubna 1633. Z toho nejlépe poznáváme, že koupě Kersensteinova byla jen přátelským prostředkem k tomu, by si Jiřík Karlík tím snadněji mohl vyprositi potřebné zeměpanské svolení, o něž Jiřík potom vskutku požádal. Jeho příslušná žádost je datována dne 30. října 1634 a zní následovně:

Durchlauchtigster hochgeborener gnädigster
Churfürst und Herr!

Nachdem ich durch den zurütteten und betrübten Zustand des Kriegswesens mein Vaterland und die Meinigen zu verlassen gezwungen worden und mich durch sonderliche Schickung Gottes in den churfürstl. durchlauchtigsten Landen niedergelassen, als habe ich mir auch ein Örtlein nehmlich das Gut Nahmgeist ersehen, auf welchem ich die noch wenig übrigen Jahre meines Lebens, daes dem lieben Gott also gefällig wäre, unter Euerer Churfürstl. Durchlaucht Schutz gerne zubringen und beschliszen wolle. Wann denn Euere Churfürstl. Durchlaucht Dero gnädigsten Consens über das besagte Gut Nahmgeist dem Herrn Kersenstein hiebevor erteilt haben, derselbe aber sein ius mir cedirt und abgetreten hat, wie ingleichen auch der Herr Langkagell, also dass zu meiner sicherheit und vollständiger Richtigkeit nichts mehr also ebenfalls Euerer Churfürstl. Durchlaucht gnädigster Zulasz requiriret werde, als gelanget hiemit an Euere Churfürstl. Durchlaucht mein unterthänigste Bit, Euere Churfürstl. Durchlaucht mir den gnädigsten Consens zu erteilen und mich in die Zahl ihrer getreuen Unterthanen anzunehmen gnädigst geruhen wollen. Welches ich umb Euere Churfürstl. Durchlaucht jederzeit nach Möglichkeit gehorsamst zu verschulden erbötig bin und verbleibe

Euerer Churfürstl. Durchlaucht
unterthänigst gehorsamster
Georg Karlick von Nezetitz.²⁰⁴⁾

Žádost i podpis jsou psány stejnou rukou, není to však rukopis Jiříkův nám odjinud (viz str. 53) známý. Jiřík odevzdal tuto žádost kurfirstu buď osobně anebo prostřednictvím nějakého příznivce asi v týž den, kterého je žádost na rubrice datována, neboť kurfirst dal okamžitě své svolení, napsav na rubrice žádosti vlastnoručně své »fiat« a již druhý den nato (31. října) byl vyhotoven následující majestát: »Von Gottes Gnaden Wir Georg Wilhelm Markgraf zu Brandenburg . . . thun kundt . . ., dass wir uff unterthänigstes Anhalten und Bitt Georg Karlicken von Nezetitz vergönnet und zugelassen haben: wie wir ihm den hiemit nachgeben

²⁰⁴⁾ Archiv stát. v Královci knih. odděl. č. 957, (Verschreibungsfoliant v. J. 1633—1634) l. 521—524; spisy Etats-M. znač. 51 d sv. 11 l. 113 přfl. C.

und willigen, dass er das Gut Nahmgeist, welches in Unserem Amt Holland gelegen, vom Ludwig Christian Kersenstein erkaufen und an sich bringen möge. Doch sollen alle die Dienste und Pflichten, so von altersher uf gedachten Gut gewesen und die zeithero dauernd geleistet sind, ferner darauf bleiben und uns wie auch unseren Erben und Nachkommen hinführo davon entrichtet werden«. In rubro: »Georg Karlick von Nezetitz, dass er von dem Kersenstein das Gut Nahmgeist kaufen möge. Den 31. Oktobris 1634«. ²⁰⁵⁾

Nezachovaly se pohřichu bližší zprávy o tom, jak to na statku Nahmgeist za času Jiříkova asi vypadalo; víme jen, kolik stavení na statku bylo a jaké svršky v nich byly r. 1630, když statek koupil farář Pavel Weiss. Dne 10. srpna 1630 byl totiž statek pro Weisse úředně odhadnut a to dvěma konšely (Amts-Landesgeschwornen), patrně z města Pr. Holland, Martinem Knoblochem a Tomášem Hankem. Dle jejich popisu ²⁰⁶⁾ vypadal obytný dům (das grosse Wohnhaus) asi podobně jako u nás menší vládycká tvrz, byl jednopatrový a měl název »Thorhaus« asi proto, že stál přímo u vrat ohrady, kterou týž dům, jakož i vedlejší stavení a dvůr byly obehnány. Mimo obytný dům byl tam pivovar, pekárna (Backhaus), domek pro služebné (Gesindehaus), špýchar a jakési maštale a chlívky. Stodolu, která se připomíná v popisu statku z r. 1700, ²⁰⁷⁾ postavil nejspíše teprve Jiřík. Dvůr nebyl prostorný. V jiném ještě popisu z r. 1718 ²⁰⁸⁾ se o něm praví, že byl 35 střeviců široký a 70 střeviců dlouhý. R. 1718 stály tam přistaveny ke zdivu dvora (Mauerwerk) ještě dvě další budovy, z nichž jedna byla delší než celý dvůr (75 střeviců), avšak jen 17 střeviců široká. V ní byla umístěna panská kuchyně (Küche). Kdo a kdy tyto dvě budovy přistavil, není známo. Z nábytku připomíná popis z r. 1630 v domku pro služebné jeden stůl z kamene, židli, postel a spací lavici. Obytný neboli panský dům, jehož střecha a zasklená pavlač byly již velice chatrné, se skládal v přízemí ze dvou obývacích pokojů (Wohnstuben) s klenutou komorou a v prvním patře ze dvou komor. V dolejších místnostech se nalézaly dva stoly (bílý a červený), skříň, lavice a jakási zvláštní skříň s mřížemi (gegittert) červeně a zeleně natřená, dále v klenuté komoře postel s nebesy a dvě konve, pak vedle na chodbě velká skříň na mouku a mandl. V prvním patře, nejspíše také na chodbě, byla velká kachlová kamna. V malé ložnici se nalézala postel s nebesy a dvě skříně, ve velké ložnici byly dvě postele s nebesy a ve vedlejší větší komoře jakási stará tabule (Tafel) a stará skříň. Dvě jiné skříně byly ve zdi.

²⁰⁵⁾ Tamtéž.

²⁰⁶⁾ Archiv stát. v Královci spisy Etats-M. 51 d sv. XI l. 234—236.

n

²⁰⁷⁾ Tamtéž sv. I l. 583 a násl.

²⁰⁸⁾ Tamtéž sv. XI l. 424—431.

Téměř ve všech místnostech byla některá okna rozbitá. Nový příbytek Jiříkův byl dle toho velice skromný. Jiříkův předchůdce Langzagel vynaložil sice, jak jsme slyšeli, dosti velkou sumu peněz na opravu budov, avšak přes to není pochyby, že Jiříkovi upravení a zařízení získaného statku dalo mnoho práce, starosti a obětí. Když Jiřík statek převzal, nebylo na něm ani jednoho poddaného. Jiřík a jeho manželka si opatřili poddané teprve sami.²⁰⁹⁾ Jeden z nich Jakub Mischka pocházel patrně z Čech a byl to snad jeden z poddaných slatiňanských, kteří Jiříka na útěku z vlasti doprovázeli. Víme aspoň, že žila v Slatiňanech za doby Jiříka selská rodina, jež měla příjmení Myška (viz str. 38). Dříve zmíněný popis statku z r. 1718 líčí nám byt tehdejšího pána na Nahmgeistu již zcela jinak, než jak vypadal za doby faráře Weisse. Všechny dveře do pokojů a komor byly vyměněny přepychovými dveřmi zrcadlovými, vedle starých kachlových kamen byla v domě ještě dvě nová, jedna modře, druhá žlutě polévaná, schodiště bylo nové, celý dům byl přestavěn. »Thorhaus« slula pak jen předsíň. Nevíme ovšem, kdy tyto změny byly provedeny, mám však za to, že si již Jiřík a jeho manželka své nové sídlo tak upravili, o čemž svědčí i následující okolnost: Sotva že Jiřík získal statek Nahmgeist, staral se již o to, aby jej zvětšil a zvelebil. Statek Nahmgeist hraničil se statkem Schönfeld, který byl však větší než Nahmgeist, ale byl to rovněž jako tento statek lenní, jehož držitel měl právo popravý nad svými poddanými, právo vaření piva a p. v. Statek ten se připomíná po prvé r. 1323. Tehdy patřil řádu Německých rytířů a byl komturem Heřmanem udělen dvěma prostým manům téhož řádu, jakémusi Willigramu a Erfartovi Schulzovi,²¹⁰⁾ r. 1466 byl však povýšen na statek šlechtický.²¹¹⁾ Od r. 1507 drželi týž statek v lénu od řádu Německých rytířů šlechticové von Scherwitz,²¹²⁾ později však ho nabyli od Německých rytířů markrabata z Braniborska, kteří statek na dva díly rozdělili. Jednu polovičku podrželi páni v. Scherwitz, druhou 23 lánů velikou dostal v léno šlechtic Daniel v. Oelschnitz,²¹³⁾ který ji pak postoupil Jiřímu z Lehwaldu. O tomto šlechtici jsme dříve (viz str. 57) slyšeli, že byl ženat s Hedvikou z Bodecku, sestrou oné Reginy Mohrenbergové, která byla tchýně Jiříka Karlíka. Není sice dokázáno, že Jiřík byl kdysi návštěvou u tohoto ujce své manželky, můžeme však předpokládati, že takto celou krajinu poznal a v ní si oblíbil. Jiří z Lehwaldu zažil tam

²⁰⁹⁾ Tamtéž sv. VII l. 247.

²¹⁰⁾ Archiv stát. v Královci knih. odděl. č. 299, Hausbuch des Amtes Preus. Holland N: II) l. 133.

²¹¹⁾ Archiv stát. v Berlíně, Rep. 7, N: 81—3, sv. I., l. 130.

²¹²⁾ Archiv stát. v Královci knih. odděl. č. 298, (Hausbuch d. Amtes Pr. Holland II) l. 129.

²¹³⁾ Archiv stát. v Královci, knih. odděl. č. 299, (Hausbuch des Amtes Pr. Holland N: II) l. 197.

zlé časy. R. 1629 v době první polsko-švédské války byl jeho statek Schönfeld podobně jako jiné okolní statky jakousi surovou vojenskou cháskou polské armády úplně vydrancován a Lehwald i s manželkou a dětmi svlečen a zmrskán.²¹⁴⁾ Upomínka na toto utrpení ztrpčila asi Lehwaldovi, který se ihned na jiné své statky odstěhoval, další pobyt na Schönfeldu a když Jiřík Karlík kupoval sousední statek Nahmgeist, měl Lehwald s ním asi již ujednáno, že mu prodá také svůj statek Schönfeld. K písemné smlouvě o tom však došlo teprve 6. května r. 1636. Její znění je následující: »*Kaufbrief des H. Georg Carlicken von Niedzietiez uf Nahmgeist und Georg von Lehwald uf Klein- und Gross Ottlau über 23 Huben in Schönfeld*«. Jedermänniglich sei wissend, dass zwischen denen wohledlen, gestrengen und vesten Herrn Georg von Lehwald uf Klein- und Gross Ottlau als Verkäufern an einen und dem Herrn Georg Carlick von Niedzieticz uf Nahmgeist Erbsassen Käufern anderen Teile ein Erbkauf geschlossen worden. Es verkauft Herr Georg von Lehwald für sich und seine Gattin Catharina geborene Polenczin²¹⁵⁾ seinen Anteil Huben in Schönfeld, 23 Huben, nebenst den wüsten, auch bewohnenden Gebäuden oder Pauer-Erben im Amt Hollandt gelegen mit allen adelgen Gerechtigkeiten und Freiheit, wie er und seine Vorfahren selbiges ufs Beste gebraucht sonderlich, wie es laut dem privilegio von Ihren churfürstl. G(naden) Markgrafen Johann Sigismund A. 1618 den 10. Mai nebenst dem großen und kleinen Gericht verschrieben, nichts davor ausgeschlossen, zur Magdeburgischen beeder Kinder Rechten wolgemelten H. Georg Carlick von Nietzietiz (sic) seinen Erben und Erbnehmern um und vor 8850 Mark Preus., in 20 Groschen Polnisch in die Mark gerechnet, gewisse Kaufsumme, von welcher Herr Käufer also balde zur Angabe 850 M bar erlegt, die übrigen 8000 M. soll und will er, als nämlichen, 3000 M, uf künftigen Martin itzigen Jahres und den Rest als 5000 M uf Lichtmeß des 1637 Jahres unverzüglich erlegen, da dann der Herr Verkäufer dem Herrn Käufer vor gute Zahlung nach völliger erlangter Kaufsumme soll Dank zu seien und *den churfürstlichen Consens über diesen getroffenen Kauf ehestens einzuliefern* schuldig sein Nachdem auch die Frau Kuhnheimbschen diese mehrbenannte Huben um eine gewisse Summe von H. Verkäufern verpfändet worden, als verobligiret er sich, daß vor Auszahlung der letzten 5000 M er deswegen mit ihr Richtigkeit machen wird . . . Urkundlich haben die Herren Contrahenten nebst erbetenen Bestände diesen Contract mit ihren Händen unterschrieben und an-

²¹⁴⁾ Viz pozn. 194.

²¹⁵⁾ Dříve připomenutá první manželka Lehwaldova zemřela r. 1629.

geborne Petschaften unterdrückt. So geben Nahmgeist den 6. Mai anno 1636.²¹⁶⁾

Georg von Lehwald m. p.
(L. S.)

Georg Carlick von Niedzietitz m. p.
(L. S.)

Je zajisté nápadné, že Jiřík o zeměpanské svolení ke koupi tohoto statku nežádal hned r. 1636, nýbrž teprve tři léta později.²¹⁷⁾ Příčina toho byla asi ta, že Lehwald slíbil Jiříkovi zaopatřiti onen »consens« teprve tehdy, když Jiřík celou trhovou smlouvu zaplatí a že Jiřík smluvené lhůty nedodržel.

Když se Jiřík s Lehwaldem dne 6. května 1636 dohodl o tom, v jakých lhůtách trhovou cenu zapraví, spoléhal se asi na to, že se mu konečně podaří zpeněžití svůj pustý statek Kniebau. Ten však nebyl prodán, jak dále bude povéděno, ještě ani r. 1638, pročež Jiřík nemohl dodržeti slíbené lhůty. Z kvitance Lehwaldovy ze dne 15. prosince 1636 se dovídáme, že Jiřík do té doby splatil pouze 2605 marek, v čemž však byly zahrnuty také dvě menší splátky za jiné pohledávky Lehwaldovy.²¹⁸⁾ Jiřík nebyl r. 1636 ani

²¹⁶⁾ Archiv stát. v Královci knih. odděl. č. 298, (Hausbuch des Amts Pr. Holland I.) l. 51—52, č. 299, (Hausbuch des Amtes Pr. Holland II.) l. 200, č. 961, (Verschreibungsfoliant v. J. 1639) l. 37. Viz v témže arch. také spisy Etats-M. znač. 51 d sv. VII l. 359—362, sv. XI a j.

²¹⁷⁾ Dotčená jeho žádost měla následující krátký doslov: »Durchlauchtigster hochgeborener Gnädigster Churfürst und Herr! Aus beigefügter Copi des Kaufbriefes zwischen mir und Georg von Lehwalden werden Euere Churfürstl. Durchlaucht gnädigst zu ersehen haben, dass ich seinen Anteil an dem Dorf Schönfeld erkaufte und an mich gebracht habe. Ob nun wol bemeldter Georg von Lehwald als Verkäufer einen Generalconsensum ad aliendum von Euerer Churfürstlichen Durchlaucht hiebevor allbereits erlangt hat, so bitte doch unterthänigst und demüthigst Euere Churfürstliche Durchlaucht auch mir auf meine Person den gnädigsten Consens hierüber zu erteilen und also unseren getroffenen Kaufcontract zu approbiren und zu confirmiren gnädigst geruhen zu wollen, Ich bin erbötig, Euerer Churfürstlichen Durchlaucht unterthänigst und gehorsamst dasselbe zu leisten, was die vorigen Besitzer laut ihrer Handvesten und Privilegiis zu praestiren schuldig gewesen, verbleibende Euerer Churfürstlichen Durchlaucht unterthänigst gehorsamster Georg Karlick von Nezetitz. Markrabě Jiří Vilém vyhověl žádosti reskriptem ze dne 23. června 1639 tohoto znění: »Von Gottes Gnaden Wir Georg Wilhelm, Markgraf zu Brandenburg, des heil. Röm. Reiches Erz-Cammerer und Churfürst... dass wir uf unterthänigstes Ansuchen des wolgeborenen Unseres lieben getreuen Georg Karlicken von Nezetitz vorwilliget, vergönnet und zugelassen, massen wir kraft dieses gnädigst vergönnen, vorwilligen und consentiren thun, dass er, wann er uns zuvor den schuldigen Erbeyd geleistet, von Georg von Lehwalten dessen Anteil an dem Dorfe Schönfeld an sich bringen und erkaufen möge«. (Přir. prameny v pozn. 216, viz dále v archivu stát. v Královci č. 437 knih. odděl. (Lehnbuch des Hauptamtes Pr. Holland v. J. 1698), l. 123—124, pak spisy Etats-M., znač. 51 d, svazek XI., l. 114, příloha D).

²¹⁸⁾ Archiv stát. v Královci spisy Etats-M., znač. 51 d, sv. XI., l. 267, příl. Oo:

»Ich Endes benannter bekenne, daß ich von dem woledlen, gestrengen

s farářem Weissem vypořádán, byl mu dlužen za statek Nahmgeist ještě 1600 marek a nepohodl se s ním i z jiných příčin, takže Weiss na něj podal žalobu u hejtmanského soudu (Amtshauptmannschaft) v Preus. Holland. Příčiněním tehdejšího hejtmána hollandského Samuela z Wilmsdorfu došlo sice, jak v poznámce uvedený zápis dokazuje,²¹⁹⁾ mezi spornými stranami dne 20. června 1636 k smírnému porovnání, avšak nebylo tím Jiříkovi mnoho pomůženo, neboť potřebných 1600 m., které měl faráři Weissovi do vánoc r. 1636 splatiti, nesehnal ještě ani r. 1637. Teprve 1. května 1638 sjednal mu jeho milovaný švagr («mein geliebter Schwager») Jan z Bodecku od jakéhosi dobrého přítele v Elbingu oněch 1600 marek, ale jen na dva měsíce, na nejvýše na půl roku a Jiřík sliboval ve svém příslušném dlužním úpisu do knih hejtmanství hollandského vtěleném, že lhůtu v každém případě dodrží, i kdyby se mu zatím nepodařilo statek Kniebau prodati («auf alle erhofften Fälle, wengleich das Kniebau nicht sollte können verkauft werden») a že Bodeckovi pak místo 1600 m. zaplatí 1720 marek.²²⁰⁾ Jiřík však přes všechno toto slibování nemohl ani tuto

und vesten Herrn Georg Karlick von Nesetitz *meinem lieben Herrn Schwager*, wegen des Dorfes Schönfeld anderen Termins zu voller Genüge empfangen habe 2605 M, darunter 179 M wegen Mangel der Huben und 130 M wegen des Land (ver)messers mit begriffen. Holland 15. Dec. 1636. Georg von Lehwald.«

²¹⁹⁾ »Demnach zwischen dem wohlledlen, getrengen, vesten und namhaften Herrn Georg Karlick von Nesetitz und dann dem erwürdigen, achtbaren und wolgelehrten Herrn Magister Paul Weiss, Erzpriester zu Holland wegen des an Herrn Andream Lankagel (sic) verkauften Guts Nahmgeist spezifizirten 24 Huben nicht gelieferten Maßes, so wol churfürstlichen Consenses, Ritterdientes und inventarii — Mangel Zwist und Irrung auf erlangte Cession des Herrn Langsagel (sic) durch eine Klagtibel im Amte Holland mit Einhaltung eines Restes der Kaufsumme auf Nahmgeist vorgelaufen und auf selbige der wohlledle, getrengte, veste und namhafte Herr Samuel von Wilmsdorf Hauptmann in Holland interponirt dieselbe beizulegen, haben sich beede Parteien dahin verglichen, daß solche nunmehr gänzlich tod nichtig und beilegt zu ewigen Zeiten sei dergestalt, daß Herr Karlick solchen Irrungen, Zwist und Anforderungen halber keine Anforderung mehr zu gebrauchen und Herrn M. Paulus Weiss die von der hinterstelligen Kaufsumme 1600 M pro semel pro semper als uf künftigen Weihnachten jetzigen Jahres den Rest 800 M unverzüglich erlegen soll und will, worüber Herr M(agister) wegen Empfang zu quitiren und der Herr Karlick als (?) Besitzer des Gutes Nahmgeist an Maß, Ritterdienst, Grenzen, Consensen und was ihre Streitigkeiten gewesen, nach Besage der Handveste und uralten Possession competirt, soll zu suchen und zu seinen Besten zu überfördern gut Fug und Macht haben. Alles sonder Gefährde. Urkundlich haben beyde Contrahenten mit eigener Hand unterschrieben und besiegelt. So geschehen Nahmgeist den 20 Juni 1636.

(L. S.) M. Paulus Weiss

Georg Karlick v. Nesetitz (L. S.)

(L. S.) Samuel v. Wilmsdorf

(L. S.) Gerhard Kords JUDr.²¹⁹⁾

(Archiv stát. v Královci, spisy Etats-M., znač. 51 d, sv. XI., l. 238—239, příl. Aa.)

²²⁰⁾ Archiv stát. v Královci: oddíl. knih. č. 298, l. 237—238.

lhůtu dodržeti. Bodeck byl na štěstí trpělivý a čekal. Uslyšíme, že byl uspokojen teprve po Jiříkově smrti jeho vdovou. Nedočkavý byl naproti tomu dříve dotčený Lehwald a Jiřík mu musil vyhověti, protože si jinak nemohl opatřiti nevyhnutelný zeměpanský consens k další držbě statku Schönfeldu. Konečně v únoru r. 1639 se našla dobrodějka, která Jiříkovi půjčila potřebných 5000 marek, aby mohl splatiti Lehwaldovi svůj dluh za statek Schönfeld. Byla to táž paní Eliška z Kunheimu, vdova po Erhartovi z Kunheimu, která již dříve půjčila Lehwaldovi na týž statek jakési peníze. Jiřík odevzdal jí následující dlužní úpis: »Ich George Karlick von Nesetitz auf Nahmgeist Erbsaße tue kund und bekenne vor mich und meine Erben, insonderheit auch wegen meiner liebsten Hausfrauen, der wohledlen Frauen Catharina Karlickin, geborenen Mohrenbergin von Barotowitz im kriegischen Vormundschaft des edlen vesten Herrn Andres Boyen auf Hohendorf Erbsaßen, daß zur gänzlichen Auszahlung unseres halberkauften Dorfes 23 Huben zu Schönfeld von dem George von Lehwald zu Klein- und Groß-Otlau auf unsere freundliche Bitten *uns* die wolgeborene Frau Elisabeth geborene Freifrau von Kittlitz, Seeligen Erhard von Kunheim auf Stollen hinterlassem Wittfrau 5000 M geliehen, wofür wir wolgemeldten Frau Wittiben hiemit Dank sagen mit dem Angeloben, daß wir solche 5000 M von Dato über ein Jahr auf Marien Lichtmeß nebst 300 M landsüblichen Interessen allhier in der Stadt Holland in ihrer Behausung erlegen wollen. Gegeben Holland 2. Feber 1639.²²¹⁾

George Karlick von Nesetitz

(L. S.)

Catharina Karlickin

geb. Morenbergin von Barotowitz

(L. S.)

Andreas Boy (L. S.)

von wolgemeldten Frau Karlickin

ad hunc actum ein erbetener kriegsche Vormund.²²²⁾

Když však rok uplynul a Jiřík měl 2. února paní z Kunheimu zaplatiti 5000 marek, nebyl jeho statek Kniebau ještě prodán a Jiřík nevěděl, jak by mohl svoji věřitelku uspokojiti. Po hrůzách desetileté polsko-švédské války neměl v Prusích nikdo nadbytku. Jiříkova manželka vypomáhala choti, jak mohla; její jmění však nedostačovalo na všechny potřeby. Hotových 14.116 zl. pol. dala Jiříkovi, když kupoval statek Nahmgeist, dalších 4000 zl. pol. obětovala na zařízení bytu a hospodářství, 740 zl. zaplatila za Jiříka ještě v Gdansku a v Elbingu vydala 2254 zl. hlavně na lékaře

²²¹⁾ Archiv stát. v Královci, spisy Etats-M., znač. 51 d, svazek XI., l. 262, příl. Kk.

²²²⁾ Dle tehdejšího pruského práva musila každá žena, i provdaná, mfti v právních věcech svého zástupce a ručitele, jemuž se říkalo »kriegscher Vormund«.

a léky, protože Jiřík před svou smrtí 12 let churavěl.²²³⁾ Nevíme bohužel, jakou nemocí Jiřík trpěl. Poněvadž svůj vlastní majetek, statek Kniebau, nemohl zpeněžit, koupil oba statky Nahmgeist a Schönfeld jen za peníze své manželky a na dluh. R. 1635 půjčila mu jeho švagrová Magdalena Mohrenbergová provdaná Boyonová 2220 zl. a r. 1636 druhá švagrová Voršila von Wessel 1592 zl. Ale i tyto dluhy musila potom jeho manželka zaplatiti ze svého.²²⁴⁾ Jiřík tedy neměl ani jako pruský velkostatkář příjemný život. Starosti, stáří a nemoc znechutily mu asi v posledních letech jeho života i politiku a veřejný život vůbec.

Pruská šlechta byla velice zpupná. Svého nového panovníka braniborského markraběte Jiřího Viléma nechtěla dlouho uznati. Požadovala od něho rozmnožení svých výsad a svobod i hmotné oběti.²²⁵⁾ V státním archivě královeckém se nalézá o tom přemnoho spisů. Jsou to většinou spisy sněmovní. V době Jiříkově konaly se pruské zemské sněmy v Královci a to zejména v l. 1633, 1635, 1636 a 1641, ale nenašel jsem v jejich zápisech ani jedné zmínky o Jiříkovi. Připouštím, že jsem ledacos přehlédl, protože jsem tyto spisy jen velice zběžně prohlížel. Kdyby však účast Jiříkova na těchto sněmích bývala větší, byl bych se o tom zajisté něčeho dočetl. Po polsko-švédské válce (1636) ochabl také odpor pruské šlechty a zemský sněm nebyl pak po čtyry léta ani svolán. Pruská šlechta konala sice v té době krajské sjezdy, avšak účastenství na nich nebylo valné. R. 1635 byl takový krajský sjezd svolán na den 30. července do města Preus. Holland, tudíž do nejbližšího okolí statku Nahmgeistu, pročež je pravděpodobno, že se Jiřík aspoň tohoto sjezdu zúčastnil. Tehdy se však sešlo jen několik málo pánů a když vypili pivo, zase odtáhli.²²⁶⁾

Preus. Holland byl jedno z nejpřednějších měst Východních Prus, pročež není pochyby, že Jiřík ze svého blízkého sídla tam častěji dojížděl. R. 1626 měl tam švédský král Gustav Adolf svůj hlavní stan a desetiletá válka polsko-švédská se skončila mírem, jenž byl r. 1635 uzavřen v Preus. Hollandu.²²⁷⁾ Tehdy tam dlel i kníže Křištof Radziwill,²²⁸⁾ a Jiřík, neznal-li Radziwilla osobně již dříve,

²²³⁾ Archiv stát. v Královci spisy Etats-M., znač. 51 d, sv. I., l. 17.

n

²²⁴⁾ Tamtéž.

²²⁵⁾ Arnstedt: *Gesch. d. kgl. Haupt- u. Residenzstadt Königsberg i. P.*; Hartknoch: *Altes u. Neues Preussen*; Langnich: *Gesch. d. Preus. Lande*; Schütz: *Historia rerum Prussicarum*; David: *Preus. Chronik* a j. v.

²²⁶⁾ *Die Preus. Geschichtsschreiben des 16. u. 17. Jhd., herausgegeben vom Verein für Gesch. von Ost- u. West-Preussen*, svaz. V.: Israel Hoppes Burggrafen zu Elbing *Geschichte des ersten schwedisch-polnischen Krieges in Preussen* (herausgegeben vom Dr. M. Toeppen), str. 514.

²²⁷⁾ *Preus. Provinz Blätter* XIX. (1838), str. 285—315: Dr. Creutzwieser: *Beiträge z. Topogr. v. Pr. Holland.*

²²⁸⁾ Str. 489. Hoppeových dějin první švédsko-pruské války (viz pozn. 226).

poznal ho jistě tenkrát v Pr. Hollandu, kde se nejspíše blíže seznámil i s předními hodnostáři švédskými, protože Jiříkův pastorek Pavel Kochanski byl tehdy tajemníkem švédského krále. Syn Krištofa Radziwilla Januš II. studoval od r. 1631 na altdorfské akademii^{229a)} a sotva se mylím, domnívám-li se, že tato okolnost dala podnět k užším stykům mezi Radziwillem a Jiříkem i jeho rodinou. Januš dlel totiž r. 1635 také v Pr. Hollandu, nejspíše s otcem svým, neboť z r. 1635 je datován jeho zápis v památníku Jana Dobřenského z Dobřenic, který u města Pr. Holland byl osedlý a který byl dlouhá léta i hejtmanem v Pr. Hollandu.^{229b)} Jiřík se tudíž patrně tehdy seznámil i s Janušem a okolnost, že oba byli odchovanci altdorfské akademie, je zajisté sblížila. Jen tak si aspoň vysvětluji, proč se Januš II. Radziwill rodiny Jiříkovy po téhož smrti tak velkomyslně ujal. Uslyšíme totiž, že Jiříkův starší syn z druhého manželství Jiřík Štěpán se stal nejvyšším správcem všech statků Janušových a že oba mladší synové Jiříkovi Zikmund a Karel byli již z mládí ve službách Janušova zetě knížete Bohuslava Radziwilla. Řekl jsem již, že nevíme ničeho určitého o tom, kdy a jak shora dotčený starší syn Jiříkův Jiří Štěpán, jenž patrně po otcovu náhlém útěku zůstal se svou matkou v Čechách, přibyl k otci do Prus. Pověděl jsem však, že ho otci přivezl nejspíše Jiříkův švagr Štěpán Gerstorf, který se odstěhoval r. 1636 z Drážďan do Pruska. Bylo-li tomu tak, můžeme předpokládati, že toto opět se setkání se synem tak dlouho odloučeným bylo nejkrásnější okamžik, který Jiřík ve svém trudném exilu zažil. Jinak neměl tam, jak jsme poznali, mnoho slasti. Těžký osud ho tam pronásledoval až ke hrobu. Nevíme, kdy Jiřík zemřel. Ještě krátce před svou smrtí se staral o to, aby svou hlavní věřitelku paní Elišku z Kunheimu aspoň poněkud uspokojil. Dne 29. května 1641 vypůjčil si se svou manželkou od zámožného konšela města Elbingu Friedricha Rappra 1000 zl. pol.,²³⁰⁾ jež pak odvedl paní z Kunheimu na částečnou úhradu svého dluhu. Jí a Rapprovi zůstal dlužen až do své smrti, neboť dne 14. prosince r. 1642 přiznal Rapper, tehdy soudce v Pr. Hollandu, že od vdovy Jiříkovy (»von Ihren Liebden des seeligen H. Georgen Karlicken von Nesetitz nachgelassenen Frau wittiben auf Nahmgeist«) obdržel 90 marek jako celoroční úroky ze své pohledávky 1000 zl. pol.²³¹⁾ Jiřík zemřel tudíž v době mezi 29. květnem 1641 a 14. prosincem 1642. Avšak poněvadž se Jiříkovi dědicové, jak později bude uvedeno, rozdělili

^{229a)} Přir. dílo citované v pozn. 20.

^{229b)} Přir. vývody na str. 16.

²³⁰⁾ Archiv stát. v Královci, spisy Elats-M., znač. 51 d, sv. XI., l. 265, přfl.

n

Mm. Také v tomto dlužním úpisu zastupoval Jiříkovu manželku její synovec Ondřej v. Boyen (viz pozn. 222).

²³¹⁾ Tamtéž, l. 266—267, přfl. Nn.

o jeho pozůstalost teprve v srpnu r. 1643, mám za to, že Jiřík zemřel koncem r. 1642. Ačkoliv se v pruských archivech a v tajném archivě v Berlíně o Jiříkovi a jeho dědicích zachovaly spousty spisů, nenašel jsem nikde ani zmínky o tom, kde Jiřík byl pohřben. Není však pochyby, že odpočívá ve farním kostele v Hirschfeldu, kamž statek Nahmgeist byl přifařen od založení tohoto kostela a kdež své pohřebiště měli i Jiříkovi pozdější dědicové. Kostel v Hirschfeldu se připomíná jako farní po prvé r. 1561. Byl postaven ve slohu gotickém z cihel a stojí ve své původní podobě až dodnes.^{232a)} Jiříkova tvrz nahmgeistská zmizela naproti tomu již dávno s povrchu země. Jen pod zemí zachovaly se její zbytky. Asi 80 kroků od těchto stojí nyní před 100 lety zbudovaný zámeček Nahmgeist, jehož majitelem je major von Perbandt, potomek jednoho z nejstarších rodů pruských.

K.

TŘI OSADY U GDANSKA ZVANÉ KARLIKOVO.

Vyjedeme-li si z půvabného a svými starobylými budovami na Norimberk připomínajícího města Gdanska lokálkou do nejbližšího okolí, jsme za 20 minut u mořských lázní Zoppot (Sopoty). Je to jedno z nejkrásnějších míst na pobřeží Baltického moře, dnes již světoznámé a to hlavně proto, že se tam každý rok v určitý tak zv. sportovní týden sejde nejelegantnější společnost, že tam zavítají nejpřednější a nejbohatší zástupci sportů z celého světa. Stará osada Zoppot má dnes již ráz úplně moderního lázeňského města a skýtá návštěvníkům příležitost k co nejpříjemnějším procházkám po břehu moře, po městě i jeho okolí. Bylo to r. 1911, když, procházející se tam, pojednou jsem přišel přímo z města do úhledné vesničky, jež se nazývá *Karlikau*. Tato osada, dnes sloučená v jednu obec s městem, tvořila před r. 1873 samostatnou obec nejprve v kraji Stargardt, pak v kraji Dirschau a naposled v kraji Neustadt (Nové Město)^{232b)}. Neměl jsem o této vesničce dříve ani tušení, ale protože jsem krátce před tím našel Jiříkovu stopu v Gdansku a poněvadž jsem již také věděl, že Jiříkovi patřil v témže kraji statek Kniebau, soudil jsem, že ona vesnička dostala

^{232a)} Pfir. Harnock: Chronik u. Statistik der evangl. Kirchen in Ost- u. West-Preussen, str. 135—151.

^{232b)} Viz Joh. Fried. Goldbeck: Vollständige Topographie des R. Preussen (Marienwerder 1789), II. 28.

jméno po Jiříkovi, že týž tam nějaký dvorec držel. Později jsem však zjistil, že jméno této osady nemá spojitosti s osobou Jiříkovou. Abych však uvaroval příštího badatele po Jiříkových osudch před podobným omylem, uvádím, čeho jsem se o oné vesnici dopátral. Není jediná osada v Západních Prusích, která se jmenovala Karlíkov. Druhá téhož jména leží u Zarnowitz (Žernovec) v sousedním kraji Putzig (Puck) a kvete rovněž dosud, však nazývá se nyní zpravidla Karlekau. Třetí osada nebyla od obou dotčených příliš vzdálena — stávala u Gorrenczyna, záhy však zanikla. Všechny tři vesnice byly prastaré slovanské osady, ale našel jsem, po jakém to Karlíkovi jméno dostaly. Byl to patrně jeden z dávných předáků pomořanských Slovanů. Upomínku naň uchovává též polok u města Zoppot, dodnes Karlík zvaný.^{232c)} Jiřík Karlík dostal se tedy jako vyhnanec po dlouhém putování podivnou náhodou právě do krajiny, kde dávno před ním působil jiný Karlík a tato náhoda je tím nápadnější, že Jiříkovi právě v této krajině opět zasvitlo slunko štěstěny aspoň do té míry, že si tam našel obětavou družku a důstojné přístřeší pro poslední léta svého života. Všechny tři vesnice pocházejí ze stejné asi doby, z počátku 13. století. V listinách se připomíná nejprve ona třetí již zaniklá osada a to jako příslušnost hradu Gorrenczyna v listině pomořanského vévody Svantibora (Sambora) dané dne 21. února 1241 Michaelovi, biskupu kujavskému.²³³⁾

O Karlíkovu u Zoppot činí se první zmínka r. 1260. Tehdy potvrdil pomořanský vévoda Svatopluk klášteru Zuckau (Žukov) obdarování, jež tomuto učinil Svatoplukův otec Mestvín dne 24. dubna 1209. Svatopluk přidal při té příležitosti jmenovanému klášteru několik jiných vesnic (villae), mezi nimiž uvádí též »Karlícowo cum suo lacu.«²³⁴⁾ O Karlíkovu u Žernovic čteme po prvé v listině pomořanského vévody Mestvína II. ze dne 29. června 1277, kterou daroval Žernoveckému klášteru řádu cisterciáckého »villam Karlícow cum stagno adjacente quod vulgariter Dobra dicitur.«²³⁵⁾ Osada Karlíkov se pak připomíná mezi zbožím tohoto kláštera ještě několikrát v 13. i ve 14. stol.²³⁶⁾ Původně se skládala z 8 lánů a měla svého svobodného »starostu«. R. 1819 byla devíti tamním sedláckům dána svoboda. V té době a až do r. 1859 dědil se úřad starostenský (Dorf-Schulzen) v rodině Bieske. Potom přešel postupně na rodiny Preiss, Cejnowa, Ratke a Bisewski.²³⁷⁾ Více zpráv

^{232c)} Dr. Franz Schulz: *Gesch. der Kreise Neustadt u. Putzig* (Gdansko 1908), str. 8.

²³³⁾ *Pommerellisches Urkundenbuch*, herausgegeben vom Westpreus. Geschichtsverein, bearbeitet von Dr. M. Perlbach (Gdansko 1882), str. 63.

²³⁴⁾ Tamtéž, str. 159.

²³⁵⁾ Tamtéž, str. 248, 360.

²³⁶⁾ Tamtéž, str. 247, 265, 266, 322, 325, 598.

²³⁷⁾ Viz pramen cit. v pozn. 232c.

se zachovalo o osadě Karlíkovu u Zoppot. Tato se stala, nevíme sice kdy, ale jistě již ve 14. stol. za doby řádu Německých rytířů (1311—1436) majetkem proslulého kláštera Olivy, v němž bylo uchováno mnoho památek na slovanskou dobu celé této krajiny.²³⁸⁾ Za vlády polské (1467—1772) drželi Karlíkovo různí polští šlechticové. Celá osada tehdy úplně zpusťla a zbyl z ní pouze chatrný dvorec, jenž majitelům statku sloužil za sídlo. Obrat k lepšímu nastal teprve r. 1563, když Karlíkovo a sousední osadu Schmierau, kdysi »Svemirov« zvanou, koupil od kláštera Olivy gdanský šlechtic Reinhold Cöllner, jenž si při koupi vymohl různé výsady²³⁹⁾ a pak postavil v Karlíkovu pevný letohrádek (Herrenhaus).^{240a)} Tento nový majitel Karlíkova pocházel z rodiny, s níž i Jiřík byl sešvagřen, neboť sestřenicí Reinholdova Dorota Cöllnerová byla druhou manželkou dříve již připomenutého Zikmunda z Kersensteinu.^{240b)} Rod Cöllnerů setrval na Karlíkově až do r. 1733, kdy jeho tamní hrádek, byv obležen a ztečen nepřátelskými Rusy, vzal úplně za své.²⁴¹⁾ Klášter Oliva prodal pak opuštěný statek r. 1736 gdanskému obchodníku Samueli Flanderovi,²⁴²⁾ jenž jej však zase dále postoupil jinému gdanskému občanu Ludvíkovi Gralathovi. Tento zbudoval nynější tamní letohrádek, ale prodal pak celý statek r. 1783 za 6500 tolarů gdanskému profesorovi Kristianu Gottfriedu Everbeckovi, který statek koupí sousedních pozemků sice zvětšil a i jinak zvelebil, ale rovněž ho nepodržel. Po něm se pak vystřídalo několik držitelů, až statek konečně r. 1877 přešel v majetek rodiny Rickertovy, která na něm dosud zůstává.²⁴³⁾

²³⁸⁾ Archiv tohoto kláštera je nyní uložen v stát. archivě v Královci. Některé listiny z něho vydal Jan Voigt v »Codex diplom. Prussicus«. Další listiny viz ve sbírce, již r. 1843 vydali Rosegarten a Haselbach pod názvem: Neuer Pommerscher Codex, svazek I. a v Ledeburovu »Neues Archiv« sv. II. Přír. též monografii kláštera, již sepsal Jacobson.

²³⁹⁾ Archiv stát. v Gdansku, oděl. 180, č. 8694 (Grundbuch des Domänen-Rentamtes Bruck), vol. I., Nr. 34, 37.

^{240a)} Dr. Fried. Schultz: Chronik der Stadt Seebad Zoppot (Gdansko 1905), str. 76 a pokrač.

^{240b)} Přír. str. 18. O rodině Cöllnerů viz č. katalogu 605 a 808 téže kroniky v měst. knihovně v Gdansku.

²⁴¹⁾ Viz pramen cit. v pozn. 240/a.

²⁴²⁾ Tamtéž a viz též pramen cit. v pozn. 239 č. 35.

²⁴³⁾ Viz pozn. 240/a a v grunt. knize, cit. v pozn. 239, č. 36.

L.

JIŘÍKOVI DĚDICOVÉ.

Nevíme pohříchu ničeho určitého o tom, kolik dětí Jiřík měl. Slyšeli jsme na jiném místě, že byl otcem dětí již r. 1602, není však známo, kolika dětí otcem byl. Poněvadž se ženil s Annou Benedovou teprve r. 1600, počítal jsem, že o dvě léta později nemohl mítí více dětí než dvě, jest však velice pravděpodobno, že během dalších 14 let jeho manželského spolužití s Annou Benedovou přibylo ještě několik dítek, neboť Anna byla, když se vdávala, velice mladá a Jiřík byl, jak jsme slyšeli, schopen mítí rodinu ještě o 30 let později jako padesátník, když se oženil po třetí. Je-li tedy pravděpodobno, že Jiřík měl četnější rodinu již ze svého prvního manželství, jest nám tím více litovati, že jak zdejší tak i německé prameny o těchto *prvních* dětech Jiříkových nezachovaly bližších zpráv. Víme tolik, že jedním z těchto byl syn Zikmund Šťastný, jenž zemřel před otcem, zahynuv r. 1627 ve výmarské armádě, v které po bitvě na Bílé Hoře sloužil. Avšak i tuto kusou zprávu čerpáme pouze z často již připomenuté kroniky gdanských pánů z Bodecku, jejíž autor patrně napsal jen to, o čem slyšel vypravovati, a mluvílo se asi jen o onom synu, jenž Jiříka na útěku z vlasti doprovázel a s ním pak žil až skoro do Jiříkova sňatku s dcerou Reginy z Bodecku.

Udání dotčené kroniky, že Jiřík měl z první manželky syna Zikmunda Šťastného, není proto nikterak na odpor naší domněnce, totiž, že Zikmund nebyl jediným dítětem Jiříkovým z prvního manželství, ale že dítek bylo několik. Co se však s těmito domnělými prvními dětmi Jiříkovými stalo po jeho útěku z Čech? Snad zemřely dříve anebo dlely snad jako dorostlé jinde než Jiřík a jejich bratr Zikmund Šťastný, snad u své nevlastní matky anebo v jiném táboře českého vojska, odkud je Jiřík při svém náhlém útěku do ciziny již nemohl s sebou vzíti. Je aspoň jisto, že za Jiříkem do Prus přibyl pouze jeho starší syn z druhého manželství Jiří Štěpán a to asi jen proto, že ho — jak dříve bylo podotčeno — přivezl otcí jeho ujec Štěpán z Gerstorfu, když se po saském vpádu do Čech přestěhoval z Drážďan do Pruska. K Jiříkově pruské pozůstalosti hlásili se také jen Jiří Štěpán a jménem Jiříkových nejmladších synů z třetího manželství Zikmunda IV. a Karla III. jejich matka, Jiříkova vdova Kateřina rozená Mohrenbergová. Jiří Štěpán požadoval z pozůstalosti věno své matky Anny z Gerstorfu i vše, co po ní u Jiříka zůstalo a mimo to i jakýsi podíl z jmění otcova. Kateřina se naproti tomu snažila dokázati, že po Jiříkovi nezůstalo ničeho jiného než dluhy, že oba statky Nahmgeist a Schönfeld byly koupeny jejími penězi, že Jiříkovi na ně více půjčila, než jakou měly cenu a požadovala proto oba statky jen pro své vlastní, s Jiříkem

zplozené syny Zikmunda a Karla. O statku Kniebau není po Jiříkově smrti již více slechu, proč se zdá, že jej Jiřík ještě sám prodal, nevíme však kdy, komu a zač. Zikmund a Karel byli, když otec zemřel, ještě nezletilí a nemohli samostatně jednati. Avšak Kateřina opatřila jim tři zdatné poručníky, vesměs šlechtice ze starých pruských rodin v okolí osedlých. Byli to Vilém von Perbandt, pán statku Nauten, předek to nynějšího držitele statku Nahmgeist, Jiří von Scherwitz, pán na Kaltenhofu a Friedrich von Rappen, konšel a soudce v markrabském svobodném městě Pr. Hollandu. Když se tito uvolili, že poručenství přijmou, podala Kateřina na jaře r. 1643 žádost k braniborskému markraběti — tehdy byl jím již onen Bedřich Vilém, jenž je znám pod jménem »velký kurfirst« — aby tyto poručníky v jejich úřadě potvrdil, což se dne 8. června 1643 také stalo.²⁴⁴) Na to teprve dala se Kateřina do vyjednávání se svým pastorkem Jiřím Štěpánem, jenž, nemaje před soudem podobně obratných zastánců, musil přijmouti to, co mu macecha a mocní poručníci jeho nevlastních bratrů nabízeli. Smlouva s ním byla uzavřena v městě Hollandu dne 10. října 1643 a zněla:

»Vergleich zwischen titul. seelg. Herrn Georg Carlicks von Niedzieticz Frau Wittbe auf Nahmgeist, dann titul. Georg Stephan Carlick wegen des Guts Nahmgeist.«

»Vormänniglich, besonders denen daran gelegen sei kundt, daß nach sehl. Absterben des hochedlen, gestrengen, vesten und namhaften H. George Karlick von Niezieticz etc. etc. dessen nachgelassene Frau Wittibe, die woledle und vielehrentugendreiche Frau

²⁴⁴) Dotčená žádost Kateřinina zněla doslovně: »Durchlauchtigster, hochgeborener, gnädigster Churfürst und Herr! Euerer Churfürstl. Durchlaucht kann ich unterthänigst wehmütig nicht bergen, dass der ewige Allmächtige Gott nach Seinem väterlichen Rat und Willen meinen herzlieben Ehegatten, den weyland woledlen, gestrengen, vesten und namhaften Georg Karlik von Nezetitz aus diesem Elend und Jammerthale durch den zeitlichen Tod abgefordert und ihn zwar der Seele nach in ein anderes und besseres Leben, mich aber und meine lieben Kinder in den betrübten und traurigen Wittiben- und Waisenstande versetzt hat. Wann ich dann als eine selbst betrübte Wittib meinen lieben Kindern nicht genugstens vorzustehen weiss, sondern zu Euerer Churfürstl. Durchlaucht als unseren gnädigsten hohen Obrigkeit und obristen Vormund der verwittibten und verwaisten Untertanen meine Zuflucht nehme und nach Anweisung dieses Landes Rechten und Verordnung gewisse Vormünder meinen Kindern untertänigst erlehen muss, zu solchen aber in *der Nachbarschaft* bittlichen ersucht habe, die woledlen, getrengen, vesten und namhaften Wilhelm von Perbandt auf Nauten und Georg von Scherttwitz(sic) auf Kaltenhof und auch Friedrich von Rappen, Ratsverwandten und Richter Euerer Churfürstl. Durchlaucht Stadt Holland. Als gelanget hiemit an Euere Churfürstl. Durchlaucht mein untertänigstes, demüthiges Bitten, Sie geruhen gnädigst solche zu Vormündern meiner Kinder zu verordern und ihnen per rescriptum aufzuerlegen, sich als Vormünder meiner Kinder anzunehmen. Euerer Churfürstl. Durchlaucht untertänigst gehorsamste Katharina Mohrenbergerin Karlickin Wittib.« In rubro kurfirstovo »fiat 8./6. 1643«. (Archiv stát. v Královci odděl. »Adelsarchiv« svazek »Carlick von Nezetitz«.)

Catharina geborene Mohrenbergerin von Borattowitz (sic) im Beisein derer woledlen, gestrengen, vesten und namhaften H. H. H. Wilhelm v. Perbandt uff Nauttn und George von Schertwitz uff Kaltenhoff der Kinder Sigmunds und Caroli Vormünder, auch kriegerischen Vormund Herrn Andreas Boyen uff Hoczendorf Erbsaßen, sich mit dem woledlen, gestrengen, vesten und namhaften George Stephan Karlick voriger Ehe von einer Gerstdorffin, wegen Vater- und Muttertheil unter einander beredet und verglichen folgender Gestalt: Demnach zur Erhaltung gleichen Rechtes nötig befunden, ein gerichtliches Inventarium aufzurichten uns aber mit Zukasz und Verordnung Seiner Gestrengen Herrn Hauptmannes d. t. Gericht solches und fleißigst zurechtgestellt und befunden, daß die Güter Nahmgeist etwa uff 24 Huben und der Theil Schönfeld 22½ Huben in sich habend pro 25000 M. erkaufft, aber itzo mit 37000 M. beschwert, darunter Herrn Karlicken 10000 gefordertes Muttertheil eingerechnet . . . hienaber auf in inventirten Fahrnissen und Überschlag, abgesehen daß genannter Herr Karlick glat in seiner Forderung beharre, wie auch die Frau Wittibe ihres eingebrachten Dotis und Gegenvermächung in einen Procez und Erkenntnis prioritatis respectu anderer hypothecirter Creditoren geraten sollten, daß solches aus allerhand Ursachen bedenklich sein wollte, so es zur Cession und Subhastation gedeien möchte, als ist die ganze Sach mit Interposition Seiner Gestrengen Hauptmannes zu einer Suche und Vergleich ausgeschlagen, also daß erwähnter H. Georg Stephan Karlick der Patrimonial- und Matrimonialanforderung halber an sich bekomme *alle des sehl. H. Vatern hinterlassenen mobilia* wie sie auch erwerbet und hergekommen waren, wie sie Nahmen haben und von Ihm in Nahmgeist gebracht und hervorgebracht, *wie auch noch die Frau Wittibe zur besseren Freundschaft Erhaltung oberwähnten H. Karlick noch giebt außer deme, waß er jüngst hiebevör an ziemlichen Posten empfangen, zweihundert Reichsthaler*, von Lichtmeß 100thl. und die anderen 100 uff Lichtmeß ao 1646 richtig und unsäumbar zu erlegen und ihm abzutragen. Gestalten deren Herr George Stephan Karlick obernannte mobilien in unterschiedlichen Laden und Kasten, wie befunden, als zu seinen sicheren Händen empfangen und zu sich genommen. Deswegen er dann in besten Form Rechtens, wie es im Geist und weltlich am kräftigsten geschehen kann, besagte Frau Wittibe und H. H. Vormünder aller fernen Zu- und Ansprüche halber quitirt und befolget und deswegen sie zu keiner Zeit beunruhigen lasse. Hingegen damit Frau Wittibe und Unmündigen in besagten Gütern verbleiben und wie zu des S. H. (seeligen Herrn) Ruhm, also der Unmündigen Bestes dieselben erhalten werden, hat Frau Wittibe uf sich genommen, alle Schulden, die bei Errichtung inventarii ernanntlich gemacht und itzo befunden richtig zu machen, ohne einziger Zuthuung des H. Karlicken, denn

mit derselben er gänzlich nicht zu schaffen haben will. Da aber unverhofft andere Schulden sich nach dieser Zeit eröffnen sollten, will die Frau Wittibe derer nicht verbündlich zu sein veranlaßt haben. *Die Böhmisches Sach und Schriften, auch* ermahnende Schulden belangend, weil deren zweierlei, hätte es auch zweierlei Ausschlags: denn diejenigen, die Herrn George Stephan Karlicks Sehl. Frau Mutter betrifft und direct von ihr herrühren, sein ihm solche alle ausgefolgt und auszufolgen, *solche in Böhmen, Gott gäbe es, zu ermahen.* Waß aber des sel. H. Karlicks eigne Schriften, Schuldbriefe etc. betrifft, wie auf andere väterliche Erbschaften und Anforderungen reserviren ihnen die Herren Vormünder im Namen der Unmündigen, daß er Herr Karlick, wie dazu brüderlich forderlich zu erscheinen, als die unmündigen auch berechtigt zu sein verbleibe. Wie dann auch ausdrücklich hiemit versprochen und reservirt, so etwa Schulden zu ermahnen ausständen, welche zwar uf des Sehl. Herrn vorigen Frauen Namen verschrieben, re ipsa aber und im Grund des Sehl. Herrn eigenthümlich gewesen, daß auch an denselben alle drei Kinder ihr Recht behalten und fähig werden mögen. Urkundlich ist Dieses von allen Interessenten obbenannt unterschrieben und besiegelt, auch mit H. Hauptmanns Hand mehres krafthalber beglaubigt Holland 10. 8bris 1643.

Wilhelm von Perbandt (L. S.)	Georg von Scherwicz (L. S.)
Katharina Karlikin geborene Mohrenbergerin Wittibe (L. S.)	George Stephan Karlick von Niezieticz (L. S.)

Andreas Boye als erbetener kriegerischer Vormund der Frau Wittibe.

Friedrich von Rapper p. t. judex Holl.
attestatur haec ita gesta

Ao. 1643 den 30. October im Ampte Holland dieser Contract producirt und mit dem Amtssiegel und meiner als Hauptmannes eigenhändiger Unterschrift zu corroboriren gebeten worden, welches also geschehen.

Actum ut supra (L. S.)	Samuel v. Wilmsdorf ²⁴⁵⁾
---------------------------	-------------------------------------

Z obsahu této smlouvy není zcela jasno, co Jiří Štěpán na úhradu své pohledávky vlastně obdržel, neboť smlouva udává, že mu byly vydány všechny svršky, jež jeho otci patřily, dále všechny české věci a dlužní úpisy, které zůstaly po jeho matce, *několik značných obnosů že již dostal* a že v hotovosti ještě obdrží 200 říšských tolarů.

²⁴⁵⁾ Archiv stát. v Královci knih. odděl. č. 301, (Hausbuch des Amtes Pr. Holland N: 4) v. J. 1628—1664, str. 82; tamtéž spisy Etats-M. znač. 51 d svaz. XI l. 119—122 příl. F.

O tom, co obdržel od Kateřiny již před tím, dovidáme se teprve z jiných pramenů, o nichž ještě bude řeč. Dostal prý 6000 m. v hotovosti²⁴⁶⁾ a několik cenných věcí: stříbrnou pánev v ceně 800 zl., jakési okování (ganzen Beschlag) pro celý pokoj a 10 koberců v ceně 1700 zl. a konečně několik perel a ručnic, jejichž cenu Kateřina nemohla udati.²⁴⁷⁾ Jiří Štěpán byl spokojen s tím, co obdržel a odešel z Nahmgeistu. Později se dovíme, kam se odebral a co se s ním dále událo. Správu statků Nahmgeist a Schönfeld převzala jménem svých vlastních sirotek Jiříkova vdova. Řekl jsem již, že to byla žena energická. Na Nahmgeistu nezažila mnoho slasti. Dokud její synové nedorostli, bojovala stále s hmotnými starostmi. Hospodářství mnoho asi nevynášelo²⁴⁸⁾ a příjmy z něho patrně nedostačovaly ku splacení všech dluhů, jež na statku vázly a k jichž úhradě se Kateřina ve své smlouvě s Jiříkem Štěpánem sama zavázala. Na štěstí byli věřitelé trpěliví, takže Kateřina mohla jim jednomu po druhém zaplatiti ve splátkách, což ovšem trvalo léta. Nejprve uspokojila Jana z Bodecku, jehož pohledávka byla původně 1600 m. a jemuž zaplatila i s prošlými úroky 1897 fl. 4 gr.²⁴⁹⁾ Potom přišla na řadu baronka Kittlitzová, dříve provdaná Kunheimová, již Kateřina do r. 1647 splatila 4000 m. a zbytek i s úroky hned následujícího roku. Dle její kvitance ze dne 20. ledna 1651 obdržela od Kateřiny na kapitálu a úrocích dohromady 5390 m.²⁵⁰⁾ Friedrich Rapper, jinak von Rappen zvaný, spokojil se dlouho tím, že mu Kateřina platila pravidelně úroky a to 90 m. ročně, jak již dříve bylo uvedeno. Konečně obdržel ale i Rapper své peníze řádně zpět²⁵¹⁾ a když pak statky Nahmgeist a Schönfeld byly všech dluhů prosty, těšila se Kateřina přece nějaký čas ze zaslouženého klidu. V téže době dorostli oba její synové Zikmund a Karel. Oba však vstoupili do služeb knížete Bohuslava Radziwilla a přenechali správu otcovských statků i na dále své matce. Tato se přičinila, by hospodářství na obou statcích uvedla v pořádek. R. 1656 však vypukla druhá polsko-švédská válka a ohrožovala znova její i synů majetek. Krátce před započatím války sešel se král švédský s Velkým kurfirstem v městě Pr. Holland²⁵²⁾ a byla naděje, že k hro-

246) Archiv stát. v Královci spisy Etats-M. znač. 51 d svazek I l. 17.

247) Tamtéž, svazek XI, l. 268, příl. Q q.

248) Ještě 50 let později vynášelo hospodářství statku nahmgeistského jen 2322 fl. ročně. Výdaje činily 1080 fl., takže čistý výnos obnášel 1272 fl. Čistý výnos ze statku Schönfeld byl 441 fl. (Archiv stát. v Berlíně Rep. 7 N: 81—3 svazek nadepsaný letopočty 1730—1746.)

249) Archiv stát. v Královci, spisy Etats-M. znač. 51 d svaz. I l. 17.

250) Tamtéž svazek XI l. 262 příl. K k, l. 264 příl. L l a l. 267—268 příl. P p.

251) Tamtéž svazek I l. 17.

252) Přír. pramen cit. v pozn. 227 a Georg Conrad: Preus. Holland einst u. jetzt. Festschrift z. Feier des 600jährigen Bestandes der Stadt (Pr. Holland 1897).

zíci válce nedojde. Tím větší bylo ovšem zklamání, když válka brzo potom se započala a když téměř současně s ní vnikla do Východních Prus ještě jiná hrůza — mor, který v okolí nahmgeistském zuřil již za doby první polsko-švédské války (1629) a v městě Pr. Holland samém 744 obyvatelů o život připravil.²⁵³⁾ R. 1657 nemoc neměla již tak strašlivého průběhu, zato však přivalilo se na celou krajinu jiné neštěstí tím, že se táž stala r. 1659 hlavním bojištěm války. Tehdy obléhali Švédové město Pr. Holland a Poláci i jejich pruští spojenci pod vedením tehdejšího místopředsedy Východních Prus knížete Boguslava Radziwilla měli po několik neděl ležení přímo u Nahmgeistu. O tom nás zpravuje dopis, jež Radziwill dne 12. srpna 1661 psal Velkému kurfirstu. Výňatek z tohoto dopisu uvádím na jiném místě (str. 92); zde budiž z jeho obsahu jen ještě podotčeno, že Radziwill sám potvrdil, že držitelé statku nahmgeistského utrpěli touto válkou úplnou pohromu (»Totalruin«). Poněvadž škoda byla, jak se zdá, způsobena nikoliv nepřáteli, nýbrž hlavně pruskými vojáky, žádala Kateřina Velkého kurfirsta dne 12. srpna 1660 o náhradu této škody,²⁵⁴⁾ nevím však, zdali s touto žádostí dobře pochodila. Je spíše pravděpodobno, že žádost zůstala dlouho nevyřízena a že bylo k ní přihlédnuto teprve o 20 let později při jiné příležitosti, o níž bude řeč dále. Když dočtená válka po šestiletém trvání r. 1661 se skončila, ujal se správy statku nahmgeistského Kateřinin starší syn Zikmund Karlík a hleděl tamní hospodářství opět upravit a zvelebiti. Uslyšíme, že tehdy k oběma statkům Nahmgeistu a Schönfeldu přikoupil ještě stateček Leisten, avšak dlouho v Nahmgeistu nepobyl. Maje jiné povolání, musil správu všech tří statků odevzdati opět své matce. Prameny pohřichu nevypravují ničeho o tom, jak se potom Kateřině na Nahmgeistu dařilo; není ale pochyby, že statky vynášely za krátko tolik, že se Kateřina již nemusila vydlužovati na jich vydržování. Avšak krutá rána zasáhla statečnou stařenu r. 1679, když její starší syn Zikmund padl, o čemž v jeho životopise budou bližší zprávy, v nové válce proti Švédům, nezanechav po sobě, jsa svobodný, vlastních dědiců. Jediným držitelem všech tří statků Nahmgeistu, Schönfeldu a Leisten stal se po něm jeho dosavadní společník a bratr Karel Karlík, jemuž povolání rovněž znemožnilo zůstávati na Nahmgeistu a hospodářství řídit. Dovíme se na dalším místě, že Karel proto požádal braniborského markraběte o svolení, by všechny tři lenní statky mohl prodati, po případě na ně si vypůjčili 10000 tolarů. Velký kurfirst k tomu svolil; nedošlo však ani k prodeji ani k půjčce. Staříčká Kateřina spravovala statky i za druhého syna tak svědomitě a řádně, že přes stálou nepřítomnost vlastního lenníka neměly dozorcí úřady příčiny k nějaké stížnosti.

²⁵³⁾ Viz prameny v předcházej. poznámce.

²⁵⁴⁾ Archiv stát. v Berlíně Rep. 7 N: 81—3.

Dne 5. května 1679 sepsala Kateřina na Nahmgeistu »svým dětem k vědomí« (meinen Kindern zur Nachricht), co vše ze svých skvostů a cenných svršků prodala již za časů svého manžela Jiříka Karlíka a co z toho pak ještě darovala svému pastorkovi Jiřímu Štěpánovi (přir. vývody na str. 60, 81).

Asi rok nato sestavila si Kateřina listinami doložený seznam všech peněz, jež vydala na koupi, úpravu a udržení statků Nahmgeistu a Schönfeldu.²⁵⁵⁾ Čteme v něm, že Jiřík Karlík obdržel od ní věnem 14116 fl., dále o tom, které dluhy za něj před jeho smrtí i potom zaplatila a jaké odbytné od ní dostal Jiří Štěpán. O tom všem byla již řeč (viz str. 60, 81). 551 fl. 20 gr. musila prý zaplatiti služebnictvu za zadrženou mzdu a 2000 fl. dala prý pro Jaszynského (»wegen des Jaszynski«), při čemž poznamenala, že tyto peníze patřily k jejímu věnu. To byl patrně týž Jaszynski, který se hned po jejím prvním ovdovění ucházel o její ruku a dokonce chtěl ji unést (viz str. 58). Těch 2000 fl. obdržel snad proto, aby se svých nároků na ni vzdal. Byl by to ovšem pro Jaszynského podivný trest za to, že Kateřininu vdovské sídlo v Malczewě r. 1624 loupežně přepadl a vydrancoval. Kateřina dle dotčeného seznamu měla u držitelů obou statků Nahmgeistu a Schönfeldu pohledávku 39762 fl. 15 gr. a také vskutku podala žádost k Velkému kurfirstu, aby tuto její pohledávku uznal jako lenní dluh váz noucí na těch statcích. Kurfirst ustanovil nato komisi, která měla zjistiti: »Was die verwittwete Frau Karlikin von Nezetitz, geborene Mohrenbergerin von Baratowitz, welche bei ihren Lebzeiten zwischen ihren Kindern erster und zweiter Ehe eine gewisse Richtigkeit treffen möchte, an Heiratsgut in die Nahmgeistschen Güter mitgebracht hat«. Komise vyšetřila stav věci dne 13. srpna 1682 v Nahmgeistu za účasti braniborského rytmistra Arnošta von Boyen, jenž zastupoval nepřítomného Karla Karlíka z Nežetic a zjistila, že Kateřině přísluší vskutku náhrada 39762 fl. počítajíc do toho ovšem i náklady stavební a škody válečné.²⁵⁶⁾ Velký kurfirst uvažoval dlouho o tom, má-li pohledávku Kateřininu uznati nebo ne, avšak asi rok nato, dne 30. července 1683 po návrhu komise přece svolil, by ona pohledávka zůstala na statku Nahmgeistu jako lenní dluh pojištěna.²⁵⁷⁾

Karel Karlík byl tehdy ještě svobodný, ačkoliv byl již 53 let star. Z té příčiny bylo pravděpodobno, že jeho statky jako odumřelá léna případnou v dohledné době pruskému fisku, v kterémžto pří-

²⁵⁵⁾ Archiv stát. v Královci spisy Etats-M. znač. 51 d svaz. I. l. 17.

²⁵⁶⁾ Archiv stát. v Královci spisy Etats-M. znač. 51 d svaz. I. l. 4, 14, 17;

Archiv stát. v Berlíně Rep. 7 N: 81—3 svaz. I. l. 1—14.

²⁵⁷⁾ Tamtéž.

padě by byla jeho matka ze svého na koupi a zvelebení těchto statků věnovaného jmění již sotva něco zachránila. To právě chtěla Kateřina, pamatujíc také na své děti z prvního manželství, ještě včas předejít i nepřestala se toho přes své vysoké stáří domáhati tak dlouho, až uznání své pohledávky vskutku dosáhla. Pak teprve pokládala svůj životní úkol za skončený a dala sepsati svou závěš. Stalo se to v Nahmgeistu dne 28. ledna r. 1684 v přítomnosti veřejného notáře ze Saalfeldu a sedmi vyžádaných svědků. Kšaft zněl takto: »Im Namen der heil. hochgeliebten Dreifaltigkeit Amen! Demnach ich Katharina Karlickin geborene v. Mohrenbergerin das allgemeine Elend, Sterben und Hinfälligkeit aller Menschen betrachtet . . . als habe ich in solcher Betrachtung auch wie alle Wege also auch meiner Bettlägerung und hohen Alter, welches noch etwas näher, als andere Menschen zu meinem Lebensziel gerundet . . . nachgesetzte Disposition durch den Saalfeldschen Notarium in Anwesenheit von sieben dazu von mir erbetenen Zeugen aufsetzen lassen.

Anfänglich so befehle ich meine arme Seele . . . in die getreue und barmherzige Hand meines und aller Welt einigen Erlösers und Heiland Jesu . . . Meinen entseelten Körper belangend, so befehle ich denselben seiner Mutter, der Erden, mich versichernd, daß mein Herr Sohn, welchen ich kraft dieses, wie nachstehet, zu meinem Erben eingesetzt habe, mich *standesgemäß* werde bestätigen lassen. Im Übrigen, ob ich wol aus erheblichen Ursachen meine Kinder sowol erster als letzter Ehe, zu gleichen Erben meiner Verlassenschaft, so wie sie in jüngsten churfürstl. Commission auf ein gewisses Quantum mir zugeschlagen wurde, instituiren und einsetzen wollen, so habe doch nicht desto minder, weil die Kinder erster Ehe aus Liebe zur Sühne und brüderliche Inclination zu meinem Herrn Sohn letzterer Ehe sich ihres Rechts, doch daß derselbe gegen sie sich freundlich betrage, ultra verziehen, folgender massen, wolbedächtig disponiren wollen: Nämlich, daß mein Sohn letzter Ehe, der hochedelgeborene Herr Obristlieutenant Carl Carlik von Nezetitz ex asse haeres alles desjenigen, was ohngefähr vor einem Jahre die churfürstl. Commission mir durch ein gewisses Quantum zuschlagen und Seine Churfürstl. Durchlaucht gnädigst confirmirt haben, seind und bestehen sollte, doch dergestalt, *daß auf den Fall er unverheiratet* oder aber in der Verhehlichung ohne rechten und wahren Leibeserben bleiben würde, als dann solches Alles, was er von mir vermöge dieser Disposition geerbt (wesfalls dann der Commissorialische Vergleich in die Hand zu nohmen) nach seinem Tode auf meine Kinder erster Ehe,²⁵⁸⁾ als meinen noch lebenden Herrn Sohn, den hochedelgeborenen Herrn Rittmeister Andreas Kochan v. Kochanski, Erbherrn auf

²⁵⁸⁾ Viz vývody na str. 58, 101.

Malzau und Siegewicz die eine und des selig verstorbenen Herrn Sohnes, des hochedelgeborenen Herrn Paul Kochan v. Kochanski hinterbliebenen Kinder die andere Hälfte zurückfallen und ohne alle Widerrede und Exception, sie mögen Namen haben, wie sie wollen, ihnen abgetragen werden soll. Wie nun mehrbesagter mein Herr Sohn Obristlieutenant Carl Carlick v. Nezetitz sich Gottes Ehre, der Armut und guter Freunde äusserst pfl eget anzunehmen, als bin desto gewisser, daß er als institutus haeres nach meinem seeligen Absterben 100thaler, welche ich ad pias causas hiemit lociret haben will, dergestaltt, daß denen Armen dieses nächstgelegenen Ortes davon die 3te Partie, als 100 M. Pol. ausgeteilt, der Kirchen aber zu Hirschfeld das andere Drittel und dem Herrn Pfarrer daselbst H. Johann Crinzio die übrigen 100 pol. abgetragen werden sollen, ohne alle Weigerung darzahlen werde. Und dieses ist also mein eigener, beständiger letzter Wille. So geschehen Nahmgeist den 28. Januarii Anno 1684.

- (L. S.) Katharina Karlickin, geborene Mohrenbergerin.
- (L. S.) Christoph Ludich v. Schertwitz.
- (L. S.) Johann Krintz.
- (L. S.) Lorenz Wahl, Gerichtsverwandter. als hiezu
- (L. S.) A. v. Perbandt. erbetene
- (L. S.) Chr. Boyen. Zeugen.
- (L. S.) Peter Lang.
- Carl Krebel, Gerichtsverwandter.

Daß dieses der eigentliche letzte Wille der hochedelgeborenen Frau Catharina Karlickin geborenen von Mohrenberger in 4 Blatt bestehend sei und uno actu vollzogen, solches attestire hie mit. Nahmgeist. den 26.(sic) Januarii 1684.

- (L. S.) Erhard von Dammsdorf, venerabilis consist. Pom. et civitatis elect. Saalfeld notarius juratus.²⁵⁹⁾

Kateřina byla, když tento kšaft dala sepsati, nejméně 84 let stará, neboť r. 1617 měla se svým prvním manželem již dříve dotčeného syna Pavla (viz str. 58). Jak dlouho pak ještě žila, není nám známo. Avšak tři léta později, když její syn Karel kšaftoval (viz str. 103), nebyla již na živu. Odpočívá asi v kostele v Hirschfeldu; její náhrobní kámen není však již zachován. Také z farních matrik tohoto kostela nelze se o tom ničeho dočísti, protože nejstarší matřika označená pís. A a sahající do r. 1688 se ztratila.

²⁵⁹⁾ Archiv stát. v Královci, spisy Elats-M., znač. 51 d, sv. XI., l. 124—127, příl. J.

M.

JIRÍ ŠTĚPÁN KARLÍK Z NEŽETIC,

syn Jiříkův z druhého manželství.

V předcházejícím článku jsme slyšeli, že Jiří Štěpán byl po smrti Jiříkově z otcových statků Nahmgeistu a Schönfeldu vlivem své nevlastní matky takřka vyhostěn. Jest ovšem pravda, že Jiřík koupil oba statky pomocí a penězi své třetí manželky, avšak majitelem statků byl do své smrti přece jen Jiřík sám, pročť není pochyby, že Jiří Štěpán měl k těmto statkům stejné dědické právo jako jeho mladší nevlastní bratři Zikmund a Karel. Na druhé straně je ovšem pochopitelné, že si vdova Jiříkova přála tyto jejími penězi koupené statky uchovati jen svým vlastním synům, ale její jednání nebylo právnicky správné. Avšak ačkoli Kateřina z mateřské lásky k vlastním synům svému pastorkovi tím ublížila, nebyla přece tak nemilosrdná, aby jej z otcovských statků vyhostila bez náležitého odbytého. Dědické právo k pruské pozůstalosti otcově mu sice odpírala, za to však uznala jeho nárok na věno jeho matky, ačkoliv z tohoto věna nezůstalo po Jiříkovi ničeho jiného než nedobytné dlužní úpisy. Rekl jsem již, že Jiří Štěpán byl vůči své maceše a jejím vlivným rádcům bez rady a pomoci a že se tudíž ještě rád spokojil s tím, co mu dobrovolně bylo nabízeno. Nebylo toho mnoho, ale na štěstí zdědil Jiří Štěpán po otci přece více než toto, zdědil totiž dobrou pověst, jež mu hlavně pomohla k tomu, že našel z otcových statků cestu k novému a lepšímu životu. Vypravoval jsem již na jiném místě (str. 72—73), že Jiřík se těšil z přízně knížete Křištofa Radziwilla, že se s tímto a s jeho synem Janušem II. r. 1635 v městě Pr. Hollandu asi častěji stýkal a že vzájemné vzpomínky na akademii altdorfskou, kde i Januš studoval, daly podnět k tomu, že se Januš ujal i Jiříkových synů. Když Jiřík zemřel, byl Januš II. Radziwill již dávno dědicem svého otce, pánem knížectví Biržského a Dubinského na Litvě a k němu se Jiří Štěpán, nejspíše na radu svého otce, obrátil s prosbou, by ho přijal do svých služeb. Kníže Januš smiloval se nad opuštěným synem českého exulanta a učinil ho svým pokladníkem (Schatzmeister),²⁶⁰ v kterémžto úřadě Jiří Štěpán setrval až do smrti svého dobrodince (1662). Janušova dcera a jediná jeho dědička princezna Anna Marie povýšila Jiřího Štěpána na generálního ředitele všech svých po otci zděděných panství a statků²⁶¹) a to z vděčnosti za to, že její zlato, stříbro a skvosty šťastně dopravil

²⁶⁰) Archiv stát. v Berlíně Rep. 7 N: 81—3 sv. I l. 61—64 (výpověď bramborského rady Jana Rayera ze dne 31. I. 1695).

²⁶¹) Tamtéž.

z otcova polského hradu do Královce ve Východních Prusích,²⁶²⁾ kam se Anna Marie provdala za svého strýce a tamního pruského místodržitele Boguslava Radziwilla. Boguslav Radziwill a Januš II. Radziwill byli bratrance. Otcové obou, kníže Januš I. a dříve dotčený Křištof byli bratři. Januš I. býval kastelánem vilenským, byl však jakožto upřímný kalvinista katolickými polským králem Zikmundem III. všech svých důstojností zbaven i jinak utištěn. Januš vypověděl proto Zikmundovi válku, byl však v rozhodující bitvě poražen, načež utekl k braniborskému markraběti Janu Jiřímu, s jehož dcerou Žofií, jsa vdovcem, se oženil. Janušův syn Boguslav pocházel od Janušovy první manželky, dědičky to knížectví Sluckého, přes to byl však Boguslav markrabaty braniborskými považován za jejich příbuzného a velký kurfirst Bedřich Vilém jmenoval jej r. 1656 svým místodržícím ve Východních Prusích, povýšiv ho současně na pruského jenerála a majitele jednoho pěšího pluku.²⁶³⁾ Slyšeli jsme dříve, že Boguslav Radziwill přijal do svých služeb a to nejspíše na přímluvu své manželky též oba bratry Jiřího Štěpána. Tohoto ponechal v jeho novém úřadě jako jenerálního ředitele všech statků své manželky a pověřil ho dokonce i správou některých svých vlastních statků, jež po otci a matce zdědil a znova opanoval, jako zejména statků v knížectví Sluckém. Boguslav slynul tehdy velikým vlivem jak v Prusích tak i na Litvě a v Polsku a byl jedním z největších tamních boháčů. V Královci sídlil na tamějším zeměpanském hradě ve velkém přepychu^{264a)} a měl tak četné komonstvo, že jeho knížecí dvůr v té příčině nezadal leckterému dvoru panovnickému. Když r. 1668 zemřel, zdědila velké jeho jmění i všecky statky jeho manželky dcera Louisa Charlotta, jediné jeho dítě. Tato se provdala nejprve za braniborského markraběte Ludvíka, bratra to Velkého kurfirsta, a když již r. 1688 ovdověla, za Karla Filipa falckraběte neuburského (přir. vývody na str. 14). I princezna Louisa Charlotta si udržovala v Královci velké komonstvo,^{264b)} jež často vyměňovala,

²⁶²⁾ Acta vilenské archaeograf. komise XII 585—592; přepis centrál. archivu ve Vilně ze dne 11. VIII. 1912 č. 315 v majetku p. řed. Václava Karlicka v Poděbradech.

²⁶³⁾ Přir. článek o Radziwillech v Ottovu Nauč. slov. a literaturu o tomto rodu v »Brockhausovu slovníku« (Konvers. Lexicon) XIII 591—592 a v Allg. Deutsche Biographie pod heslem Radziwill.

^{264a)} O tomto přepychu lze si učiniti představu již z toho, že kníže Boguslav měl dokonce i výstroj posázený diamanty pro své parádní koně. Tento výstroj odkázal Boguslav ve svém kšaftu knížeti Stanislavu Radziwillovi, [Archiv stát. v Královci spisy Etats-M. znač. 131 a; knihovna města Gdanska rkp. 1621 (str. 305 katalogu).]

^{264b)} Archiv stát. v Berlíně Rep. 9 N: 9 C 1—3 »Der Hofstaat der Prinzessin Louise Charlotte bestand aus: einem Hofmeister mit drei Dienern, einem Rat mit Diener, zwei Kammerjunker, zwei Hofjunker, einem Sekretär, einem Evangelisten, einem Mundschenk, einem Silberdiener, einem Kammerdiener, zwei Pagen, zwei Heyduken, vier Lakaien, einer Jungfer Heydukin, einem

avšak správu svých litevských a polských panství ponechala v osvědčených rukou Jiřího Štěpána.²⁶⁵⁾ Z toho poznáváme, že Jiří Štěpán dosáhl znamenitého postavení a že měl zajisté i velké příjmy. Přes to si leckdy stěžoval na nedostatek. Jeho bratr Zikmund Karlík držel na Litvě v zástavě od knížete Boguslava statek »*Malwo*«, jež mu Jiří Štěpán z nedalekého hradu Sluckého spravoval, avšak užiteků z něho Zikmundovi prý nikdy neodvedl.²⁶⁶⁾ Druhý bratr Karel musil mu rovněž vypomáhati půjčkami, jejichž splacení dlužník stále odkládal. Nevíme, čím bylo zaviněno, že Jiří Štěpán žil aspoň v posledních letech svého života přes své vysoké postavení v tak neurovnaných poměrech. Zdá se, že ho učinilo marnotratným neštěstí v manželství. Byl již přes 40 let stár, když se r. 1663 oženil s polskou šlechtičnou Annou Wolanovnou. Sňatek byl prý uzavřen v kostele v Keydanech v gubernii vilenské, avšak zápis o tom v matrikách tohoto kostela nebyl nalezen. Asi rok po uzavřeném sňatku musil Jiří Štěpán — neznámo kam — odcestovati, byl plná dvě léta na cestách a když se navrátil domů, zastihl manželku těhotnou a to z milostného poměru, jež tato v nepřítomnosti manželově udržovala se svým lokajem. Jiří Štěpán vyhnal ženu arcí okamžitě z domu a syna, jež tato pak porodila a při křtu za dítě z manželského lože vydávala, nikdy za svého neuznal. O tom se dočteme bližších podrobností ještě v dalších člancích, neboť onen podvržený syn pokřtěný na jméno Samuel Michael obtěžoval pak po desíletí úřady polské i pruské, chtěje dokázati, že je vnukem Jiříka Karlíka z Nežetic a nejpopovanějším dědicem velkého jmění, jež po sobě zanechal Jiříkův nejmladší syn Karel.

Z dřívějšího života Jiřího Štěpána nemáme pohříchu žádných zpráv, protože mi nebylo možno prozkoumati také archivy vilenské, kovenské a nynější hlavní archiv Radziwillů v Nieswieži. Nevím ani, kdy a kde týž zemřel a co se s jeho pozůstalostí stalo. Na pohřbu nebyla prý ani jeho manželka ani její syn. Bratr Karel prý obstaral jeho pohřeb. Jiří Štěpán byl prý 60 až 70 let stár, když zemřel. Tak aspoň vypověděl rada princezny Luisy Charlotty Jan Rayer, když byl r. 1695 v procesu shora dotčeného Samuela Michaela slyšen jako svědek.²⁶⁷⁾

Jiří Štěpán se připomíná v pamětech zámku Sluckého též jako starosta, v kterémžto úřadu porovnal poddané zámku Sluckého s tamním židovským pachtýřem, na nějž si poddaní stěžovali.²⁶⁸⁾ V týchž pamětech je prý o něm zmínka také k r. 1674.

Leibkutscher, einem Vorreiter mit drei Kutschern, einer Kammerjungfer, einer Hofjungfer, drei Kammermädchen, einer Waschfrau, einem Waschmädchen, einem Jungfermädchen«.

²⁶⁵⁾ Viz pozn. 260.

²⁶⁶⁾ Tamtéž.

²⁶⁷⁾ Tamtéž.

²⁶⁸⁾ Acta vilenské archaeograf. komise XVIII 443—444.

Kusé tyto zprávy čerpám jen z přípisu centrálního archivu ve Vilně v pozn. 262 již citovaném, nemám však pochyby, že by se o Jiřím Štěpánovi nalezlo v témže archivě mnohem více, kdyby se tam důkladněji pátralo. R. 1673 vypůjčil si Jiří Štěpán od svého bratra Karla Karlika 940 pol. zl., které mu chtěl navrátiti o vánocích téhož roku. Příslušný dlužní úpis je vyhotoven na zámku ve Vilně a byl prý zanešen do tavných knih.²⁶⁹⁾ Dne 28. ledna 1681 poslal Jiří Štěpán témuž bratrovi následující dopis:

»Hochedelgeborener, mein insbesondere herzallerliebster Herr Bruder! Mein Schreiben nach Uberdick hoffe ich werden dem Herrn Bruder zu Handen kommen sein, da ich auch wegen Malco geschrieben, dass es nicht kann verkauft werden, weil es in der Ordination begriffen, mein herzlichster Herr Bruder wolle sich nur ein wenig gedulden, die Summa wird, auf Gott will abgegeben werden, dan man sich auf Gott veil (viel) Mittel verhofft, die gewiss auf Gott wil werden. Das Iose Mensch hat wieder gesucht auf der Synode, dass ich sie annehmen sollte wie ich mir lieber den Tod wünschen möchte, als sie anzunehmen. Sie haben eine Commission mir angesagt, welche zu Copilden den 14. October soll sein, der Vemtoph(?) Wissnowicz hält ihre Seite, weil hat das Hurrenkind in die Matrik unter die ehelichen Kinder geschrieben, welches soll ausgelöscht werden, weil das Hurrenkind neunt sich nach unserem Namen; ich werde ja sehen, was da sein wird, von meiner Scite werde ich Niemanden haben können, der unserer Religion sei, ich muss ander Religion Leute nehmen und wo der Wissnowicz wird wollen drohen, so weil ich ihn ein Polin geben(?), bis er schwöre, dass er nicht gewusst hat, dass er ein Hurrenkind getauft hat. Ich werde mich mit Herrn Superintendenten zu Tomirsky sehen, werde dem H. Bruder wissen lassen; was neues passirt, wird der H. Bruder vom H. Bising(?) haben, die Commission zu Grodno wird die künftige Woche sich anfangen, aber der Herr Schatzmeister ist krank worden, wird nicht da sein. Ich bin etliche Tage allhier in der Wild gewesen in Ihre fürstl. Gnaden der Fürstin Sache, reise heute wieder nach Sopotvin. Hiemit ich meinem herzlichsten Herrn Bruder göttlicher Obacht, mich aber in sein beharliche Liebe und zu seinen Diensten empfehle und verbleibe meines herzlichsten Herrn Bruders treuer Bruder u. Diener

Georg Stephan Karlik v. Nežetitz.

Dat. Wild den 28. Jan. 1681.

Der Fürst ist zu Minsko unter Warschow.²⁷⁰⁾

14 dnů po tomto dopisu dne 11. února 1681 psal Jiří Štěpán opět Karlovi. Zle si nařiká, že je stížen pakostnicí (podagra), že ho již celý život mrzí, poněvadž v životě nemá ničeho jiného než náma-

²⁶⁹⁾ Archiv stát. v Berlíně Rep. 8 N: 113^b, sv. I l. 104—105 příl. 7.

²⁷⁰⁾ Tamtéž, příl. 8.

hu a protivensství a prosí bratra, jenž jiným přátelům činí dobré, aby i naň pamatoval.²⁷¹⁾ To je poslední zpráva, kterou ze života Štěpána znám. Zemřel asi krátce potom, nemaje kolem sebe nikoho, kdo by ho oplakával. Trudný osud otcův kladl stíny i na životní dráhu Jiřího Štěpána. Nebýti Bílé Hory, byl by jeho život býval zajisté šťastnější. Matku záhy ztratil, otce po celé své mládí neviděl a když byl konečně opět otci odevzdán, churavěl tento a jeho třetí manželka neměla k pastorkovi mateřského citu. A tak Jiří Štěpán nepoznal pravé lásky a když po ní toužil a ji nalézti doufal, byl hořce zklamán. Úděl českého exulanta!

N.

ZIKMUND IV. KARLÍK Z NEŽETIC,

první syn Jiříkův z třetího manželství.

Uvedl jsem již na jiném místě, že Zikmund se narodil r. 1628 a to bez pochyby na Jiříkovu tehdejším statku Kniebau v Západních Prusích (viz str. 59). Jeho křestního listu jsem nikde nenašel a že se narodil r. 1628, dověděl jsem se pouze z kroniky Bodecků. Udání této zdá se mi však správné, neboť Zikmund byl starší než jeho bratr Karel, o němž určitě víme, že se narodil r. 1630 a protože otec obou Jiřík Karlík po třetí se ženil r. 1627, je zcela pravděpodobno, že Zikmund přišel na svět r. 1628. Byl tedy když Jiřík zemřel, asi 14 let star a obdržel s bratrem Karlem, jak rovněž již bylo pověděno (str. 78), tři poručníky, vesměs to Němce, kteří patrně i na jeho vychování měli rozhodující vliv. Nevíme, do jakých škol chodil, je však jisté, že to byly školy německé. Oba nejmladší Jiříkovi synové již sotva rozuměli česky, zato se však záhy naučili jiné slovanské řeči, jazyku polskému a to nejspíše ve službě u knížete Boguslava Radziwilla. Zikmund byl dlouhý čas tak zvaný »Kammerjunker« t. j. šlechtický komoří tohoto knížete. Boguslav Radziwill měl takových komoří několik. Všichni pocházeli ze vzácných rodin šlechtických a jejich hlavní úlohou byla reprezentace. Z té příčiny byli k takové službě vybírání jen mladíci co nejpríjemnějšího zevnějšku a uhlazených mravů. Tak si musíme představit i Zikmunda a uslyšíme, že jej kníže Boguslav vskutku tak vylíčil. Komořím Radziwillským byl Zikmund ještě r. 1661, když se skončila druhá polsko-švédská válka, soudím však, že brzo potom z této služby vystoupil a to proto, aby zpustošené a zane-

²⁷¹⁾ Tamtéž, I. 272—278.

dbané hospodářství na svých po otci zděděných statcích dal do pořádku a matce další hospodaření ulehčil. V téže době nabyl také v nejbližším sousedství Nahmgeistu nového majetku, statku Leisten.²⁷²⁾ Nebyl to statek šlechtický, nýbrž obyčejný svobodný dvůr s 12 lány pozemku, z nichž jedna polovina podléhala právu Kolínskému (Cöllner Rechten), druhá lennímu právu pruskému. Onu držela od r. 1556 nepřetržitě jakási stará svobodnická rodina Roggenbauch.²⁷³⁾ R. 1660 dne 8. července prodal Petr Roggenbauch a Ludvík Kofnatzký, oba svobodníci v Leisten (»Freie zu Leisten«), každý svou polovici braniborskému podplukovníku Leonhardovi Stürmanovi, dohromady za 2700 pol. zl.²⁷⁴⁾ Nový majitel zemřel však krátce nato dne 11. srpna 1661.²⁷⁵⁾ Zikmund dlel ještě v Královci u svého pána a když se druhého dne o tom dověděl, napsal si ihned a vlastnoručně žádost ke kurfirstovi a odevzdal ji knížeti Boguslavu Radziwillovi, aby ji onomu doporučil. Žádost Zikmundova, datovaná z Královce dne 12. srpna 1661 zněla:

»Der *gestrigen* Tages erfolgte tädliche Hintritt des bei der Belecamischen escadron in hiesigen Fridrichsburg Schanz gewesenen Obristlieutenant Leonard Stürmers (sic) veranlaßt mich, Euerer churfürstl. Durchlaucht untertänigst zu vernehmen zu geben, daß selbiger ohngefähr vor 1½ Jahren im Amt Holland das 12 Huben in sich haltende freies Gut Leisten käuflich an sich gebracht, worüber, weil es meinem adeligen Besitz Nahmgeist gar nahe gelegen, ich in Verweigerung gültlicher Cession zur Obtinuirung des juris vicinitatis noch notwendig mit ihm in einen Proceß einlaßen müssen, welcher endlichen dahin gediehen, daß gegen Erstattung der Kaufsumme mir dieses Gut im Amt rechtlich zugesprochen, solcher Zuspruch aber wegen der verwirrten und gottlosen Zeiten bis Dato noch nicht effectuirt worden. Weilen nun der seelige Obristlieutenant ein Fremder, der weder Kinder noch andere Erben nachgelassen und also mehrerwähntes Gut Euerer Churfürstl. Durchlaucht zur freien Disposition eigenthümlich heimgefallen, so nehme ich mir in unterthänigster Vorstellung meiner bei jüngsten Kriegszeiten im Oberland²⁷⁶⁾ erlittenen Ruin die Kühnheit, Euere Churfürstl. Durchlaucht demüthigst... zu bitten, Sie geruhen mich... mit obberührtem Freigut Leisten zu

²⁷²⁾ Pfir. Petzold: Gemeinde-Lexicon d. Deutschen Reiches (1901) II heslo »Leisten«: »Gutsbesitz in Ost-Preussen, Kreis u. Amtsgericht Pr. Holland, Post Schönfeld, Reg. Bez. Königsberg«.

²⁷³⁾ Archiv stát. v Královci knih. odděl. č. 299 (Hausbuch des Amtes Pr. Holland II), l. 280.

²⁷⁴⁾ Tamtéž, spisy Etats-M. znač. 51 d, sv. XI l. 242, příl. D d.

²⁷⁵⁾ Tamtéž.

²⁷⁶⁾ Oberland slul jeden ze tří tehdejších krajů Vých. Prus, k němuž příslušely tak zv. hlavní zeměpanské úřady v Pr. Holland, Morungen, Friebsstadt, Pr. Mark, Liebamühl, Osterode, Hohenstein, Marienwerder, Riesenburg, Neiden, Soldau a Ortelsburg (Toeppen: Hist. Geographie v. Preussen).

begnadigen und mir selbes *ohne Entgeld* übergeben . . . zu lassen. Ich hingegen werde nicht allein allezeit, wenn es Euerer Churfürstl. Durchlaucht und des Landes Notdurft erfordern möchten, zur Gestaltung des darauf haftenden Ritterdienstes so willig als huldig bezeugen, sondern auch meine Lebenszeit in allen vorfallenden Occasionen zu Euerer Churfürstl. Durchlaucht Diensten wirklichen vorstellen als Euerer Churfürstl. Durchlaucht unterthänigster und treuehorsamster Diener Sigmund Karlik von Nezetitz. «²⁷⁷⁾ Kníže Radziwill poslal kurfirstovi tuto žádost ještě téhož dne a to dopisem, v němž udává: »Es hat mich mein *Cammerjunker* Sigmund Karlig von Nezetitz . . . ersucht, Euerer Churfürstl. Durchlaucht seine unterthänigste Supplication gehorsamst zu recommandiren. Wann nun im ganzen Oberland bewußt, daß er und seine betagte Mutter in ihren nahe an Holland gelegenen Gut Nahmgeist durch den Krieg eine Totalruin empfunden, gestalt ich vor zwei Jahren mit *Euerer Churfürstl. Durchlaucht* und Dero Allierten, den Kaiserlichen und Polnischen Truppen etliche Wochen unfern davon im Lager gestanden und gedachten Karligen dahero und daß er sonsten seine Jugend mit reifen und wolanständigen Qualitäten möglich geziert, zumalen auch neben den Seinigen der evangelischen reformirter Religion zugetan, vor *vielen Anderen in gnädigste Consideration zu ziehen geruhen*, als bitte . . . «²⁷⁸⁾

Velký kurfirst, jenž tedy Zikmunda osobně již znal a nad jím mladíky si ho vážil, vyhověl jeho žádosti již 21. srpna 1661. Zatím se však objevili přece nějací dědicové Stürmanovi, kteří nebyli ovšem srozuměni s tím, aby Zikmund nabyl statku Leisten, aniž by je odškodnil. Zikmund nemohl se, jsa ještě ve službě u Radziwilla, v Nahmgeistu déle zdržeti, pročež pověřil svého dobrého přítele a souseda šlechtice Adama Zikmunda z Wallenrodtu, aby jej v této záležitosti zastupoval. Wallenrodt vyjednával nato se zástupcem Stürmannových dědiců, braniborským generálním auditorem Ondřejem Adermannem. Dne 2. listopadu 1661 dohodli se tito dva na úřadě v Pr. Hollandu, že dědicové Stürmannovi odstoupí Zikmundovi řečený statek za tutéž cenu, za niž jej rok předtím Stürmann sám koupil, avšak s podmínkou, že jim též nahradí to, co nebožtík na zvelebení statku již vynaložil. Nebylo toho mnoho. Dle konaného šetření pouze 250 m. Wallenrodt tyto peníze a trhovou cenu za Zikmunda na úřadě v Pr. Hollandu ihned složil a obdržel na to od Adermanna stvrzení.²⁷⁹⁾

Když se pak Zikmund své dvořanské služby u knížete Radziwilla vzdal a na své statky se přestěhoval, hleděl asi všemožně je-

²⁷⁷⁾ Archiv stát. v Berlíně Rep. 7 N: 81—3.

²⁷⁸⁾ Tamtéž.

²⁷⁹⁾ Archiv státní v Královci, spisy Etats-M., znač. 51 d, svaz. XI., l. 243 až 244, příl. Ee. n

jich výnosnost zvýšiti a je zvelebiti. Proto podal r. 1662 kurfirstovi následující novou žádost: »Nachdem ich das Gut Leisten im Holländischen Amt, so in sechs Lehn — und so viel Cöllmische, beederseits aber ganz wüsten Huben bestehet, wegen der Naheit von meinem anderen zu Nahmgeist und Schönfeld habenden *Armutchen* käuflich an mich brachte, aber neben vielen anderen großen Elend, so die Ruin des Ortes mit sich bringet, auch die Beschwerde des Postreiten (welches doch, weil Holland und Preussischmark nur drei Meilen von einander und die Briefe von einem Ort zum anderen ohne Abwechslung gar leicht fortgehen, nicht eben nöthig wäre) vor mir gefunden . . . dahero (ich) von Euerer Churfürstl. Durchlaucht die hohe Gnade . . . mir erbitte, mein wüstes Gut Leisten vom Postreiten zu befreien, item die sechs Cöllnischen Huben selbigen Guts mir zu Lehen und *adligen* Rechten neben einer Kruggsrechtigkeit (da ich die Freiheit des Schanks vorhin schon besitze) erblichen zu verschreiben.«²⁸⁰⁾ Velký kurfirst vyhověl této žádosti dne 9. prosince r. 1662 jen částečně; osvobodil totiž Zikmundův statek Leisten od dosavadní povinnosti k službě poštovní (Postreiten), svolení k udržování krčmy na témže statku obdržel ale teprve Zikmundův bratr Karel a to teprve r. 1686, jak později bude ještě uvedeno. O tom, co Zikmund na svých statcích ještě zařídil a jak tamní hospodářství vůbec upravil, prameny nám ničeho bližšího nevypravují. Avšak Zikmund nehospodařil ani na Nahmgeistu dlouho, nýbrž odevzdal záhy další hospodaření opět své matce a šel za jiným povoláním. Bojovná krev Jiříkova uplatňovala se také v žilách jeho dvou nejmladších synů. Oba se stali válečníky. Zikmund byl důstojníkem braniborským, Karel Radziwillským a polským. Kdy Zikmund svou důstojnickou dráhu započal, není rovněž známo, avšak r. 1669 byl již majorem, z čehož soudím, že se stal důstojníkem brzo po r. 1662. Jako major byl nějaký čas opět dvořánem a to u vévody de Croy, jenž se r. 1669 po smrti Boguslava Radziwilla stal téhož nástupcem totiž místodržitelem ve Východních Prusích. Nový místodržitel učinil Zikmunda svým nejvyšším hofmistrem.²⁸¹⁾ Také není známo, jak dlouho pak Zikmund v této důstojnosti setrval, víme ale, že byl deset let později opět vojákem tělem i duší, že hrdinně bojoval jako podplukovník v braniborském jezdeckém pluku jenerála v. Hülsen proti Švédům a Dánům a že padl při vítězném útoku Braniborů na švédský ostrov Rujan.²⁸²⁾ Velký kurfirst vzpomíná jeho hrdinné smrti ve svém reskriptu daném dne 21. března 1679 Zikmundovu bratru Karlovi, ale označuje ho ještě jako majora v pluku Croyském.²⁸³⁾ Zikmundův dlouholetý dobrý přítel brani-

²⁸⁰⁾ Archiv stát. v Berlíně, Rep. 7, Nr. 81—5.

²⁸¹⁾ Viz pramen v pozn. 260.

²⁸²⁾ Viz pozn. 260.

²⁸³⁾ Archiv stát. v Berlíně, Rep. 7, Nr. 81—3, sv. I., l. 24.

borský rada Jan Rayer udal naproti tomu, když byl r. 1695 slyšen jako svědek, zcela přesně, že Zikmund byl naposled podplukovníkem ve shora dotčeném jezdeckém pluku a že padl na ostrově Rujaně proti Švédům jako podplukovník.²⁸⁴⁾ Řekl jsem již na jiném místě, že Zikmund se neoženil a že zemřel svobodný a bez vlastních dědiců. Snad po trapných zkušenostech svého bratra Jiřího Štěpána již netoužil po manželství anebo byla toho příčinou obětavá láska k matce, jejíž zalíbení v hospodaření na Nahmgeistu nechtěl přivedením nové paní rušiti. Také jeho mladší bratr Karel se ženil teprve v pokročilém věku, když matka byla již mrtva. Dědicem Zikmundovým se stal bratr Karel, jemuž z pruských statků Nahmgeistu a Schönfeldu patřil stejný podíl jako Zikmundovi již od r. 1643. Karel se však o tyto statky dlouhá léta nestaral a nechával užitek z nich Zikmundovi a matce. Zikmund držel kromě těchto statků a nově získaného statku Leisten ještě jakýsi statek na Litvě a to v zástavě za 2000 pol. zl., jež kdysi půjčil knížeti Boguslavu Radziwillovi. V pramenech nazývá se tento statek Malcouo.²⁸⁵⁾ Osady takového jména na Litvě dnes není. Tuším, že to byla osada na jihozápadu od hradu Slucku, která dnes Malkoviči sluje. Zikmundovi i jeho dědici Karlovi spravoval týž statek jejich bratr Jiří Štěpán Karlík, zmínil jsem se však, že týž užitek z tohoto statku bratrům prý nikdy neodvedl (viz str. 88). Nikde jsem se také nedočel, že Zikmundovi byl někde postaven nějaký epitaf. Český ten hrdina odpocívá asi podnes na ostrově Rujaně.

O.

KAREL III. KARLÍK Z NEŽETIC,

druhý syn Jiříkův z třetího manželství.

Poslední Karlík, který ještě právem užíval starého hesla »z Nežetic« po dávné kolébce svého rodu, byl Jiříkův nejmladší syn Karel. Byl to tedy poslední dosud zjištěný Karlík z Nežetic a musíme mu přiznati, že dlouhou řadu svých předků ukončil čestně. Byl to muž nad obyčej vzdělaný a šlechtetný. Dosáhl tak velkého jmění, že v té příčině předčil snad všechny své předky. Několikrát byla již zmínka o tom, že se Karel narodil v Gdansku r. 1630. Tam v evangelickém kostele sv. Petra a Pavla byl též 16. července pokřtěn. Při křtu dostal pouze jedno jméno: »Carolus«. Jeho otec se nazývá

²⁸⁴⁾ Viz pozn. 260.

²⁸⁵⁾ Tamtéž.

v matrice krátce: »Herr George Karlick« a matka dokonce jen: »Catharina«, přes to není pochyby, že to byli titíž manželé, kteří r. 1627 v témže kostele byli oddáni (viz str. 55). O Karlovi z doby jeho dětství a mládí nevíme bohužel více, než co bylo již pověděno v životopise jeho bratra Zikmunda. Měl tři poručníky, Němce, kteří ho vychovávali tak, jak to jeho tehdejší poměry vyžadovaly. Studoval asi také jen na německých školách jako jeho bratr Zikmund, avšak byly to školy nad vší pochybu dobré, neboť dochované po Karlovi vlastnoruční písemnosti dokazují, že Karel byl dobře vyškolený, že měl pěkný sloh — ovšem tehdy obvyklý, že uměl dobře německy a polsky, kteréžto řeči se patrně ještě lépe přiučil ve službách u knížete Boguslava Radziwilla, do nichž vstoupil již v mladých letech, jak nám udává ve svém kšaftu, o němž dále bude řeč. Karel nebyl však, jako jeho bratr Zikmund, jen dvořenínem Radziwillovým, nýbrž sloužil u tohoto hned od počátku jako voják. Byl důstojníkem v onom pěším pluku, jež Velký kurfirst Radziwillovi r. 1656 daroval. Jako důstojník tohoto pluku zúčastnil se bez pochyby i druhé polsko-švédské války, která v témže roku vypukla a do r. 1661 trvala, neboť za rok postoupil již na kapitána^{286a)} a byl pro svou udatnost pochválen i Velkým kurfirstem. Když totiž Karel r. 1657 kurfirsta požádal o svolení, aby si pro své Poláky a Švédy vypálené statky mohl opatřiti potřebné stavební dříví a palivo ze zeměpanských pustin v sousedním okrese Preus. Mark, vyhověl Velký kurfirst »*uznávaje jeho užitečné a v různých případech již prokázané, udatné a zcela věrné služby*« této žádosti okamžitě a vyrozuměl hejtmana v Preus. Mark i svého nejvyššího lovcího o tom, že Karlovi dovolil, aby si z dotčených pustin po svůj celý život mohl vyvážeti úplně zdarma stavební dříví i palivo, kolik toho pro sebe a své statky bude potřebovati.^{286b)}

^{286a)} Jako Radziwillský kapitán byl Karel tehdy vyslán z Královce na Radziwillské panství v Slucku na Litvě a protože jeho cesta vedla přes tábor vojska polského, opatřil mu kníže Radziwill potřebný pas od polského vojevůdce Gasierowského. (Archiv stát. v Berlíně, Rep. 7, N: 9 C 4 b: inventář Radziwillského archivu l. 78.)

^{286b)} Archiv státní v Královci knih. odděl. č. 309 (Hausbuch des Amtes Preus. Mark I.) l. 709: »Wir Friedrich Wilhelm, Markgraf von Brandenburg . . . Nachdem wir uns des edlen unseren lieben getreuen besonderen Carols Karlick von Neselitz fürstl. Radziwillschen Capitäns unterthänigster nützlich und in sonderlichen Occasionen uns erwiesener tapferen ganz treuen Dienste in Gnaden erinnern und er bei uns anhalten lassen, daß wir ihm mit freien Bau- und Brennholz zu seinen sowol von denen Polnischen als Schwedischen völlig abgebrannten Gütern Zeit seines Lebens gnädigst zu statten kommen wollen, als haben wir . . . (verordnet), daß er aus Unseren Preussischen Wildnissen an Bau- und Brennholz, so viel er dessen zu seiner und seiner Güter Notdurft bedürfen wird, auf jedesmalige Anweisung Unseres Wildniß-Bedienten daselbst zu stellen und ohne Entgeld und umsonst auszuführen Zeit seines Lebens befugt sein soll, ingestalt wir unseren Preussischen Jägermeister gnädigst anbefehlen . . .«

Dokud válka trvala, nemohl Karel této výhody používat. Slyšeli jsme, že válka se odehrávala r. 1659 právě v okolí Karlíkovských statků, že Švédové obléhali město Pr. Holland a že Poláci a jejich braniborští spojenci s Velkým kurfirstem a knížetem Boguslavem v čele měli několik neděl ležení přímo u Nahmgeistu. Není pochyby, že Karel i jeho bratr Zikmund se nalézali tehdy v onom ležení a že měli tudíž příležitost na své statky občas dohlížeti; přes to však nemohli zabránit tomu, aby jejich majetek nebyl čím dále tím více poškozován. Teprve po skončení války r. 1661 počal Zikmund, jak již dříve bylo pověděno, své a bratrovy statky znova upravovati, při čemž mu zajisté přišlo vhod ono právo, jež si Karel již tři léta před tím od kurfirsta vymohl. Karel sám neměl však ani po válce času, starati se o své statky, nýbrž odevzdal jejich správu úplně bratrovi a sloužil jako důstojník dále, nikoliv však v braniborském anebo Radziwillském vojsku, nýbrž v armádě polské. R. 1661 byl již královským polským majorem, při tom však ještě stále ve službách knížete Boguslava Radziwilla, jež jej hned po válce učinil velitelem své pevnosti Birži na Litvě. V Radziwillském archivu v Nieswieži dochovalo se 14 dopisů, jež Karel poslal knížeti Radziwillovi do Královce.²⁸⁷⁾ Pouze jeden dopis, totiž ze dne 7. července 1661 je datován z Varšavy, kde se Karel patrně osobně představil, když byl jmenován polským majorem; všechny ostatní dopisy byly psány ze zámku v Birži. 12 dopisů pochází z r. 1661, dva dopisy z r. 1665. Starý hrad Birži (něm. Birsen) v gubernii Kovenské, hlavní to sídlo Radziwillů na Litvě, byl kdysi tak opevněn, že měl ještě za času Karlova vzhled a název vojenské pevnosti; v 18. stol. byl však zbořený a byl přeměněn v nynější zámek vypínající se nad jezerem, u něhož a podél silnice vedoucí k městem Ponevěži a Radziwilliskám leží městečko Birži, jež bývalo sídelním městem knížectví Biržského. Nyní má 3000 obyvatelů.²⁸⁸⁾ Hrad Birži proslul v dějinách hlavně tím, že jeho majitel tam hostil též cara Petra Velikého, jež se na tomto hradě dne 8. března 1701 sešel s tehdejší králem polským Augustem Silným a s ním se dohodl o společné válce proti Švédům.²⁸⁹⁾ Karel Karlík byl velitelem tohoto hradu od r. 1661 až do své smrti r. 1688, tedy 27 let a těšil se po celou tuto dobu z neobyčejné důvěry jeho majitelů knížete Boguslava Radziwilla a pak jeho dcery Luisy Charlotty, která r. 1669 zdělila po smrti otcově vedle jiných panství a statků i ono říšské knížectví, po němž se Radziwillové nazývali knížaty z Birži a z Dubinek. Uvědomíme-li si, jakým vlivem a bohatstvím Radziwillové tehdy slyňali, poznáme, že postavení Karlovo, jež jako velitel nejdůle-

²⁸⁷⁾ Přír. údaje na str. 16. Dopisy obsahují vesměs jen zprávy o tažení vojska a sdělení hospodářská.

²⁸⁸⁾ C. G. Reicker: Alphab. Ortsverzeichniss der russ. Ostsee-Provinzen Liv-, Est- u. Kurland (Reval 1908).

²⁸⁹⁾ Meyers Convers. Lexicon II 902; Ottův Nauč. Slovník heslo Birži.

těššího hradu Radziwillského byl jeden z nejpřednějších úředníků tohoto mocného rodu, bylo nadmíru skvělé a pochopíme, proč Karel se ho nezřekl, ani když se r. 1679 po smrti svého bratra Zikmunda stal jediným majitelem otcovských statků Nahmgeist, Schönfeld a Leisten ve Východních Prusích. Karlovo postavení však nebylo jen skvělé, ale bylo též neobyčejně výnosné. Ono velké jmění, jež Karel po sobě zanechal, získal týž v Birži. Takové jmění nemohl si ovšem nastřádati jen ze svého služného, i když připouštíme, že toto bylo přiměřeno důležitosti a zodpovědnosti Karlova úřadu. Karel v Birži zbohatl proto, že byl též obchodníkem, jenž se neohlížel na předsudky tehdejší junkerské šlechty pruské, která jakékoliv obchodování považovala za nedůstojné své stavovské povýšenosti. Nevíme bohužel, jaký obchod provozoval, ale byl to obchod se zbožím vyváženým do ciziny, obchod ve velkém a tak výnosný, že mnoho tisíc činilo clo, jež Karel z tohoto obchodu odváděl polskému eráru. Uslыšíme, že po jeho smrti dva polští židé, kteří drželi v zástavě litevskou celní komoru v Birži a Ponevěži, požadovali od vdovy Karlovy více než 100000 zl. za clo, jež prý Karel ze svého obchodování polskému eráru zůstal dlužen. Byly z toho dlouholeté spory; vdově Karlově se však podařilo nalézt kvitance, jimiž mohla dokázati, že Karel povinné clo vždy řádně zaplatil. Nebylo také z jiných důvodů pravděpodobno, že Karel polský erár úmyslně poškodil, neboť byl všeobecně znám a ctěn jako muž zámožný, štědrý a šlechtný a z této pověsti těšil se také v Polsku. Víme již, že byl také polským důstojníkem a že jím zůstal, ačkoliv se nevzdal své služby u knížete Radziwilla, jež ho vázala k stálému pobytu na Litvě. Ale nejen to! Karel byl jako polský důstojník ještě povýšen. R. 1679, když jeho bratr Zikmund zemřel, nebyl již jen majorem, nýbrž král. polským podplukovníkem. Jsa takto na Litvě dvojnásobně dobře zaopatřen, neměl ovšem mnoho chuti navrátiti se do Prus na osiřelé otcovské a bratrské statky. I žádal proto pruské vlády, by mu dovolila tyto lenní statky prodati, nebo je ještě více zadlužit. Pruská vláda předložila jeho žádost Velkému kurfirstovi jakožto tehdejšímu zeměpánu a týž vyhověl opět velice blahovlnně Karlovu přání, an dal dne 21. března 1679 pruské vládě v Královci dopsati: »Daß dem Carol Karlick, königl. Polnischen Oberstlieutenant und fürstlich Radziwillischen Commandanten zu Birsen auf seine im Amt Holland gelegenen, zu Magdeburgischen Rechten verschriebenen adeligen Huben in Nahmgeist und Schönfeld und 6 Huben zu Leisten, welche zu Cöllnischen Rechten verschrieben und weil die Jahre her, da seine abgelebte(sic) Mutter bei den vielen Durchzügen und Kriegsbeschwerden den nötigen Unterhalt auf selben Gütern nicht haben können, auch der eine Bruder Sigismundus Carlick Major des fürstl. Croyschen Regimentes, welcher auf der Insel Rügen geblieben, ein Vieles zu seiner Montirung aufgenommen, mit Schulden beschwert, der Consens,

daß er entweder selbige Güter verkaufen oder ein Anlehen von 10000 Thalern zur Bezahlung der vielen Schulden darauf aufnehmen möge (erteilt werde), weil dann zum Verkaufe oder Verpfändung solcher Güter, wenn sie nicht auf Appertur stehen, wie diese, da der Supplikant noch ein starker Mann, welchen Gott mit Erben versehen kann, auch noch ein Bruder vorhanden, der Consens nicht versagt werden mag.²⁹⁰⁾

Zmínil jsem se již na jiném místě (str. 82), že Karel tohoto svolení ku prodeji nebo zadlužení svých statků potom přece nepoužil. Statky neprodal asi z ohledu na svou starou máteř, která na nich přes 40 let hospodařila a jež by se zajisté těžce byla s nimi loučila. Peníze si Karel na ně také nevypůjčil, protože měl sám peněz dost, takže někdy ani nevěděl jak s nimi naložiti. Jakousi velkou sumu peněz byla dlužna Karlovi obec města Gdanska. Karel tuto pohledávku městu Gdansku r. 1677 sice vypověděl a chtěl v červnu r. 1678 sám přijeti do Gdanska, aby si tam svůj kapitál i prošlé úroky, o něž dlouho již neupomínal, vyzdvihl.²⁹¹⁾ Avšak nepřišel si pro peníze ani r. 1678, ani ve třech dalších letech, až mu obec gdanská r. 1681 svůj dluh sama vypověděla a ho žádala, by si peníze vzal zpět. Karel ale ani pak nespěchal peníze si vyzdvihnouti, nýbrž prosil, aby si je obec gdanská ještě dále ponechala a to pouze za 4% úroky, kdežto mu dříve platila 5½% úroků.²⁹²⁾ Dalším důkazem, že Karel měl tehdy spíše přebytek než nedostatek peněz, je okolnost, že si v téže době ve Východních Prusích koupil ještě jiné dva statky: Gaudken a Dammerau v obvodu hejtmanství Fischhausen, z nichž onen měl 20, tento 30 lánů pozemků. Tyto statky patřily původně bratru Karlovy matky Ondřeji Mohrenbergovi z Baratovic, který je postoupil r. 1637 svému zeti Arnoštovi von Auer. Syn a dědic tohoto Ondřej von Auer je však r. 1672 prodal braniborskému nejvyššímu strážmistru Arnoštu Ludvíkovi von Möhlen. Potom toho litoval a protože jeho

²⁹⁰⁾ Archiv stát. v Berlíně, Rep. 7, N: 81—3, Vol. I, fol. 24; Archiv státní v Královci, spisy Etats-M., znač. 51 d, sv. I, l. 1b až 1e.

²⁹¹⁾ Dopis Karlův datovaný v pevnosti Birži (Festung Birsen) dne 4. listopadu 1677 a adresovaný »denen hochedlen und großachtbaren und hochgeehrten Herren Herren Bürgermeister und Rathe der königlichen Stadt Dantzig, meinen sonders hochgeehrten Herren« v archivu stát. v Gdansku, odděl. 300/52: »Literae procerum et dignitariorum in Litvania« č. 422. Dopis je opatřen pečeti Karlovou vyobrazující známý erb Karlův (pannu v lodičce) a *vlastnoručním* podpisem Karlovým: »Carol Karlick von Nezetitz Oberslieutenant und Commandant.«

²⁹²⁾ Druhý dopis Karlův v témže archivu (odděl. 300/53; č. 1072), datovaný v zámku (Schloß) Birži dne 27. srpna 1681 a Karlem rovněž vlastnoručně podepsaný. Karel se v dopisu omlouvá: »Wie woll ich nun daßselbe Geld auch gerne empfangen wollte, so behindert mich doch daran, daß ich die Obligation nicht bei mir, sondern an einem abgelegenen Orte (Nahmgeist?) habe, wohin ich vor diesesmahl mich von der mir vertrauten Vestung nicht erheben kann.«

manželka Marianna, dcera Pavla Kochanského, byla neteří Karlovou, prosil Auer tohoto, aby statky zpět koupil a tak rodině zachoval, což Karel také učinil.²⁹³⁾ S koupí těchto statků souvisela asi také pohledávka, kterou Karel měl za rychtářem města Fischhausen Pavlem Grunauem. Nevíme, jak velká tato pohledávka byla, ale zajisté nebyla nepatrná, neboť Velký kurfirst na žádost Karlovu vyzýval r. 1686 a 1687 svou pruskou vládu v Královci, by Karlovi k splacení této soudně již dávno prokázané pohledávky konečně dopomohla.^{294a)} Velký kurfirst si Karla patrně vážil, i když týž již nebyl v jeho službách. R. 1686 povolil mu na jeho žádost, by si na svém statku Leisten mohl založit zájezdný hostinec neboli krčmu, což Karlovu bratru Zikmundovi r. 1662 ještě odepřel.^{294b)} V této době nabyl Karel opět jiných a mnohem větších statků. Od tehdejšího vévody Bedřicha Kazimíra Kuronského, jemuž vypomohl nějakou hotovostí, obdržel v zástavu dva statky na Litvě. Byly to statky Solomesz nedaleko Birži a Swiadose (Swyadosze) u města Wilkomíře, za něž prý Karel jmenovanému vévodovi dal 24000 ř. tolarů.²⁹⁵⁾ Karel držel ve Wilkomířském kraji také jakýsi dvůr (Vorwerk) Wuluyn (Wyluyn) a to rovněž v zástavě, prý za 2000 ř. tolarů, jež půjčil své velitelce, dceri knížete Boguslava Radwiwilla, princezně Luise Charlottě.²⁹⁶⁾ Když pak tato

²⁹³⁾ Archiv státní v Královci, knih. odděl. č. 172 (Hausbuch des Amtes Fischhausen I.), l. 148, č. 410 (Lehenstabelle d. Amtes Fischhausen), l. 919, 923 č. 409 (Lehenbuch des Amtes Fischhausen), l. 3—9; přír. též svazek »Kochanski« v genealog. sbírce Wallenrodové v býv. král. knihovně v Královci.

^{294a)} Archiv státní v Berlíně, Rep. 7, N: 79—10 a Rep. 7, N: 138. Pod náhovor uvedenu značkou je založen rozkaz, jež dal Velký kurfirst dne 27. února 1687 přednostovi své finanční komory: »wir remittiren hiemit an Dich des Oberslieutenants und Commendanten zu Birsen Carol Karliken wider Paul Grunau in puncto debiti uns gehorsamst eingegebene Supplication und befehlen die Sache zu untersuchen und Uns Bericht abzustatten, damit dem Supplikanten zu demjenigen, was er durch Urteil in Recht erstritt, verholffen werde.«

^{294b)} Karel v dotčené žádosti uvedl: »Es hat die Stadt Elbing nah an Euerer Churfürstl. Gnaden Amt Holland ein Dorf Buchwald genannt, welches vornehmlich im Winter, wenn der Drausen-See bestanden, viel reisende Kaufleute aus Polen mit Getraide und anderen Waren nach und von Elbing fahren, daneben auch aus Mangel der Krüge und Herberge in diesem Herzogtum nicht voll unterkommen, sondern in dem Asyl zu Buchwald einkehren und sich enge behelfen müssen, dem aber Euerer churfürstl. Gnaden Unterthanen und dem reisenden Manne zum Besten durch gnädigste Verleihung einer Kruggerechtigkeit in gemelten meinem dörflein Leisten bald geholfen werden könnte.« [Archiv státní v Královci, Rep. III Nr. 7 (Adelsarchiv, svazek »Carlick v. Nezetitz«) a Rep. III. Nr. 31 (Krug-Sachen).]

²⁹⁵⁾ Archiv státní v Královci, spisy Etats-M., znač. 61 d species facti vyhotovená ze spisů dne 2. srpna 1718: »... zwei Pfandcontracte des seeligen H. Carl v. Carlicks, welche er mit Seiner Durchlaucht Herzog Friedrich Casimir von Curland unter dessen Unterschrift geschlossen...« Viz též v archivě státní v Berlíně, Rep. 7 Nr. 81-3, Vol. I., fol. 39—51.

²⁹⁶⁾ Archiv státní v Berlíně, Rep. 7 Nr. 13 K 45 g, svazek »Karlick v. Nestelitz«. Přír. též vývodů na str. 113.

r. 1686 ze zástavy vykoupila jiný statek Radziwillský, panství Taurogen, tehdy v knížectví Žmudi (Samogitien) ležící, musil jí Karel vypomoci hotovými 13210 ř. tolary, začož ovšem vykoupené panství sám obdržel v zástavu.²⁹⁷⁾ Městečko Taurogen, hlavní to osada soujmenného panství, leží dnes v gubernii Kovenské, v rosijenském újezdě na řece Juře při silnici vedoucí z Rigy do Tylže asi 6 km od pruských hranic. Bývalo kdysi střediskem Radziwillského majetku a má nyní 5800 obyvatelů.²⁹⁸⁾ Panství Taurogen (něm. Taurogen) patřilo na počátku 17. stol. markrabatům braniborským, r. 1639 prodal je však markrabě Jiří Vilém za 18000 dukátů polskému šlechtici Pavlu Bomarackému. Od jeho nástupců je koupil r. 1653 za 70000 zl. kníže Januš II. Radziwill, dal je ale později v zástavu za 80000 zl. podplukovníku Bohumíru (Gottfriedu) von Budenbrock, jehož potomci pak své zástavní právo postoupili šlechtici Ivanu Trockému Rosochaczkému. Od dědiců tohoto je vykoupila princezna Luisa Charlotta, zastavila je však ihned znova a to Karlu Karlíkovi. Když jí pak Karel, jak se dále dovíme, ze zástavní ceny prominul 10000 tolarů a jeho dědička princezně také zbytek dluhu slevila, darovala princezna celé po druhé vykoupené panství v upomínku na svého záhy zvěčnělého prvního manžela Ludvíka markraběte braniborského bratru tohoto Velkému kurfirstu Bedřichu Vilémovi, v jehož rodě se panství to potom udrželo až do našich dob.²⁹⁹⁾ Byl to tedy naposled korunní statek německých císařů a stal se všeobecně známým zejména tím, že ruský car Alexandr I. r. 1807 v Taurogen podepsal příměří, po němž následoval mír tylžský, a že r. 1812 dne 30. prosince byla tam smluvena tak zv. konvence taurožská o neutralitě Prusů ve válce Napoleonově s Ruskem.³⁰⁰⁾ Když Karel Karlík obdržel panství r. 1686 v zástavu, přijal do svého majetku i všechny památky a svršky, jež se na panství nalézaly. O tom byl sepsán zevrubný inventář, jež Karel vlastní rukou podepsal, který ale za mého času v archivě královeckém nebylo již lze nalézt.³⁰¹⁾ Z pozdějších inventářů a map však poznáváme, jak rozsáhlé bylo toto panství a jak bohatý byl jeho fundus instructus.³⁰²⁾

Karel byl tudíž boháčem již jako držitel tohoto jednoho panství. Kromě již uvedených patřily však Karlovi na Litvě ještě dva

²⁹⁷⁾ Archiv stát. v Královci, spisy Etats-M., znač. 131 Taurogen fasc. aa I.; archiv stát. v Berlíně, Rep. 7 Nr. 81-3, Vol. I., fol. 65.

²⁹⁸⁾ Ottův Nauč. Slov. XXV. 127.

²⁹⁹⁾ Přír. prameny v pozn. 297, dále v archivě stát. v Berlíně, spisy v odděl. Rep. 7 Nr. 179—199 a v odděl. 9 Nr. 9 C 3—4.

³⁰⁰⁾ Viz pozn. 298.

³⁰¹⁾ Archiv stát. v Královci, spisy Etats-M., znač. 131a svaz. I. č. 15.

³⁰²⁾ Přír. Rkp. S 40, 4° v měst. knih. v Královci (str. 280 katalogu rukopisů, sepsaného drem A. Seraphinem).

statky. V městečku Birži náležel mu prý jakýsi dvůr³⁰³) a po bratru Zikmundovi zdědil statek Malcuouo (Malcwo), z něhož ovšem žádných užitků neměl, poněvadž mu je jeho bratr Jiří Štěpán, jenž též statek spravoval, neodváděl rovněž tak, jako je neodvedl bratru Zikmundovi (viz str. 88). Karel mohl ale těchto užitků lehce oželeť a slyšeli jsme, že jich při svém tak značném jmění vskutku nepohřešoval a že naopak svému dlužníku Jiřímu Štěpánovi ještě peněžními půjčkami vypomáhal. Neměl tehdy také nikoho, pro koho by byl strádal. Matka byla již v pozeňnaném věku, přes 80 let stará a kromě toho úplně zaopatřená užitky ze statků nahmgeistských. Karel sám byl již 54 let starý a při tom ještě svobodný, jak dokazuje kšaft jeho matky z r. 1684. Rok na to dlel Karel v Nahmgeistu.³⁰⁴) Soudím, že počátkem tohoto roku zemřela jeho matka, že Karel přijel, aby jí pohřbil a její pozůstalosti se ujal. Tehdy asi přemýšlel, jak má s tímto dědictvím a s celým svým jméním naložit pro případ své vlastní smrti, na niž ho upomínaly první příznaky nemoci, již byl krátce na to zachvácen. Jiří Štěpán byl již mrtev a potomek, který po něm zůstal, nebyl pravým Karlíkem. O tom Karel věděl, proč jistě nepomýšlel na to onoho podvrženého syna svého bratra učiniti svým dědicem. Z Karlových nevlastních bratrů po prvním manželu jeho matky žil ještě Ondřej Kochanski. Starší a mladší bratr tohoto Pavel a Michal Řehoř Kochanski nebyli již na živu. Avšak jak Ondřej tak i Pavel měli četnou rodinu.³⁰⁵) Karel však, jak se zdá, k těmto příbuzným

³⁰³) Archiv stát. v Berlíně, Rep. 7 Nr. 13 K 45 g (svazek Karlick v. Nestlitz): německý překlad rozsudku pol. krále Jana III. ze dne 19. května 1690.

³⁰⁴) Archiv stát. v Královci, spisy Etats-M., znač. 61 d. Pruská vláda odesílá dne 29. prosince 1722 do Berlína dopis Karlív datovaný v *Nahmgeistu* dne 13. června 1685, jenž byl nalezen v archivě Radziwillském. S další zprávou ze dne 8. července 1723 zaslala též pruská vláda do Berlína ještě tři jiné dopisy Karlovy datované dne 1./I. 1678, 17./I. 1679 a 3./XI. 1680, není však uvedeno, odkud Karel tyto dopisy poslal. Jednaly prý jen o záležitostech jeho rodiny. Těchto čtyř Karlových dopisů jsem v Berlíně bohužel nenašel.

³⁰⁵) Pavel Kochanski, jenž býval tajemníkem švédského krále Gustava Adolfa, měl s manželkou Hedvikou roz. Wongrowskou syna Mikuláše Štěpána (nar. r. 1650 v Gdansku), jenž byl potom polským podplukovníkem a ženat s Annou Kateřinou v. Krockov, a tři dcery: Kateřinu, manželku Rafaela Jaszynského, Mariannu, choť dříve již připomenutého Ondřeje von Auer a Annu, manželku Friedricha von Auer. Ondřej Kochanski býval polským rytmistrem a držel po otci statek Gr. Malsau, potom i statky Sigewitz a Damaschke. Se svojí manželkou Zofii, dcerou braniborského plukovníka Gneonalda Reinholda von Krockow měl tři syny: Michala Arnošta, Františka Zikmunda a Karla Boguslava a dvě dcery Kateřinu Elišku a Barboru Zofii. Oba starší synové zemřeli před otcem a otcovy statky dědili syn nejmladší Karel Boguslav, jenž byl ženat s Evou, dcerou českého exulanta Františka Albrechta Kapouna ze Svojkova, a Ondřejovy dcery, z nichž se starší Kateřina provdala do rodu Mohrenbergů z Baratovic, mladší Barbora do rodu pruských šlechticů von Krockow. Manžel této byl braniborským plukovníkem, manžel oné majorem. (Přir. rodokmeny Kochanských v geneal. sbírce Koenigově v rukop. odděl. býv. král. knihovny v Berlíně, dále v genealog. sbírce Wallenrodově v býv. král. knihovně

mnoho nepřilnul. Raději by byl své jmění zanechal příbuzným po otci, potomkům rodu Karlíků. Vzpomínal snad, že slyšel jako chlapec otce a později i svého mnohem staršího bratra Jiřího Štěpána vypravovati, že otec měl v Čechách mimo Jiřího Štěpána ještě jiné starší syny, že měl tam bratra, strýce a že ty všechny až na syna Zikmunda Šťastného ve vlasti zanechal. Není však vyloučeno, že Karel slyšel o těchto českých Karlicích anebo o jejich potomcích i s jiné strany. Uvedl jsem již, že během obou polsko-švédských válek měli nejprve Jiřík a pak zejména jeho synové Zikmund a Karel příležitost seznámiti se v Pr. Hollandu s družinou švédského krále Gustava Adolfa, jehož tajemník Pavel Kochanski byl Jiříkův pastorek a nevlastní bratr Zikmunda a Karla (viz pozn. 305). R. 1659, když Švédové obléhali město Pr. Holland, byl vychovatelem švédského královice týž Job Ludolf,³⁰⁶⁾ o němž jsem v předcházejícím svazku (str. 16) vyprávěl, že mnoho cestoval, že byl též v Čechách a že si z Čech přinesl od rytíře Humprechta Račina z Račina kroniku mistra Adama z Nežetic. Někjaký čas později, r. 1675, byl Ludolf hostem Velkého kurfirsta³⁰⁷⁾ a jestliže ho Karel nepoznal již dříve, sešel se s ním pravděpodobně on anebo bratr jeho Zikmund tehdy, dověděli se takto o kronice, kterou si Ludolf z Čech přivezl a Ludolf jim snad pak dokonce řekl, že mu dárcem této kroniky Humprecht Račín kdysi vyprávěl, že rod onoho slavného mistra Adama z Nežetic, jehož Račín asi za předka Karlíků z Nežetic pokládal, v Čechách ještě žije, ale v nouzi. Na to vše není ovšem přímých dokladů, ale nedovedu si, uvažuje o všech těchto okolnostech z dosud známých pramenů, vysvětliti, co jiného by Karla bylo pohnulo, že 40 let po úmrtí svého otce poslal do Čech spěšného posla (Expressboten), aby tam vyhledal jeho strýce, tamní Karlíky z Nežetic. Nevíme pohříchu, kdo byl jeho posel, je však nanejvýš pravděpodobno, že Karel tímto poselstvím pověřil svého osvědčeného služebníka Františka Fritsche, jenž již Karlovu bratru Zikmundovi věrně sloužil a od něho zato výhost z poddanství dostal, který však přes to i v Karlových službách zůstal až do téhož smrti. Tento Fritsch byl totiž, když se podvržený syn Jiřího Štěpána pokoušel o bohatou pozůstalost Karlovu, korunním svědkem Karlovy kšaftovní dědičky a měl — jak se dále dovíme (viz str. 133, 138) — hlavně dosvědčiti, že Karel tohoto vetřelce za příslušníka svého rodu nikdy neuznal, že chtěl naopak celé své jmění zanechatí svým českým strýcům, že z té příčiny vyslal do Čech spěšného posla, aby tyto strýce tam vyhledal a o Karlovu

v Královci, viz též rkp. XV f 432 fasc. 13 str. 57 v knihovně města Gdanska a v arch. stát. v Královci knih. odděl. č. 302, l. 409, č. 303, l. 77—80, 294, 373 až 375, jakož i spisy Etats-M, znač. 51 d, sv. XI, l. 268—272, příl. Rr a j. v.

³⁰⁶⁾ Přír. prameny cit. v pozn. 55, na str. 16 svazku předešlého.

³⁰⁷⁾ Viz tamtéž.

úmyslu vyrozuměl. Teprve když se posel ze své cesty navrátil s nepořízenou, udáváje, že byl sice tam, kde měl Karlíky vyhledati, že jich však na těch místech již nezastihl,³⁰⁸⁾ změnil Karel svůj úmysl, oženil se a učinil universální dědičkou svého jmění svou manželku, kterou se stala pruská šlechtična Anna Kateřina z Kling-spornu a z Blausteinu, mladá to ještě dáma, neboť byla o třicet let mladší než Karel.³⁰⁹⁾ Karel slavil s ní sňatek 4. října 1685 v Královci v tanním zámeckém kostele. V matrikách tohoto kostela čteme o tom jen kratičký záznam: »Der hochwolgeborene Herr Carl Carlick von Nezetitz und die hochedelgeborene Jungfrau Anna Catharina von Klincksporn wurden am 4. Oktober 1685 kirchlich getraut.«³¹⁰⁾ Jména kněze, jenž snoubence oddal a jména jejich svědků nejsou v matrice uvedena. Není mi také známo, zdali Karel dostal se svou manželkou nějaké věno, je to ale pravděpodobno, protože s ní uzavřel svatební smlouvu, v kteréž ji obvěnil dvěma tisíci ř. toлары. Avšak dlouhé manželské štěstí nebylo souzeno ani Karlovi. Sotva že se oženil, onemocněl vážně a jeho manželka, od níž doufal, že dostane syna a dědice, byla potom jen jeho ošetřovatelkou v nemoci. Tomuto úkolu táž dostála velice svědomitě. Karel sám jí dal o tom co nejlepší svědectví a to ve svém kšaftu, jež sepsal v předtuše své brzké smrti dne 27. října r. 1687 na zámku v Birži.³¹¹⁾ Čteme tam doslovně:

»Im Nahmen des dreieinigen unsterblichen Gottes Amen. Wie das menschliche Leben aus heiliger göttl. Schrift sowol als täglicher Erfahrung insgemein gebrechlich, schwach und sterblich vorgestellt u. genug erwiesen wird, unterdessen aber das Ende desselben unbekannt ist, als weil in dieser christlichen Betrachtung ich Carl Karlik von Nezetitz auch als ein Mensch mich meiner Sterblichkeit erinnere dazu ich diesen meinen letzten Willen (zumalen der liebe Gott wie itzo mit Leibeschwachheit bei mir angeklopft) noch bei guter Vernunft und vollen Verstande verfassen u. aufsetzen lassen: also bitte ich meine herzliche und als dann nachgebliebene leidtragende Eheliebste Frau Anna Catharina von Klingspor denselben (meinen Leib) christl. Gebrauche nach *ohne*

³⁰⁸⁾ Fritsch byl soudem vskutku vyslýchán, avšak nenašel jsem bohužel ve spisech mnou prohlédnutých jeho výpovědi, jinak bychom snad již také věděli, jaký příkaz onen posel od Karla obdržel, kde v Čechách strýce svého pána hledal a kde jich nenašel. (Přir. pozn. na str. 142.)

³⁰⁹⁾ Uslyšíme dále, že manželka Karlova zemřela r. 1738, 78 let stará. Narodila se tudíž r. 1660, kdežto Karel se narodil r. 1630 (viz str. 123).

³¹⁰⁾ Matrik der Evangelisch deutsch-reform. Burgkirche zu Königsberg i/P.

³¹¹⁾ Doslovné opisy tohoto kšaftu viz v státním archivě v Berlíně, Rep. 8 Nr. 113b), Vol. I., fol. 106—113, alleg. Nr. 9 a v státním archivě v Královci spisy *Etats-M.*, znač. 51 d, sv. XI., l. 247—257, příl. Gg. Tři dny po sepsání

kšaftu psal Karel ještě praporečnicku Chwalkowskému a radovi Rayerovi, oběma v záležitosti markraběnky.

übrigen Gepränge dennoch ehrlich und rühmlich der Erden, *wenn ich in Lithauen sterbe, in der Birsischen evangelischen Kirche, wo ich aber in Preussen mein Leben beschliessen sollte, zu Hirschfeld beizusetzen* u. zu bestättigen lassen. Unterdessen aber erstlich mich wende zu meiner herzlieben Ehefrauen Frau Anna Catharina von Klingspor, danke derselben vom Herzen vor alle Zeit unseres wie wol kurzen so doch christfriedlichen ehelichen Lebens mir erwiesene Treue und beständige Liebe, nicht weniger wie vor die bei meiner Leibesgebrechlichkeit und in zunehmenden Schwachheiten an mich gewandten Pflege und unverdrossenen Fleiss u. sorgfältigste Wartung. Gott der Vergelter alles Guten sei ihr Vater, Schutz u. Rat u. tröste sie in allen Creutz- und Widerwertigkeiten, lohne ihr mit zeitlichen und ewiger Wohlergehen, die durchlauchtigste Markgräfin, meine gnädigste Markgräfin, meine Frau, bitte ich unterthänigst u. zuversichtlich, dass sie meiner nachgelassenen Witve in diesem Lande, in welchem sie fremd ist, hochfürstlich und gnädigst helfen wolle und wie ich obbenannter meiner herzlieben Ehefrauen eheliche Liebe und Treue, Sorge und Mühe nicht allein zu verdanken, sondern auch möglichst zu vergelten mich schuldig befinde, also, weil ich meine oftgenannte Ehefrau vertestire, vermache, verschreibe ihr und gebe hiemit all mein Eigenes u. Wohlerworbenes, will auch ausdrücklich, dass es ihr gegeben werde, Alles das Meine u. Hinterlassene, es sei in diesem oder anderem Lande, alle meine beweglichen und unbeweglichen Güter, Kleinodien, bar Geld, Gold, Silber, Zinn, Messing alle meine Schriften

Ich vergesse auch nicht der hochfürstl. Gnade des durchlauchtigsten Fürsten Herrn Herrn Boguslaff Radziwills, meines weiland gnädigsten Fürsten u. Herrn, *welchem ich von meinen jungen Jahren an eine geraume Zeit zu Felde u. in Garnison gedient*, dazu mir täglich in Sinn kommt die hohe fürstliche Gnade der durchlauchtigsten Fürstin Frauen Frauen Louise Charlotte Markgräfin zu Brandenburg hochgedachten höchstseligen Herrn Fürsten Frau Tochter, meiner gnädigsten Markgräfin und Frauen, gegen mich, ihren unterthänigsten Diener gnädigst erzeugt, und in deren unterthänigsten Diensten auch ich eine Gute Weile so ehrlich als treu verharret, offerire demnach aus unterthänigster beharrlicher Treue Ihro Durchlaucht meiner gnädigsten Fürstin u. Frauen Frau Louise Charlotte Markgräfin von Brandenburg von meiner Verlassenschaft an Geld 10000 Thaler Silbermünze, welche hochgemeldete meine gnädigste Markgräfin also zu empfangen haben wird, nämlich, wenn ihr das Gut Tauroggen, welches sie mir pfandweise verhandelt, wieder einzulösen belieben würde, sie die gemeldete 10000 Thaler einbehalten u. das übrige auf dem Gute Tauroggen haftende Geld meiner nachgelassenen Wittib auszukehren gnädigst belieben würde. Sollte aber Tauroggen eher eingelösst werden, als

mich der liebe Gott mit Tod von der Welt abfordern würde, so soll dennoch meine Witwe solche specifizierte Summe von meiner Verlassenschaft meiner gnädigsten Markgräfin zukehren.

Von meinen bei des durchlauchtigen Herrn Bogislaff höchstseligen Angedenkens Regimente zu Fuss geleisteten Dienste habe ich noch einige Reste; denselben entsage ich mich gänzlich dergestalt, dass meine Witwe diese Verdienste zu praetendiren keine Macht habe. Denen Kochansken, meiner lieben Stiefbrüder Erben, allen zusammen anschreibe ich das Gut Nahmgeist u. Leisten mit allen seinen Pertinenzen, die summa, welche Dero churfürstl. Durchlaucht auf diesen allergnädigst consentirte; die Privilegien von u. zu den Gütern gehörigen Vesten (Handfesten) sind zu Königsberg in der Skatula, welche in dem Kasten v.(?) in der fürstl. Markgräflichen Canzelei bei Herrn Rat Fehren in Verwahrung stehen, zu finden. Diese Privilegien sollen sie deren Erben Einem, welcher dazu von ihnen benannt wird aufgeben u. überdem noch von meiner Verlassenschaft denen Kochansken Erben zu Teilen 6000 Thaler, das Gut Gaudeken soll aber meine nachgelassene Witwe frei besitzen, so lange bis sie in ihrem Witwenstand u. bei meinem Namen bleibt, so sie sich aber zum andermal verhehlichen würde, soll das Gut Gaudeken ebenmässig wie Nahmgeist u. Leisten an die Kochansken Erben von meiner Witwe, doch nicht eher, als ihr in der *Heiratsnotul* verschriebene 2000 Reichsthaler, paraphernat Schmuck u. Notirtes von den Kochansken Erben völlig ausgekehrt werden, (abgetreten werden). Dagegen sollen die Kochansken Erben alle Schulden u. Praetensionen (*deren ich zwar keine weiss, noch mir vermute*, aber einige oder mehr auf die Güter Nahmgeist, Leisten u. Gaudeken von Seiner churfürstl. Durchlaucht oder anderen möchten gemacht werden) auf sich nehmen, damit die Witwe mit Nichten behindert noch mit einer Bezahlung beschwert würde. Ferner sollen die Kochansken Erben bei Antretung des Gutes Nahmgeist u. Schönfeld u. Leisten dem Herrn Major Mohrenberg Baratowitz 1000 Thaler zu erlegen schuldig sein, ich aber bitte u. ermahne die Kochanski Erben sämmtlich, dass freund- u. friedlich mit einander sich theilen.

Herrn Oberstlieutenant Stephan Nikolaus Kochansken sollen von meiner Verlassenschaft ein Paar guter Stuten gegeben werden. Herrn Franz Siegmund Kochanski Capitän vermache ich noch a parte 2000 Th. *benest einem meiner besten Pferde mit einem vergöldeten Pferdezeug* u. roth gestickten Sattel. Herr Carl Boguslaw Kochanski vermache ich ein gutes Pferd von meiner Verlassenschaft, der Jungfer Anna Marie v. Klingsporn, meiner Ehefrauen leiblichen Schwester . . . 1000 Thaler. Wann es Gott gefallen würde, mich aus diesem zeitlichen Leben abzufordern allhier zu Birschen, verschreibe ich zu dem evangel. reform. Spital 500 fl. . . . zum Unterhalte an wahre Arme, denen evangel. reform. Priestern

zu Birsen 1000 fl., der evangel. reform. Kirche 500 fl., denen Schuldienern bei dieser Kirche 200 fl., dem Herrn Johann Richard Fehren churfürstl. Rat, welcher mit mir vor langen Jahren her aufrichtige Freundschaft gepflogen, danke ich vor dessen mir oft erwiesene Güte u. verschreibe demselben aus meiner Verlassenschaft 500 Thaler Silbermünze, ein Paar Stuten u. einen jungen Hengst. Dem *Franz Fritschen*, meinem Diener, welcher von seiner Jugend an erst meinem seligen Bruder Sigismund Karlik bis an seinen Tod, hiernach mir schon etzliche Jahre treu, fleissig u. aufrichtig gedient, soll die Schrift, in welcher ihn mein seliger Bruder von der Unterthänigkeit frei- u. losgesprochen u. überdem noch 200 Thaler u. ein gutes Pferd verschrieb (solche Schrift ich zu mir genommen) ausgefolgt u. also festgehalten werden, dass er die 200 Thaler erst von meinem seligen Bruder verschriebenen u. das Pferd nicht allein, sondern noch 400 Th. guter Silbermünze bekomme, alles aus meiner Verlassenschaft; dass ihm aber deshalb nichts an seinem Lohne gekürzt werde! Dem Stanislaus Leskinsken, meinem Schreiber vermache ich 100 Th. u. ein gutes Pferd, dem Koch Jörgen Hensel 100 fl., dem Hansen, weil er ein alter Knecht und lange bei mir gewesen, über seinen Lohn 100 Thaler, dem Jakob Stallknecht über seinen Lohn 60 fl., dem Stanislaus Kutscher über seinen Lohn 30 fl., dem Jäger, wie wol er nicht lange bei mir gewesen, 20 fl., dem Jungen (pázeti) Christian 30 fl., ein gutes Kleid u. Klapper u. soll freigelassen werden. Die anderen Jungen aus Preussen, ob sie wol meine Unterthanen sind, der eine namens Friedrich Knabe, der andere Martin Patke, sollen doch zum Gedächtnis meiner, jeder 100 fl. lithauischer Münze nach meinem Tod haben, aber nicht in Händen bekommen, sondern das Geld soll zu guten Leuten ihnen zu Nutzen gelegt werden, damit sie es vermehren. Diese beiden Jungen sollen auch von dem Gute Gaudeken frei u. los bleiben.

Damit nun dieses Alles u. also festgehalten werde, erwähle ich zu Vormündern meiner herzlieben Ehefrauen Frau Anna Catharina v. Klingsporn den wohllehrwürdigen hochwohlgeborenen Herrn *Grafen v. Lehnsdorf Excellenz Preus. Oberstburggrafen, Herrn v. Creutzen, gewesenen Hauptmann u. jetzigen Preussischen Kanzler Excellenz, Herrn Oberstleutenant v. Lüren auf Pellen Erbherrn u. Herrn Heinrich Johann Hahn, liefländ. postolni oder Obolnickischen u. Gutbinschen Güter Starosten*. So geschehen im Schlosse Birsen den 29. Octob. 1687. Zu diesem meinem »Testamente unterschreibe ich meine eigene Hand«:

(L. S.) Carl Karlick von Nezeticz.

(L. S.) Oswald von Kleist, erbetener Zeuge.

(L. S.) Joh. Casimir v. Bolzheims, erbetener Zeuge.

(L. S.) Joh. Joachim v. Putkammer, erbetener Zeuge.

Anno 1688 den 26. Feber ist vorgeschriebenes Testament des weiland wohlgeborenen Karl Karlik v. Nezetitz Oberstlieutenants u. Commandanten in Birschen mit angehängter Clausula in fine, dass es den curländischen Gerichtsbüchern inserirt und von denen Notarien beglaubigt werde, Actis iudicii primae instantiae Mitau gerichtlich einbelangt worden.

Urkundlich unter dem aufgedruckten hochfürstl. Gerichtssiegel u. des Secretarii desselben eigenhändige Unterschrift.

Actum Mitau anno et die ut supra

Johann Philipp Quiel duc. iudic. Mitau secretarius.

Ze závěrečné doložky soudu mitavského³¹²⁾ poznáváme, že Karel nebyl 26. února r. 1688 již na živu. Není však jisto, kdy zemřel. Ve spisech týkajících se jeho pozůstalosti, udává se jako jeho úmrtí den jednou 2. únor, jindy zase 12. únor.³¹³⁾ Jistě však zemřel v měsíci únoru a nikoliv v březnu nebo dokonce v dubnu r. 1688, jak ve své svědecké výpovědi z r. 1695 omylem udal braniborský rada Jan Rayer (viz pozn. 260). V pramenech není též určité zmínky o tom, kde Karel zemřel, mám však za to, že dokončil svůj život na zámku Biržském. Uslyšíme totiž, že se jeho vdova zdržovala na tomto zámku ještě delší čas po Karlově smrti a že tam ještě 2. dubna dleli i Karlovi příbuzní z rodiny Kochanských, kteří se patrně zúčastnili Karlova pohřbu a pak neodjeli dříve, dokud neměli zajištěno své dědictví. Zemřel-li tedy Karel v Birži, byl zajisté dle svého přání pohřben v tamním evangelickém kostele. Dotazoval jsem se tamního pastora (viz pozn. 8), zdali se v kostele zachoval pohřební kámen Karlův anebo jiná památka na něj, ale nedostalo se mi na to přímé odpovědi. O Karlovu pozůstalost, již jeho přítel a přední úředník princezny Luisy Charlotty novogrodský praporečník Chwalkowski odhadl na 700000 zlatých polských ve zlatě,³¹⁴⁾ nastaly záhy velké a dlouholeté boje. První, kteří s jeho závětí nebyli spokojeni, byli jeho nejbližší příbuzní, nevlastní bratr Karlův Ondřej Kochanski a dědici již zemřelého Pavla Kochanského (přir. pozn. 305). Vdova Karlova je však brzo upokojila a došlo mezi oběma stranami k následující úmluvě:³¹⁵⁾

»Vergleich der Kochansken Erben u. z. des Andreas Kochanski, Michael Stephan v. Kochanski und Andreas v. Auer in ehelicher

³¹²⁾ Město Mitava bylo tehdy hlavním sídlem vévodů Kuronských, od nichž Karel, jak dříve bylo uvedeno, držel dva statky v zástavě. Z té příčiny byl kšaft Karlův předložen také soudu mitavskému a zanesen do lamních knih.

³¹³⁾ Archiv stát. v Berlíně, Rep. 7, N: 81—3, sv. II, l. 119—154 Gutachten der Revisions-Kommission de dto. Berlin 1/5 1723 a l. 71—109 Gutachten des Advokaten fiscii ai. 1722.

³¹⁴⁾ Archiv stát. v Královci, spisy Etats-M., znač. 61 d, »Status causae ex actis judicialibus tribunalitiis deductis de dato 20./8. 1718«.

³¹⁵⁾ Archiv stát. v Královci, spisy Etats-M., znač. 51 d, sv. XI, l. 257, příl. H h.

Assistenz der Marie Anna Kochansken und der Anna Katharina Karlik v. Nezetitz, geborenen von Klingspor de dato Schloss Birsen 2. IV. 1688. Nachdem uns zu Ende unterschriebenen Kochansken Erben bei unserer Ankunft in Birsen unseres seeligen H. resp. Stiefbruders und Vettern, des hochedelgeborenen Herrn Carl Karlik von Nezetitz Obristlieutenant und Commendanten der Veste Birsen wolbedächtigt aufgerichtetes und hinterlassenes Testament de dato Schloß Birsen 29.(sic) Octobris 1687 auf unser inständiges Ansuchen von dessen hinterlassenen Wittib Frauen Anna Katharina von Karlik geborenen v. Klinspor gegeben und extradirt worden, haben wir Kochansken Erben nach zuvor reifer und wolbedächtiger Erwägung des von dem seelg. Herrn Obristlieutenant v. Karlik aufgerichteten Testaments es dergestalt eingerichtet und clausulirt befunden, daß wir dagegen nicht das Geringste zu sprechen, weniger einige Exception wider dasselbe einzuwenden Ursache haben, sondern wir uns Allen und jeden Kochansken Erben unsere Legate vormög dem Testament von der Frau Wittiben v. Karlik wirklichen zugestellet und wir sie zu unseren Händen bar empfangen, also gestehen wir Kochansken Erben den Empfang obbesagter legatorum nicht nur empfangen zu haben, besonders erkennen uns auch schuldig, die Frau Wittib zu quittiren dergestalt, daß wir Kochansken Erben aller und jeder Exception wider obberührtes Testament, auch ferneren Ansprüchen und Zusprüchen an die Frau Wittib uns begeben und versprechen auch von wolbesagter Frau Obristlieutenant v. Karlik wider uns oder unseren Eindrang und Unfug, so uns als nahen Anverwandten olnehin zusteht, zu assistiren und wider denjenigen von den Unsrigen, der die Frau Wittibe zu kränken oder auf einigerlei Art und Weise in dem Ihrigen zu turbiren suchen möchte, von uns selber zu vertreten, zu schützen und zu helfen. Welches dann öfters gedachte Frau Obristlieutenant v. Karlik mit Dank angenommen und hat in Ansehung der Liebe und Affection, so wolgemelte Kochansken Herren Erben vor Ihres resp. seeligen Herrn Stiefbrudern und Vettern letzten Willen bezeugen, auch zur Beibehaltung guter und beständiger Freundschaft zwischen ihnen, denen Kochansken Erben *über dero ihnen von dem seelig. Herrn Obristlieutenant testamentarisch vermachten Legate eine Obligation des hochedlen Herrn v. Kreytzen, die Summe von 11000 Reichsthalern in Preus. Silbermünze in sich haltende, aus freien Stüden geschenkt.* Ingleichen nimmt die Frau Obristlieutenant v. Karlick über sich die vermöge Testamentes an Herrn Major v. Mohrenberg zugefallenen und von den Kochansken Erben aus dem Gute Nahmgeist zahlenden 1000 Reichsthaler, was die Kochansken Erben mit gleichen Dank auf genommen

Intabulirt in den Curländischen Büchern von Mitau den 5. April: 1688«.

Vdova Karlova musila si tudíž přátelství Kochanských draze

vykoupení 12000 ř. tolary, zdá se však, že se k této oběti odhodlala z upřímné lásky a úcty k svému zvěčnělému choti, s jehož nejbližšími příbuznými se nechtěla rozhněvati. Karel měl ze všech Kochanských nejraději Františka Zikmunda Kochanského, jemuž ve svém kšaftu učinil největší odkaz, odporučiv mu kromě podílu na statcích nahmgeistských ještě 2000 ř. tolarů v hotovosti a jednoho z nejlepších koní s pozlaceným výstrojem a červeně vyšivaným sedlem (viz str. 105). Vdova Karlova krátce po oné úmluvě se zasnoubila právě s tímto Kochanským, z čehož soudím, že hleděla se zachovati ve všem po vůli Karlově. František Zikmund Kochanski byl tehdy nejstarší syn Karlova nevlastního bratra Ondřeje Kochanského a sloužil jako major, naposled jako podplukovník v braniborském vojsku. Dne 1. února 1689 obdržel papežskou dispensi, by se s vdovou Karlovou jakožto vdovou po svém uci mohl oženiti.³¹⁶⁾ K sňatku však nedošlo, poněvadž ženich krátce před svatbou zahynul na bojišti.³¹⁷⁾ Vdova Karlova jej obdarovala již jako nevěsta. Postoupila mu své statky Gaudken a Dammerau, jež jí Karel odkázal a aby mu jeho příbuzní po strýci Pavlu Kochanském, jimž týž statek původně patřil (viz str. 98—99), v tom nebránili, umožnila mu tyto odškodniti. Propůjčila mu totiž pouze na jeho dlužní úpis také svou pohledávku, za níž držela v zástavě statek Swiadose na Litvě a z níž tehdy ještě nebylo splaceno 5000 ř. tolarů.³¹⁸⁾ František Zikmund Kochanski tuto pohledávku pak zpeněžil, smluvil se 6. srpna 1688 v Nahmgeistu s dědici Pavla Kochanského tak, že tito od všech dědických nároků na statky nahmgeistské i na statky Gaudken a Dammerau upustili, zaplatil jim za to hotově 4000 ř. tolarů a ujal se potom obou nakonec uvedených statků sám, ponechav užítky ze statků nahmgeistských otcí a sourozencům.³¹⁹⁾ Po snoubencově smrti požadovala vdova Karlova, by jí Kochanští navrátili to, co onomu půjčila, avšak 5. září 1690, když již dlela v Královci, slevila Kochanským i tento dluh a prohlásila, že se vzdává všeho práva, jež by z téhož důvodu mohla činiti na statky nahmgeistské.³²⁰⁾ Slyšeli jsme dříve, že Karel odkázal statky nahmgeistské všem Kochanským k společné ruce; když se však dědicové Pavla Kochanského svých práv na ně vzdali, požadoval je pouze Karlův mladší bratr Ondřej Kochanski, který ještě žil, jsa již 70 let stár. I Ondřej Kochanski byl král. polským důstojníkem (rytmistrem) a majitelem tří velkostatků (viz pozn. 305). K statkům nahmgeistským nemohl však své dědické právo tak snadno uplatniti, neboť nebyly to statky svobodné, nýbrž léna

316) Genealog. sbírka Koenigova v býv. král. knihovně v Berlíně (přir. str. 13) svazek Kochanski.

317) Přir. pozn. 322 a vývody na str. 110.

318) Archiv stát. v Královci, spisy Etats-M., znač. 51 d, sv. XI, l. 334, přfl. X x.

319) Tamtéž, l. 260, přfl. I i.

320) Tamtéž, l. 334, přfl. X x.

povolená Karlíkům kurfirsty braniborskými, Karel nebyl tudíž ani oprávněn jimi kšaftovati. Pouze onu pohledávku na nich, kterou po matce zdědil a jejíž uznání za lenní dluh s jejího matka r. 1682 vymohla, měl právo dále odkázati. Tehdejší zeměpanský hejtmán v Preus. Hollandu Jan Albrecht v. Schönaich nechtěl dědické nároky Kochanského uznati a když se týž přes to statků nahmgeistských ujal, podal Schönaich 17. dubna 1690 do Berlína oznámení: »Daß durch Absterben des seelg. Oberstlieutenant Karling(sic) von Nesetitz, dessen Familie zugleich erloschen und soviel mir wissend, mit ihm der Mannesstamm und Helm ohne einige nachgelassene Erben des Stammes und Nahmens männlichen oder weiblichen Geschlechts ganz und gar abgegangen, die Magdeburgschen Lehn-güter Nahmgeist von 24 Huben, das halbe Dorf Schönfeld von 23 Huben, welche voritzo dessen Halbbruder der Rittmeister v. Kochanski genießet, caduc geworden und an Euere Churfürstl. Durchlaucht heimgefallen sind.«³²¹⁾ Ondřej Kochanski požádal nato tehdejšího braniborského kurfirsta Bedřicha III. (pozdějšího pruského krále Bedřicha I.) o výjimečné svolení, by v majetku těchto statků byl ponechán, odvolávaje se na to, že jeho syn František Zikmund zahynul v boji ve službách braniborských a že na statcích vážnou jako lenní dluh dvě pohledávky úhrnem 69765 zl. pol. neboli 23255 ř. tolarů, jež on zdědil dílem po své matce, dílem po bratru Karlu Karlíkovi. Kurfirst Bedřich vyhověl této žádosti 3. října 1691 následujícím reskriptem:³²²⁾ »Nachdem aus Unserem Amt Holland berichtet worden, als ob nach des Obristenlieutenant Carl Carlicken v. Nezetitz Tode die Nahmgeistschen Güter Uns caducirt, naher desselben Verstorbenen Halbbruder Andreas Kochansky(sic) aber unterthänigst vorgestellt, daß laut commissorialischer Untersuchung und Unseres in Gott ruhenden Herrn Vaters darauf erfolgte gnädige Confirmation und Consens seiner Mutter eingebrachtes und der Lehens Verbesserung gewandtes Heiratsgut von 39765 fl., sowie auch 10000 Thaler pol., worüber sein seeliger Halbbruder einen Consens erhalten, annoch darauf haften und er deshalb ein gutes Recht daran habe, Er uns danhero unterthänigst gebeten, wir wollten ihn bei solchen in gedachte Nahmgeistsche Güter habenden Rechten gnädigst schützen . . . Wann Wir dann die Billigkeit solches unterthänigsten Gesuches angesehen . . . als haben wir Uns dafür erklärt, daß bemelter Andreas Kochansky bei der Possession gedachter Güter so lange, bis er oder die seinigen ihre Befriedigung daraus erlangt, gelassen werden möchte. Als verleihen und verschreiben Wir mehrgedachten Andreas Kochansky und seinen Erben die oberwähnten

³²¹⁾ Archiv stát. v Berlíně, Rep. 7, N: 81—3, sv. I, l. 20.

³²²⁾ Tamtéž a v archivu stát. v Královci knih. odděl. č. 299 (Hausbuch des Amtes Preus. Holland) l. 439—441.

Nahngeistschen Güter zu solchen Rechten und Pflichten . . . und wollen, daß wenn Jemand solche Nahngeistsche Güter vermittelst Unseres gnädigsten Consenses acquirirt, derselbe ihm Kochansky oder den Seinen zuvor die obgedachte darauf haftende 69765 fl. als eine rechte Lehensschuld erstatten soll.«

Ondřej Kochanski však těchto statků již dlouho neužíval. Zemřel totiž r. 1692, načež jeho děti se rozdělily o otcovu pozůstalost tak, že jeho nejmladší syn Karel Boguslav Kochanski, jediný, který ze tří synů Ondřejových tehdy ještě žil, obdržel na svůj díl statky nahngeistské a statek Leisten, vše v odhadní ceně 27000 zl. pol., kdežto Ondřejovy polské statky Malsau, Sijewitz a Damaschke připadly jeho dcerám Kateřině Elišce a Barboře Žofii, z nichž první byla pak provdána za majora Ondřeje III. Mohrenbergera z Barotovic, druhá za plukovníka Martina Matyáše von Krockow.³²³⁾ Karel Boguslav Kochanski byl císařským válečným hejtmanem (Kriegshauptmann), po smrti otcově se však uchýlil na své nahngeistské statky a držel tytéž nerušeně až do své smrti.³²⁴⁾ Nemaje vlastních dědiců, odkázal ty statky ve své závěti³²⁵⁾ k dalšímu užívání své manželce Evě Amalii baronce Kapounové ze Svojkova, s níž obdržel 1000 ř. tolarů věna³²⁶⁾ a jež jich vskutku dlouhá léta užívala. Avšak r. 1717 vypátral pojednou pruský fiskus, že Eva k užívání těch statků již nemá práva, že lenní dluh, jenž na nich kdysi vázl, byl dlouholetým užíváním statků již splacen a to tím více, že ten dluh hned původně nebyl tak velký, jaký byl Ondřeji Kochanskému napočítán, neboť Karel Karlík obdržel prý sice r. 1679 svolení 10000 tolarů na ty statky si vydlužiti, avšak tohoto svolení nikdy nepoužil. Když se o tomto stavu věci dověděl tehdejší pruský král Bedřich Vilém I., udělil nahngeistské statky jako odumřelé léno svému generálu Jakobovi v. Bescheferu a nařídil r. 1718 pruskému fisku, by nového lenníka do statku uvedl, současně ale aby dědice Ondřeje Kochanského vyzval k podání přesného důkazu, že jejich domnělá pohledávka byla vskutku vynaložena na zlepšení léna.³²⁷⁾ Vdova a sestry Karla Boguslava Kochanského se pokusily o podání žádaného důkazu, vyšetřující komise však 3. července 1719 rozhodla, že dědicům Ondřeje Kochanského nepřisluší více než náhrada 14116 fl., jimiž kdysi Kateřina Mohrenbergerova přispěla Jiříku Karlíkovi k nákupu nahngeistských stat-

³²³⁾ Archív stát. v Královci, spisy Etats-M., znač. 51 d, sv. I, l. 145—147 a sv. XI, l. 133—137, příl. O.

³²⁴⁾ Statek Leisten zastavil Karel Boguslav Kochanski ještě sám v dluhu 2000 fl. šlechtici Gottfridovi Vilémovi z Bodecku. (Arch. stát. v Královci knih. odděl. č. 303 (Hausbuch des Amtes Holland VI), l. 77—80.)

³²⁵⁾ Archiv stát. v Královci, spisy Etats-M., znač. 51 d, sv. XI, l. 137—141, příl. P.

³²⁶⁾ Tamtéž, l. 268—272, příl. R r.

³²⁷⁾ Tamtéž, l. 392.

ků a že jsou z té příčiny povinni podati odpočet ze všech užitků těchto statků, jež Ondřej Kochanski a oni od r. 1688 přijali.³²⁸⁾ V této zoufalé situaci vzpomněli si dědicové Kochanští, že Karel Karlík měl staršího bratra Jiřího Štěpána, že tento byl ženat a že jeho manželka měla syna Samuela Michaela, jehož vydávala za syna svého chotě. I podařilo se jim naléztí tohoto podvrženého Karlíka z Nežetic, načež v Královci radostně ohlašovali, že rod Jiříka Karlíka nevymřel, že žije dosud na Litvě jeho vnuk po synu Jiřím Štěpánovi a že tudíž pruský král nebyl oprávněn propůjčiti nahmgeistské statky jako odumřelé léno osobě cizí. Samuel Michael Karlík se hlásil potom vskutku jako jedině oprávněný dědic těchto statků a generál Beschefer musil, jak dále podrobněji bude uvedeno, nejprve s ním a pak ještě s vdovou Karla Boguslava Kochanského, s její švagrovou Barborou Žofii v. Krockow a s téže dcerou Barborou provdanou za plukovníka v. Kalsow dlouhá léta se souditi, než mu nahmgeistské statky byly soudem přičeny.³²⁹⁾ Na základě závěrečného soudního nálezu potvrdil pruský král Bedřich Vilém I. generála Beschefera 2. října 1732 v majetku nahmgeistských statků, jež zároveň propustil z lenního svazku, proměniv je ve zboží svobodné, dědické.³³⁰⁾ Beschefer měl totiž jen dcery; jediný jeho syn zemřel před ním. Bescheferovy dcery pak statky zdědily, ale prodaly je 24. května 1743 majoru von Schmalenberg^{331a)}, po němž je zdědila jeho manželka prv provdaná Leutwinová, rozená Foestrová.^{331b)} Tato je postoupila r. 1763 svému synovi z prvního manželství Jiřímu Christianu Leutwinovi a jeho manželce Vilhelmině roz. Krügenerové.³³²⁾ Když tato ovdověla, provdala se za jakéhosi pana Liesa, jenž se r. 1797 připomíná jako »Regimentsquartiermeister« a držitel statku nahmgeistského.³³³⁾ Jak se pak týž statek dostal v majetek rodiny pánů v. Perbandt, není mi známo. Řekl jsem však již na jiném místě, že této rodině patřil statek Nahmgeist ještě r. 1912, kdy jsem tam zajel. Vzpomínám vděčně, jak mne jeho tehdejší majitel p. major v. Perbandt a jeho choť Asta roz. baronka v. Trischke laskavě vítali a pohostili. Statek Nahmgeist byl poslední útulek Jiříkův, poslední velkostatek Karlíků z Nežetic. Doufám proto, že i lask. čtenáře zajímalo, co se s tímto statkem událo, když přešel z držení Karlova v majetek jeho příbuzných po matce a jaké byly další osudy tohoto statku až do

³²⁸⁾ Arch. stát. v Berlíně, Rep. 7, N: 81—3, sv. II, l. 71—117.

³²⁹⁾ Tamtéž.

³³⁰⁾ Originál tohoto majestátu dochoval se až do našich dob na zámku v Nahmgeistu a byl mi r. 1912 tehdejším držitelem statku předložen.

^{331a)} Orig. smlouvy se nalézá v majetku nynějšího držitele statku Nahmgeist majora v. Perbandt.

^{331b)} Arch. stát. v Královci, spisy Etats-M., znač. 51 d, sv. XII.—XIV.

³³²⁾ Tamtéž.

³³³⁾ Tamtéž.

naší doby. Avšak ještě dříve než statek Nahmgeist přešly ostatní statky Karlovy v držení úplně cizích rodin. Statky Gaudken a Damerau přivlastnil si po smrti Františka Zikmunda Kochanského Ondřej v. Auer, od něhož je Karel dříve koupil. Karlův největší majetek, panství Taurogen, převzala od dědičky Karlovy braniborská markraběnka Luisa Charlotta, což mohla snadno učiniti, protože jí Karel, jak dříve bylo uvedeno, 10000 ř. tolarů ze zástavní ceny prominul a Karlova vdova splacení zbytku 3200 tolarů nežádala. Statek »Malcuo« zabral hned po smrti Jiřího Štěpána tehdejší náčelník rodu Radziwillského a již Karel se marně namáhal o to, by dostal aspoň těch 2000 tolarů zpět, jež jeho bratr Zikmund na týž statek Radziwillům půjčil.³³⁴⁾ Ostatní statky na Litvě, dvůr v Birži, dvůr »Wuluy« a statky Solomesz a Swiadose postoupila vdova Karlova narychlo svému *švagrovi* Janu Jindřichovi Hahnovi, podstolnímu livonskému,³³⁵⁾ který prý za ně utržil 4000 ř. tolarů a 70000 pol. zl.³³⁶⁾ Není známo, zdali Hahn vdově Karlově z těchto peněz něco odvedl; víme toliko, že za tyto statky vzal na sebe úkol zastupovati vdovu Karlovu proti všelijakým nárokům, jež by na ni jako na dědičku Karlovu byly činěny.^{337a)} Byl to zejména spor, který proti ní zahájili dva polští židé Israel Moysewicz a Isak Eliasewicz, kteří drželi v zástavě litevskou celní komoru v Birži a tvrdili, že Karel ze svého velkého vývozního obchodu, který v Birži provozoval, neodvedl přes všechno napominání ani haléře cla, takže jeho celní dluh nakonec činil sto padesát tisíc polských zlatých. Zaplacení tohoto dluhu požadovali jmenovaní židé náhle od Karlovy vdovy a dětičky. Protože však se táž zatím již z Litvy vystěhovala a žila ve Východních Prusích, posílali v l. 1689—1692 stále nové stížnosti na ni tehdejšímu braniborskému kurfirstovi Bedřichu III. Při tom dokazovali různými listinami, že vdova Karlova byla na jejich žalobu k zaplacení dotčeného dluhu již odsouzena vilkomírským soudem, že rozsudek ten potvrdil dne 20. ledna 1690 také polský král Jan III. a prosili, aby vdově Karlově na základě tohoto právoplatného rozsudku mohli zabaviti její jmění v Prusku, protože její zástupci bratří Jan Jindřich a Kryštof Ondřej Hahnové, kteří její statky na Litvě drží, dluh zaplatiti odepřeli.^{337b)} Za žida Moysewicze přimlouvali se u braniborského kurfirsta i litevský vojevůdce kníže Sapieha a markraběnka Luisa Charlotta, již Moysewicz r. 1690 poslal žalostnou stížnost, jaké těžkosti prý měl s ne-

³³⁴⁾ Viz pramen cit v pozn. 260.

³³⁵⁾ Jan Jindřich Hahn, nám již známý z kšaftu Karlova, v němž se připomíná jako svědek, byl bratr Kryštofa Ondřeje Hahna, pol. majora a podstolního, jenž byl ženat s Annou Marií v. Klingspor, sestrou to vdovy Karlovy. (Archiv stát. v Královci, spisy Etats-M., znač. 91 g, žádost vdovy Karlovy a jejího tehdejšího manžela jenerála Micrandra ze dne 4. II. 1692, příl. 3.)

³³⁶⁾ Arch. stát. v Berlíně, Rep. 7, N: 81—3, Vol. I, fol. 39—51.

^{337a)} Přír. vývody na str. 127.

^{337b)} Arch. stát. v Berlíně, Rep. 7, N: 45 g (svazek Karlick v. Nesetitz).

božtíkem Karlem Karlíkem, jenž mu žádného cla neplatil, ačkoliv z Birži stále velice cenné zboží vyvážel.³³⁸⁾ Kurfist Bedřich pokládal s počátku stížnost obou židů za oprávněnou a dal 28. prosince r. 1690 své vládě v Královci dopsati: „Weil nun die Rechtmäßigkeit sothanen Praetensionen erwiesen und besagte Witwe in Polen per sententiam definitivam zur Zahlung verurteilt wurde, als mögen wir den Lauf der Justiz nicht hemmen.“³³⁹⁾ Vdově Karlově hrozila tudíž již exekuce. Avšak její švagrové bratří Hahnové se jí ujali, prosili kurfirsta, by věc dal lépe vyšetřiti, tvrdíce, že o nějakém rozsudku soudu wilkomírského ničeho nevědí, že Karel Karlík nezůstal nikomu dlužen a že požadavky obou židů jsou holou smyšlenkou, což nejlépe prý dokazuje okolnost, že svůj požadavek snížili na 54.900 zl., kdežto původně od vdovy Karlovy požadovali o 100.000 pol. zl. více a v další žádosti pak prohlásili, že jim vdova Karlova své veškeré statky na Litvě a v Kuronsku postoupila, že oni tím převzali všechna práva a povinnosti, které jí z těch statků plynuly a žádali, aby kurfirst dal odkázati židy na ně jako na právní nástupce Karlovy pozůstalosti na Litvě.³⁴⁰⁾ Avšak ani Moysewicz nelenil. Sjednal si nové protekce, dokonce i přímluvu krále polského,^{341a)} takže kurfirst Bedřich byl v co největších rozpácích, jak se v této nemilé záležitosti má zachovati. Dne 5. září (26. srpna) r. 1691 rozkázal své vládě v Královci, aby bedlivě uvažovala o tom, jak by žid mohl býti uklidněn: »Wir also vor dem König (von Polen) und den Pollnischen Wojwoden, welche sich dieser Sache mit nicht geringen Ernst annehmen, nicht blamirt werden, als ob wir aus ungerechten Favor vor gedachten Frauen die Sache verzögerten oder gar derogierten. Allenfalls aber sie sich zu nichts verstehen will, so habt Ihr kraft neuesten Befehls in der Sache ohne Ansehung der Personen zu verfügen, was das Recht mit sich bringen wird.«^{341b)} Karlova vdova však měla v té době velice obratného i vlivného zastávce i v Prusku, totiž pruského generála barona Micrandra, za něž se, jak dále bude uvedeno, dne 28. srpna r. 1691 v Královci provdala. Micrander učinil pak tomuto hnusnému sporu brzký konec. Zajel si do Wilkoměře, přesvědčil se, že onen rozsudek tamního soudu, k němuž se oba židé odvolávali, a jehož potvrzení králem polským si tito r. 1690 vymohli, v knihách soudních není, že tudíž vůbec nebyl nikdy vynešen, nýbrž že byl jen předstírán nějakým padělkem. Mimo to našel v písemné pozůstalosti Karlově celní kvitance, jež dokázaly, že Karel povinné clo v l. 1677—1688 vždy řádně zaplatil. Micrander předložil tyto důkazy 4. dubna 1692 kurfirstovi,³⁴²⁾

338) Tamtéž.

339) Tamtéž.

340) Tamtéž.

341a) Tamtéž.

341b) Tamtéž.

který pak, nechtěje vzácným příznivcům podvodníkovým tak nepřijemnou zprávu dáti, vyřídil věc tím způsobem, že rozkázal 10. srpna 1692 vládě v Královci, by nenechala vdovu Karlovu oním židem již dále znepokojovati, nýbrž aby tohoto k litevskému soudu odkázala a to s odůvodněním, že litevský zástupce vdovy sám přiznal, že s jejím litevským majetkem převzal i všechny z něho plynoucí práva a povinnosti.³⁴³⁾ Tím se skončil jeden z oněch sporů, jež tak ztrpčily Karlově vdově její velké dědictví. Mnohem těžší a nebezpečnější byl její spor se Samuelem Michaelem Karlíkem, o němž dále vypravuji. Anna však pomocí svého manžela zvítězila i v tomto sporu. Teprve v druhém manželství nastal v jejím životě obrat k zaslouženému štěstí. V prvním manželství nebyla Anna asi šťastna, poněvadž Karel byl o třicet let starší a mimo to nemocný. Když si pak svou vzornou péčí a věrností získala Karlovu lásku a vděčnost a velké jeho jmění zdědila, pronásledovala ji všude závisť. Byla bohatá, ale cítila se slabou proti všem těm nepřátelům, které jí zděděné bohatství přivodilo. V této situaci toužila po nějakém oddaném ochránci a podala ruku k novému sňatku tomu, koho její zvěčnělý choť měl nejraději. Zlý osud jí však vyrval ženicha krátce před sňatkem. Její protivník Samuel Michael Karlík uvedl v jednom ze svých podání, že Anna byla na jeho zakročení na zámku Birži střežena, že však odtamtud za tmavé noci uprchla do Prus.³⁴⁴⁾ Udání toto nebylo asi pravdivé; není však pochyby, že Anna se na Litvě již necítila jistou a že plýtvala tím bohatstvím, které tam zanechala. Mnoho ze jmění Karlova tak promrhala. 17.000 ř. tolarů darovala Kochanským, v jejichž majetek přešly též statky Nahmgeist, Schönfeld, Leisten, Gaudken a Dammerau, 10.000 ř. tolarů podržela si podle odkazu Karlova markraběnka Luisa Charlotta, již pak Karlova vdova i zbytek dluhu 3200 tolarů slevila a co z pozůstalosti Karlovy na Litvě ještě zbylo, odevzdala do rukou svých švagrů, jen aby měla pokoj od svých tamních protivníků. Přes to jí ještě zůstalo 60.000 tolarů, což v té době bylo velkým jměním. Celé toto jmění darovala věnem svému druhému choti Jiřímu Adolfovi svobodnému pánu Micrandrovi, braniborskému generálu a veliteli pevnosti Frankfurt n. Odrou, jenž ji za to obvěnil celým svým majetkem v ceně 60.000 pol. zl. Sňatek se konal, jak již shora bylo podotčeno, 28. srpna 1691 v Královci a to v téměř kostele, v němž bylo požehnáno Anninu prvním manželství.³⁴⁵⁾ Již půl roku nato,

³⁴²⁾ Tamtéž. Viz též Arch. stát. v Královci, spisy Etats-M., znač. (odděl.) 91 (Lithauische Sachen).

³⁴³⁾ Tamtéž.

³⁴⁴⁾ Viz str. 126.

³⁴⁵⁾ Matrik der evangel. ref. Burgpfarrkirche in Königsberg i./P. Vdova Karlova nazývá se v příslušném zápisu »Frau Anna Katharina von Klingspor, verwittibte *Freifrau* Karlíck v. Nezestitz«.

6. března 1692, rovněž v Královci, sepsali šťastní novomanželé vlastní rukou a společně svou poslední vůli, jejíž doslov nám dokazuje, jak záhy k sobě přilnuli upřímnou láskou a neobyčejnou úctou.³⁴⁶⁾ Dotčená listina zní:³⁴⁷⁾

»Nachdem wir u. z. ich Georg Adolph des heil. Röm. Reiches Freiherr v. Micrander, churfürstl. Brandenburgscher General-Wachmeister und Gouverneur zu Frankfurt a/O., zu Sandersleben, Tamendorf und Klebau Erbherr und ich Anna Katharina vermählte Freifrau v. Micrander, geborene v. Klingspor uns aus sonderbarer Providenz des Allerhöchsten hier in Preussen mit einander vermählt, auch in solcher unserer Ehe in gewünschter Zufriedenheit und *großen Vergnügen* mit einander leben, als wünschen wir auch beiderseits nichts mehr, denn daß der große Gott uns bis unser spätes Alter beisammen erhalten und wo Er uns selig in diesem unserem *liebreichen* Ehestande unter anderen Glückseligkeiten auch mit gesunden und lebhaften Erben erfreuen möge. Alldieweil aber solches von des lieben Gottes gnädigen Willen dependirt und wir daher nicht eben wissen können, ob es demselben gefallen möchte, uns dieses erleben zu lassen, so hat uns inzwischen gebüren wollen, unserer Sterblichkeit uns zu erinnern und auf alle Fälle, wann Gott über den einen oder den anderen gebieten sollte, wegen unserer Verlassenschaft ein testamentum recipuum zu machen. Dafern es nun dem Allmächtigen gefallen sollte, mich Georg Adolph Freiherrn v. Micrander vor meiner herzlichsten Frau Gemahlin ohne Leibeserben durch den zeitlichen Tod abzufordern, so befehle ich anfänglich meine Seele Gott, ihrem Schöpfer... Den verblichenen Körper soll meine allerliebste Gemahlin ohne Waitläufigkeit und Gepränge in meiner Kirche zu Tamendorf, allwo ein Erbbegräbnis gebaut werden muß, beisetzen und in gedachten Kirchen ein zierliches Epitaphium im Marmor und anderen Stein, worin mein und meiner lieben Gemahlin Wappen ausgehauen, aufrichten lassen... Zu meiner einstigen wahren Erbin in meine Verlassenschaft will ich meine herzlichste Frau Gemahlin eingesetzt haben, um derselben zu beweisen, daß sie von mir über Alles in der Welt geliebt wird,

³⁴⁶⁾ Je zajímavé, že se hned po sňatku vyskytli lidé, kteří nepřáli vdově nového štěstí. Pomlouvali jí, že slíbila manželství královeckému měšťaninu a velkostatkáři Janu Reinholdovi Boyenovi (viz pozn. 182) a příslušná konsistoř donesla tyto pomluvy až ke dvoru kurfirstovu, jenž pak o té věci nařídil přísné šetření. Přišlo však najevo, že vdova Karlova nebyla zasnoubena s nikým jiným než s Františkem Zikmundem Kochanským, jenž r. 1689 v bitvě zahynul. Na nějaký sňatek s dotčeným Boyenem nikdy nepomýšlela nejen proto, že byl již tehdy 60 let starý, ale že byl všeobecně znám jako slabomyslný. Kurfirst pak konsistoř reskriptem ze dne 20./30. října 1691 pro její pomluvy velmi pokáral. (Archiv stát. v Královci, spisy Etats-M., znač. Rep. 7, (allg. Adelsarchiv) svazek »Micrander«.)

³⁴⁷⁾ Arch. státní v Královci, Rep. III, N: 15.

auch keinen Mensch weiß, dem ich lieber, denn ihr das Meinige gegönnt . . . Meiner liebsten Gemahlin eingebrachtes Vermögen hat sich in Allen auf 60.000 Thaler preus. Münze erstreckt und obgleich sie mir hierüber die freie Disposition gelassen, so werde ich doch nebst Gottes Hilfe solches mit ihrer Einwilligung zu unserem Nutzen so anzulegen beflissen sein, daß das Allergeringste davon nicht entwendet, sondern vielmehr gebessert werden soll. Zu dem Ende verspreche ich, daß nach meinem Tode sie nicht allein ihre oben eingebrachten 60.000 Tholar, sondern auch noch über dem von den Meinigen die Tamendorfschen Güter zu einem standesmäßigen Witwensitz besitzen soll und alle meine andere Habe und Vermögen außer dem Gute zu Sandersleben, welches nach meinem Tode, im Falle ich keine männlichen Erben nachlassen sollte, meinem lieben Bruder, Friedrich Wilhelm v. Micrander, weil es ihm solchergestalt ohne dem als ein Mannslehen gebührt, gänzlich anheimfallen und verbleiben soll, jedoch mit dem Vorbehalt, wofern der höchste Gott uns mit einer Tochter segnen würde, daß derselben ein Tochtertheil daraus zufließen soll . . . So hoffe, daß meine liebste Gemahlin dasjenige, was sie ohne ihr eingebrachtes Vermächtnis von dem Meinigen nebst dem, was ich ihr bei Antritt unserer Heirat, welches sich an liegenden und fahrenden über 60.000 Gulden poln. belaufen wird, als ein Zeichen meiner herzlichen Liebe annehmen werde.«

»Was hingegen (— psala vlastní rukou zase vdova Karlova —) mich Anna Catharina vermählte Freifrau v. Micrander, geborene v. Klingspor betrifft, so kann ich auch anfänglich meinem Gott nicht genug danken, daß er mich so gnädig wiederum versorgt und an einen solchen Cavalier vermählte, von dem ich mit Hand und Herz bekennen kann, daß ich ihn Allein aus herzlicher Liebe zu seiner würdigen Person und derselben rühmlichen Qualitäten aus vielen anderen erwählt, zu ihm auch das feste, unabläßige Vertrauen habe, er werde, wie bisher, also auch ins Künftige und bis an mein Ende mich nicht allein lieben und dadurch alle diejenigen, die unsere Heirat vielleicht nicht gerne gesehen, in der That beschämen, sondern mir auch glauben wird, daß ich lebenslang meine größte Ehre und Freude darin suchen werde, ihn in allen Dingen mit ungefärbten herzlicher Liebe und gebührenden Respekt zu begegnen. Zu dem Ende ich auch Alles das Meinige, so ich zu ihm gebracht, ganz willig und mit Freuden zu seinen Händen und freien Disposition nicht allein in meinem Leben darbiere, sondern im Falle mich auch der liebe Gott für immer ohne Leibeserben aus dieser Zeitlichkeit abfordern sollte, befehle ich für allen Dingen meine Seele ihrem Schöpfer und Erlöser, den Leib aber der Erde, wozu ihn mein Eheherr, gleich wir er verlangt, auch ohne Gepränge zur Ruhe bringen lassen will, setze aber dabei meinem *herzallerliebtesten* Ehegemahl Herrn Georg Adolph Freiherrn v.

Micrander zu meinem einstigen, wahren Erben ein also und gestaltet, daß er, weil ich sonst keine Not habe, denen ich was zu vermachen schuldig, *meine Blutsfreunde auch vorhin von mir schon so viel an barem Gelde als auch sonst bekommen, daß sie wol damit zufrieden sein können*, solches insgesamt, in diesen oder anderen Landen als sein Propereigentum behalten und Niemanden davon etwas herauszugeben schuldig sein soll, wozu mich nicht allein die aufrichtige Liebe gegen ihn, sondern auch die Herkömlichkeit, weil er mir Alles das Seinige vermachte, obligirt und beklage, daß es in meinem Gemüte bei weiten noch nicht zureicht, mich auch nach meinem Tode seinen bestandenen guten Andenken dadurch bestens zu recommendiren, wie auch seinen und seiner Familie Aufwachs dadurch zu befördern.«

Tento kšaft podepsaný i zpečetěný Micrandrem a jeho manželkou byl pak 6. března 1692 odevzdán v úschovu doktoru práv a tajnému radovi Zikmundovi Döscherovi, u něhož zůstal uložen až do smrti Micrandrovy. Do státního archivu v Královci byl odevzdán teprve r. 1890 a to se 6000 jinými kšafty od vrchního zemského soudu v Královci.³⁴⁸⁾ Generál Micrander byl znamenitý muž, jemuž se v dějinách německého válečnictví zachovává trvalá památka.³⁴⁹⁾ Již jeho otec a děd byli důstojníky; otec byl naposled císařským plukovníkem. Micrander se narodil r. 1640 a byl již jako mladík asi 22ti letý velitelem setniny v armádě švédské, v níž započal svou důstojnickou dráhu. R. 1663 vstoupil do císařských služeb a bojoval v čele svobodné setniny, kterou si sám najal, proti Turkům. R. 1667 sloužil na doporučení presidenta císařské válečné rady knížete de Conzago téhož strýci Principi de Bonolo a to v armádě, již císař poslal do Italie na ochranu koruny španělské a státu milánského. I tehdy velel své vlastní setnině. Potom bojoval zase proti Turkům a byl r. 1673 jmenován podplukovníkem. Rok nato získal ho Velký kurfirst pro armádu brandenborskou a když se mu podařilo najmouti za krátký čas tolik nových žoldnů, že z nich mohl vytvořiti velký pluk o osmi setni-

³⁴⁸⁾ Přír. časopis ›Deutscher Herold‹, roč. XX (1889), str. 65 a v knihovně genealog. spolku ›Herold‹ v Berlíně, rkp. E 317—318.

³⁴⁹⁾ Přír. životopisy Micrandrovy, uveřejněné v Allg. Deutsche Biographie, sv. XXI str. 701—704, v ›Mitteilungen des Histor. Vereines für Heimatskunde zu Frankfurt a./O. sešit 15—17 (roč. 1885) str. 53—55, v Kneschkes Allg. Deutsches Adels-Lexicon VI, 286—287, v Königs Biograph. Lexicon III, 46, v Gauhes Hist. Helden-Lexicon (1726), v Schönings: Die Generale der Chur Brandenburgschen u. kgl. preus. Armee 1640—1849 a j. v. Viz též Gottlieb Friedländer: Die kgl. allg. Kriegsschule str. 13, Spiesz: Brandenburgische Münzbelustigungen, Krause: Greifswald u. der Grosse Kurfirst im J. 1676 (Rössler Zeitschrift f. preus. Gesch. XX, 373), v. Consaz: Gesch. des kgl. preus. Cadettencorps, hlavně však Dr. W. Bruchmüller: Zwischen Sumpf u. Sand (Deutscher Verlag, Berlin 1904) kapitola IV. (str. 101—119): ›Ein adliger Hofhalt in der Neumark am Beginn des 18. Jahrhunderts.‹ a v král. knihovně v Berlíně genealog. sbírku Koenigovu, sv. 60, č. 70 ›Micrander‹.

nách, povýšil jej Velký kurfirst dne 18. července 1677 na plukovníka a velitele tohoto nového pluku, s nímž pak následujícího roku obléhal a dobyl město Greifswald. Jsa potom nějaký čas velitelem v Greifswaldu, osvědčil schopnost k takové službě tak, že ho Velký kurfirst již 2. listopadu 1679 jmenoval guvernérem důležitější pevnosti — města Frankfurtu n./O. Dříve již, ale zejména od r. 1679, Velký kurfirst potřeboval Micrandra též k službám diplomatickým. Také císař, k němuž byl častěji Micrandera vyslán, si ho oblíbil a povýšil ho »in Anbetracht seines uraltadeligen Herkommens und seiner durch Jahrzehnte hauptsächlich in Ungarn gegen die Türken geleisteten Kriegsdienste«, dne 20. dubna 1682 do stavu svobodných pánů,³⁵⁰⁾ což Velký kurfirst 29. srpna 1682 schválil i pro své území. R. 1684 byla Micrandrovi svěřena též správa pevnosti Friedrichsburg nad Pregolou a r. 1689 byl jmenován generálem strážmistrem. V této hodnosti a jako velitel města Frankfurtu se r. 1691 oženil, jsa tehdy 51 let star. Na nejvyšší důstojnickou hodnost, v pořadí přímo po knížeti Leopoldu Desavském, byl povýšen r. 1701. Od r. 1699 byl mimo to velitelem v Collbergu a od r. 1701 presidentem tamní rytířské akademie, z níž se pak vytvořila v pozn. 349 připomenutá všeobecná válečná škola. V Collbergu působil Micrandera až do r. 1713, kdy se odebral na trvalý odpočinek. Micrandera nebyl ze zámožné rodiny, neboť po otci zdědil pouze lenní statek Sandersleben, později však nemálo zbohatl. Nejprve se zakoupil v městě Frankfurtu. Tam držel na předměstí dvůr, který jeho vdova r. 1732 prodala za 2000 tolarů a na jehož místě nyní stojí velké domobranecké kasárny, jež se dodnes v upomínku na Micrandru nazývají »Die Micrämer Landwehr«.³⁵¹⁾ Jiného velkého dvora nabyt Micrandera v Berlíně u tak zv. Slezké brány, jenž r. 1738 měl cenu 1600 ř. tolarů.^{352a)} Mimo to koupil statek Langenbruck^{352b)} a krátce před svým sňatkem statky Tammendorf a Klebau u města Kostřína (Crossen), které v jeden statek spojil a když s manželkou tak velké jmění vyženil, velice zvelebil. V Tammendorfu si postavil nový zámek a nádherný kostel, který se stal chloubou celého okolí a byl povýšen na kostel farní. Stavbu kostela, která trvala léta, řídil Micrandera sám. Jeho stavitel „Monsignore Bernhard Riegelan“ se svými pomocníky, sochař, malř, ba i stavitel varhan, měli po tento celý čas v Tammendorfu stálý byt a náleželi

³⁵⁰⁾ Archiv stát. v Berlíně, Rep. 8, N: 113b. Orig. císařského diplomu je nyní uložen v Heroldsamtu v Berlíně. Micrandera naklonil si císaře také tím, že mu věnoval po svém otci zděděnou bibli, již používal Luther. Císař daroval zato Micrandovi 1000 ř. tolarů (Koenigova genealog. sbírka v král. knihovně v Berlíně, sv. 60, č. 70 »Micrandera«).

³⁵¹⁾ Mitteilungen des hist. Ver. f. Heimatskunde zu Frankfurt a./O. (viz pozn. 349).

^{352a)} Archiv města Berlína: Lagerbuch 1771, l. 18—19.

^{352b)} Archiv stát. v Gdansku, odděl. 300—52, č. 576 »Micrandera«.

jaksi ke komonstvu Micrandrovu, které bylo neobyčejně četné. Vedle lokaje, komorníka, několika hejduků, se připomínají ve farních matrikách: »dvorní kuchař« (Hofkoch), prostírač (Tafeldecker), štolba (Stallmeister), tělesný kočí (Leibkutscher), dva »dvorní kočové«, »dvorní krejčí«, holič a parukář (Barbier und Paruquieur). Micrandrova manželka měla komornou, »dvorní pannu« (Hofjungfer) a vedle jiných ženských služebných i jakousi Turkyni, kterou si Micrandr jako kořist ze svých bojů s Turky přivezl domů. Micrandrovy děti, o nichž později bude řeč, stály pod ochranou zvláštního hofmistra a »paní opatrovnice«. Správu statku, na němž Micrandr udržoval obrovský chov dobytka, zejména ovec a beranů, obstarávali tři úředníci: fojt, správce a důchodní. Kromě těchto se však připomínají i »dvorní rybář«, mistr vinařství, »dvorní zahradník« se svým pomocníkem, myslivec »dvorní střelec«, sládek a mistr cihelny. Jakýsi »pán« Jan Ephraim Güttig byl Micrandrovým sekretářem a celá řada poddůstojníků a vojáků dlela neustále v Tammendorfu k osobní ochraně a k posluze mocného generála, jenž na svém, takto s přepychem zařízeném sídle, často hostil i svého krále Bedřicha I.³⁵³) Vdova Karlova zažila tudíž se svým druhým manželem slávy a lesku, jakých dříve, ačkoliv žila i s Karlem v blahobytu, asi nepoznala. Mnoho zloby a starostí jí však způsobil Samuel Michael Karlík, domnělý synovec Karlův a pak její vlastní synovec braniborský kapitán, nakonec major Karel Bedřich v. Klingspor, s nimiž se nejen po celou dobu svého jinak tak šťastného manželství s Micrandrem, ale i pak ještě jako vdova dlouhá léta musila souditi. Její synovec žaloval Micrandra, že si po smrti jeho otce, bratra to své manželky, přivlastnil rodný statek Klingsporů Blaustein a že jemu a jeho sourozencům z tohoto dědictví ničeho neodvedl. Nevím pohříchu ničeho bližšího o tomto sporu. Micrandr statek Blaustein vskutku držel a soudil se již roku 1696 s tehdejším správcem tohoto statku Kašparem Christlem.³⁵⁴) R. 1720 prosil dotčený kapitán Klingspor pruského prince Leopolda o přímluvu u krále, by jeho spor s Micrandrem, jenž se odehrával v Královci, byl uspišen. Ten proces trval však léta dále i po smrti Micrandrově a nebyl ukončen ještě ani r. 1737. Klingspor požadoval onen statek stále zpět a když Micrandr zemřel, síňal žalobami jeho vdovu.³⁵⁵) Mnohem závažnější byly ovšem oba spory se Samuelem Michaelem Karlíkem, neboť tu šlo o celou pozůstalost Karlovu, jak již dříve bylo podotčeno. Poněvadž o nich podrobně jedná v životopise Samuelově, budiž zde jen

³⁵³) Viz o tom všem článek dra. Bruchmüllera: »Ein adliger Hofhalt in der Neumark« citovaný v pozn. 349.

³⁵⁴) Archiv stát. v Berlíně, Rep. 7, N: 79—8.

³⁵⁵) Archiv stát. v Berlíně, Rep. 7, N: 13 K 45 m; Rep. 8, N: 113b, svazek »Akten v. Micrandr«.

uvedeno, že první spor trval od r. 1692 až do r. 1711, druhý od r. 1720 do r. 1726. Když první spor se započal, pátral Micrander houževnatě po písemné pozůstalosti Karlově, aby si z ní opatřil doklady proti svému protivníkovi. Jednu část této pozůstalosti dala Karlova vdova, když se r. 1689 zasnoubila s Františkem Zikmundem Kochanským, v úschovu strýci tohoto podplukovníku Mikuláši Štěpánovi Kochanskému, který ji pak uzavřel v Berlíně u jakéhosi kupce jména Kunitz ve zvláštní skříni. Poněvadž podplukovník Kochanský krátce potom zemřel, požadoval Micrander klíče k této skříni od jeho vdovy, když však tato nedbala všech jeho proseb i příkazů kurfirstových, dal Micrander r. 1693 s povolením braniborského kurfirsta a v přítomnosti veřejného notáře skříň otevřít a vybral z ní vše, co tam bylo.³⁵⁶⁾ Pohříchu nevíme, kam se všechny tyto písemnosti pak dostaly. Micrander a jeho manželka našli však v nich ledacos, co jim k jejich dalším sporům o dědictví Karlovo přišlo vhod. O tom uslyšíme ještě na jiném místě. V těchto spisech našel Micrander asi také doklad, že Karel Karlík měl jakousi pohledávku též za nejvyšším purkrabím vévodství Pruského, hrabětem Lehndorfem, jehož ve svém kšaftu ustanovil spoluporučníkem své vdovy (viz str. 106), neboť Micrander téhož r. 1693 Lehndorfa v Královci žaloval a rozšířil, když Lehndorf krátce na to zemřel, žalobu i na jeho vdovu a dědice.³⁵⁷⁾ Avšak v dotčené skříni Micrander, jak se zdá, našel i nějakou listinu, z níž se dověděl, že druhá manželka Jiříka Karlíka, Anna z Gersdorfu, měla po své matce Johanně Šteřelové z Rokyc ještě jakousi nedoplatenou pohledávku na českou královskou komoru ve výši 1785 fl. 10 kr.³⁵⁸⁾ Micrander, spoléhaje se na přízeň císařovu, pokusil se o vymáhání jejího splacení u české královské komory. Příslušnou žádost s devíti doklady (A—J) podal v Praze roku 1695 a vylíčil v ní, že Jiřík Karlík měl pouze tři syny, že oba starší zemřeli bez dětí, načež že pohledávka právem dědičným přešla na nejmladšího syna Karla, jenž rovněž neměl jiných vlastních dědiců než manželku, s níž se Micrander, když po Karlovi ovdověla, oženil. Česká král. komora vyzvala 20. listopadu 1695 Micrandra, by dokázal, že požadovaná pohledávka byla ohlášena při příslušné komisi v ustanovené lhůtě, dále že bratři Karlovi Jiří Štěpán a Zikmund vskutku zemřeli bezdětní a ko-

³⁵⁶⁾ Tamtéž, Rep. 7, N: 13 C 8½.

³⁵⁷⁾ Archiv stát. v Královci, knih. odděl. č. 1270 b (Protokollbuch des Hofgerichtes in Königsberg v. J. 1692—1693), fol. 56—57, č. 1270 c (Protokollbuch v. 1695—1696), l. 32, 33, 45—46.

³⁵⁸⁾ Dříve jsme slyšeli, že r. 1643 při rozdílu pozůstalosti Jiříka Karlíka obdržel syn Jiří Štěpán vše, co kdysi jeho matce, Jiřkově druhé manželce Anně z Gerstorfu, patřilo. Nastává tudíž otázka, jak se onen Anně z Gerstorfu svědčící dlužní úpis české komory dostal v majetek Karlův. Po mém soudu obdržel jej týž od Jiřího Štěpána jako záruku za půjčku, jíž bratrovi r. 1673 poskytl (viz str. 89).

nečně, že ve vlasti Micrandrovy manželky platí pro občany zemí českých stejné právo jaké táž požaduje pro sebe v Čechách. Micrander podal pak v Praze druhou žádost, v níž doložil »jus re-torsionis« výpisem z českých desk zemských (příl. M) a vysvědčením magistrátu Starého Města Pražského (příl. N). Druhý požadavek Micrander dokládal jednak svědomím císařského polního maršálka Flemminga (příl. K), že Zikmund Karlík zahynul svobodný na ostrově Rujaně, jednak jakýmsi dopisem ze dne 13. prosince 1687 (příl. L), psaným Karlu Karlíkovi z Nežetic, kterým bylo stvrzeno, že Jiří Štěpán zemřel bezdětný. Česká komora vyžádala si o této žádosti dobrozdání finančního prokurátora a k návrhu tohoto žádost 30. dubna 1697 zamítla s doložením, že dotčená pohledávka nebyla při likvidační komisi včas ohlášena. Micrander se potom ještě jednou pokoušel dokázati, že hlášení pohledávky bylo předepsáno jen pro pohledávky váznoucí na statcích odbojníků, nikoliv však pro pohledávky, kde dlužníkem byl, jako prý v tomto případě, císař sám. S touto námitkou chtěl se Micrander obrátiti přímo k císaři a žádal 12. září 1697 české komory, by mu z té příčiny vrátila všechny přílohy jeho žádosti. Česká komora *tomuto* přání vyhověla, ponechavši si pro svou potřebu jen opisy těchto příloh. Nevím, zdali Micrander u císaře lépe pochodil.³⁵⁹⁾ O Micrandrovi se vypravuje, že byl vědecky vzdělaným důstojníkem příjemné povahy, uhlazených mravů a že přísně dbal svých povinností.³⁶⁰⁾ Co slíbil, to dodržel a poněvadž své manželce slíbil, že bude nad jejím jméním bdíti a hleděti je rozmnožovati, byl asi, jak shora uvedené případy a spor s Kling-sporem dokazují, neúnavným i ve vyhledávání a vymáhání manželčiny pohledávky. Vděčná manželka postavila mu za to neobyčejně krásný památník. Když Micrander 26. října 1722 na svém zámku v Tammendorfu ve vysokém stáří 82 let zemřel,³⁶¹⁾ dala jeho vdova pro kostel tammendorfský, kde Micrander byl pohřben, zhotoviti jeho obraz v životní velikosti, který je dosud zavěšen v kostele přímo za oltářem. Neznám bohužel jména malíře obrazu. Je to imponující dílo umělcovo představující nám Micrandra s ušlechtilými tahy, ale energickým pohledem, s mohutnou parukou na hlavě, jeho prsa a ramena krytá ocelovým brněním zdobeným na prsou jakýmsi řádem v podobě hvězdy. Celý obraz objímá široký pozlacený rám složený z co nejrůznějších ve dřevu vyřezaných odznaků války. Zříme tu prapory, oštěpy, ručnice, pistole, děla, koule, meče, šavle všech druhů,

³⁵⁹⁾ Archiv ministerstva vnitra v Praze (býv. archiv mštdozřít.), spisy pod znač. K 391/1.

³⁶⁰⁾ Allg. Deutsche Biographie XXI, 701—703.

³⁶¹⁾ Farní matrika v Tammendorfu. V této je udáno, že Micrander zemřel 84 let stár. Byl-li však narozen r. 1640, jak jeho životopisci tvrdí, nebyl v den svého úmrtí starší než 82 let.

trouby, bubny atd. Na hořejší části rámu je Mars držící v ruce Micrandrův erb, kdežto dolejší rám zdobí obrněná Pallas Athéna s hlavou Medusy ve štítu a obklopená odznaky věd a umění: globem, kružítkem, úhelníkem, knihami atd.³⁶²⁾ Obraz i rám byly zhotoveny dle vzoru dvou medailí, které byly zhotoveny r. 1690 na počtu Micrandrovu proslaveným tehdy rytcem Janem Höhnem a jež obě mají nápis: Georgius Adolphus Liber Baro de Micrande, Seremissimi Electoris Brandenburgensis Generalis excubiarum praefectus et urbis Frankfurtensis Gubernator.³⁶³⁾ Vdova Micrandrova žila po smrti svého milovaného manžela ještě 16 let a to dílem v Tammendorfu, dílem v Berlíně. Zemřela v Tammendorfu 4. února 1738 a byla 6. února v tamním kostele pohřbena.³⁶⁴⁾ Z jejího manželství s Micrandrem pocházely pouze dvě dcery, z nichž starší, Žofie Ludvíka Vilemína, byla provdána za pruského šlechtice »Albrecht Gottlob Gans Edlen Herrn v. Puttlitz«,³⁶⁵⁾ mladší za tehdejšího pruského vyslance na císařském dvoře ve Vídni Bedřicha Jindřicha svobodného pána Bartholdiho. Tato se jmenovala Juliana Christina Kateřina a vdala se r. 1712 ve Vídni. Micrande oznámil její nastávající sňatek dopisem datovaným v Tammendorfu 22. května 1712 též pruskému králi Bedřichovi, jenž mu 28. května poslal srdečnou gratulaci.³⁶⁶⁾ Dva měsíce později obdržel Bartholdi též císařské svolení, by erb a rodné jméno Micrandrovo mohl spojit se svým vlastním erbem a jménem, kdežto pruský král současně dovolil, aby Bartholdi následoval Micandra i v majetku jeho lenních statků Tammendorfu a Klebau.³⁶⁷⁾ Bartholdi byl pak pruským tajným radou a presidentem pruské vlády, zemřel ale záhy, ještě před svou tchyní, r. 1735 a byl pohřben 24. října 1735 v kostele tammendorfském.³⁶⁸⁾ Tammendorf a Klebau zdědila po něm jeho jediná dcera Kateřina Luisa Adolfiná Friderika, jež byla provdána za pruského komořího barona Bedřicha Viléma v. Kanitz. Tato upadla z neznámých příčin ve velké dluhy a chtěla oba statky prodati, než však k prodeji došlo, zemřela v Berlíně 21. ledna 1753 v mladém ještě věku 35 let.³⁶⁹⁾ Její věřitelé se pak táhli k oběma stat-

³⁶²⁾ Přír. Bruchmüllerův článek citovaný v pozn. 349.

³⁶³⁾ Přír. prameny v pozn. 349.

³⁶⁴⁾ Farní matrika v Tammendorfu.

³⁶⁵⁾ Přír. prameny v pozn. 349. Páni z Puttlitz s příjmením Husa (Gans) náleželi k nejstarší a nejpřednější šlechtě pruské (přír. Riedels Codex diplom. Brandenburgensis I, 268—346 »Die Edlen Herren Gänze Freiherren v. Puttlitz), avšak Micrande se se svým zetěm z tohoto rodu nepohodl (Archiv stát. v Berlíně, R. 8, N: 113b).

³⁶⁶⁾ Archiv státní v Berlíně, Rep. 8, N: 113b.

³⁶⁷⁾ Tamtéž.

³⁶⁸⁾ Matrika v Tammendorfu.

³⁶⁹⁾ Viz prameny v pozn. 349 a tu zejména sbírku Koenigovu. Přír. též matriku v Tammendorfu.

kům, ale poněvadž za ně při veřejné liciaci bylo nabízeno pouze 42000 tolarů, kdežto dluhů na nich bylo 62000 tolarů, svolil pruský král Bedřich 1. listopadu 1756, aby dražba statků byla opakována a by je po případě koupiti mohla i osoba stavu *městanského*.³⁷⁰⁾ Statky koupil pak lékař, MUDr. Karel Zikmund Seyfarth.³⁷¹⁾ Jejich dalších osudů neznám. R. 1867 držela Tammendorf rodina Lindnerů. Statek se tehdy skládal ze 6 dvorů a 2 selských dvorů. Ve vsi téhož jména bylo 51 stavení a 493 obyvatelů. R. 1884 patřil statek Karlu Fischerovi a r. 1907 rytmistru Fournierovi. Statek Klebau držel po ten celý čas kníže Vilém Löwenstein-Wertheim.³⁷²⁾ Místo Micrandrova zámku stojí nyní v Tammendorfu a to zcela jinde nový panský dům, jednoduchá to budova, v níž není ani jediné *písemné* památky na Micrandra a jeho manželku, tím méně na Karlíky z Nežetic.³⁷³⁾ Ze jmění Karla Karlíka z Nežetic zbudoval Micrandr svůj tamní zámek a kostel. Totéž jmění razilo mu cestu k další kariéře a bylo bez pochyby oporou i Micrandrovu zeti Bartholdimu. Dva prušti hodnostáři těžili tudíž ze jmění, jež získal poslední potomek staré české rodiny občanským obchodem v exilu. Těm, jimž toto jmění bylo původně určeno — chudobným Karlíkům v Čechách — nebylo osudem dopřáno ho užítí. Kdož ví, zda tato nespravedlnost osudu nebyla příčinou, že Karlovu jmění v majetku jeho skutečných nástupců nebylo požehnáno. Karlova vdova a dědička zachránila r. 1691 z tohoto jmění ještě 60.000 tolarů. 60 let později měla *její* dědička a vnučka již jen rovněž tolik dluhů. Sic transit gloria mundi!

P.

SAMUEL MICHAEL »KARLÍK Z NEŽETIC«,

podvržený syn Jiřího Štěpána Karlíka.

Vypravoval jsem v článku M, jaký byl osud nešťastného Jiřího Štěpána. Matku záhy ztratil, otce téměř po celý svůj dětský věk neviděl a když jako mladík asi šestnáctiletý byl téměř konečně

³⁷⁰⁾ Viz pramen cit. v pozn. 366. R. 1756 byl v dražbě prodán též Bartholdiho dům v Berlíně, Wilhelmstrasse č. 73, jež tehdy Bartholdiho vdova obývala a to za 4000 ř. tolarů (Arch. stát. v Berlíně, Rep. 97 I 50 G).

³⁷¹⁾ Tamtéž.

³⁷²⁾ Přír. Topograph. statist. Handbuch des Reg. Bez. Frankfurt a./O. (1867), IV, 181. Großgrundbesitzer- u. Güter Lexicon, zugleich Adressbuch der Ritterguts- und Gutsbesitzer der Provinz Brandenburg, herausgegeben v. Paul Hoffmann (V Berlíně 1884), str. 24, 27. dále Niekammer: Güteradreibücher, sv. VII, str. 166, 170.

³⁷³⁾ Ze starého zámku přišel na novou budovu pouze Micrandrův erb z kamene vytesaný (Viz čl. Bruchmüllerův cit. v pozn. 349).

odevzdán, nezažil v jeho domě mnoho štěstí a lásky. Otec byl znova ženat, churavěl a bojoval stále s hmotnými starostmi. Jiří tak ztrávil s otcem šest let, načež mu zemřel i tento. Co mu zbývalo? Otec zanechal po sobě statky, ale macecha nevlastního syna z nich vyhostila. Nebyla to žena zlá, naopak šlechetná, avšak statky jejími penězi koupené přála si zachovati jen svým vlastním synům. Jiří Štěpán byl tehdy asi 22 let stár a v daleké cizině jen na sebe odkázán. Z úcty k jeho zvěčnělému otci ujal se opuštěného dobrodince cizí — kníže Januš II. Radziwill. Jiří Štěpán byl svému chleboďárci za to vděčný. Sloužil mu, neznaje jiných tužeb, oddaně, věrně a poctivě. Tak žil jen svému povolání celá dvě desetiletí, než zatoužil po rodinném krbu. R. 1663, když byl již 43 let stár, se oženil. Po roce, snad jediném, v němž Jiří byl šťasten, vyžadovala jeho služba, aby se vydal na dalekou cestu. Nevíme, kde cestoval a čeho na cestách zažil. Když se však po dvouletém cestování vrátil domů, bylo po jeho mladém manželském štěstí. Manželka byla mu nevěrná. Zastihl ji těhotnou z ponižujícího poměru s lokajem. Nevěrnici a jejího milence vyhnal ovšem z domu, ale jeho život byl otráven. Vyhnaná manželka porodila syna. Nebyl to jeho syn a Jiří Štěpán ho také nikdy za svého neuznal. Žena ta dala však své dítě pokřtiti jako dítě manželské. Křest vykonal pastor evangelického kostela na radziwillském statku Keydanech u Nowgorodu (Litevského) v gubernii vilenské. Týž neměl snad ani tušení, co se před tím v domě Jiřího Štěpána odehrálo. Do matriky své keydanské fary napsal o těchto křtinách následující kratičký zápis: »R. 1666 dne 3. 9. bris krztien (sic) Syna Panu Karlikowi Samuela. Kumiem (kmotrem) byl Mateus Trzewiczki, kumou paní Krystina Cielengowna.«³⁷⁴⁾ Křestní list, jež si Samuel Karlík z téže matriky asi 30 let později opatřil, zněl ovšem zcela jinak: R. 1666 dne 3./IX. bris krzietien (sic) syna Jeho Milosti pana *Stephana* Karlika Samuela z matky Její Mti paní Anny Wolanowny-*Karlikovny*. Kumem byl Jeho Milosti pan Mathaeus Trzeciak, kuma Její Milosti paní Krystyna Celengowska.«³⁷⁵⁾ Samuel Karlík dal si tento křestní list vyhotoviti teprve r. 1695, když o jeho manželském původu bylo pochybováno. Ze zachovaných soudních spisů není zcela jasno, kdy Samuel se svými dědickými nároky na pozůstalost Karlovu u soudu vystoupil. V jednom ze svých pozdějších podání udává,³⁷⁶⁾ že jeho ochránce (tutor) litevský vojevůdce hrabě Sapieha hned dne 31. března 1688, jakmile se dověděl, že Karel Karlík zemřel a že si jeho vdova osvojuje pomocí jakéhosi prý padělaného kšaftu Karlovu

374) Archiv stát. v Královci, spisy Etats-M., znač. 51 d, sv. II, l. 108.

375) Tamtéž, l. 26.

376) Archiv stát. v Královci, spisy Etats-M., znač. 61 d, species advocati fisci de dato 2. VIII. 1718.

pozůstalost, odporoval tomuto kšaftu a že svůj odpor dal zapsati též do knih hradu Novgorodu. Mimo to že si »per officium castrense districtus Upitensis« vyžádal, aby »paní Karlíkové« bylo zapovězeno své sídlo opustiti a ze statků Karlových něco odstraniti. Nato prý hrabě Sapieha pohnal vdovu Karlovu »ad iudicium tribunalitium Wilnense«, ona však se prý omluvila nemocí. Potom byla prý tato záležitost projednávána u soudu minského (iudicium tribunalitium Minscense), kdež ale nedošlo k rozsudku, protože se hrabě Sapieha k líčení nemohl dostaviti. Samuel Karlík i hrabě Sapieha obeslali prý potom vdovu Karlovu k soudu vilenskému, kdež byl prý mezi spornými stranami uzavřen smír. Když však do r. 1692 smír nebyl uskutečněn, obeslal prý Samuel Karlík vdovu Karlovu k soudu novgorodskému, a poněvadž se žádný z obeslaných nedostavil, byl prý tímto soudem vynesena kontumaciční rozsudek, jímž veškeré statky byly pohnané zabaveny. Tu však se prý opět opozdila kancelář polského krále, nepotvrdivši též rozsudek včas, což prý využítkoval »dapifer Livoniae« Hahn a vyžádal si ve Varšavě královskou milost, aby líčení u soudu vilenského bylo obnoveno. Avšak tento soud postoupil prý r. 1696 zase celou záležitost »ad officium terrestre Caunense« (Kovno), kterýžto soud prý v přítomnosti plnomocníka vdovy Karlovy truksasa litevského Hahna odsoudil tuto k vydání celé pozůstalosti Karlovy a žalobce zmocnil, by si své právo proti ní vymáhal exekucí. To vše že se událo, tvrdil však jen Samuel ve svém shora dotčeném pozdějším podání. Nakonec uvedený rozsudek soudu kovenského z r. 1696 tvořil ovšem základ celé soudní akce, již Samuel pak proti vdově Karlově a jejímu manželovi v Prusích podnikl a uslyšíme, jak tito a jak úřady pruské se vyjádřili o tomto rozsudku, jenž se ve spisech nazývá dekret soudu kovenského. Avšak vše, co tento rozsudek dle udání Samuelova prý předcházelo, prohlásili vdova Karlova a její manžel za smyšlenku. Vdova Karlova neobdržela prý nikdy nějaké obsílky k soudům litevským, nikdy prý se také u těchto soudů nemocí neomluvila a její švagr Hahn neměl prý plné moci, aby ji v tomto sporu zastupoval, aspoň ne od té doby, co byla provdána za generála Micrandra. Samuel uvedl v jiném ze svých podání zaslaném 14. května 1699 braniborskému kurfirstovi Bedřichu III.,³⁷⁷⁾ že Jan Hahn »dapifer Livoniae« vzal jménem manželky Micrandrovy celý proces na sebe a jej 7 let prý také vskutku s ním vedl, začož prý obdržel od vdovy Karlovy 4000 ř. tolarů a ze statků Solomesz a Swiadosze 70.000 pol. zl. Vdova Karlíkova prý však podplatila tehdejšího biržského kapitána Chwalkovského a utekla prý za tmavé noci z pevnosti Birži, kdež měla býti střežena, do Kuronska na statky solomeszské, které Karel Karlík držel v zástavě za 24.000 ř. tolarů.

³⁷⁷⁾ Archiv stát. v Berlíně, Rep. 7, N: 81—3, Vol. I, fol. 39—51.

Micrander a jeho manželka prohlásili i tato tvrzení za úplně vymyšlená a ve spisech není vskutku ani nejmenší opory k domněnce, že Samuel někdy mluvil pravdu. Po mém soudu měly se věci asi následovně. Když se Samuel dověděl, jak velké jmění Karel Karlík zanechal, obtěžoval asi vdovu Karlovu nejprve prosbami a pak hrozbami, aby mu z tohoto dědictví vydala jakousi částku. Vdova Karlova, na niž, jak dříve bylo pověděno, i dva polští židé chtěli vylákati velké peníze, předstírajíce, že jim je nebožtík Karel zůstal dlužen, odevzdala správu svých litevských statků do rukou svých švagrů Hahnů s příkazem, aby ji zastupovali proti takovým nárokům. Sama však neměla na Litvě, kde byla cizinkou, stání a přestěhovala se z Birži do své vlasti a to nejprve na statky Gaudken a Dammerau ve Východních Prusích, jež jí Karel jako vdovské sídlo odkázal. Když ale její ženich František Zikmund Kochanski, jemuž v naději, že bude jejím manželem tyto statky postoupila, předčasně zemřel, neměla k těmto statkům ani podle posledního pořízení Karlova již více práva a ubytovala se v Královci, kdež se seznámila a zasnoubila s generálem Micrandrem. Že z pevnosti Birži ujela jaksi lstivě a tajně, není nikterak pravděpodobno, neboť se dovídáme ze spolehlivých pramenů, že se odtamtud stěhovala se svým veškerým služebnictvem (»mit all den Ihri-gen«). Rovněž tak není pravděpodobno, že jí Samuel anebo hrabě Sapieha obeslal k nějakým litevským soudům. To vše bylo Samuelem potom jen předstíráno, podobně jako to předstírali shora dotčení dva židé. Ze spisů jde totiž najevo, že hrabě Sapieha se počal o Samuela zajímati teprve r. 1692. Tehdy dopsal generálovi Micrandrovi zcela vlídně, by se hleděl se Samuelem vypořádati. Micrander mu 15. července téhož roku rovněž tak vlídně odpověděl, nedav ještě ani slovem najevo, že nepokládá Samuela za oprávněna k užívání titulu Karlíků z Nežetic (»generosi Karlik praetensionem«),³⁷⁸⁾ současně psal však Janu Hahnovi,³⁷⁹⁾ vytýkáje mu, proč odkázal Samuela k němu, když převzal přece úkol, že bude zastupovati vdovu Karlovu na Litvě proti všem nárokům, jež by si někdo vymyslíl (wieder alle erdenkliche Ansprüche), a když za to přijal 4000 ř. tolarů. Z toho lze nejlépe poznati, že mandát, jež Hahn obdržel, zněl úplně všeobecně a že před r. 1692 nějakého soudního sporu mezi Samuelem a Karlovou vdovou ještě nebylo. Teprve, když hrabě Sapieha u Micrandra svou přímlovou ničeho nepořídil, vymyslíl si zchytralý Samuel nový plán, jak by mohl připravit vdovu Karlovu o její dědictví. Nevíme ničeho určitého o tom, čím Samuel získal přízeň hraběte Kazimíra Sapiehy. Je však jisto, že se stal dvořenínem Sapiehovým a že mu pak tento jako vojevůdce litevský a palatin vilenský dopomohl na Litvě i k vzácnému zem-

³⁷⁸⁾ Archiv stát. v Berlíně, Rep. N: 81—3, Vol, fol. 45.

³⁷⁹⁾ Tamtéž, fol. 49.

skému úřadu. Uslyšíme totiž, že Samuel byl již r. 1694 pokladníkem (thesaurarius) litevským. Sapiehowé byli spříbuznění s Radziwilly a když kníže Boguslav Radziwill r. 1668 zemřel, zmocnili se prý Sapiehowé jeho mateřských panství Slucka a Kopylu,³⁸⁰⁾ což je ovšem znepřátelilo s dědičkou a dcerou Boguslavovou princeznou Luisou Charlottou a poněvadž Karel Karlík a jeho vdova stáli věrně při straně Boguslavovy dcery, měl Sapieha asi zájem na tom, aby podporoval jejího protivníka Samuela, jenž zase dobře věděl, kde pro své tužby najde ochotnou podporu. Jen z té příčiny se ujal Sapieha po mém soudu Samuela a byl pak jeho horlivým přímluvčím i u dvora braniborského. Samuel zahájil potom spor proti manželům Micrandrovým tím, že si r. 1696 u soudu kovenského pomocí svého mocného příznivce vymohl onen dekret, jímž na základě jeho *vlastní* přísahy byl kšaft Karlův prohlášen za padělek s doložením, že vdova Karlova, která ve sporu nebyla slyšena, je povinna Samuelovi celou pozůstalost Karlovu vydati a Samuel ze je oprávněn vymáhati tuto pozůstalost od ní exekucí. Samuel přijel s tímto »dekretem« v ruce do Královce a podal u tamního dvorního soudu žádost, aby mohl zabaviti manželům Micrandrovým celé jejich jmění. Je zajímavé, jak při tom dokazoval svůj manželský původ od Jiřího Štěpána. Nepředložil tehdy ještě svého křestního listu z matriky keydanské, nýbrž jakési osvědčení hodnostářů, úředníků a šlechticů shromážděných 25. června 1694 na krajském sjezdu v Bieleku (Bielecke), že »generosus D. Samuel de Karlík thesaurarius instantia honorifice natus est patre generoso D. Stephano de Nezetitz Karlík, matre vero generosa Domina Anna Wolanowska Karlíkowa, quod *etiam* testatur matricula Coidanovien-sis ecclesiae . . .«³⁸¹⁾ Jeho ochránce hrabě Sapieha doporučil tuto žádost vřele tehdejšímu braniborskému kurfirstovi a to hned s počátku dvěma dopisy ze dne 20. února a 3. března 1697, v nichž nazývá Samuela »nobilis aulicus meus magnificus dom. de Karlík«.³⁸²⁾ Krátce nato se přimlouvali za Samuela u kurfirsta přípisem ze dne 20. dubna 1697 též ředitel (Director) krajského sjezdu v Kovně Nicolaus Dziewalt³⁸³⁾ i jiní polští hodnostáři. Kurfirst byl na rozpacích a oznámil 6. června 1697 Micrandrovi, že jakýsi blízký příbuzný prvního manžela jeho choti podezírá kšaft, dle něhož Micrandrova manželka zdělila své velké jmění a poněvadž se o tuto záležitost velice zajímá litevský vojevůdce hrabě Sapieha i několik jiných vojevůdců polských, že bude kurfirst nucen, věc

380) Archiv stát. v Královci, spisy Etats-M., odděl. 131, sv. aa, koncept posledního vzkazu rady Rayera tehdejšímu pruskému králi Bedřichovi I. dlouhý devět listů.

381) Archiv stát. v Berlíně, Rep. 7, N: 81—3, Vol. I, fol 43, příl. A.

382) Tamtéž, Rep. 7, N: 72 a.

383) Tamtéž.

dáti k prozkoumání nestranné komisi.³⁸⁴⁾ Kurfirst pak skutečně takovou komisi sám ustanovil a to 11. července 1697. Jejímí členy byli vrchní rada a kancléř Bedřich v. Kreytz, rada vrchního apelačního neboli tribunálního soudu v Královci v. Kamein, druhý rada téhož soudu v. Derschau a braniborský dvorní rada Jan Rayer nám již z dřívějších vývodů známý.³⁸⁵⁾ Kurfirst a komise určili též stranám první rok ke dni 1. září 1697. Micrander nemohl se však dostavit, poněvadž byl službou zaneprázdněn. Nato byl stranám ustanoven nový rok ke dni 7. ledna 1698. K tomu se zase nedostavil Samuel a poněvadž se týž ani neomluvil, navrhol Micrander, aby komise žalobu zamítla a jemu aby přiřkla náhradu škod a cestovních útrat. Avšak 26. ledna obdržela komise od Samuelova zástupce Jana Zabiella tribuna kovenského zprávu, že Samuel obsílku k uvedenému roku nedostal včas, aby tudíž komise ustanovila nový rok. Z rozkazu kurfirstova bylo pak líčení odloženo k 27. květnu 1698. Tentokrát dostavili se zástupci obou stran. Samuela zastupoval jakýsi notář Titus, jenž si rovněž přidával titul »tribun kovenský«. Týž se odvolával na dříve dotčený »dekret« soudu kovenského a žádal, aby Micrander byl odsouzen zaplatiti Samuelovi 700.000 pol. zl., totiž tolik, kolik prý činila pozůstalost Karlova. Micrandrův zástupce pruský advokát Wilke zase požadoval, aby Samuel dříve svůj manželský původ dokázal a mimo to by jako cizinec před zahájením sporu složil kauční přísahu (juratorische Caution). Titus se proti tomu ohradil a toto ohražení podal komisi písemně dne 30. května také onen první zástupce Samuelův Jan Zabiello, vykládaje v něm, že nelze přece žádati, by jeho klient dokazoval svůj manželský původ, když sám hrabě Jan Kazimír Sapieha, palatin vilenský a velkovojevodce litevský, Samuela se ujal a jeho věc kurfirstovi doporučil. Aby však dokázal, že jeho klient nemá příčiny se vyhýbati této otázce, předložil Zabiello současně nové vysvědčení o Samuelovu vznešeném původu a to jakousi listinu bez podpisu, o níž udával, že to je »revers« senátorů, hodnostářů a úředníků kovenských, kteří 25. března 1697 potvrdili, že zvěčnělý »magnificus D. Stephanus Karlik« a magnifica Anna Karlikowa« byli ve velkovévodství Litevském po předcích svých (ex antecessoribus suis) v různých krajích, zejména ale v palatinátu trockém dobře osedlí, že sňatek jejich byl r. 1663 v kostele keydanském posvěcen a že v témže kostele byl r. 1666 pokřtěn

³⁸⁴⁾ Archiv stát. v Berlíně, Rep. 7, N: 72 a.

³⁸⁵⁾ Archiv státní v Královci, spisy Etats-M., znač. 61 d: »species facti« sepsaná dne 2. srpna 1718 radou Janem Theodorem Wahrtem, 22 listů dlouhá. V tomto spisu je celý děj procesu podrobně vylíčen. Podobné výtahy ze soudních spisů (species facti) viz v archivě královeckém pod znač. 51 d, sv. III.

n
a v státním archivě berlínském pod znač. Rep. 7, N: 81—3, Vol. I, fol. 354—372, Vol. II, fol. 71—115, 119—154.

i jejich manželský syn Samuel Michael.³⁸⁶⁾ Když Micrander přes to setrval ve své odpovědi na požadavku, aby Samuel svůj manželský původ lépe dokázal, zdálo se to i kurfirstovi neodůvodněné, neboť 5. července 1699 dal komisi dopsati, že *neschvaluje* formálních obtíží, jež Micrander v tomto procesu svému odpůrci činí a nařídil, aby komise, jakmile Samuel složí žádanou kauci, pokračovala v projednávání hlavního bodu žaloby,³⁸⁷⁾ což ovšem dodalo novou odvahu Samuelovi, jehož zástupce Zabiello pak 14. května 1699 svá původní podání nemálo zostřil, udáváje, že to byla manželka Micrandrova sama, která padělaný kšaft Karlův dala zhotoviti, že on ji a jejího zástupce Hahna po sedmi letech z tohoto činu soudně stíhal, že ona však v noci z pevnosti Birži utekla atd. — jak již dříve bylo pověděno.³⁸⁸⁾ Tím rozněvaný Micrander prosil 23. října 1699 kurfirsta, by takovému »tulákovi« (Vagabunden) nevěřil, neboť všechna jeho udání jsou smyšlená.³⁸⁹⁾ Avšak kurfirst nařídil 28. ledna 1700 znova komisi, by se všem obšírnostem vyhýbala. Samuel složil mezitím přísahu a Micrander byl vyzván, aby se z jeho žaloby v měsíci březnu přímo a věčně zodpovídal. Avšak Micrander zase neodpověděl, nýbrž podal komisi 16. března 1700 nové právní ohrazení, v němž dokazoval, že žalobce, jenž se k pozůstalosti Karlově hlásil jako »agnatus ab intestato«, svou osobu a svůj původ musí dokázati podle právních zvyků, nikoliv však svými podezřelými »reversy« a Samuelův »dekret« soudu kovenského označil jako »confusum chaos«, poněvadž týž odporuje formálně i věčně všem právním zásadám. Micrandrova manželka může prý odpřisáhnouti, že k nějakému soudu litevskému nebyla nikdy obeslána, že tam také nikoho nepověřila, by ji proti Samuelovi zastupoval a že nikdy žádné záповědi odtamtud neobdržela.³⁹⁰⁾ Všechna tato Samuelova udání prohlásil nepravdivými a jelikož Samuel jeho manželku obvinil z falšování kšaftu, žádal, aby Samuel byl pro toto utržení na cti dvě léta vězněn ve věži.³⁹¹⁾ Micrander, když se r. 1691 s vdovou Karlovou oženil, neměl asi ani tušení, že žije na Litvě člověk, jenž se vydává za příslušníka rodu Karlíků z Nežetic. Teprve dříve dotčený list hraběte Sapiehy z r. 1692 jej uvědomil, že bude radno se připravit na nároky s této strany. Slyšeli jsme, že Micrander tehdy i dopisem žádal Hahna o zprávu, proč Samuela k němu odkázal a snad obdržel nato od Hahna informace, které ho pohnuly sbíratí včas obranný materiál. Osoba Samuelova počala r. 1692 Micrandra zajímati, pročež se na Sa-

³⁸⁶⁾ Archiv stát. v Berlíně, Rep. 7, N: 81—3, Vol. I, fol. 44.

³⁸⁷⁾ Species facti cit. v pozn. 385.

³⁸⁸⁾ Archiv stát. v Berlíně, Rep. 7, N: 81—3, Vol. I, fol. 39—50. Viz též vývody na str. 126.

³⁸⁹⁾ Tamtéž, fol. 35.

³⁹⁰⁾ Species facti cit. v pozn. 385.

³⁹¹⁾ Tamtéž.

muela dotazoval též braniborského dvorního rady Jana Rayera, o němž mu snad manželka vypravovala, že znal dobře Karla Karlíka i jeho oba bratry a když se pak od Rayera dověděl, že Jiří Štěpán onoho Samuela za vlastního syna nikdy neuznal, požádal Rayera, aby mu to pro všechen případ ihned úředně dosvědčil. Micrander dlel tehdy (31. ledna 1695) v Berlíně, bydlil v domě tamního purkmistra a dal si do svého příbytku zavolati veřejného notáře Jakuba Göpnera, který pak v přítomnosti braniborského komorního rady Christiana Albora a dvou jiných svědků Rayera vyslychal. Tento pak v protokolu s ním sepsaném na dané otázky vypověděl, že zvěčnělého Karla Karlíka a oba jeho bratry dobře znal a s nimi v Polsku, na Litvě i v Prusích důvěrné přátelství udržoval a že mu proto je také povědomo, že zůstal sice po Jiřím Štěpánovi syn, kterého však onen nikdy za svého a za manželského neuznal, protože se svou chotí v dobrém nežil.³⁹²⁾ Micrander dlouho nepoužil tohoto závažného svědectví ve svém pozdějším sporu se Samuelem, protože Rayer sám byl členem příslušné vyšetřující komise. Když však poznal, že kurfirst pokládá Samuelovy nároky za velice vážné, předložil 14. dubna 1700 onen protokol sepsaný s Rayerem přímo kurfirstovi³⁹³⁾ a prosil tohoto, aby, hledě k výpovědi Rayerově, nařídil komisi, by neodpusťla Samuelovi přesného důkazu jeho manželského zrození. Současně oznámil kurfirstovi ještě jinou novinku o Samuelovi, kterou mu svěřil jiný přítel Karla Karlíka braniborský rada Fehren,³⁹⁴⁾ který pak o svém pozorování zpravil 28. října 1700 i vyšetřující komisi.³⁹⁵⁾ Rada Fehren totiž tvrdil, že Samuel i vůči jiným osobám předstíral, že je dědicem Karlovým a že tímto způsobem neprávem vylákal od nich značnou částku. Micrander psal o tom kurfirstovi ve svém dříve dotčeném podání, jak následuje³⁹⁶⁾: »Mein seeliger Antecessor in thoro, der gewesene Oberstlieutenant Carol Karlik v. Nesetitz, hat vor einigen Jahren zur Einlöbung des in Lithauen nachmals jure donationis an Euere churfürstl. Durchlaucht gediehenen Amts Tauroggen Ihrer hochfürstlichen Durchlaucht der Frau Markgräfin 9833 Reichsthaler bar vorgeschossen und darüber eine Obligation erhalten, endlich aber auf gnädigstes Nachsinnen noch so viel nachbezahlt, daß die ganze Post auf 13000 Reichsthaler betragen, wofür ihme dann besagtes Amt mittelst eines Pfandcontractes wirklich eingeräumt, welches er auch bis zum Tode besessen. Nun wäre wol gut gewesen, daß bei Schließung des Pfandcontractes die von der hochgemeldten Frau Markgräfin über die erhobenen 9833

³⁹²⁾ Archiv stát. v Berlíně, Rep. 7, N: 81—3, Vol. I, f l. 63—64 (viz též pozn. 260).

³⁹³⁾ Tamtéž, fol. 61.

³⁹⁴⁾ Přír. o něm kšaft Karlův na str. 105.

³⁹⁵⁾ Species facti cit. v pozn. 385.

³⁹⁶⁾ Archiv stát. v Berlíně, Rep. 7, N: 81—3, Vol. I, fol. 65.

R. thaler ausgestellte Obligation wieder zurückgefordert worden wäre, welches aber, wie ich mutmasse, damals nicht geschehen ist. Nachdem ich aber erfahre, daß Samuel Michael Karlik solche Obligation aus ungetreuen Händen in die seinigen gebracht und nach derselben von Seiner churfürstl. Durchlaucht Carl Philipp Pfalzgrafen bei Rhein in Sloczko bestellten Oeonomo Niezabitowsky 1600 fl. erpreßt hat, wäre gut Karlik auch dieserhalb in Arrest zu nehmen.«³⁹⁷⁾ Kurfirst poslal Micrandrovu žádost vyšetřující komisi, nedal však nikterak najevo, co o ní soudí. Slyšeli jsme dříve, že kurfirst si Micandra velice vážil, přes to však nevěřil, že by Samuel byl takovým tulákem, za jakého jej Micrander považoval, když se přece za něj stále přimlouvali nejvyšší šlechticové polští.³⁹⁸⁾ Hrabě Kazimír Sapiiha, palatin vilenský, psal kurfirstovi 15. května 1700 znova a prosil opět, aby záležitost jeho služebníka urozeného Samuela Karlíka (»generoso Samuele Karlik domestico meo« urychlil.³⁹⁹⁾ Podobný dopis dostal kurfirst též od knížete Sanguszka, jenž Samuela ve svém listě nazývá »officiale meum generosum Samuelem Karlik thesaurarium Livoniae«⁴⁰⁰⁾ a Samuel sám poslal kurfirstovi 2. července 1700 novou žádost přímo z Vilna, v níž si velmi nařikal, že Micrander jeho proces úmyslně protahuje.⁴⁰¹⁾ Vyšetřující komise vyzvala zatím Samuela, by se vyjádřil o Micrandrovu právním ohrazení ze dne 16. března. Samuel nato odpověděl podáním ze dne 26. března, v němž podrobně líčí, u kterých litevských soudů jeho záležitost byla již projednávána⁴⁰²⁾ a předložil též několik nových »dekretů« těchto soudů. Zároveň prohlásil, že je ochoten své listiny »documenta honestae et nobilis originis« předložit, prosil však, aby tytéž nebyly vydány Micrandrovi.⁴⁰³⁾ Když komise o tomto spisu dala zprávu Micrandrovi, vytýkal též komisi, že přijala od žalobce nové podezřelé doklady, které dříve ve spisech nebyly a žádal, by tyto v různých cizích řečech sepsané listiny byly ze spisů vyloučeny. Komise tomuto přání vyhověla, zároveň však nařídila Micrandrovi, aby v určené lhůtě podal závěrečnou odpověď. V té době se stala též změna osob v komisi. Rada Rayer z ní jako zaujatý vystoupil, poněvadž byla z rozkazu kurfirstova připojena k sporným spisům jeho svědecká výpověď z r. 1695. Na jeho místo jmenoval kurfirst,

³⁹⁷⁾ Tamtéž, fol. 65. Rada Fehren líčil tuto událost ve svém podání ze dne 28. srpna 1700 poněkud jinak. Samuel prý shora dotčenému Niezabytowskému pohrozil, že onu obligaci postoupí některému polskému magnátovi, čímž prý pohnul Niezabytowskyho, že mu za obligaci vyplatil 3200 ř. tolarů (přir. species facti cit. v pozn. 385).

³⁹⁸⁾ Archiv stát. v Berlíně, Rep. 7, N: 81—3, Vol. I, fol. 68—72.

³⁹⁹⁾ Tamtéž.

⁴⁰⁰⁾ Tamtéž.

⁴⁰¹⁾ Tamtéž, fol. 72.

⁴⁰²⁾ O tom byla již dříve zmínka (viz str. 125—126).

⁴⁰³⁾ Species facti cit. v pozn. 385.

jenž tehdy, 5. listopadu 1700, byl již povýšen na krále pruského, profesora doktora Boltze.⁴⁰⁴⁾ Micrander předložil zatím dne 16. srpna komisi svou závěrečnou odpověď. V této vykládal, že žalobce na jeho právní ohrazení věcně neodpověděl, ačkoliv ohlásil, že průkazy o svém šlechtickém původu předloží. Nejen svědectví dvorního rady Rayera, ale i jiné okolnosti vzbuzují prý podezření, že Samuel manželským synem Jiřího Štěpána nebyl. Tento byl vyznání evangelického, kdežto Samuel byl vychován v náboženství katolickém. Samuel také po svém domnělém otci prý nedědil. Jeho matka prý z pozůstalosti něco pobrala, ale ujela před pohřbem a pohřeb obstaral bratr zemřelého Karel Karlík. Kšaft tohoto byl sepsán podle předpisů právních, byl podepsán hodnověrnými svědky, je zanešen ve veřejných knihách, pročež mu prý nelze odporovati takovými prostředky, jakých užil žalobce. Micrander prohlásil znova jeho polské dekrety za bezcenné a to jak s právního hlediska tak i proto, že dosvědčují okolnosti, které se vskutku neudály. Z té příčiny je prý také pochybné, zdali vůbec jsou originály těchto dekretů.⁴⁰⁵⁾ Samuelův zástupce nedal na tyto vývody Micrandrovy odpovědi, pročež komise průvodní řízení prohlásila za skončené. Poněvadž ale Samuel sám podal komisi dodatečně ještě jednu žádost, v níž zejména tvrdil, že onu obligaci markraběnky obdržel jeho otec Jiří Štěpán od svého bratra Karla výměnou za jinou obligaci, bylo i Micrandrovi povoleno, k svému závěrečnému spisu podati jakýsi dodatek. Micrander předložil komisi v tomto spise dvě dobrozdání právnických fakult university frankfurtské a hallské, jež obě na položené jim otázky se vyjádřily, že Samuel Karlík v daném případě svůj manželský původ musí nezvratně dokázati a že jeho dekret soudu kovenského nemá moci práva.⁴⁰⁶⁾ 10. března 1702 vynesla potom komise se schválením královým první rozsudek, jímž uložila žalobci, aby nejprve své beztak již nabízené doklady o svém manželském a šlechtickém původu komisi předložil, načež pak tato uzná, koho jest právo. Samuel tomuto rozhodnutí odporoval, když však Micrander na jeho odpor ostře odpověděl, prohlásil, že žádané doklady předloží, prosil však komise, by mu k tomu povolila lhůtu. Komise jeho přání vyhověla, čemuž zase odporoval Micrander.⁴⁰⁷⁾ Když komise přes to setrvala na svém rozhodnutí a Samuel své doklady pak přece nepředložil, žádal Micrander 24. srpna 1702, by komise vyslechla aspoň jednoho ze svědků Micrandrových a to onoho bývalého služebníka Karlova Františka Fritsche, o němž již v životopisu Karlova byla řeč a jehož Samuel označil jako padělatele Karlova kšaftu. Fritsch byl tehdy úředníkem kuronským (Curländischer Amtmann), byl ale

⁴⁰⁴⁾ Tamtéž. (Viz též archiv stát. v Královci, spisy Elats-M., znač. 61 d K.)

⁴⁰⁵⁾ Species facti cit. v pozn. 385.

⁴⁰⁶⁾ Tamtéž.

⁴⁰⁷⁾ Tamtéž.

již hodně stár, z kteréžto příčiny si chtěl Micrander jeho svědeckou výpověď pro všechny případy zajistiti. Samuel vyslovil se ale proti tomu a to různými výmluvami, jež pak Micrander zase vyvracel.⁴⁰⁸⁾ Tak uplynulo opět několik let, aniž Samuel své slíbené doklady předložil. Komise podala o tomto stavu věci 10. prosince 1705 zprávu králi, kterému hrabě Sapieha listem ze dne 12. listopadu 1704 znova na srdce kladl věc »urozeného pána Michaela Karlinga« (generosi D. Michaelis Karling).⁴⁰⁹⁾ Král Bedřich nechtěl patrně hraběte Sapiehu rozhněvati i nařídil 7. února 1706 komisi, by, hledíc k tomu, že tu jde o záležitost cizince a leníka koruny polské, nestála na stanovené lhůtě k žádaným průvodům tak přísně, nýbrž aby Samuelovi povolila další lhůtu, a mimo to aby se snažila opatřiti mu nějakého dobrého zástupce ex offio, protože prý Samuel dobrého zástupce naléztí nemůže.⁴¹⁰⁾ Micrander podal nato komisi nový pamětní spis (de dato 30. března 1706), jímž nabízí důkazy, že Samuel slíbené doklady sotva předloží, poněvadž on sám dokáže pravý opak toho, co Samuel teprve dokázati hodlá. Micrander proto předložil komisi originály dvou zástavních smluv, jež nebožtík Karel Karlík uzavřel s vévodou Bedřichem Kazimírem Kuronským a v nichž Karel svou tehdejší manželku — pozdější choť Micrandrovu — označil jako svou budoucí dědičku. Mimo to předložil vyšetřující komisi ještě jiné listiny s podpisem Karlovým, aby komise mohla porovnatí tyto podpisy s Karlovým rukopisem v jeho kšaftu, a navrhoval, aby o pravosti Karlova podpisu v dotčeném kšaftu byli slyšeni všichni svědkové tohoto kšaftu a konečně předložil komisi dva doklady, jež šmahem vyvrátily všechna do té doby tvrzení Samuelova.⁴¹¹⁾ Byly to dva dopisy, jež udánlivý otec Samuelův Jiří Štěpán Karlík psal svému bratru Karlovi, jeden z r. 1673 a druhý z r. 1681. Obsah obou dopisů uvedl jsem již v životopisu Jiřího Štěpána. V prvním listu potvrzuje též bratrovi, že od něho přijal zálohu 940 pol. zl., v druhém prosí téhož o strpení v příčině splacení toho i jiného dluhu a píše též o své nevěrné manželce a jejím synu, jež nazývá »Hurren Sohn«. Takové důkazy přesvědčily o lepším i krále, jenž pak 5. května 1706 nařídil komisi, by předsevzala Micrandrem žádaný výslech svědků.⁴¹²⁾ Komise obeslala nato přes odpor Samuelova zástupce Tita tři svědky, jež Micrander jmenoval. Avšak k ustanovenému roku (30. května 1706) nedostavili se ani svědkové ani žalobce. Zato podal Samuel protest proti Micrandrovým návrhům, ale teprve 6. srpna. Micrander namítal promeškání lhůty a poněvadž Samuel ani tentokráte nepředložil nových dokladů o svém

408) Tamtéž.

409) Archiv stát. v Královci, spisy Etats-M., znač. 61 d k.

410) Species facti cit. v pozn. 385.

411) Tamtéž.

412) Tamtéž.

manželském zrození, navrhoval Micrander, aby komise na tyto doklady dále nečekala, nýbrž znova jeho svědky předvolala a pak konečně rozhodla. Samuel podal nato komisi obširný a různými přílohami opatřený spis,⁴¹³⁾ v němž tvrdil, že promeškání lhůty nemůže mu býti ke škodě, protože ho v té příčině sám král ve svém reskriptu ze dne 7. února omlouvá. Co se Micrandrových svědků týká, neměl ničeho proti tomu, aby jeden z nich, kapitán Ondřej v. Auer, byl vyslýchán, ohradil se ale opět proti výsledku Fritschovu. Dále předložil komisi znova své dříve již předložené, ale komisí vyloučené dekrety soudů litevských, k nimž přidal tři nové a to: 1. jakýsi dlužní úpis, jež prý Karel Karlík 20. června 1675 na zámku Sluckém podepsal a v němž potvrzuje, že mu jeho bratr Jiří Štěpán Karlík půjčil 24.000 ř. tolarů.

2. List daný v Birži 9. září 1684 a podepsaný jménem Karlovým, v němž prý tento vdově Jiřího Štěpána vyslovil soustrast nad úmrtím jejího manžela a zároveň se přiznal, že mu Jiří Štěpán půjčil 24.000 ř. tolarů, jež však vdově nemůže ihned splatiti, poněvadž musil větší částkou peněz vypomoci paní markraběnce.⁴¹⁴⁾

3. Jakési písemné svědectví »pana Nikolaje Szvietowského«, že mu padělaný kšaft Karlův byl od téhož vdovy předložen teprve po Karlově smrti a že jej dodatečně *podepsal* pouze na prosby téže vdovy. (Svědék takového jména se však v Karlovu kšaftu ani nepřipomíná.)⁴¹⁵⁾

Komise obeslala nato nejprve Micrandrovy svědky a když jeden z nich, Fritsch, se dostavil a druhý, Auer, nemocí se omluvil, udáváve při tom, že o sporných otázkách nemůže nic vypovídati, vynesla komise 31. ledna 1707 konečný nález, že kapitána Auera bude vyslýchati písemně, avšak výslech druhého přítomného svědka Fritsche že předsevezme ihned ústně a co se žalobce týká, že týž svým stálým promeškáváním lhůt práva k dalším průvodům pozbyl a poněvadž svých filiačních dokladů nepředložil ani za rok po oné výjimečné lhůtě, jež mu byla z milosti dána králem, nabyla komise přesvědčení, že sám před důkazem pravdy ubíhá

⁴¹³⁾ Tamtéž.

⁴¹⁴⁾ Z obsahu tohoto dopisu mám po ruce jen následující výťah: ... »Gleich wie ich das Hinscheiden Ihres Eheherrn und meines lieben Bruders, als auch unterschiedliche, im Witwenstande Meiner hochverehrten Frauen (Schwägerin) verstossende Turbationen bedauere ... Gott sei Ihr zu Hülfe und ich aus meiner brüderlichen Liebe werde nicht ermangeln, in Allen, was mir möglich, zu dienen. Was anbelangt die Schuld, welche ich schuldig bin meinem Bruder und Meiner hochverehrten Frauen (Schwägerin) Eheherrn, 24000 Thl. bekenne ich mich dazu ... und thäte selbe gerne abgeben, wann ich nicht Ihro Durchlauchtigsten Fürstin, eine Summe erlegt hätte ...« (Archiv státní v Berlíně, Rep. 8, N: 113b, svazek: Acta commissionis in instantia remediorii in causa des Fürsten Sangusko contra Generalin Freifrau v. Micrander, Vol. I (1718—1741), 1. 133—134..)

⁴¹⁵⁾ Species facti cit. v pozn. 386.

(»pro deserto erkannt«).⁴¹⁶⁾ Samuel odvolal se z tohoto nálezu k dvornímu soudu (Hofgericht) a stěžoval si tam, že jeho zástupce Zabiello r. 1705 zemřel, druhý zástupce Titus že se ve věci nevyznal, komise že to věděla, ale že mu přes to žádného dobrého zástupce ex offio nepřidala, ačkoliv jí to král nařídil. Mimo to namítal, že své doklady hned po Micrandrovu právním ohrazení předložil přímo králi, že však jich komise neobdržela. Dvorní soud zrušil proto 20. prosince 1710 rozsudek komise a nařídil, aby tato žalobcovy průvody vyhledala, prozkoumala a žalovanému uložila, by do určené lhůty na ně odpověděl.⁴¹⁷⁾ Proti tomuto rozhodnutí podal Micrander námítky k vrchnímu apelačnímu soudu, jenž pak dlouho pátral po dokladech, jež Samuel prý odevzdal králi. Když však je soud naléztí nemohl, uložil 16. října 1711 Samuelovi, by nejprve dokázal své tvrzení, že takové doklady králi odevzdal.⁴¹⁸⁾ Samuel, jenž to vše patrně jen předstíral, žádaných důkazů ovšem nepředložil, čímž skončil jeho první proces s Micrandrem a jeho chotí. Samuel sice pak žádal ještě dvakrát, r. 1713 a 1716 o »restituci in integrum«, byl však vrchním apelačním soudem pokaždé odmítnut.⁴¹⁹⁾ Jeho proces byl vzhledem k vážené osobě Micrandrově sledován se zájmem i úřady nezúčastněnými a zdá se, že zejména pruský fiscus byl jím povzbuzen k prozkoumání starých lenních spisů, které se týkaly Karlíkovského manství Nahmgeistu, neboť, sotvaže Samuelův proces byl odbyt, hlásil se pruský fiscus u krále Bedřicha Viléma I. se svým objevem, že léna nahmgeistská jsou již dávno odumřelá a že rodina Kochanských, která jich užívá, k nim práva nemá. O tom byla již řeč na str. 111, kdež jsme slyšeli, že pruský král vzal dotčenou zprávu svého fiscu rád na vědomí a že statky nahmgeistské propůjčil ihned svému generálu Jakobovi v. Beschefer. Pruský fiscus obdržel zároveň rozkaz Beschefra do statků uvésti a držitele těchto dědice Ondřeje Kochanského vyzvati, aby z přijatých užitků těchto statků podali řádný odpočet. Uvedl jsem též, že ty statky tehdy držela vdova po Ondřejovu nejmladším synovi Karlu Boguslavu Kochanském a že v obavě o svůj majetek uvažovala, zdali by jí nemohl vysvoboditi z tísně onen Karlík, jenž se kdysi vydával za synovce Karla Karlíka a o jehož sporu s generálem Micrandrem snad ledacos zaslechla. Dne 28. února 1718 oznámila pruské vládě, že se k svému velkému štěstí nedávno dověděla: »daß noch ein gewisser Karlik v. Nesetitz, so immediat

⁴¹⁶⁾ Tamtéž.

⁴¹⁷⁾ Tamtéž.

⁴¹⁸⁾ Tamtéž.

⁴¹⁹⁾ Archiv stát. v Berlíně, Rep. 7, N: 81—3, Vol. 100—114. R. 1713 obrátil se Samuel se svou žádostí přímo ke králi a bývalému kurfirstu Bedřichovi, jenž však jeho žádost odevzdal soudu k rozhodnutí. (Tamtéž, Rep. 7, N: 79—10, Vol. II.)

von dem ersten Acquirenten der Nahmgeistschen Güter von diesem Geschlechte abstammt, annoch wirklich am Leben und in Groß Lithauen sich aufhält.«⁴²⁰⁾ Tím však její starost nebyla odstraněna. U pruské vlády se k statkům nahmgeistským žádný Karlík jako nápadník nepřihlásil, protože záleželo jedině na Kochanských, aby Samuela přiměli k tomu, by se k svému lénu sám hlásil. Švagrová vdovy Kochanské Barbora Žofie Kochanská provdaná za plukovníka v. Krokow měla na Litvě dobrého známého stolníka Vavřince (Lorenz) v. Putkammer. I tázala se ho, zdali jí může něco říci o litevském pokladníku Karlíkovi. Putkammer odpověděl dopisem ze 16. dubna 1718 poslaným z Vildy, v němž píše:

»Hochwohlgeborene Frau, Gnädigste Frau Oberstin!

Euer Hochwohlgeboren geehrtes Schreiben v. 8. Martii ist mir heute abgegeben von der Post, worauf gleich Euer Hochwohlgeboren habe reportieren wollen wegen Herrn Skarbnitz⁴²¹⁾ v. Karlik. Er wohnt in der Minsker Wojwodschaft und importiren seine Güter ohngefähr 100.000 Thaler, specie auch mehr mit. Vorm Jahr hat er eine Wildere (z Vildy) Madame Mizhinski »Sedzyna Grodzka Monska« geheiratet, sie ist eine Tochter des H. Jesmanns Kastelan Minski. Sie ist eine honette Dame u. *leben vergnügt*. Wenn Euer Gnaden an ihn schreiben wollen, so bitte die Adresse an mich zu machen, es soll wol bestellt werden.«⁴²²⁾ Když Kochanští získali tak ochotného prostředníka, byli se Samuelem brzo smluveni tak, že tento již 10. července 1720 u pruské vlády učinil potřebné ohlášení. Fiscus podal sice proti tomu své námitky, avšak dvorní soud v Královci, jenž Samuelovi byl přízniv již r. 1710, výnesl dne 23. května 1721 následující rozsudek: »Auf beiderseitiges Eindringen in Sachen Samuel Michael Karlik v. Nesetitz, Liefländischen Schatzmeiters Klägern und dem Advokaten fisci als Assistenten des Generalmajor v. Beschefer Beklagten in besagter Lehensfolge der Nahmgeistschen Lehngüter wird zu Recht erkannt: Alldieweilen Kläger durch die beigelegten Documente A, B, C, D, daß er des seeligen Georg Stephan Karliks aus rechten Ehestande erzeugter Sohn ist und in welchem Jahre er ehelich erzeugt und getauft worden ist, vollkommen erwiesen und also die Abkunft von dem primo acquirenten George Karlik, folglich die unstrittige Lehensfolge zu den Nahmgeistschen Lehensgütern gebührend behauptet, Beklagter aber dagegen keine anderen Documente beibringen hat können, als hat die vom Fiscus eingewandte Exceptio nicht statt und wird Kläger pro legitimo suc-

420) Archiv stát. v Královci, spisy Etats-M., znač. 51 d, sv. XI, l. 38—42.

421) Pokladník sluje v polštině skarbnik.

422) Týž pramen jako v pozn. 420, sv. XI, l. 170, příl. Q. Z toho dopisu se dovidáme, že Samuel se oženil r. 1717 a to zajisté velmi dobře, neboť statky v minském kraji dostal patrně s chotí.

cessore der Nahmgeistschen Güter declarirt.«⁴²³) Fiscus se odvolal z tohoto rozsudku k vrchnímu apelačnímu soudu (Tribunalgericht), jenž dne 19. prosince 1721 rozhodl, že dříve, než se o věci bude jednati, musí býti slyšen fiscus se svými námitkami. Námitky pruského fisci byly dvojího druhu:

1. namítal, že žalobce svůj *manželský* původ musí lépe dokázati a
2. že jeho domnělý děd Jiřík Karlík byl r. 1643 z lenních statků odbyt.

K *prvnímu* bodu fiscus uvedl, že baronka Micrandrová učinila Samuela s tak mnoha stran podezřelým z nemanželského původu, že mu příslušná vyšetřující komise přes to, že jeho nynější doklady měla již tehdy před sebou, uložila přesnější důkaz, že pochází z lože manželského. Samuel ale takového důkazu nikdy prý neprovedl, nýbrž promeškal všechny mu k tomuto účelu určené lhůty, až byl konečně nejvyšší instancí odbyt a dalšího průvodního práva zbaven. Fiscus poukazoval zejména na to, že Micrandr vedl tři svědky,⁴²⁴) kteří měli dosvědčiti: a) že Jiří Štěpán nalezl svou choť po více než jednorroční své nepřítomnosti v svém domě těhotnou, b) že manželku pak z domu vyhnal, c) že jejího potom narozeného syna nikdy za svého neuznal, naopak, že jej v dopise zaslaném svému bratru označil jako »Hurrensohn«, d) že ani Samuel ani jeho matka nebyli na pohřbu Jiřího Štěpána, nýbrž že pohřeb obstaral tohoto bratr, e) že ani Samuel ani jeho matka se nehlásili k pozůstalosti Jiřího Štěpána a f) že Karel Karlík a jeho nevlastní bratr Ondřej Kochanski Samuela nikdy za strýce neuznali, že naopak Karel Karlík vyslal do Čech pilného posla, by vyhledal jeho tamní strýce, jestliže někdo z nich ještě žije, poněvadž zamýšlel zanechati jim své jmění.

K tomu dodal fiscus, že všichni tito svědkové nebyli sice slyšeni, protože se Samuel k líčení nedostavil a byl odsouzen po právu stanném, avšak důkaz oněmi svědky nabídnutý lze prý z této příčiny pokládati za provedený. Mimo to je prý tento důkaz stvrzen výpovědí dvorního rady Rayera a tím, že Karel Karlík ve svém kšaftu na Samuela nepamatoval, ačkoliv podědil všechny ostatní příbuzné. *Ostatně prý ani Samuel nepopíral, že jeho otec matku z domu vyhnal, a jen turdil, že se tak stalo ze žárlivosti.* Dále uvedl fiscus, že všechny dekrety a osvědčení, jež Samuel komisi předložil, bylo snadno si opatřiti za peníze.⁴²⁵) Příloha A jeho žaloby

⁴²³) Pfir. prameny (popisy procesu) cit. v pozn. 385. Z těchto pramenů je vypsán i náš další popis Samuelových procesů, ač není-li v poznámce uveden pramen jiný. Doslov shora cit. rozsudku viz též v arch. státním v Berlíně, Rep. 8, N: 113b, Vol. I, fol. 5.

⁴²⁴) Jméno třetího svědka není mi pohřbu známo.

⁴²⁵) Uslyšíme na dalším místě, že se Samuel dokonce odvážil nabízetí úplatku přímo pruskému králi. Nabízel mu totiž r. 1718 polovičku své domnělé pohledávky, bude-li mu pruskými soudy přičtena (viz str. 142). Z toho lze nejlépe poznati, že Samuel byl zvyklý opatřovati si potřebné důkazy úplatky.

není prý filiační doklad, nýbrž osvědčení, jež Samuelovi prý vydali zástupci evangelické církve shromáždění r. 1694 na sjezdu v Bieleku. Tito ale se odvolali na matriku keydanskou, již ani neviděli. Příloha B je prý výtah z keydanské matriky, který byl opatřen teprve r. 1695; podpis kazatele (pastora) není však legalisován a celý výtah nepodává prý důkazu, že to byl Jiří Štěpán sám, který dal dítě křtiti. Z té příčiny je prý možno, že dítě dala křtiti jeho matka bez vědomí udánlivého otce. Přílohou C Samuelovy žaloby bylo ono osvědčení, jež Samuelovi prý vystavili r. 1697 senátoři a hodnostáři kraje kovenského. Fiscus k tomuto dokladu namítal, že byl vyhotoven 30 let po narození a křtu Samuela a že nemůže podati žádného důkazu o té události, protože z těch, kteří ono osvědčení vydali, nebyl nikdo svědkem Samuelova křtu v Keydanech. Podle litevského práva lze prý manželské zrození dokázati jen *přisežnou* výpovědí dvou *příbuzných*.⁴²⁶⁾ Poněvadž Samuel předstíral, že generál Micrander byl se svými námitkami odmítnut, líčil fiscus pravý stav věci v této příčině. Protože Samuela u braniborského dvora vřele doporučoval polský vojevůdce hrabě Sapieha, obdržela prý vyšetřující komise rozkaz, aby Samuelovi s požadavkem důkazů o jeho manželském zrození nečinila velkých obtíží, a to proto, že Micrander je beztak v držení sporných statků, nýbrž aby se obmezila na to, aby přiměla žalobce ke složení kaučů přísahy, pak ale aby hlavní body žaloby dále projednávala. Komise prý dle toho rozhodla. Když však Micrander podal komisi nové doklady, jež Samuela učinily i u dvora podezřelým, dal prý král sám rozkaz, aby komise otázku manželského původu Samuelova dobře uvážila. Samuel prý potom k výsledku Micrandrových svědků se nedostavil, všechny další lhůty promeškal, a bylo mu konečně odepřeno další průvodní

⁴²⁶⁾ Je vskutku zajímavo, jak se pruský fiscus tehdy o Samuelových »dekretch«⁴²⁶⁾ vyjádřil. Psal o nich ve svém dobrozdání podaném r. 1721 kanceláři pruského krále takto: »Es hat aber der Fiscus in genere angeführt, daß in Polen dergleichen falsche Attestate privata vor Geld und aus Faveur gar leicht zu erhalten wären, welches allhier um desto mehr zu vermuten, da ein zur katholischer Religion Getretener wieder einen Protestanten die Attestate gesucht hat. Es ist der Feldherr Sapieha der Vormund dieses Karlik gewesen und hätte also auch durch seine damalige Authorität (welche er auch bei diesem Hof, wie die in denen beiliegenden Archivacten in causa Micrander befindliche unzählige Interzessionen mit mehreren besagen) mit dem größten Empressement vor den Karlik emporirrt, noch wol andere Atteste erhalten. Um aber zu zeigen, was diese Authorität von Influenz bei den polnischen Gerichten gehabt und wie man gegen die Protestaten verfare, so beliebe ein Referrent aus dem Prozeß in causa Micrander contra Karlik (das Decret des Kownoer Gerichtes) anzusehen, worinnen der Karlik, welcher klagte, testamentum patrii falsum esse, in propria causa zum Eid admittirt wird, daß beide Theile mit dem iudicato zufrieden gewesen, da doch Niemand in propria causa schwören kann und die Frau v. Micrander weder persönlich anwesend gewesen, noch jemahlen einen Mandanten daselbst bestellt hat (Arch. stát. v Berlíně, Rep. 7, N: 81—3, Vol. I, fol. 354—372).

právo. K *druhému* bodu svých námitek fiscus uvedl, že veškeré spory o magdeburská léna podle výsady z r. 1640 se mají rozřešiti po právu saském. V tomto je prý však stanoveno: Když se o šlechtické léno dělí bratři tak, že jeden z nich obdrží léno, druhý peníze, je odbytý z léna navždy vyloučen. Takový případ udál se prý i v rodině Karlíků. Jiří Štěpán obdržel místo léna 10.000 zl. a byl tím odbyt. Jeho domnělý syn nemá prý proto práva pro sebe požadovati ono léno, nehledě ani k tomu, že Samuel se hlásil k lénu teprve 32 let po úmrtí posledního leníka, ačkoliv dobře věděl, že týž zemřel již r. 1688. Ze všech těchto důvodů navrhoval fiscus, aby Samuel byl se svou žalobou odmítnut. Nový pruský král Bedřich Vilém I. dal nato 30. června 1721 rozkaz, aby spor byl vyšetřen a rozřešen novou mimořádnou soudní komisí, avšak po návrhu své pruské vlády odevzdal tuto záležitost k dalšímu jednání vrchnímu apelačnímu soudu (Tribunalgericht) v Berlíně; jemuž 28. listopadu 1721 nařídil, aby se nerozešel dříve, dokud tento proces nebude vyřízen. Soudcové berlínští si stěžovali na nedostatek způsobilých referentů, ale král rozkázal, aby šetření v této věci bylo odevzdáno do rukou tří nových referentů stavu *měšťanského*.⁴²⁷⁾ Samuel, který byl tohoto času v Berlíně, upozoroval ze všech těchto příprav, že jeho nároky budou velice přisně zkoumány a nejspíše z obavy, aby se to pro něj zle neskončilo, podal 6. března 1723 pruskému králi osobně tuto žádost: »Ich habe mich bei dem zwischen Euerer königl Majestät Fiscus in assistentia des Generals v. Beschefer und der Kochanskische Witwe und Erben schwebenden Prozesse in Preussen interveniendo gemeldet und ist die Sache per revisionem anhero (Berlín) gediehen; weilen ich aber bei meiner hiesigen Anwesenheit, da die sämtlichen Akten vorhanden, eine genaue Information von dieser Sache genommen und gefunden, daß mir *hauptsächlich* meines seeligen Vaters getroffener Vergleich de anno 1645 opponirt worden und ich daher wohl sehe, daß die Lehne nach Absterben meines Oncles des Oberstenlieutenants Carl Carlik caduc sein und ich wegen dieser Abfindung nach Anleitung des Preussischen Landrechtes nichts von denen Lehngütern fordern kann, so habe ich hierdurch mich meiner Intervention, um nicht fernere unnöthige Kosten anzuwenden, begeben und den Prozeß wider Euerer Majestät Fiscum in assistentia des Generalmajors v. Beschefer renuncieren wollen. Jedoch will ich als Allodialerbe meines seeligen Vaters alle meine iura contra quoscumque alios mir vorbehalten und zu dem Ende Euere königl. Majestät ersuchen, daß, weil ich Seiner fürstlichen Durchlauchtigkeit dem Marschall des Großherzogthums Lithauen schuldenhalber eine Obligation über 24.000 specie Creutzthaler bei der Generalin v. Micrande cediren müssen, die-

⁴²⁷⁾ Arch. státní v Berlíně, Rep. 7, N: 81—3, Vol. I, fol. 394—398.

selben geruhen möchten, mir und meinem Cessionär auch zu den uniserigen schleunigt zu verhelfen.«⁴²⁸⁾ Král odevzdal tuto žádost vrchnímu apelačnímu soudu v Berlíně, podle jehož rozsudku vydal pak 3. května 1723 prohlášení:⁴²⁹⁾ »daß in Kraft der von dem intervenirenden Karlik per Memorial v. 6. Martii c. a. immediato getaner Renunciation und Agnition der Caducität der Nahmgeistschen Güter dieselben für caduc zu achten und demnach deren Beklagten (Kochanski) Forderung halber nunmehr so viel zu befinden, daß denselben für ihre Praetension v. 69765 fl. die auf dem Consens v. 21. März 1679 in anno surrogirte 30 Mille fl. oder 10 Mille R. Thaler sammt landesüblichen Interessen aus deren Nahmgeistschen Gütern von dem Kläger (Beschefefer a pruský fiscus) zu entrichten, hingegen Beklagte als Pfandinhaber sich auch nicht entbrechen (sic) können, vom a. 1688 her, als der Zeit des Absterben des letzten Vasalli Carl v. Karlick Rechnung de fructibus perceptis et percipiendis abzulegen . . . (was aber die) die 6 Kölnischen Hufen in Leisten wir auch das Inventar bei gesamtten Gütern (betrifft) . . ., daß Carl Karliks testamentarische Disposition darüber de anno 1687 auf die Kochanski ob defectum eines lehensherrlichen Consenses *nichtig* ist, weswegen diese Freihufen dem Fiscus gänzlich anheimfallen.« Nemám bohužel poznamenáno, jaké vyrozumění Samuel obdržel od krále v příčině druhého bodu své žádosti, t. j. v příčině oné udánlivé pohledávky 24.000 tolarů, již postoupil knížeti Sanguszkovi. Avšak král Bedřich Vilém se o tuto druhou věc zajímal již dříve, než mu Samuelem byla odporučena. Již 5. března 1723, tudíž právě den před podáním Samuelovy žádosti, dal král dopsati pruské vládě, by mu okamžitě zaslala spisy týkající se sporu knížete Sanguszka s vdovou generála Micrandra. Z odpovědi pruské vlády a z dalších jejích zpráv se dovídáme, že kníže Pavel Karel Sanguszko, maršál velkovévodství Litevského, podal na manželku Micrandrovu žalobu u dvorního soudu v Královci již 11. ledna 1720 a že spisy tohoto sporu se týkající byly do Berlína zaslány již 15. února 1723. Předmětem toho sporu byla pohledávka 24.000 tolarů, již prý udánlivý otec Samuelův Jiří Štěpán měl za svým bratrem Karlem, a kterou Samuel tehdy knížeti Sanguszkovi postoupil k vymáhání.⁴³⁰⁾ O této pohledávce byla již vícekrátě řeč. Samuel se o ní zmínil po prvé r. 1701, když musil vyšetřující komisi podati vysvětlení, odkud měl onen Karlu Karlíkovi svědčící dlužní úpis markraběnky Luisy Charlotty, za něž od správce panství sluckého obdržel 3200 tolarů (viz str. 131). R. 1706 předložil pak komisi listinu ve formě dlužního úpisu, jež skutečnost této pohledávky měla dokázati a

⁴²⁸⁾ Tamtéž, Vol. II, fol. 115.

⁴²⁹⁾ Tamtéž, Vol. II, fol. 117.

⁴³⁰⁾ Arch. stát. v Královci, spisy Etats-M., odděl. 61 d: zprávy pruské vlády ze dne 15. března 1723 a 15. února 1724.

současně předložil i onen pochybný dopis Karlův z r. 1684, jímž prý se týž k tomuto dluhu přiznal ještě po smrti svého věřitele (viz str. 135). Slyšeli jsme však, že Samuel si tím ve svém procesu s Micrandrem nepomohl. Když nemohl tou cestou, zkusil to jinak. Nabídl onen dlužní úpis r. 1718 přímo pruskému králi Bedřichu Vilémovi I. a sliboval mu, že mu polovičku pohledávky odevzdá, jestliže Samuelovi vymůže její vyplacení pomocí fiskálních úředníků v Prusku.⁴³¹⁾ Když však i tento pokus selhal, poněvadž mu král na tuto smělou žádost ani odpovědi nedal, postoupil Samuel svou pochybnou pohledávku shora dotčenému knížeti Sanguszkovi, kterýž ji — jak se zdá — bona fide přijal a z té příčiny ihned zažaloval. Nevím pohříchu, jak tato pře započala. Nemohl jsem již, když jsem v Královci a v Berlíně pátral, všechny příslušné spisy vyhledati a prohlédnouti. R. 1720 byl generál Micrandr 80 let star a nová žaloba tak mocného protivníka ztrpčila mu zajisté nemálo poslední dobu jeho života. Nemohu říci, jak svou milovanou choť proti této žalobě chránil, je však jisto, že žalobce až do smrti Micrandrovy ničeho nedosáhl přes to, že spor se s počátku odehrál u dvorního soudu v Královci, jenž Samuelovi Karlíkovi byl nápadně nakloněn. Možno-li i z našeho případu souditi o povaze tehdejšího pruského krále Bedřicha Viléma I., jest nám přiznati, že to byl mocnář spravedlivý. V tomto případě aspoň nebylo snadno spor spravedlivě rozřešiti; král nenechal se však nikým uprositi, naopak sám dohlížel k tomu, aby bylo uči-

⁴³¹ Tamtéž orig. žádosti Samuelovy s opisem dotčeného dlužního listu vyhotoveným prý Karlem Karlíkem dne 20. června 1675 na zámku Sluckém. Král Bedřich Vilém poslal tuto Samuelovu žádost 23. srpna 1718 Micrandrovi, by se o ní vyjádřil. Micrandr vyprosil si 5. září od krále delší lhůtu k odpovědi a když tuto pak králi poslal, vylíčil mu Samuele dle zásluhy. Mezi jiným psal: »Allein die Kochanskischen und Auerschen Erben wusten von seiner unechten Geburt zu gut, daß er dahero bei ihnen sich nicht melden dürfen, denn der falsche Karlik hat nicht einmal seines vermeintlichen Vaters Verlassenschaft geerbt, dahero viel weniger seines Bruders Vermögen praetendiren können, er hat sich auch Zeit seines Lebens niemals bei ihnen angegeben oder ihn behauptet, welches er und seine Mutter wol nimmer unterlassen haben würden, wenn er ein wahrhafter Agnatus und rechtmässiger Karlik gewesen, um so mehr, da er seliger Karlik *einen seiner Bedienten expresse nach Böhmen geschicket und Alles Fleisses sich daselbst erkundigen lassen, ob von der Karlíkschen Familie noch Einer vorhanden wäre, dem er seine Preussischen Güter vermachen wollte. Nachdem aber sich keine mehr gefunden oder anzutreffen gewesen*, hat er sie daraufhin seiner Mutter Freunden Kochanskischer und Auerischer Familie vermacht, welches nimmer geschehen wäre, wenn der falsche Prätendent ein Karlik gewesen, ja seine ehebrecherische Mutter würde auf die Erbschaft nicht expiliert haben, da sie, sobald sie von ihres geschiedenen Ehemannes Tode Nachricht erhalten, heimlich dahin gekommen und in der Eile von seinen Habseligkeiten, so viel als sie immer gekonnt, spoliert und sich damit wiederum hinweggemacht und die Leiche unbeerdigt liegen gelassen, welche von seinem Bruder als meiner Frauen seligen Mann nachhero begraben wurde«. (Arch. stát. v Berlíně, Rep. 7, N: 113b, Vol. I, Directorium actorum N: 38, fol. 9—25.)

něno právu zadost. Sám se staral o to, aby rozhodující soudce měl před sebou dosti pomůcek, z nichž by mohl rozpoznati, zdali Karlův podpis na onom dlužním úpisu byl pravý anebo padělaný. Z té příčiny také neustal naléhati na pruskou vládu, by dala z Radziwillského archivu, který se tehdy ještě nalézal v Královci, vyhledati všechny listy s podpisem Karlovým.⁴³²⁾ Dal též rozkaz k tomu, aby si pruská vláda v Královci opatřila z keydanské matiky přesný opis tamního zápisu o křtu Samuelově^{433a)} a jen na jeho přičinění byl tento spor vyšetřen mimořádnou komisí, posouzen právníckou fakultou marburské university^{433b)} a pak konečně rozřešen nejvyšší soudní instancí pruskou — vrchním apelačním soudem v Berlíně. Jedno obranné podání v této věci odevzdala Anna Kateřina Micrandrová vyšetřující komisi ještě za živobytí svého manžela 29. ledna 1721. V něm se odvolává hlavně k oné zprávě Micrandrově, kterou týž r. 1718 sepsal o Samueli pro krále, jak v pozn. 431 bylo uvedeno. Psala totiž: »Es hat sich Samuel Michael Karlik nicht gescheut (Beilage 3) Seiner königl. Majestät die Hälfte der sogenannten Praetension zu offerieren, wenn ihm dagegen assistentia fisci nachgegeben werden möchte, welche ihm aber denegirt wurde, nachdem der erforderliche Bericht sub. Nr. 4 vom Herrn Generallieutenant Freiherrn v. Micrander eingesandt worden.«⁴³⁴⁾ Právě když Micrander umřel, měla jeho vdova podati odpověď na repliku knížete Sanguszka. Náhodou zemřel tehdy také její vnouček po mladší dceři provdané Bartholdiové. Dvojnásobným bolem stížená vdova prosila 31. října 1722 přímo z Tammendorfu vyšetřující komise, by jí k žádané odpovědi povolila 6týdní lhůtu,⁴³⁵⁾ avšak již 21. listopadu podala komisi nové návrhy a nabízela se, že chce kdykoliv odpřisáhnouti, že podpis na sporném dlužním úpisu nepochází z ruky jejího prvního manžela Karla Karlíka, jehož rukopis prý přece dobře znala.⁴³⁶⁾ 8.

432) Viz tamtéž reskripty krále Bedřicha Viléma ze dne 19./12. 1722, 28./5. a 8./7. 1723 a zprávy pruské vlády v Královci ze dne 29./12. 1722, 28./5. a 23./7. 1723. Viz v témže archivě také spisy pod znač. R 9, N: 9 C₄, 2. Radziwillský archiv v Královci spravoval tehdy rada Adam, jenž vyhledal z archivu celkem čtyři dopisy Karlovy ze dne 1./1. 1678, 17./1. 1679, 3./11. 1680 a 13./6. 1685, jichž jsem ve spisech již nenašel. Jednaly prý jen o rodinných záležitostech (viz str. 101).

433a) Archiv stát. v Královci, spisy Etats-M., znač. 51 d, sv. II, l. 26, 78—79, 94—102, 108. Přír. též vývody na str. 125.

433b) Archiv stát. v Berlíně, Rep. 8, N: 113b, Vol. II, fol. 595.

434) Archiv stát. v Berlíně, Rep. 7, N: 113b, Vol. I, Directorium actorum N: 38, fol. 9—25: »Loco protocolli Seiner Excellenz des Herrn Georg Adolph Freiherrn v. Micrander Gemahlin contra Sr fürstlichen Gnaden Garolo Sangusko als Cessionär des sich bennenden Samuel Michael Karlick«.

435) Tamtéž a pod touž značkou svazek v pevných deskách a s nápisem: »Acta commissionis in instantia remediorii in causa des Fürsten Sangusko contra Generalin Freifrau v. Micrander«, Vol. I (579 listů silný), l. 27—30.

436) Tamtéž, l. 35.

ledna 1723 poslala řadu jiných průvodních listin přímo králi. V příslušné žádosti dokazovala, že onen dlužní úpis nemůže být pravý, poněvadž zní na jméno Štěpán Karlík, kdežto její muž svého bratra jinak nenazýval než Jiří Štěpán. Na úpise chybí prý též pečeť Karlova, ačkoliv se text listiny k ní odvolává.⁴³⁷⁾ Současně předložila králi ony dva dopisy Jiřího Štěpána z r. 1673 a 1681, z nichž vysvítá, že tento byl dlužníkem Karlovým a nikoliv obráceně (viz str. 89). Během r. 1723 vyhledala z písemní pozůstalosti Karlovy ještě dva jiné dopisy Jiřího Štěpána, jeden z r. 1680, druhý z r. 1681 a i ty odevzdala 11. listopadu příslušné komisi.⁴³⁸⁾ Kníže Sanguszko předložil potom komisi též list z r. 1684, o němž již Samuel ve svém sporu s Micrandrem r. 1706 tvrdil, že jej poslal Karel Karlík jeho matce, když po Jiřím Štěpánovi ovdověla (viz str. 135). Při té příležitosti vyslovil se kníže Sanguszko proti tomu, aby vdova Micrandova byla připuštěna k nabízené přísaze a navrhol, patrně po dohodě s králem, by komise dala sporný podpis prozkoumati přísežnými znalci písma. Poněvadž vdova Micrandrova s tímto návrhem souhlasila, byl též komisí přijat. Každá strana jmenovala potom své důvěrníky jako znalce. Vdově Micrandově doporučil král své dvorní rady Ludeckeho a Schlubera; jmen znalců, jež si Sanguszko vybral, neznám. Dva znalci uznali pak podpis Karlův za falešný, dva za pravý. Komise na to 13. března 1724 rozhodla, že kníže Sanguszko musí pravost Karlova podpisu lépe dokázat.⁴³⁹⁾ Sanguszko odvolal se z tohoto rozsudku k vrchnímu apelačnímu soudu v Berlíně, jež ale nález komise r. 1726 potvrdil.⁴⁴⁰⁾ Samuel obdržel pak od knížete Sanguszka svou podezřelou obligaci zpět a musil za to svého někdejšího příznivce patrně nějak odškodniti. Aspoň bylo s ním o tom r. 1730 v Grodnu jednáno.⁴⁴¹⁾ Našel však brzo opět jiného dobroděje, který od něho onu obligaci koupil. Byl to — tuším — příbuzný Samuelovy matky Anny Wolanowny, jakýsi Tomáš z Wolan, číšník kraje minského. Syn tohoto Štěpán z Wolan, král. polský poručík, byl r. 1741 v Berlíně a chtěl se tam přesvědčiti, proč vlastně kníže Sanguszko Samuelovi onu obligaci zase vrátil. Nevím, u kterého úřadu se Štěpán na to dotazoval, ale obdržel informaci, že všechny spisy o této záležitosti měli u sebe tehdejší znalci písma dvorní radové Ludecke a Schluber, že jich tito po skončení sporu soudu již nevrátili, ale že o nich asi vědí dědicové obou radů. Štěpán z Wolan podal pak v Berlíně 27. února 1741 žádost k tehdejšímu pruskému králi Bedřichu II., tak zv. Velikému,

437) Tamtéž, I. 86—94.

438) Tamtéž, fol. 272—278.

439) Tamtéž, fol. 447—523.

440) Tamtéž, Vol. II, fol. 589—596. Viz též pramen v pozn. následující.

by dal vyšetřiti, kde se pohřešované soudní spisy nalézají.⁴⁴¹⁾ Ve své žádosti uvádí: »Es hat der Fürst Sangusko, Marschall des Großherzogthums Lithauen als gewesener Cessionär des Samuel Michael Karlik v. Nezetycz wider die verehelichte General Leutenant v. Micrander, geborene v. Klingspor wegen einer von ihrem ersten Ehemanne Carl Karlik v. Nezetycz an den Vater des bemeldten Samuel Michael v. Nezetycz Karlik unter dem 20. Juni 1675 über 25000(sic) species Creutzthaler aufgestellte Obligation bereits seit dem 16. Jänner 1720 bei Euerer kgl. Majestät preussischen Hofgericht Klage erhoben und wurde ohngeachtet der von der Beklagten eingewendeten exceptio fori festgesetzt, daß die Hand des Carl Karlik v. Nezetycz binnen einer halben sächsischen Frist recognoscirt werden solle. Nachdem sich nun Beklagtin anfänglich ad recognitionem manus nicht verstehen wollte(?), so wurden mithin ad instantiam des Fürsten Sangusko(?) Akte von dem Preussischen Hofgericht evocirt und hieher nach Berlin gesandt, woselbst die nun verstorbenen Geheimräte Ludecke und Schluber in dieser Sache zur Commission gesetzt wurden. Beklagtin, die Generalleutenantin v. Micrander wollte nun coram der Commission manum unter der Obligation eidlich diffiliren, Kläger aber wollte sie dazu nicht admittiren, sondern stellte den Gegenbeweis per comparisonem litterarum. Solche comparatio litterarum geschah auch bei vier Schreibmeistern und da diese vier artis periti untereinander disharmonierten und zwei vor den Kläger, zwei aber vor die beklagte Generalleutenantin waren, ward endlich a commissione sub publicato 13. Martii 1724 erkannt, daß Kläger besser beizubringen schuldig, daß die Hand unter der Obligation gerade des defuncti Carl v. Nezetycz Karlik Hand sei. Dawider appellirte nun Kläger untern 19. März 1724. Der Fürst Sangusko trat nachgehends untern 23. Octobris 1730 in Grodno an den oberwähnten Samuel Michael v. Nezetycz Karlik die ganze Action wiederum ab, dieser hingegen hat selbige vor jetzto sub dato Wilna 3. Juli 1738 meinem Vater Thomas v. Wollan, Mundschenk des Districtes Oszmiana völlig cedirt«

K této žádosti podal Tomáš z Wollan 6. dubna 1741 ještě jakýsi dodatek, v němž praví, že dědicové shora dotčených dvou radů hledané spisy pruské vládě v Královci t. j. tamnímu »Etats-Ministeriu« již odvedli a že tedy spisy lze naléztí v archivě tohoto ministerstva.⁴⁴²⁾ Král Bedřich poslal obě žádosti 18. dubna 1741 pruské vládě v Královci s rozkazem, aby ihned oznámila, zdali žádané spisy tam jsou, jelikož je v Berlíně nelze naléztí. Pruská vláda 15. května 1741 odpověděla: »Daß die vom Micrander-Karlikschen

⁴⁴¹⁾ Archiv stát. v Berlíně, Rep. 8, N: 113b, svazek Micrander contra Sangusko 1718—1741. Viz též v arch. stát. v Královci spisy Etats-M., znač. 61 d.

⁴⁴²⁾ Tamtéž.

Tribunalakten bereits den 15./3. 1723, die aus zwei Faszikeln bestehenden Original-Hofgerichtsacta hujus materiae aber nach der unserer Relation v. 15. Martii 1724 beigefügten Beilage den 15. Feber 1723 wirklich nach Hof von Hofgericht geschickt worden, uns aber bisher nicht remittirt wurden, inzwischen aber bei dem hiesigen Justiz-Collegium in der Sache nichts weiter vorkomme«. ⁴⁴³⁾ Poněvadž spisy potom v Berlíně vskutku byly nalezeny, nařídil král 25. května 1741: »Nachdem die in Sachen des Fürsten Sangusko wider die verwitwete General Lieutenantin v. Micrander hiebevor verhandelten Acta sich nunmehr gefunden, als wird dem kgl. polnischen Lieutenant v. Wolan solches hiedurch bekannt gemacht, gestalt demselben auch besagte Acta auf sein Begehren ad inspiciendum vorgelegt werden sollen und er deshalb in der *Geheimen Cantzlei* hier selbst sich weiter melden kann«. ⁴⁴⁴⁾ Více ve spisech není poznamenáno, pročejž nevíme, zdali Wolan ony spisy opravdu prohlížel. Četl-li je, nabyl asi přesvědčení, že by sporem ničeho nedosáhl. Od té doby není aspoň ani v pramenech berlínských ani královeckých o této věci již zmínky. Jména Karlík a Wolan se v nich vůbec již nepřipomínají. Doufal jsem, že se o Samuelovi a po případe i o jeho potomcích, ač měl-li nějaké, něco dovím z litevské šlechtické matriky, již prý Ptaschitzki ve svém r. 1887 v Petrohradě vydaném a rusky psaném díle zevrubně popsal. ⁴⁴⁵⁾ Tato matrika se nalézala tehdy v Moskvě a to v odděl. X. v archivě ministerstva zahraničního a všechna ostatní oddělení v archivě ministerstva spravedlnosti. Ředitel Busch z městské knihovny v Rize mi poradil, abych se obrátil na ruskou spisovatelku Marii Schujskou v Moskvě, která prý v obou archivech pilně pracuje a soukromé poptávky ochotně vyřizuje. Učinil jsem tak, avšak obdržel jsem od jmenované spisovatelky 25. října 1912 odpověď, že o rodině Karlíků z Nežetic ani v tom ani v onom archivě ničeho nenašla. Radila mi, bych se o této rodině otázel archivu ve Varšavě, kde prý litevská matrika nyní se nalézá. Ve Varšavě byl jsem již před tím sám a navštívil jsem tam i onen archiv, k němuž mne dotčená spisovatelka odkázala. Je to archiv dávných akt bývalé polské heroldie, nebyl mi však přístupný, poněvadž jsem nerozuměl ruštině a neměl jsem též zvláštního svolení z Petrohradu, jehož tehdy k studiím v tomto archivě bylo potřeba. Zanechal jsem dalšího pátrání, protože se mi nezdá pravděpodobné, že Samuel měl potomky a že se jeho rod v šlechtickém stavu na Litvě dále udržel. Prohlížel jsem Herbarz polski Kašpara Niesieckého (jeho nové 10ti svazkové vydání od Borowicze, Lipsko 1839/1846) —

⁴⁴³⁾ Tamtéž.

⁴⁴⁴⁾ Tamtéž.

⁴⁴⁵⁾ Přir. Altpreus. Monatsschrift, sv. 44, str. 65 (Aug. Seraphin: Preus. Urkunden in Russland).

největší to dílo o šlechtě polské a litevské — jakož i jiné novější spisy toho druhu (na př. Zernicki: Der poln. Adel u. die demselben hinzugetretenen andersländischen Adelsfamilien, Hamburk 1900), ale nenalezl jsem nikde zprávy o nějaké rodině jména Karlík, Carlik anebo Nežetic (Nesetycz). Soudím z toho, že Samuel Michael Karlík byl na Litvě jediný, který si heslo českých Karlíků z Nežetic neprávem přivlastnil. Po tom všem, co jsme o něm slyšeli, musíme říci, že nebyl toho jména hoden, byl to však nešťastník, jenž nesl následky toho, že mu matka zapřela jeho pravého otce.

Q.

VYMŘEL ROD KARLÍKŮ Z NEŽETIC?

Karel III. Karlík z Nežetic byl nad vši pochybu poslední svého rodu v Prusku i na Litvě, neboť Samuel Michael, jenž tam jména a hesla Karlíků užíval ještě po něm, nebyl k tomu oprávněn, nebyl to *pravý* Karlík. Jiná je ovšem otázka, zdali rod Karlíků z Nežetic také v Čechách vymřel. Slyšeli jsme, že Karel na Litvě získal velké jmění, že však oba jeho bratří Zikmund a Jiří Štěpán i stará matka zemřeli a že on byl pak v nové vlasti jediným svého rodu, nemaje, jsa svoboděn a stár, nikoho, komu by své bohatství mohl zanechat. Slyšeli jsme také, že si Karel v této situaci vzpomněl na své strýce z rodu Karlíků v Čechách a že vyslal do Čech pilného posla, aby tyto tam vyhledal a je zpravil, že jim Karel chce zanechat své jmění. Posel prý Karlíky v Čechách hledal, avšak nezastihl jich tam, kde je měl vyhledati a vrátil se domů s nepořízenou. Z toho můžeme souditi, že jacísi potomkové Karlíků z Nežetic v Čechách žili ještě r. 1685, že Karel o jejich existenci byl přesvědčen anebo dokonce že o nich již určité zprávy měl, že jen na základě těchto zpráv svého služebníka do Čech poslal, že však týž si velice usnadnil svůj úkol tím, že Karlíky hledal jen tam, kde že býti mají mu bylo řečeno a když jich na udaném místě nezastihl, že rád zase domů odjel, těše se snad z toho, že jmění jeho pána nedostanou cizinci, nýbrž jeho krajané, jež dobře již znal a jimž nezdarem svého úkolu doufal posloužiti. Avšak, že rod Karlíků v Čechách ještě dlouho nevymřel, můžeme předpokládati i z jiných důvodů. Dokazoval jsem již na jiném místě, že Jiřík Karlík, otec Karlův, měl z prvního manželství s Annou Benedovou nejspíše více synů a ne jen Zikmunda Štastného, jak udává gdanská kronika Bodecků. Této domněnce nikterak neodporuje okolnost, že pruské prameny o nich ničeho nesdělují. Tito synové Jiřskovi patrně zůstali v Čechách i byli z té příčiny v Prusích úplně neznámí. Vždyt

není ani o Zikmundovi Šťastném nikde jinde zmínky, než jen v kronice Bodecků a řekl jsem již, že se pisatel této o něm dověděl asi jen proto, že slyšel kdysi vypravovati, jak Jiříka na jeho útěku z vlasti doprovázel syn Zikmund Šťastný, který s ním pak bojoval ve výmarské armádě. Rovněž tak nemůžeme býti překvapeni tím, že se tito domnělí starší synové Jiříkovi nepokusili nikdy o vyhledání otce v Prusích. Neměli k tomu prostředků a snad také ani nevěděli, kde se otec nalézá. Jiříkova syna z druhého manželství Jiřího Štěpána ujal se téhož ujec Štěpán z Gerstorfu a když týž sám se stěhoval do Pruska, přivezl s sebou i onoho. Kdo měl však do Prus přivést Jiříkovy syny z první manželky? Jejich příbuzní s otcovy i matčiny strany zůstali vesměs v Čechách, ale málokterému z nich vedlo se tak dobře, aby mohl se starati o rodinu Jiříkovu. A podobně jako synové nemohli k otci, nemohl otec k synům do Čech a to z obavy před pomstou císařovou a pro své náboženské vyznání. Mimo to neměl k tomu prostředků, neboť bojoval až do smrti s nedostatkem peněz. Není však pochyby, že na ně vzpomínal, neboť ještě r. 1634, když se ucházeli o svolení ke koupi statku nahmgeistského, stěžoval si ve své žádosti podané braniborskému kurfirstovi, že musil v Čechách zanechati svou rodinu (»die Meinigen«).⁴⁴⁶⁾ Připouštím, že Jiřík tím mohl míniti jen své syny z druhého manželství, protože jeho syn Jiří Štěpán nebyl tehdy ještě u něho v Prusích. Nezdá se mi však pravděpodobné, že Jiřík, jenž měl s druhou i s třetí manželkou jenom syny a žádné dcery, neoplodil se svou první manželkou, s níž 16 let žil, více synů, než shora dotčeného Zikmunda Šťastného.

Nemohu také věřiti, že Karel chtěl učiniti dědici svých statků nějaké vzdálené příbuzné strýce, kteří k lenním statkům Jiříkovým (viz pozn. 431) ani dědičného práva neměli; mnohem pravděpodobnější je, že ti Karlíkové, které Karel dal v Čechách zvláštním poslem tak pilně a nákladně hledati, byli mu bližší než jeho nevlastní bratři po matce, že to byli příslušníci jeho vlastního rodu a zároveň bratři, kteří v Čechách musili zůstatí a o nichž také nejspíše mohl věděti a to již z otcova vypravování neb od bratra Jiřího Štěpána. Jejich osudu chtěl svým jměním ulehčiti; o jiných Karlících sotva věděl, proč tyto zajisté na mysl neměl. Měl-li ale Jiřík, jak předpokládám, z první manželky více synů, dovedeme si také vysvětliti, proč se po bitvě na Bílé Hoře právě na statech Jiříkových příbuzných vyskytají pojednou rodiny s příjmením Karlíků, *kteřích tam dříve nebylo*. Kam jinam se mohli oni domnělí synové Jiříkovi po zabavení otcova jmění obrátiti, než k svým příbuzným po uprchlém otci a po zvěčnělé matce? V příštím svazku promluvím blíže o tom, kteří příbuzní Jiříkovi to byli, na jejichž statech se usadili po bitvě na Bílé Hoře chudí Karlíkové. Tam uvedu též vše, co nám o těchto

⁴⁴⁶⁾ Viz str. 65.

pozdějších rodinách Karlíků je známo. Nepřipomínají se nikde jako šlechticové, drželi také jen selské, poddanské grunty, což však není důkazem, že nepocházely od Jiříkových synů. Vždyť by i tito, je-li naše domněnka správná, byli bývali chudší než prostý sedlák. Zač by si byli mohli zakoupiti selský statek, nebo dokonce nějaký větší deskový dvůr, když celé otcovo jmění bylo zkonfiskováno? Byli odkázáni na pomoc svých příbuzných, od nichž snad dostali nějaký poddanský stateček, načež ovšem přestali býti šlechtici a jsouce postaveni na roveň s lidem selským, pojali z něho nejspíše i své manželky. Takových příkladů poznal jsem mnoho a mnoho i u jiných českých vládyckých rodin. Kolik staročeských šlechtických rodů ještě kvete, aniž si toho jejich nynější potomci jsou vědomi. První jejich předek, který ze šlechtice se stal poddaným, neboli — jak se tomu dříve říkalo — se »zchlapil« — je v pramenech někdy ještě připomenut s titulem »pán«, za krátký však čas upadl jeho šlechtický původ v zapomenutí a nikdo již neoslovoval jej nebo dokonce jeho na selském gruntu zrozené potomky titulem šlechtickým. Leckterý z nich dostal však jméno nebo přezdívku, které připomínaly na jeho původní šlechtický stav. Takovou přezdívku obdržel také jeden z oněch selských Karlíků, o nichž oudfím, že pocházeli od synů Jiříkových. Jeho sousedé ve vesnici nazvali jej »malodobrym« a to patrně proto, že nebyl již »dobrym« (člověk »dobrym« = šlechtic), nýbrž již »zchlapnělým« šlechticem. O tom se laskavý čtenář dočte bližších zpráv v mém příštím svazku. Abych však svou domněnku, že rod Karlíků z Nežetic v Čechách nevymřel, blíže doložil již v tomto svazku, v němž jsem onu otázku nadhodil, uvádím zde z řady rodin, které po mém soudu pocházejí od Karlíků z Nežetic, aspoň jednu, a to onu, která živořila na Hrádku u Sušice, statku to Humprechta Račina z Račina. O Humprechtovi jsme dříve slyšeli, že choval ve svém majetku kroniku M. Adama z Nežetic z r. 1414 a že tuto kroniku daroval německému učenci Jobu Ludolfovi, který ji přivezl z Čech do Německa, kde se táž nalézala ještě v 18. stol.⁴⁴⁷⁾

M. Adam z Nežetic nepocházel z rodu Karlíků z Nežetic, uvedl jsem však již v jeho životopise (díl II. sv. 1, str. 11—17), že ho všichni staří historikové pokládali za příslušníka tohoto rodu a že ho nejspíše i pozdější Karlíkové z Nežetic jako svého předka ctíli a si ho vážili. Z té příčiny není také pochyby, že i Humprecht Račín měl za to, že dílo Adamovo, jež se dostalo v jeho majetek, bylo kdysi drahocennou památkou rodu Karlíků z Nežetic a když ho navštívil dříve dotčený Job Ludolf a přišla řeč na Karlíky, jež Ludolf z Pruska zajisté již znal aneb o jejichž osudu aspoň již slyšel, předložil mu Humprecht asi onu kroniku, již si pak Ludolf vy-

⁴⁴⁷⁾ Přír. v předcházejícím svazku (díl II, sv. 1) vývody na str. 13—17 a v tomto svazku na str. 102.

prosil, aby ji pruským Karlíkům mohl ukázati. Řekl jsem již, že na Humprechtovu statku Hrádku žila chudá rodina Karlíků. Uvedu později, jak se asi na tento statek dostala. Mám za to, že Humprecht dílo Adamovo právě od této rodiny získal, že ona to byla, která tuto knihu jako poslední památku na zašlou slávu rodu Karlíků z Nežetic přechovávala. Proto se také domnívám, že Humprecht vyprávěl Ludolfovi též o oné rodině a že pak Ludolf, setkav se r. 1675 na dvoře Velkého kurfirsta buď se Zikmundem anebo s Karlem Karlíkem zpravil tyto o všem, co se v Čechách od Humprechta dověděl. Teprve tyto zprávy Ludolfovy pohnuly po mém soudu Karla, že deset let později, když byl již jediným svého rodu v Prusích a pokročilého věku, vyslal do Čech onoho pilného posla, aby tamní Karlíky vyhledal. Posla neodkázal zajisté k nikomu jinému, než k Humprechtovi Račínovi. Týž však nebyl tehdy již na živu — zemřel r. 1673 — a jeho statek Hrádek náležel od r. 1683 již rodině jiné. Humprechtův syn Vojtěch Křištof Račín neměl asi ani tušení o tom, kdy a jak jeho otec oné kroniky Adama z Nežetic nabyl, on nežil již také na Hrádku, nýbrž v Praze a dotazoval-li se posel Karlův u něho po Karlících z Nežetic, bylo mu nejspíše řečeno, že pán o nich ničeho neví. Avšak Karlíkové na statku Hrádku tehdy vskutku ještě žili a nemám pochyby, že to byli potomci synů Jiříkových. Až v příštím díle celý mi dosud známý rodokmen této rodiny blíže popíši, uvedu také, proč a jak jsem o tom tak pevného přesvědčení nabyl. Prozatím vyvozuji tuto domněnku jen z celkových shora již připomenutých příznaků. I Humprecht Račín náležel totiž k příbuzenstvu Jiříkových synů a to právě k oněm příbuzným, kteří po bitvě na Bílé Hoře přes to, že příslušeli původně také k straně pod obojí, v majetku svých statků se udrželi. Humprecht byl syn Adama Račína z Račína, pána na Čejkovech, Hrádku a Odolenově a jeho manželky Anny Černínové z Chudenic.⁴⁴⁸⁾ Bratři této byli Jindřich a Adam Černínové, onen pán na Švihově a Ježově, tento na Chudenicích.⁴⁴⁹⁾ Jindřich Černín ovdověl r. 1614 po Kryseldě z Kokořova, která mu dala jen jednu dceru, Annu, potom manželku Bohuslava Vidršpergára z Vidršperka a na Pteníně, a pojal nato za manželku Veroniku Čejkovou z Olbramovic, vdovu Mikuláše Hrzána z Harasova a na Stolinkách, s níž teprve měl syny. Adam Černín byl ženat s Johankou Lokšanovou z Lokšan, která se po jeho smrti (1622) provdala za Rudolfa Čejku z Olbramovic a na Dolanech, syna Jeronyma Čejky. Rodiny Hrzánů a Čejků byly pak mezi sebou a s rodinami Černínů a Račínů dalšími manželskými svazky ještě blíže spříbuzněny. Starší

⁴⁴⁸⁾ Přír. v arch. zemském v Praze ve sbírce Vunšvické svazek »Ratschin« a v Otřovu Nauč. Slovníku článek: Račínové z Račína. Viz též příznání Humprechtovo k statkům jeho otce Adama v D. D. č. 7, l. 34, 98, 141, 183, 237.

⁴⁴⁹⁾ Arch. m. č. sbírka F svazek »Plzeň« a archiv mus. v Plzni, listiny ze dne 19/10 1658 a 17/8 1661.

dcera Mikuláše Hrzána Anna Mandalena se stala manželkou Děpolda Protivy Černína, syna to shora dotčeného Adama, kdežto mladší dceru Mikulášovu Marianu Polexinu Hrzánovou pojal za manželku r. 1629 Humprecht Račín sám.⁴⁵⁰⁾ Mimo to se provdaly sestra Mikuláše Hrzána Johanka za Karla Čejku z Olbramovic, nejbližšího strýce dříve zmíněné Veroniky Hrzánové, Apolena Černínová z Chuděnic, sestra Anny Račínové z Chuděnic za Jana Adama Čejku z Olbramovic,⁴⁵¹⁾ Dorota Černínová z Chuděnic za Humprechtova strýce Jiříka Račina⁴⁵²⁾ a Mandalena Čejková z Olbramovic za Humprechtova bratrance Jana Humprechta Račina z Račina.⁴⁵³⁾ Jiřík Karlík byl ovšem spříbuzněn jen s rodinami Hrzánů a Čejků, avšak uvedenými sňatky stali se jeho synové příbuznými také Černínů a Račínů. Mikuláš Hrzán byl synovec Jiříkovy matky Doroty Hrzánové z Harasova. Jeho otec Adam Hrzán nebyl arci přítelem Karlíků, neboť se soudil, jak jsme v předcházejícím i v tomto svazku slyšeli, dlouhá léta s Jiříkovými rodiči a nakonec i s Jiříkem. Tento však se s ním potom smířil a udržoval dobré přátelství zejména s jeho nejstarším synem Mikulášem, pánem na Stolinkách, za nějž se r. 1610 postavil i v rukojemství.⁴⁵⁴⁾ K tomuto přátelskému smíru přispělo asi nemálo, že si Mikuláš Hrzán vyvolil svou manželku Veroniku Čejkovou z rodiny, s níž Jiřík byl velice za dobré. Shora dotčený Jeronym Čejka z Olbramovic byl jako manžel Jiříkovy tety Anny Karlíkové z Nežetic nejen otci Jiříkovu, ale i Jiříkovi a jeho sourozencům velice nakloněn, pamatoval na ně i ve své závěti větším odkazem a ustanovil Jiříka dokonce za spoluporučníka svému dříve připomenutému synu Rudolfovi.⁴⁵⁵⁾ Když Jiřík Karlík uprchl do ciziny a celé jeho jmění propadlo konfiskaci, nebyli sice Jeronym Čejka a Mikuláš Hrzán již na živu, za to však žili ještě dlouho potom Jeronymův syn Rudolf Čejka a Mikulášova vdova i dcery a to všickni, jak jsme slyšeli, v poměrech příznivých, kdežto Jiříkovi bližší příbuzní měli tehdy nedostatky. Je-li tedy pravděpodobno, že po Jiříkovi Karlíkovi zbyli nějakí potomkové i v Čechách, lze zajisté také předpokládati, že se tito obrátili o pomoc k svým majetnějším příbuzným, mezi nimiž nebyl jim nikdo tak blízký jako vdova a dcery Mikuláše Hrzána a syn Jeronyma Čejky. Mikulášova vdova Veronika, tehdy již provdaná za Jindřicha Černína z Chuděnic, byla, jak se zdá, první, která se ujala opuštěných Karlíků a vyprosila jim na statcích svého manžela jakýsi poddanský stateček. Během

⁴⁵⁰⁾ Viz prameny v pozn. 448, D. Z. v. č. 144, l. G 29, D. Z. m. č. 107, l. J 15, 24, K 16, 17 a R. s. k. č. 689, l. 169.

⁴⁵¹⁾ Arch. an. č. sbírka H, svazek Kocové z Dobrše, listina z r. 1635.

⁴⁵²⁾ R. s. k. č. 689, l. 131, 298, č. 728, l. K 7, R 12, 13, T 12, č. 731, l. K 17.

⁴⁵³⁾ D. Z. v. č. 145, l. B 7, L 1.

⁴⁵⁴⁾ Viz vývody na str. 35.

⁴⁵⁵⁾ Viz Díl II, sv. 1, str. 205—207.

dalších let rozrodili se potomkové těchto Karlíků po všech statcích, jimiž Veronika a její synové, dcery a zeťové vládli, a tak se dostali Karlíkové i na statek Humprechta Račína. Nemohu ovšem tvrditi, že všickni Karlíkové, kteří se na těchto statcích Hrzánů, Černínů, Račínů, Vidršpergárů a Čejků v 17. stol. objevují, byli vesměs potomky Jiříkovými, neboť není vyloučeno, že se u týchž příbuzných i Jiříkův bratr Václav Šťastný hlásil o pomoc a že byl stejně vyslyšen. Avšak od něho nemohli pocházeti Karlíkové, kteří byli samostatní hospodáři již krátce po bitvě na Bílé Hoře, protože Václav Šťastný byl r. 1612 ještě svobodný a před r. 1620 se sotva oženil. Slyšeli jsme totiž,⁴⁵⁶⁾ že mu bratr Jiřík teprve r. 1620 dopomohl k nějakému statku. Pohříchu nevíme, jaký to statek byl a kde se nalézal. Řekl jsem ale, že to jistě nebyl deskový statek, poněvadž v deskách zemských není o tom ani zmínky. V předcházejícím svazku (str. 5—6) jsem vyprávěl, že se v první polovici minulého století o rodopis Karlíků velice zajímal tehdejší farář chodovický Jan Černý a že o těchto také sepsal delší pojednání. Týž uvádí ve svém spisu, odvolávaje se při tom k výzkumům profesora Jandery (codex Janderianus č. 1875), že Václav Šťastný držel r. 1628 jakýsi statek »v Slatině«, který patřil r. 1610 Václavově sestře (matce?) Anně Karlíkové. Nemohu říci, která Slatina to byla. Máme v Čechách 13 vesnic jména Slatina a dvě vesnice, jež se nazývají Slatiny. Nebylo mi možno přesvědčiti se o správnosti udání Černého. Není však také důvodů pokládati jeho udání za vymyšlené. I z jeho zprávy jest nám souditi, že rod Karlíků z Nežetic Jiříkem Karlíkem v Čechách nevymřel. Žil zde nad vši pochybu ještě dlouho po Jiříkovu útěku z Čech Václav Šťastný Karlík a je možno, že i on měl potomky, kteří svůj rod v Čechách dále uchovali. Skoro současně s Jiříkem a Václavem Šťastným žil ostatně v Čechách také ještě jejich strýc Jan IV. Karlík z Nežetic a není vyloučeno, že i po tomto Karlíkovi zůstali v Čechách potomci, jak jsem již v předcházejícím svazku (str. 212) uvedl. Konečně neznáme ani dalšího osudu oné zchudlé ratolesti Karlíků z Nežetic, která v 16. stol. chlebila ve vesnici Metuji a z níž se ještě r. 1580 jakýsi Jiřík s titulem »Karlík z Nežetic« připomíná.⁴⁵⁷⁾ Snad i tento Jiřík měl rodinu. Okolnost, že v našich kusých pramenech o tom ničeho nečteme, není přece důkazem, že potomků neměl. Tito snad zchudli úplně, zmizeli ze společnosti šlechtické a žili pak dále asi podobně, jak se o tom domnívám o potomcích bratrů Jiříka a Václava Šťastného a jak jsem již v předcházejícím svazku (str. 117) usuzoval o potomcích Petra Karlíka z Nežetic a to buď v nějakém městě nebo dokonce ve vesnicích jako prostí sousedé nebo sedláci, neuzívající již šlechtického hesla svých předků, nýbrž jen svého zděděného občanského příjmení Karlík.

⁴⁵⁶⁾ Viz vývody na str. 49 a v předcházejícím svazku na str. 230.

⁴⁵⁷⁾ Viz předcházející svazek str. 139—141.

Rozrod Karlíků odolenovských.

Z prvního manželství																													
<p>1. VOJTĚCH n. 12. IV. 1869 v Odolenově mlynář na Hrádku u Štáblů p. 27. IX. 1893 v Zbynčovicích Anna Chmelnická v Hrádku</p>	<p>2. Josef (1869-1942) 1915 zrušen v Brněnsku 1. 1. 1920 v Odolenově</p>	<p>3. Anna Magdalena 1904</p>	<p>4. Matěj (1869-1924) sladovnický pomocník v Běhnicích, pak v Sušici</p>	<p>5. Jan (1869-1924) mlynář ve Větronicích, pak v Sušici v Anna († 1920) v Sušici v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>6. FRANTIŠEK (1869-1924) mlynář ve Větronicích, pak v Sušici v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>7. Kateřina (1871-1920)</p>	<p>8. Anna Marie (1871-1920)</p>	<p>1. Kateřina n. 16. I. 1869 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>2. Anna n. 22. XII. 1869 v Běhnicích v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>3. Martin n. 3. X. 1868 v Běhnicích v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>4. Eva n. 28. IX. 1868 v Světlých v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>5. Jan n. 27. II. 1871 v Světlých v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>6. Anna n. 19. II. 1871 v Světlých v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>1. Anna n. 16. I. 1869 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>2. Anna n. 18. XI. 1868 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>3. Jan n. 24. VI. 1871 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>4. Anna n. 14. XII. 1873 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>5. Alžběta n. 1. I. 1874 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>6. Apolena n. 1. I. 1874 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>7. Petr n. 20. II. 1875 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>8. Pavel n. 20. II. 1875 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>9. Vojtěch n. 1. I. 1876 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>1. Kateřina n. 1. I. 1876 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>2. Jan n. 1. I. 1876 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>3. Anna n. 1. I. 1876 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>4. Dorota n. 1. I. 1876 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>5. Kašpár Melichar Balasar n. 1. I. 1876 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>6. Adam Jan n. 25. II. 1873 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>7. Eva n. 2. X. 1873 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>
<p>1. Václav Vojtěch (1869-1942) mlynář v Klavčovicích, pak v Strágořovicích, Libavici a Zbynčovicích v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>2. Josef (1869-1942) 1915 zrušen v Brněnsku 1. 1. 1920 v Odolenově</p>	<p>3. Anna Magdalena 1904</p>	<p>4. Matěj (1869-1924) sladovnický pomocník v Běhnicích, pak v Sušici</p>	<p>5. Jan (1869-1924) mlynář ve Větronicích, pak v Sušici v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>6. FRANTIŠEK (1869-1924) mlynář ve Větronicích, pak v Sušici v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>7. Kateřina (1871-1920)</p>	<p>8. Anna Marie (1871-1920)</p>	<p>1. Kateřina n. 16. I. 1869 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>2. Anna n. 22. XII. 1869 v Běhnicích v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>3. Martin n. 3. X. 1868 v Běhnicích v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>4. Eva n. 28. IX. 1868 v Světlých v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>5. Jan n. 27. II. 1871 v Světlých v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>6. Anna n. 19. II. 1871 v Světlých v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>1. Anna n. 16. I. 1869 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>2. Anna n. 18. XI. 1868 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>3. Jan n. 24. VI. 1871 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>4. Anna n. 14. XII. 1873 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>5. Alžběta n. 1. I. 1874 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>6. Apolena n. 1. I. 1874 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>7. Petr n. 20. II. 1875 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>8. Pavel n. 20. II. 1875 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>9. Vojtěch n. 1. I. 1876 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>1. Kateřina n. 1. I. 1876 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>2. Jan n. 1. I. 1876 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>3. Anna n. 1. I. 1876 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>4. Dorota n. 1. I. 1876 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>5. Kašpár Melichar Balasar n. 1. I. 1876 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>6. Adam Jan n. 25. II. 1873 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>	<p>7. Eva n. 2. X. 1873 v Odolenově v Anna († 1920) v Sušici</p>